

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Summa de casibus conscientiae

Astesanus <de Ast>

[Straßburg], nicht nach 9. Mai 1474

Incipit liber primus

[urn:nbn:de:bsz:31-316099](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-316099)

Incipit liber primus de lege diuina. Tunc primus

Icturi ergo in hoc primo libro de decem preceptis moralibus de diuina lege in qua ipsa continentur breuiter aliquid promittentur. Et primo de eius necessitate. Secundo de eius distictione. Tercio de veteris legis obligatione. Circa primum sciendum quod ad duos rectores humane vite necessarium fuit habere legem diuinam propter tria. Primo propter excellentiam finis hominis. Nam per legem dirigitur homo ad actum propositum in ordine ad finem ultimam et si homo ordinaretur tantum ad finem qui non excederet proportionem naturalis facultatis hominis non oporteret quod haberet aliquid directum ex parte rationis super legem naturalem et legem humanam que ab ea deriuatur. Sed quia homo ordinatur ad finem beatitudinis eterne que excedit proportionem naturalis facultatis humane. ideo necesse fuit ut dirigeretur etiam ad suum finem per legem diuinam data. Secundo propter incertitudinem humane iudicii precipue de rebus contingebat periculis. propter quam contingit de actibus humanis esse diuersa iudicia diuersorum. ex quibus etiam diuersa et contrarie leges procedunt. et ideo ut homo sine omni dubitatione possit scire quod sit agendum et quod vitandum. necesse fuit ut in actibus propriis dirigeretur per legem diuinam que errare non potest. Tercio propter insufficientiam humane legis que homo potest de his legem facere de quibus potest iudicare. iudicium autem hominis non potest esse de motibus interioribus qui latent. sed tantum de exterioribus qui patent. et tamen ad perfectiorem virtutis requiritur quod in vtriusque actibus homo sit iustus et ideo lex humana non potuit sufficienter coercere et ordinare interiores actus. sed necesse fuit quod superueniret lex diuina.

Circa secundum sciendum quod lex diuina scienda quod duplex est lex diuina scilicet vetus et noua. he autem non distinguuntur ab inuicem sicut omnia specie diuersa sic distinguuntur equus et bos. sed sicut perfectum et imperfectum in eadem specie. ut puer et vir. et hoc modo distinguitur lex vetus a lege noua. Vnde apostolus Gal. iij. comparat statum veteris legis statum pueruli extrinsecus sub pedagogo. statum autem noue legis statum perfecti viri qui iam non est sub pedagogo. et ideo omnes differencie que assignantur inter nouam legem et veterem accipiuntur secundum perfectum et imperfectum. Precepta enim cuiuslibet legis dantur de actibus virtutum. Sed agendum autem opera virtutis aliter inclinantur in perfectum qui nondum habent virtutis habitum. aliter illi qui sunt perfecti per habitum virtutum. primi enim scilicet imperfecti inclinantur ex aliquo causa extrinseca. puta ex diminutione penarum vel ex promissione aliquarum extrinsecarum remuneracionum vel honoris vel diuitiarum vel alio modo huiusmodi. et ideo lex vetus que dabatur imperfectis. id est nondum gratiam consecutis. congrue de lege timoris in quantum inducebat ad obseruationem preceptorum per diminutionem quarundam penarum. Dicitur etiam habere quedam promissa temporalia. Perfecti autem inclinantur propter amorem virtutis non propter aliquam penam vel remuneracionem. et ideo lex noua que primo consistit in ipsa spirituali gratia cordibus indita de lege amoris. et de habere promissa spiritualia et eterna. que sunt objecta virtutis precipue caritatis et ideo per se

in ea inclinatur non quasi inextranea. et ideo etiam lex vetus de coercere manus non animam. quia qui abstinet ab aliquo peccato timore pene non simpliciter recedit eius voluntas a peccato. sicut recedit eius voluntas que abstinet a peccato amore iusticie. et propter hoc lex noua que de lege amoris de animam coercere. Sic in primo per tres sunt demerite legis et euangelij principales ex quibus omnes alie oriuntur et ad quas omnes alie reducuntur. Primum est quod lex ad obseruationem preceptorum inducit per timorem euangelium vero per amorem et hac assignat augustinus contra adamanianum manichei disciplinam dicens. breuis differencia legis et euangelij timor et amor. Secunda est quod lex promittit temporalia. euangelium eterna. Vnde christus in primo sue predicacionis statim dicit. penitentiam agite appropinquabit enim regnum celorum. hac ponit augustinus li. iij. contra faustum. Tercia est quod lex coarctat manus. euangelium autem animam de quo christus Math. v. nisi abudauerit iusticia vestra plus quam scri. et phar. non intra. in reg. ce. Euerunt tamen aliqui in statu legis habentes caritatem et gratiam spiritus sancti. qui penitentiam expectabant promissa scilicet spiritualia et eterna. et secundum hoc pertinebant ad euangelium siue nouum testamentum. Sicut et in nouo testamento sunt aliqui carnales nondum pertingentes ad perfectiorem noue legis propter quod oportuit etiam in nouo testamento induci ad virtutis opera per timorem penarum et per aliquam temporalia promissa. lex autem vetus et si precepta caritatis daret. leui. xix. dilige proximum et deum. vj. diliges dominum deum tuum. non tamen per eas spiritus sanctus dabatur. per quem caritas nostris cordibus infunditur ut dicitur ad rom. v.

Circa tertium sciendum quod lex vetus continebat precepta legis nature et quedam precepta propria quantum ad prima omnia tenebantur ad obseruationem veteris legis. non quia erant in veteri lege sed quia erant de lege nature. sed quantum ad secunda tenebantur ad obseruationem legis veteris solum plus iudeorum. Cuius ratio est quia lex vetus data est populo iudeorum ut quedam prerogatiua scitatis obtineret propter reuerentiam christi que ex illo populo nasciturus erat. Sed mittebant tamen ad obseruationem legis. gentiles de quo habetur exo. xij. que perfecti et securi salutem consequuntur sub illis quam sub sola lege naturali. sic et nunc laici transferunt ad clericatum. et seculares ad religionem licet tamen sine hoc saluari possent.

De preceptis in communi ti. ij. Alio breuiter de lege diuina videndum est de preceptis et primo in communi. 2o in speciali de preceptis decalogi. Circa primum sciendum quid est preceptum. 2o de diuisionibus precepti. Circa primum notandum quod preceptum est iussio vel imperium faciendi aliquid vel non faciendi. Faciendi autem dicitur quod est debitum fieri ut honorare patrem. non faciendi autem quod est debitum non fieri ut mechari. Iussio autem vel imperium est superioris sicut obedire inferiori. Vnde sic potest describi iussio est voluntatis superioris expressio de faciendo vel non faciendo ei que inferioris est affirmatio quod est de faciendo ut honorare patrem. alio est negatio quod est de non faciendo ut non occides et datur ista diuisio secundum rationem cause formalis precipiendi. Dicitur autem in effectu preceptum affirmatiuum quod restricto nomine solet dici preceptum. et preceptum

Lex in vobis quoniam

Tres demerite huiusmodi

De huiusmodi

De huiusmodi

Quoniam in primo libro diuino oraculo autem... data sunt... non sunt...

negatiuū qđ p̄hibitiō dicit̄ qz affirmatiuum obligat semp. i. in omī tpe s̄ nō ad semp. i. n̄ ad omē tpus. Negatiū aut obligat sp̄ et ad sp̄ et hoc intellige de p̄ceptis decalogi et iuris natural. verbi gr̄a. honorare p̄em p̄ceptū est affirmatiū qđ obligat me sp̄. qz sp̄ teneor ad honorādū p̄em. s̄ nō ad sp̄ honorādū. nō em̄ ē possibile nec expediēs ut sp̄ honorē eū s̄ cū oportuitas occurrit et tpus req̄rit. Negatiū aut p̄ceptū obligat sp̄ et ad sp̄. sic nō mechaberis qz sp̄ teneor et quocūqz tpe nō mechaberis qz sp̄ teneor et quocūqz tpe nō mechaberis. **I**cē p̄ceptoz aliud ē nature aliud discipline aliud legis scripte. p̄ceptū aut nature aut est datū aut inatū. si datū aut ē datū p̄pter naturā cōseruādā scđm actū nutritiē ut gen. ij. d. oī ligno paradisi comedas. aut p̄pter naturā mlt̄ plicādā scđm actū generatiē ut crescite et mlt̄ plicami gen. ij. et. ix. **S**i inatū iux̄ i^o Ro. ij. si gētes naturaliter ea q̄ legis sūt faciūt. eiuf̄ modi legē nō hntes ip̄i sibi sūt lex q̄ cōndunt opus legis scriptū i cordibz suis. hec scriptura inata ē cuilibz. p̄ceptū g^o h^o insitū ē sc̄ie cui⁹libz scđz dictamē rōis de faciēdo vel nō faciēdo. Hoc nō recipit dīoēz. nā aliud ē cōdiatm̄ i deū sic diligere creatorē sup oia et obedire ei i oibz et sup oia qđ ē est insitū cui⁹libet sc̄ie. Ali^o ē manifestatm̄ ordis i primū et hoc dupliciter. v̄l scđz viā inocētie ut illd̄ tho. iij. qđ ab alio oderis tibi fieri zc. et scđz viā bñficiētie ut i^o Math. vij. q̄cūqz vultis ut faciāt vobis hoies et vos facite ill̄. **H**ec i^o est dīo p̄cepti nature siue legis naturalis. **O**receptū vō discipline generaliter est p̄ceptū datū ad p̄batōz ut bō sciat se dō debere obediētā nō tm̄ i expediētibz vel honestis s̄ etiā in in-dēnabz. **E**t hoc etiā recipit dīoēz. Nā aliqd̄ p̄ceptū discipline datū est ad p̄batōz obediētie ut illd̄ p̄ceptū negatiū datū adē Gen. ij. de ligno sc̄ie boni et mali ne comedas. qđdam ad p̄batōz fidei ut i^o datū abrahe Ge. xxi. tolle filiū tuū isaac zc. et ē p̄ceptū affirmatiū **O**receptoz aut legis scripte qđā sūt moralia ut q̄ i decalogo. qđā iudicialia ut q̄ i decisiōe cāz sūt instituta. d. qđ exo. xxi. hec sūt iudicia q̄ ppones eis. qđāz cerimoialia ut q̄ fuerūt i figurā futuroz. sic ea q̄ de dpositiōe tabernaculi et de sacrificijs et huiōi. **A**d legē em̄ dei p̄tinet ut hoies ad iuicē et ad deū ordinet. v̄rū qz aut hoz i dūi p̄inet ad dictamē legis nature. et ad h^o referūt̄ p̄cepta moralia s̄ oportet q̄ vtrūqz determinet̄ p̄ legē diuinā v̄l hūā nā. **O**receptū aut dūe de cultu diuio determinat̄ p̄ p̄cepta cerimoialia. cult⁹ ei dei vocat̄ cerimoia q̄i munia. i. dea cereris q̄ dicebatur dea frugū ut qđā dnt̄ eo q̄ p̄i^o ex frugibz oblatiōes deo offerebāt. siue ut maxi⁹ valen⁹ refert nomē cerimoie ē introductū ad signādūz cultū diuinū ap^o latios a quodāz o p̄ido iux̄ romā qđ cerere vocat̄ eo q̄ roma capta a gallicis illuc sacra romanoz ablata sūt et reuerētissime h̄ta. **S**ic i^o illa p̄cepta q̄ p̄tinet̄ specialiter in lege ad dei cultū dnr̄ cerimoialia. **O**mē vō p̄ceptū de iusticia iter hoies seruāda determinat̄ p̄ p̄cepta iudicialia. **S**cđz h^o igit̄

oportet ponere tria genera p̄ceptoz veteris legis sc̄z moralia q̄ sūt d̄ dictamie legis nature. cerimoialia q̄ sūt determinatiōes cult⁹ diuini. et iudicialia q̄ sūt determinatiōes iusticie inter hoies obseruāde. **V**n̄ cū apl̄s Ro. vij. dixit̄ s̄ q̄ lex ē sancta subiūxit q̄ mādātū ē iustū. s̄ q̄tū ad iudicialia. et sc̄m̄ q̄tū ad cerimoialia d̄z em̄ sc̄m̄ qđ ē deo dedicatū. et bonū qđ honestū q̄tū ad moralia. **A**d hoc nota q̄ cerimoialia a deo sūt euacuata ut nō tm̄ sint mortua s̄ etiā mortifera obseruātibz p̄ xp̄z. maxie post̄ ē diuulgatū euāgelii. p̄cepta aut iudicialia sūt quid mortua qz n̄ hnt vim obligādi nō sūt tm̄ mortifera. qz si q̄s p̄iceps ordiarz i r̄gno suo ea obseruari n̄ peccarz. nisi forte h^o mō obseruaret̄ sc̄z ut obseruari mādaret̄ tan q̄ hntia vim obligādi ex veteris legis institutiōe. talis ei intentō obseruādi esset mortifera. **H**ui⁹ aut dēntie rō sumi p̄t ex p̄dictis. dictū ē ei q̄ p̄cepta cerimoialia sūt figuralia p^o et p̄ se. tā p̄ instituta p̄cipaliter ad figurādū xp̄i misteria ut futura. et iō obseruatiō eoz p̄iudicat veritati fidei scđz quā d̄ficent̄ illa misteria iā eē d̄pleta. **O**recepta aut iudicialia n̄ sūt instituta ad figurādū s̄ ad disponēdū statū illi⁹ populi q̄ ordiabat̄ ad xp̄z. et iō mutato statu illi⁹ ppli. xp̄o veniēte obligatōz amiserūt. lex ei fuit pedagog⁹ ducēs ad xp̄z ut d̄z ad Gal. iij. **Q**z g^o huiōi iudicialia nō ordiant̄ ad figurādū s̄ ad aliqd̄ faciēdū. iō obseruatiō eoz ab solute nō p̄iudicat veritati fidei. s̄ intentō obseruādi tan p̄ ex obligatiōe leg. bñ p̄iudicat veritati fidei. qz p̄ h^o haberet̄ q̄ stat⁹ p̄ioris ppli adhuc duraret et q̄ xp̄us nō dū venisset. **D**e p̄ceptis decalogi in dūi. i. iij. **E**nde cōsiderandū ē de p̄ceptis decalogi et p̄i^o in dūi. 2° de vnoquoqz illoz i speciali. **C**irca primū. primo d̄ distinctiōe et ordie p̄ceptoz decalogi. 2° d̄ d̄ntētia alioz p̄ceptoz moralium i p̄ceptis decalogi. 3° de mō ip̄a tradēdi. q̄rto de debita obseruatiōe eoz. quinto de possibilitate dispēsatiōis ip̄oz. **C**irca primū q̄runt̄ p̄la sc̄z quō distinguūt̄ p̄cepta decalogi. **S**cđz mod̄ dūioz et p̄babilioz q̄ habet̄ ab aug^o s̄ exo. distinguūt̄ hoc mō sc̄z ut primūz p̄ceptū sit. **N**ō habēs deos alienos corā me et n̄ facies tibi sculpaie nec omēz similitudinēz. **S**cđz nō assumes nomē dñi tui iua nū. **T**erciū memēto ut diē sabbati sc̄tifices. et hec tria dnr̄ ad primā tabulā p̄tinere. **P**rimū aut p̄ceptū sc̄de tabule ē. honora p̄zēz tuū et m̄rem tuā. scđz n̄ occides. terciū nō mechaberis. q̄rū nō furtū facies. quitū nō loq̄ris contra primū tuū fl̄m testimoniū. sextū nō occupas domū p̄imi tui nō seruū. nō ancillā. nō bouē nō azinū. nec oia q̄ illi⁹ sūt. septimū nec desiderabis vxorē ei⁹. **M**ḡ t̄n̄ s̄n̄iaz. li. iij. di. xxxvj. poit̄ i^o sextū. d̄grue em̄ p̄t poni sextū p̄ septimū. qz añ. p̄ dicat̄ nec desiderabis vxorē ei⁹. d̄z nō occupas domū p̄imi tui. et post q̄ p̄hibuit occupatiōem vxoris itez. subdit. n̄ seruū nō ancillā. vñ v̄. **S**perne deos. fugito p̄ iuria. sabbata serua. **S**it tibi p̄is amor. sit tibi m̄is honor. **N**ō sis occisor. fur mechus testis

Ma m

Sp̄m̄ discipline

4-82

iniquus. Viciniq; thozz resq; caueto suas Ra
tio aut numeri sic pt accipi. lex ei diuina est ad
ordinand hoies ad deu et iter se et quelibz ad
seipz. qz tn n ita apparz rō debiti i his q facit
hō scdōz seipm. iō inter mādata ad q reducūtur
alia sicut ad magis nota. nō fuerit posita nisi
pcepta de ordie hois ad deu et ad pximū ex
plicitate. licz etiā dūneant ordinē hois iplicitate
ad seipz. Sicut i pcepta legis hūane ordināt
hoiem ad dūitate hūanā sub aliquo pncipe
hoie ita pcepta legis diuine ordināt hoiez ad
dūitate quādā siue rēpublicā hoim sub deo.
Ad hoc aut q aliq; i aliq; dūitate bñ dmore
requiritur vt bñ se habeat et ad deu q pēt dūi
tati et ad alios dūitatis dōcios et pncipes.
Pporz i q i diuina lege pō ferant qdā pce
pta ordinātia ad deu. deinde alia pcepta or
dinātia ad alios pxios sil dūinētes sub deo.
Pncipi aut dūitatis debz hō tria pō fideli
tate scz vt honozē pncipat qtu i se ē ad aliū
nō trāferat. Scdō reuerētiā scz vt i eū nihil i
uniosū dmittat. Tercio famulatū scz i recōpē
satōz bñficiōz ab eo pceptoz. Pporz primū p
cipit pcepto pōmo scdōz scdō et terciū terciō
Potest etiā dici scdm aug. q pōmo pcepto pō
pitur nobis reuereri pōmo pncipij vnitates
scdō ei vnitatē. terciō boitate qua scificam
et in q qescim sic i fine. Potest etiā dici q p
primū pceptū ordiamur ad deu qtu ad op p
scdm qtu ad os. p terciū qtu ad cor. qz i scifi
ficatōe sabbati scdōz qd est pceptū morale qes
cordis pceptū in deu. Ad pxios aut bñ se de
bet qz hō et spālter et generaliter. speālter
quid qtu ad eos quoz ē debitor vt eis debi
tū reddat ad qd pnet pceptū de honozatōne
parentū. Generaliter qtu ad omē vt nulli no
cumētū inferat ope vel ore vl corde. ope qui
de nec qtu ad psonā pziā. cōtra qd dicit nō
occides. neq; cōtra psonā dūinctā ad pparatū
onē plis. cōtra qd dicit nō mechaberis. neq;
in rē possessaz cōtra qd dicit nō furtū facies. Nocu
mentū aut ozis phibe cū dicit nō loqris cōtra
pxim flm testimoniū. Nocere aut dūngit pxi
mo in affectu p concupiscentiam oculozum
et p concupiscentiaz carnis. contra que duo
dicit nō dūpisces domū pximi tui. nec deside
rabis vxozē ei. Bz cōtra pōdicta obr. qz sup
illō Ro. vii. dūpiscētā nesciebā nisi lex dice
ret dicit glo. bona ē lex q dū dūcupiaz phibet
oia mala phibz. et sic sufficit solū phibere d
cupiaz. supfluūt gōalia pcepta. qz dūcupia
dicit duplr. vno mō generaliter put dicit quilibz
a ppetit libidiosus et imoderat et sic sumit
in illa glosa. Alio mō spēaliter p appetitū de
lectabil scdōz gustū et tactū. et sic phibetur
pcepto speciali. Quō pcepta decalogi dēt
ordinari. qz ordiant supradictō mō. Ratō
cui ordis ē. qz pcepta decalogi sūt de his q
statū rōnabilia et dōbita vident. tāto aut ali
qd a pparz facili rōnabile qto suū. cōtrarium
a pparz guī. et iō ordē pceptoz. dcalogi su
mit scdōz qd eis vicia magis vl min gūia op
ponūt. Vñ sp i pceptū pponit cui guī vi
ciū o pponit vt p3 inuēti. Quō pcepta deca

logi hnt distingui et numerari i tabulis. Et
q dupliciter. vno mō scdm sensū lralem et sic
quiq; fuerūt i vna tabula et quiq; i alia et hō
mō distinguit ioseph q fuit historioqph et
qui ad sensū lralem pncipaliter respiciebat.
Alio mō scdm sensū mysticū. et sic distinguerūt
doctozes sacre scripture dicētes mādata ordi
nātia ad deu ptnere ad primā tabulam. ordi
nātia vō ad pximū ad scdam tabulaz. Illa em
distingūctio secūde tabule a prima fiebat ad in
sinuandā et cōmendandā caritatē geminā.
Equit videre de scdō scz de dūnetia alio
rū pceptoz moralium i pceptis decalogi
Circa qd sciend q oia pcepta moralia reducū
tur ad pcepta decalogi. Vñ aug. de decē cor
dis loquēs d pōmo pcepto legis nature scz qd
est. bonū ē ordiate diligēdū. et de pcepto di
lectōis dei et pximi dicit. illd vñū pceptū cō
tinet illa duo et illa duo dūnet illa decem. et
illa decē dūnet oia. Ad cui euidētia scien
dū q psum sufficit ad pns pcepta moralia se
hnt ad primū pceptū legis nature in triplici
dūtia. quedā em sūt i quibz oia alia pcepta
moralia radicant sicut i dclūsiōibz pncipio
pximozibz. cui mōi sūt pcepta de dilectōne
dei et pximi. Alia sūt q etiā de pxio ordiant
ad illa. tn qz ppter obliuōz rōis hūane hō p
erzare circa illa iō scribi debuerūt. et hec sūt
decē pcepta decalogi. Alia sūt ad q reducen
da i prima pncipia indiget hō maior iuesti
gatōe et sapiētū instructōe siue diuina reuelā
tōne. et talia reducunt ad decē pcepta deca
logi. Nā ad primū pceptū reducūt oia q phi
bent illa q deseruiūt idolatrie vt sūt filij vel
filie p ignē lustratō. arioloz sciscitatō. som
nioz et augurioz obseruatō. maleficioz et
incantationū opatō. phitonū. diuioz. mortu
oz iterrogatō de quibz habe deū. xviii. Ad
scdm reducūt blasphemie de q leui. xxiij. et
falsē doctrine de q deū. xiiij. Ad terciū reduci
vident oia ceremonialia. Anptū tn ē morale vi
dent ad ipz reduci phibitōes illoz pceptoz q
maxie quietē mētis impediūt i vacādo deo. vt
est phibitō timiditatis et temerarie audacie
et spectātū ad gulā. et omēs phibitōes imo
deratōe passionū et pcepta de fortitudie inq
tum est moderatōe passionū q quietē mētis in
deo impediūt. Anptū tn act fortitudis ē or
dinabilis ad vtilitatē dūitatis et maxie ad
honozem fidei sicut fortiter sustinere ppter de
fēsionē fidei reduci pnt ad pceptū primū. Ad
quartū reducūt pceptū de honozatōe senū. de
quo leui. xiiij. et omia pcepta de reuerētia su
pioz. Ad quātū reducūt phibitō iniuste vio
lentie cōtra pximū. de q leui. xix. et phibitō
odij. de qua ibidē. Ad sextū reducūt phibitō
meretricij de qua deū. xxij. et phibitō coit
cōtra naturā de q leui. xviii. et phibitō volun
tarie effusiois semis p quēcūq; modū excep
to federe matrimoniali. et etiam phibitō gule
inqtrū pstat fometū luxurie. Ad septimū redu
citur phibitō vsure de qua deū. xxij. et phi
bitō acceptōis rei aliene p fraudē d qua deū
xxv. vbi dicit. nō habebis in sacculo diuersa

quod mētis pncipalis

quod mētis pncipalis

quod mētis pncipalis

quod mētis pncipalis

quod mētis pncipalis

quod mētis pncipalis

quod mētis pncipalis

2 pncip

sup. l. d. 1. 3

sup. l. d. 1. 3

pondera. et prohibitio rapine. Ad octauum
reducit prohibitio falsi iudicij de q̄ exo. xxiij.
et prohibitio mendacij et piurij q̄ etiaz reducitur
ad scdm. et susceptiois mendacij et acceptiois
munerum de qb̄ habē ibide. qz oia p̄dicta co
opant ad corruptiois iudicij. Et prohibitio de
tractiois d̄ q̄ leui. xix. vbi dz. n̄ eris crumiatos
nec susurro i p̄plis. Vt aut sint aliq̄ q̄ re
ducant ad vltia duo p̄cepta infra videbr̄ eū
de illis agē. Sic ergo p̄ q̄ oia p̄cepta mora
lia alia a decē p̄ceptis decalogi aut i eis ori
nent sicut p̄cipia i cōclusioib̄ sicut p̄cipiū
p̄cipiū legis nature et p̄ceptū de dilectōe
dei et p̄cipiū. aut reducūt ad ea sicut cōclusi
ones ad p̄cipia.

Equit̄ videre de tercio scz de mō tradēdi
x. p̄cepta. Et circa h̄ q̄run̄ p̄la. s. v. v. v.
mādata decalogi debuerit tradi p̄ modū ob
ligatiois et p̄cepti. *Itē q̄ sic. rō hui⁹ ē. tū qz
deū decebat. tū qz nobis expediebat. deū vti
qz decebat. qz i his verbis decalogi d̄sistit re
gula iusticie scdz qd̄ dicitur lumē rōnis recte.
et qm̄ de⁹ tan. p̄ iust⁹ debet esse emulatoz re
ctitudis et iusticie et i subditis et i seip̄o. hic
est q̄ hoī leges iusticie iposuit ad q̄s ip̄z obli
gant ut n̄l̄o mō licerz ip̄z eas ipune trāsgre
di. Nobis etiā expediebat. Deo p̄pter gloriā
augēdā qz gl̄ios⁹ est hoī obtinere b̄tudinē
p̄ merita q̄ sine meritis. et qm̄ cū aliqd̄ reddi
t ex meritis qd̄amō hō q̄ meret̄ obligat sibi re
tributoz et magis decet hoīez obligari dō q̄
deū hoī. Hinc ē q̄ ad opa p̄ q̄ d̄ungebat me
reni debuit hō p̄cepta obligari ut dū obli
gat̄ obediret et merito p̄ficerz et ad maiore
grē cumulū pueniret. Scdo p̄pter pacē cōseruā
dā q̄ tm̄ bonū est. sic dicit aug. ut cūcta paces
a p̄petat. Pax aut seruari nō p̄t vbi hō vsurpat
sibi qd̄ est alienū. ideo ut pax seruaret̄ ipter
hoies debuit de⁹ mādata hoī tradere i q̄bus
obligaret̄ ne qd̄ ē alienū sibi vsurparet s̄ red
deret deo et p̄cipio qd̄ eis deberz. ne aliter fa
ciēdo iniuriā pacē frāgeret et frāgendo paces
ip̄e i se pace amitteret. S̄z obi⁹ cōtra p̄dicta
qz dz. ro. vij. p̄ctm̄ occasiōe accepta p̄ mādatū
opatū est i me omēz d̄cupiam. s̄ de⁹ nihil im
ponere debz qd̄ augeat d̄cupiam. *Itē q̄ dicitū
apl̄i habz veritatē s̄ valde p̄ accūs et occasi
onaliter. ex hoc em̄ q̄ p̄ legē erat p̄cti d̄gnitō
et tm̄ p̄ ip̄az n̄ erat grē collatō d̄cupia intentē
in vetitū et hoīe sciēter p̄petrate p̄ctm̄. occa
sionaliter fieret et ip̄i⁹ d̄cupie intēsiō et p̄cti
aggrauatō. s̄ hoc nō erat de p̄cipiali inten
tione ferēus mādata nec de ip̄oz mandatorz
obligatōe. Nā deus sic tribuit mādata obliga
toria q̄ sp̄ fuit p̄mp̄t̄ tribuē grāz adiutricē
ad illa implēda. vñ q̄ p̄ mādatōz obligatōz
augeret d̄cupia hoc nō erat ex ip̄is mādatis
s̄ poti⁹ ex negligētia et culpa hoīis. dñs aut
p̄pter negligētiā hoīis n̄ debuit dimittere qui
diligētiā cca salutē hoīis exercerz. *Vt mo
dus caritatis cadat sub p̄cepto legis diuine.
Itē circa h̄c fuerūt cōtrarie op̄ioes. quidā ei
dixerūt absolute q̄ oino mod⁹ caritatis n̄ ca
dit sub p̄cepto qz si caderet sequeret̄ q̄ q̄cumz***

nō haberet caritatē peccarz mortaliter i ope
qd̄ facit q̄tumcūqz sit de genere bonoz qd̄ ē
incōueniēs. Alij dicūt absolute mod⁹ carita
tis eē sub p̄cepto. nec eē ip̄ossibile seruare h̄
p̄ceptū nō habēti caritate qz p̄t se disponere
ad h̄ q̄ ei caritas infūda. nec q̄ncūqz aliq̄s
nō habēs caritatē facit aliqd̄ de genere bono
rū peccat mortaliter qz hoc ē p̄ceptū affirma
tiū. scz ut ex caritate opē et n̄ obligat p̄ sp̄
s̄ p̄ tpe illo quo aliq̄s habz caritate. Vtriqz
aut q̄tū ad aliqd̄ v̄erz dixerūt. *Act⁹ em̄ cari
tatis dupliciter d̄siderari p̄t. vno mō s̄m q̄ ē
quidā act⁹ p̄ se. et sic cadit sub p̄cepto legis
qd̄ de hoc speāl̄iter dat̄ scz diliges dñm deū
tuū. et diliges p̄ximū t. et q̄tum ad hoc scd̄i
v̄erz dixerūt. Alio mō scdz q̄ ē mod⁹ aliaz v̄
tutū et scdz q̄ act⁹ aliaz v̄tutū ordinant̄ ad
caritatē q̄ est finis p̄cepti ut dz. j. thi. j. et sic
v̄erz dixerūt p̄cipiū scz q̄ mod⁹ caritatis nō ca
dit sub p̄cepto. h̄ ē dicitū q̄ i hoc p̄cepto ho
nora p̄rem tuū nō includit̄ q̄ pater ex carita
te honoret̄ s̄ tm̄ q̄ p̄ honoret̄. vñ qui hono
rat p̄rēz licz nō habeat caritatē nō ē trāsgres
sor hui⁹ p̄cepti licz sit trāsgressor p̄cepti qd̄ ē
de actū caritatis p̄pter quā trāsgressioz penā
meret̄. Sic ergo qui honorat p̄rēz tenē ex
caritate honozare nō ex vi hui⁹ p̄cepti qd̄ est
honozare p̄rēz s̄ ex vi hui⁹ p̄cepti qd̄ ē dili
ges de. de. t. ex ro. cor. t. Et hec duo p̄cepta
affirmatiua nō obligatiua p̄ sp̄. p̄nt p̄ diuersis
t̄pib̄ obligare. et ita p̄t d̄igere q̄ aliq̄s ipl̄ē
hoc p̄ceptū de honozatiōe p̄ntem nō trāns
gredia. tē p̄ceptū d̄ omissoe mōi caritatis
Si ergo obicia q̄ si mod⁹ caritatis nō cadat
sub p̄cepto ergo aliq̄s ipl̄ere p̄t p̄cepta legis
sine caritate et p̄ dñs sine grā que caritati sp̄
est adiūcta. *Hic aut est error pelagij ut p̄z p̄
aug. de heresib̄. Dico q̄ nō p̄t seruare oia p̄
cepta legis nisi s̄uet p̄cepta caritatis qd̄ sine
grā nō fit et ideo pelagij errauit. hec tho.**

Equit̄ videre de quarto scz de debita ob
seruatōe. x. p̄ceptorz. Circa qd̄ q̄rit̄ v̄rū
dei p̄cepta merito sint seruāda. *Itē q̄ sic et
hoc p̄z primo ex p̄te d̄i cui⁹ autoritate nulla
est maior. p̄. tu sol⁹ altissim⁹ sup̄ omēz terzā
Ip̄e em̄ est dñs n̄ iure creatōis iure guberna
tionis et iure redemptōis. ideo merito tanq̄
subditi et serui eius ei obedire debem⁹ ut scz
ip̄ius p̄cepta diligēter obseruem⁹. act. j. obe
dire oportz deo magis q̄ hoīib̄. Propter qd̄
dñs recte p̄iusq̄ mādata p̄ponat p̄mittit̄ exo.
xx. ego sum dñs deus tu⁹ q̄ eduxi te d̄ terzā
egiptū et de domo seruitutis. q. d. bene possū
vobis p̄cipe et vos debetis michi obedire qz
ego sum dñs deus tuus p̄ creatōez qui eduxi
te tē. p̄ redemptōz scdm̄ sensū sp̄ualem. Scdo
ex p̄te n̄ri qz obseruatō eoz est nobis fructu
osissima. *Math. ix. si vis ad vitā ingredi serua
mādata. et trāsgressio piculosissima. p̄. Ma
ledicti qui declināt a mādatis tuis. maledi
cti qz dicet̄ eis. Ite maledicti in ignē eternū
Cōsidera q̄ posuit nos de⁹ inter paradysum et
infernū. nec aliter possum⁹ ingredi paradysum
nec euadere infernū nisi p̄ obseruatō mādatōz.**

pax qm̄ bonū

V. mag. carit. cadat sub p̄cepto

Tercio ex pte ipoz mādatorū. tū qz sūt irzēp
hēfabilia. nihil em dīnēt irzōnabile sō. vij.
mādātū iustū scēm et bonū. Tū qz sūt leuia. ni
chil em dīnēt graue. j. iob. v. hec est caritas
dī vt mādātā ei? custodiam. et mādātā eius
grauia nō sūt. vñ dicit hec ē caritas dei ha
bēti em caritatē dei pcepta sūt facilia nō ha
bēti sūt difficilia. Et poit aug. exēplū de aue
sine plumis cui difficile ē volare hñti vō fa
cile. Sī r hñti pueras volūtātē vidēt mādā
ta difficilia q hñti caritatē sūt facilia. S3
dices g° n hñti caritatē sūt difficilia. vñ est
s3 cuilibz nō hñti caritatē facile est eā hre. qz
de? patus ē eam dare cuiqz se disponēt eam
recipe. vñ deu. iij. mādātū qd ego tibi pceptio
hodie nō ē sup te nec pcul positū nec in celo
sūt sed iuxta te ē valde sermo meus in ore
tuo et in corde tuo vt facias illum.

Equit? videre de quito scz de possibilitate
dispensatōis. x. pceptoz. Et circa hoc
qñ vñ pcepta decalogi sūt dispensabilia. Et
qñ n. pcepta ei legis eterne n sūt dispensabilia
sue p hoies sue p deū. Fidelis est em de? et
seipz negare nō p. j. thi. ij. sic aut dicit aug.
xxj. li. dtra faustu lex eterna ē rō vel volun
tas diuina ordinē naturalē dseruari iubēs et p
turbari phibēs. i quo patz ex dñi q nec de?
nec hō dispensare p i lege nature. Est em vt
dicit aug. li. lxxij. qōnū. q. liij. trāscripta i
aimā rōnālē ex ineffabili atz sublimi rez. ad
miseratōē q fit p diuinā puidētā. Et iō vt de
distinctōne. v. ius naturale cepit ab exordio
rōnalis creature nec variat tpe s3 pmanet im
mutabile. Omnia ergo pcepta q ex primo prin
cipio legis nature necio et immutabiliter cōse
quūtur sūt immutabilia et p dñs idispensabilia
talia at sūt oia pcepta decalogi accepta s3m
intētōz pceptiētis. et iō sic accepta sūt ita imu
tabilia q i illis nec deus nec hō dispensare p
vñ. di. vj. c. ij. bis itaqz rñdet. d2. Moralitā p
cepta ad naturale ius spectāt atz iō nullā mu
tabilitatē recepisse mōstrātur. In aliqbus aut
alijs mādātis ex primo prin° legis nature se
queribus. nō tñ ita immutabiliter quin i pauci
oibz ppter aliqs pculares circūstāias pos
sit dtingere vt eoz obseruatio nō essz scdm le
gem nature. s3 magis dtra pnt dispensatō locū
hre. vt in pcepto de reddendo depositū petē
ti qd depositū si qz redderet qñ essz inotabile
pudiciū ipi? petētis et reipublice. n faceret
scdz legē nature s3 magis dtra. qz talis reddi
tio pcurbare ordinē rōis quē eterna lex et na
turalis iubēt inuolabiliter obsuari. Nec p
dētis obstat q de? pcepit abzabe q filiū suū
occiderz. Gen. xxij. qz p illud pceptū nō occi
des. phibet scdz intētōz phibētis occisio
hois sine cā rōnabili. inocens aut ex causa rō
nabili pnt occidi. scz cum h° pceptū ille q ē dñs
vite et mortis. Quod ipē dñs rōnabiliter p
tū qz hō i statu nature lapsē ē debitor mortis
ppter pētīm originalē. tū etiā ppter maiorem
vilitatē ei? q occidit q de causa afflixit iob
plur. p exigeret pētā actualia que fecerat iob
xvi. vñā a penderet peccata mea quibz irā

merui et cala. q patioz in statera q are. maris
hoc guioz a pparerz. Cū aut de? pcepit ofee
pimo facere filios fornicationū qd ē dtra i°
nō mechaberis. itelligit q illos de muliere
fornicaria generaret. ad quā nō affectu forni
cario s3 sic ad mulierē ex mādātō dei factam
suā accederet. Cū etiā pcepit filijs isrl q a
spotarēt res egyptioz nō pcepit eis furtū. s3
q res illas quas dñs oim transtulerat in ius
eoz ppter maliciā egyptioz et ppter seruiciū
qd a filijs isrl receperāt pcuraret secū. Qd
aut dicit bern. ij. de dispe. et. p. c. v. q in pze
ceptis scde tabule dispelare p de? et nō hō
intelligit nō de pceptis acceptis scdm intēti
onē mādātis qz sic claudūt in se debitū ordi
nē ad pximū quē dñs infringere nō p. ppter
qd idē bern. e. li. c. vj. dicit a deo n pnt imitari
quidqd de dilectōe de huilitate ceterisqz vir
tutibz tam i nouo q in veteri testamēto spūa
liter obseruandū tradit. s3 intelligit qd tū ad
actus qui scdm virtutē lre nō hnt ordinē hūc
annexū. vt est nō occidere. pntes honorare.
qui nō essent honorādi inq̄tum facerent dtra
deū et retraherent honorāntē a dei amore. in
quo casu dicit dñs luc. xiiij. si quis venit ad
me et n odit pa. su. et ma. zc. Sed quare lex
nature nō pnt reuocari vel a suo mutari cōdito
re sic lex positia. Et qz lex nature cū sit qued
picipatio legis eterne vt dictū est a deo mē
tibus nō est impōsa quātum ad suū primū pri
cipiū seu pceptū et q̄tum ad. x. pcepta decalo
gi accepta scdz intētōne pceptiētis. dñet ho
mis ordinē ad deū et ad pximū. eo aut ipō q
de? ē vlti? finis debet hō ordinari ad deū et
ec ipō q pxim? ē ordinabilis ad eundē finēz
debet ordinari ad pximū. sic ergo de? nō pnt
negare seipz esse vltimū finem. ita negare nō
pnt hoiem ordinari debere ad ipz et p dñs nec
ad pximū. vñ etiā sequit q legē nature nō pnt
infringere in p̄tū est dñens ordinē istum. lex
aut hūana cū nō dīneat nisi pcepta q sūt de
termiatōnes quedā pceptoz legis nature. et
dclusiones tales que vt in paucioribus ppter
circūstāias aliquas pculares pnt a lege na
ture deuiare nō habz p̄dictū ordinē duplicēz
immutabiliter anexū. et iō magis pnt reuocari l
mutari a suo cōditore vel a sua dditōne q lex
nature. hec rich. Dixerūt tñ quidā q de?
dispensare poterat in pceptis scde tabule qz
p pcepta scde tabule ordina? hō ad pximū. p
pcepta vero pame tabule ordina? ad deū sic
ad finē vltimū. sublato aut ordie rei ad finēz
tollit? ordo vnus rei ad aliā et nō ecōuerso.
Cui? rō ē qz ille ordo est ppter illū et nō ecō
uerso et iō sublato ordie ad pximū adhuc re
manet ordo ad deū nō ecōuerso. et iō deus di
spensare pnt in istis pceptis nō in illis. Sed
dtra hoc obi? qz ordinem hois ad deū facit
amor dei et ordinē hois ad pximū facit amor
pximi. sed remoto amore pximi remouetur a
mor dei. j. iob. iij. si quis dixerit qz diligo de
um et frēm suū odit mēdax est ergo zc. Oretē
rea p hoc q filij isrl mādātō dei acceperunt
vasa egyptioz non tollebarur ordo pximi ad

primū. qz nō acceperūt ea nisi ut facta sua. alias fecissent extra amorē primi et p̄sequē dei vñ nō omiserūt furtū. **D**icend ergo q̄ n̄ p̄t p̄cipe seu disp̄sare q̄ fiat malū nisi amota rōe mali q̄ erat rō p̄hibitōis. vñ p̄cepit filijs isrl̄ q̄ tolleret illa vasa amota rōe furā. **E**x p̄dictis verificari p̄t dictū āt̄quoz scz q̄ duplex ē malū. q̄ddam ē malū in se et hoc nulla circūstātia p̄t bñ fieri et iō illd̄ de⁹ nō p̄t p̄cipere. ut odire deū v̄l agnoscere nō suā ex libidine et huiōi. aliud ē qd̄ ē malū nō in se et tale p̄t bñ fieri posita aliq̄ circūstātia et tale deus p̄cipe p̄t imo eoip̄o q̄ p̄cipit ē bonū. **Hec alex. anglic⁹ li. j. sententiarū di. xlvij.**

De expositiōe primi p̄cepti ti. iiii.
Qonsequenter cōsiderandū ē de singulis p̄ceptis decalogi. et p̄io de primo p̄cepto de quo p̄io sūt exponēda v̄ba qui bus tradidit. scdo p̄sequēdū ē lat⁹ de ijdolatria et alijs q̄ p̄ ip̄m p̄hibent. Circa primum p̄io de his q̄ p̄tinet ad decalogi q̄i titulum. Scdo de his q̄ p̄tinet ad ip̄m p̄ceptū. Tercio de his q̄ mouere debet ad ip̄z obz̄uandū. **C**irca primum ergo sciendū q̄ exo. xx. p̄mittit̄ decalogo q̄i titul⁹ talis. ego sum dñs de⁹ tu⁹ qui eduxi te de terra egipti de domo seruitutis. Nā leges ferre et p̄cepta iūgere nō duenit alicui nisi p̄sit multitudi. ut ergo dñs ostēdat hoc cōuenire sibi manifestat in p̄dictis verbis se eē dñm et rectorē vniuersoz dicēs. ego sum dñs creans oia p̄ potētiā. **deus fonēs et gubernās oia p̄ sapiam ut em̄ dicit dam. li. j. c. ix. theos grece qd̄ ē idē qd̄ deus latine d̄z a thei qd̄ ē fouere vniuersa. Dicit̄ etiā theaste qd̄ ē cōsiderare oia. Tu⁹. te redimēs et repans p̄ bonitatē et clemētiā. Et sic in p̄dictis verbis p̄ hec tria dñs deus tu⁹ insinuat̄ trinitas p̄ et filius et sp̄s sanct⁹ p̄ tria app̄riata p̄ p̄dicta tria vocabula designata. Per hoc q̄ ibi singulariter d̄z ego sū designat̄ eēntie vnitatis et sic patet q̄s loq̄tur et iūngit sequētia et mādata qz deus cui hoc facere d̄p̄t ut visum ē. Seq̄tur qui eduxi te zc. In quo oñditur cui loq̄tur qz populo educto de egipto. **V**bi attēdēdū qz p̄cepta decalogi innata sunt cui⁹ libet d̄scie. Sūt etiā data ip̄is iudeis sp̄aliter et expresse ut hic d̄z. et iō p̄cepta ista s̄m q̄ sunt innata respiciūt oīs d̄uiter. scdm̄ vō q̄ sūt data illū ppl̄m singulariter quē scz dñs eduxit ad litem de egipto sp̄ualiter tñ cū d̄z eduxi te zc. tāgit̄ triplex effect⁹ rñdens trinitatē app̄riat⁹ educere ei ē potētie. de terra egipti sapie. egiptus em̄ tenebre iterptatur i quo error̄ ifidelitatis notat̄. de domo seruitutis ē boītat̄is et clemētie. dom⁹ em̄ seruitutis reat⁹ ē peccati. qz qui facit p̄ctm̄ seru⁹ est peccati. **D**icit ergo ego sum dñs q̄ eduxi te scz p̄ potētiā. deus q̄ te eduxi de terra egipti. i. de tenebris error̄is et infidelitatis ad itelligentiā veritatis. ego tuus qui eduxi te de domo serui. i. reatu peccati et p̄auoz mox ad libertatē gratie et affectōz boītat̄is. **P**otest etiā sp̄ualiter i d̄ctis verbis notari beneficiū creatōis et beneficiū repatiōis. primū cū d̄z ego sum dñs deus tu⁹**

scdz cum dicit̄ qui eduxi te zc. **D**e his duob⁹ sunt duo articuli fidei qui iter omēs articulos sūt maxia fūdamēta fidei. **V**n̄ sūt q̄i duo radij siue oculi dirigētes nos in via mādatoz dei hō p̄ius oculos apit q̄ ambulat. sic hō p̄i⁹ debet cognoscere p̄ fidē qd̄ exequat̄ p̄ opatiōnē. **R**ecte ergo p̄o p̄oit p̄dicta v̄ba p̄tinentia ad fidē et postea p̄oit mādata p̄tinentia ad opatiōnē. **N**otandū aut̄ q̄ in illis v̄bis ego sum dñs zc. scdz alex. angl. ut dictū ē s̄ po⁹ q̄i titul⁹ decalogi scdz vō alios assignat̄ rō p̄mi p̄cepti. **E**quit̄ videre d̄ scdo scz de his q̄ p̄tinent ad ip̄z p̄ceptū. Circa qd̄ sciendū q̄ primū p̄ceptū est. nō habebis deos alienos corā me nō facies tibi sculptile nec omēm silitudinē q̄ est i celo desup et q̄ i terra deoz sū nec eoz. q̄ sunt i aq̄nis sub terra n̄ adorabis ea nec coles. ego sum dñs de⁹ tuus fortis zelotes visitans iniquitatē patz in filijs in terciā et quartā generatōz eoz. q̄ odert me. et faciēs misericordiā in milia his qui diligūt me et custodiunt p̄cepta mea. In his v̄bis p̄io ponūt̄ ea q̄ p̄tinent ad ip̄m p̄ceptū. Scdo ea q̄ mouere debent ad ip̄m obseruandū scz ego sum dñs de⁹ tuus zc. **C**irca primum nota q̄ ibi remouetur oīs ijdolatria. ijdolatria em̄ ē exhibitō honoris soli deo debiti. creature facta. **M**ut ergo exhibet̄ actu interiori scz affectu. p̄pter qd̄ d̄z nō coles. **M**ut actu exteriori p̄pter qd̄ d̄z non adorabis. et hec d̄ntia assignat̄ inter colere et adorare in glo. Honor aut̄ exhibit⁹ siue exterior⁹ siue interior⁹ aut est exhibit⁹ creature sp̄rituali iō d̄z nō habebis deos alienos. unde orig. i glo. angl. os quib⁹ gentes omisit excel sus vocat̄ scriptura deos q̄i a deo datos. vñ d̄z ego dixi dij estis aut̄ ē exhibit⁹ creature corpali. et h̄o aut̄ i imagine ficta q̄ nulli⁹ rei naturalis est representatiua iō dicit̄ nō fa. sculp. aut imagine vera. i. alicui⁹ rei representatiua iō d̄z ibi neqz omēm similitudinē celestiu⁹ terre. s̄tū aquatiliū. et noīe celestiu⁹ p̄nt accipi non solū sidera sed etiā aues qz aer d̄z celū scdz i⁹ **M**ath. xii. aues celi comederūt illd̄. **P**otest etiā notari q̄ cult⁹ deoz alienoz dupliciter apud aliquos seruabat̄. quidā em̄ quāsdā creaturas p̄ dijs colebāt sine institutiōe imaginū vñ varzo dicit q̄ antiqui romani dos diu sine simulacris coluerūt et hic cult⁹ p̄hibet̄ p̄io cū d̄z nō habebis deos alienos. **A**pd̄ aliquos vero erat cult⁹ falsoz deoz sub quibusdam imaginib⁹ et iō p̄hibet̄ etiā ip̄az imaginū institutiō cū d̄z nō fa. t. sculp. et ip̄az imaginū cultus cū d̄z nō adorabis zc. **S**ed forsā in surget aliq̄s extra xp̄ianos faciētes imagines dicens eos ijdolatrare qz faciūt extra illd̄ nō facies tibi sculp. neqz omēs silitudinē. Sed h̄o remouet̄ p̄ hoc qd̄ i textu sequit̄ nō adorabis ea neqz coles. q. d. nō facies ea ad adorandū vel colendū. xp̄iani aut̄ ad hoc nō faciūt imagines sed ad memorandū. et oīs honor ille q̄ imagini exhibet̄ ut dicit̄ dam. ad p̄thotipu id ē ad illd̄ qd̄ imago p̄sentat̄ refert̄. Honor aut̄ qui exhibet̄ sanctis ē honor dulie et non latie. dulia em̄ ē honoz debiti creature iqtū

174
ad. 4

174

174

est diuine bonitatis participatiua. latria vero e
honor soli deo debetur in quantum e principiu ois
rei productum et seruatum. **D**ubitaret aut ali
quis de hoc qd dicitur aquas ee sub terra. s. h. in
telligi debet respectu aquarum q recipiuntur i ve
nis terre vñ fontes erupunt et flua. rone etiã
harum aquarum dicitur esse terra sup aquas scdm illud
ps. qui fundauit terram sup aquas. **N**o aut itel
ligit respectu oceani qd totã terrã circuit et
ei supeminet vt natura min⁹ gnis. **E**t hec di
cta sunt p̄tum ad supficiẽ litere primi p̄cepti
Sed ampliorẽ tñ intelligentiã notari p̄t q i
p̄dictis verbis tria phibent nobis p q mens
nra auerit a reuerẽtia creatoris. p̄tio om̄s p
phane pactõnes demonũ ibi. nō habebis de
os alienos. et hoc siue fiant p incãtãtões ver
borum siue inscriptões caracterũ vel imaginũ
siue p imolatões sacrificiorum. in his em̄ trib⁹
consistunt om̄s artes magice. phibent igit om̄s
p̄phane pactões demonũ siue sint ad ludifica
tõz sensuũ vt faciunt histriões siue ad trãsmuta
tõz naturarum vt fecerunt magi pharaõis siue ad
inuestigatõz futuroz contingentiũ vt faciunt di
uini. oia hec vocat aug. pactõnes demonũ. i
talibus em̄ attribuit creature qd debet attri
bui creatori. et iõ peccat dtra primũ verbum
primi p̄cepti scz nō habebis deos alienos. **E**t
de faciẽtib⁹ hoc dicitur deu. xxiij. puocauerunt
eũ in dijs alienis. **E**t iõ scd⁹ aplm ad Ro. tra
didit illos de⁹ in passiones ignominie. **S**cd⁹
om̄es false et supstitiose adinuentiones erroz
phibent cũ dicitur nō fa. t. sculp. om̄is em̄ erroz
est fictio mētis. errozẽ aut facit fantasia ob
nubilans rōem que facit q illud qd non est
esse videtur. **F**luidi aut adinuentiones erroz
pcedunt aut ex impbo ausu inuestigatiõis p
hibite vt errozes philozophoz sic ponẽ mūd
eternũ et q vnus intellectus est in om̄ib⁹ ho
mibus. **A**ut ex puerlo intellectu sacre scriptu
re. vt hereses hereticoz q male sentiũt de x⁹
de trinitate et de spũsancto. **A**ut ex inordiãto
affectu carnalitatũ hũane vt errozes epicu
roz dicentiũ nullã aliam esse vicã q istam. et
nicolaitarum dicentiũ q licet cuilibet turpiter
agere cũ qualibz. **O**m̄es isti errozes tan⁹ stul
ti et vani sũt deestabiles qz sunt dtra verbum
primi mādãti scz nō fa. t. sculp. vñ hie. stul
tus fact⁹ est ois homo a scia sua ofusus e ar
tífex in sculpãli suo. vana sũt opa eoz et ri
su digna et in tpe visitatiõis sue pibunt. **T**er
cio phibent om̄es puerse appreciatões crea
turarum cũ dicitur nec om̄ez similitudiez zc. **O**is autez
puerfa a p̄preciatio creaturarum pcedit aut ex
sublimitate aut ex cupiditate aut ex delecta
tione. p̄tio mō est idolatria supboz. scd⁹ cu
pidoz. terciõ lasciuoz. sic ei dicit hiero. qd
qs plus venerat et amat hoc illi deus e. **C**o
lit aut supbus similitudiez celestiu qz sup om̄ia
diligit p̄ferri. **C**olit cupidus similitudinẽ ter
restriũ qz sup om̄ia diligit ditari col. iij. auar
icia est idoloz seruic⁹. **C**olit lasciu⁹ simili
tudine aquatiliũ qz sup om̄ia diligit delecta
ri in delicijs hui⁹ mudi que sũt flexibiles in
star aquarum. **phib. iij. quoz deus venter est.**

Equit videre de terciõ scz de his q mone
re debet ad obseruãdũ primũ p̄ceptũ que
qdez ponũt i his verbis. **E**go sum dñs deus
tuus fortis ze. zc. **U**bi ponũt duo scz om̄ina z
tio et pmissio. ad obseruatõz em̄ p̄cepti p̄cipue
mouet timor et amor. et sic auis ad volandũ
indiget alis duab⁹ et ad ambulandũ hō duo z
bus pedib⁹. ita timore et amore iducit homo
ad impletionem p̄dicti p̄cepti. timor autem
aggenerat in hoie ex dñderatõẽ diuie iusticie
amor vero ex dñderatõẽ diuie misericõdie. **S**d in
cutiendũ ergo timore trãsgressiõis p̄tio ponit
om̄inatõ vt sic timeamus diuinã iusticiã. ego
iquit sum dñs deus fortis tu⁹ ze. i. fortissimũ
habens zelũ iusticie visitã. i. vindicã iniqui
tate patz in filios. **S**z hoc videt esse dtra iõ
qd dicit ezech. xviij. filius nō portabit iniqui
tate patz. **S**d qd respõdet p illud qd hic seq̄
tur scz eoz qui oderũt me p imitatõz paterne
malicie. **T**erciã vero et quartã generatõz po
nit quia tñ solẽt viuere patres. puniũt ergo
in filijs ad quos exẽplũ male vite trãsmiserũt
Scd⁹ ponit pmissio vt diuinã misericordiam
cõsideremus et amemus. faciens inquit misẽ
ricordiã in milia i. in infinitũ. diligentib⁹ me
et custodientibus p̄cepta mea. in quo ostẽdit
quãtum iusticiã excedat misericordiã.

De latria quid est. ti. v.

Einde post expõsitõz verborum in quib⁹
tradit primũ p̄ceptũ dñderandum est
plen⁹ de idolatria que phibet p ipz
Est aut idolatria latria idclis exhibita. **L**a
tria em̄ dupl r sumit scz p̄prie et diuiter. p̄prie
scdm q dicitur cult⁹ deo debitus et deo exhi
bit⁹ et hoc mō opponit idolatrie. diuiter vō
sumit latria scdm qd est cult⁹ soli deo debi
tus et hoc mō idolatria potest dici latria scz
cum ille cult⁹ idclis exhibet. **E**t iõ ad maio
rem intelligentiã primo dicendũ e de latria.
postea de idolatria. **D**e latria aut dicendũ pri
mo de ipa et postea de actib⁹ eius. **C**irca pri
mũ dicendũ est p̄tio qd sit latria. scd⁹ quomō
differt a theosebia et dulia. **Q**uãtũ ad pri
mũ dñderandũ q latria grece idem est qd reli
gio latine vt vult aug. x. de ci. dei. c. iij. vñ
dicit ibidẽ q cult⁹ deo debitus quatuoz noĩ
b⁹ vocatur scz duob⁹ apud grecos et duob⁹
apud latios. **A**pud grecos dicitur latria et theose
bia et eusebia id e cultus diuin⁹ vel cult⁹ bo
nus. **A**pud vero latios dicitur religio et pietas
ita q hec duo noia correspõdent illi duob⁹ li
cet qdã mō sint in plus p̄tum ad modũ dñuetũ
sic ergo latria idẽ est q religio. religio aut dicitur
a relegendo scz p̄tinentia ad diuinũ cultũ vt
dicit ijsi. li. et hi. qz hũmõ sunt i corde frequẽ
ter reuoluẽda puer. iij. in oib⁹ vjjs tuis cogi
ta illũ. vñ a relegẽdo scz deũ que p p̄ctm ami
sim⁹ vt dicit aug. x. de ci. dei. vel a religãdo
vñde aug. de vera religiõẽ. religet nos reli
gio vni oipotentũ deo. **I**deo patz q religio vñ
decũz dicitur p̄prie importat ordinẽ ad deũ. vñ
aug. x. de ci. dei dicit q religio distinct⁹ non
quẽlibet sed dei cultũ significare videt. **E**xte
fo tñ noie rferet eẽ ad ea q hũanis dñgnitõib⁹

exhibentur ut etiam idem dicere videtur ibidem. et sic religiosi dici possunt dicitur omnes qui deum colunt specialiter tamen dominum religiosi qui vitam suam totam deo dedicantes a mundanis negociis se abstrahunt

Circa secundum sciendum quod dicitur latría et theosebia licet aliqui sumantur per eodem scilicet propriam acceptioem quod theosebia proprie respicit cultum interiorum quod proprie pertinet ad virtutes theologicas. scilicet latría servitutem exteriorum quod pertinet ad iustitias latría enim grece idem est quod servitio latine de ratione sui vocabuli ut vult augustinus. libro de tri. Si autem latría respicitur cultum interiorum principaliter cum iste consistat in credendo et sperando et diligendo deum ut dicit augustinus in enchiridion. tunc non esset virtus cardinalis sed theologica non inquam ab alijs distincta sed consequens ad omnes illas scilicet bonorum. sed hoc modo non sumitur ita proprie sic modo supradicto. cum nomen eius impositum fuerit a servitute quod proprie respicit actum exteriorum. utroque tamen modo dicitur repiri eas dicitur et scilicet hoc doctorum positioes diversificari. unde quidam ponunt eam specie virtutis cardinalis scilicet iusticie. quodam vero tres theologicas circumplecti et utrunque vere potest dici sine contrarietate propter diversum modum accipiendi scilicet bonum. **S**ed quod se habet latría ad dulciam. **S**ed ad cuius evidentiam sciendum quod dulcia mltiplur sumitur uno modo scilicet quodam analogiam et tunc importat cultum debitum nature superiori siue creature siue creatori scilicet aliquam rationem quam creator dicitur creature utpote scilicet rationem omnium. et sic accipitur in glo. super 1° psalmi in ecclesijs benedicam domino. glo. deo cui debetur latría. domino cui debetur dulcia. Alio modo scilicet anthonomasia et sic dicitur reverentiam debitam creature humane deificate. et sic sumitur glo. super 1° psalmi. adorate scabellum pedum eius ubi dicitur quod dulcia maior debetur soli humanitati christi. Tercio scilicet significatioem propria. et sic scilicet augustinus primo de tri. c. vii. latría dicitur cultus tamen deo debitus dulcia vero honor debitus et exhibitio creature rationali et sic dicitur accipi consuevit. et hoc modo latría et dulcia sunt diverse species virtutis quod respiciunt cultum exteriorum formaliter diversos. Aliiter et alia ratione adoratur creator et creatura. Adoratur enim creator quod in eo est summa maiestas que est principale principium omnis boni quod habere potest ille qui adoratur. Creatura vero adoratur in quantum consideratur ut adiuvans et hoc vel ad eum ut per carnalis vel ad bonum eum ut per spirituales. Si gratia que glo. superposita magis dicitur latría debere deo et dulciam domino cum idem sit dominus et deus. Dicitur quod dominus dicitur creature. et de creatore et creatura dicitur analogice. deus autem non ita dicitur sed si dicitur de creatore et creatura dicitur equivoce. et propterea dicitur latría debere deo et dulciam domino. non ut significetur quod alia specie adorandum sit in quantum deus et alia in quantum dominus. sed ut innotescat dignitas horum vocabulorum et sicut cum dignitas innuit convenientiam. Ex predictis patet quod latría est virtus ad reddendum honorem deo debitum habilitativa moralis. ad iusticiam reductibilis.

De actibus latrie ti. vi.

Postea considerandum est de latría siue religionem quantum ad actum eius et primo in communi scilicet de actu sacrificandi. Tercio de actu adorandi. **C**irca primum sciendum

quod religio aliquos actus producit mediatis virtutibus quibus impartit ordinans eos in dei reverentiam. quod virtus ad quam pertinet finis impartit virtutibus ad quas pertinet ea que sunt ad finem. et sic religionis actus per modum imperii ponitur. **I**acobi. i. esse. visitare pupillos et viduas in tribulatione eorum quod est actus elicitus a misericordia. et immaculatum se custodire ab hoc seculo quod elicitur a constantia vel aliquid huius vice.

Aliquos vero producit per se et immediate per quos homo ordinatur tantum ad deum. et inter hos actus habet aliquos interiores tanquam principales et per se. et isti videntur esse devotio et oratio. Aliquos vero habet exteriores quasi secundarios et ordinatos ad actus interiores quibus ipsa virtus quasi signis ad excitandum mentes ad actus spirituales. Et in aliquibus horum actuum exteriorum corpus ad venerandum deum exhibetur ut in oratione. In aliquibus vero aliquid deo de rebus exterioribus offertur. et hoc vel permittendo ut in votis vel dando ut in sacrificiis et oblationibus primitiis et decimis. **N**ec enim dicitur quia sacrificia proprie dicuntur quam aliquid fit circa res deo oblatas. sicut quod animalia occidebantur quod panis benedicitur frangitur et comeditur. et hoc ipsum nomen sonat. nam sacrificium dicitur ex hoc quod homo facit aliquid sacrum. Oblatio autem directe dicitur quam deo aliquid offeritur etiam si nihil fiat circa ipsum sicut offeruntur denarii vel panes in altari circa quos nihil fit. unde omne sacrificium est oblatio et non e converso. Primitie autem sunt oblationes quod deo offerebantur ut legitur deuteronomio. xvij. non autem sunt sacrificia quod nihil sacrum circa ea fiebat. Decime autem proprie loquendo nec sunt oblationes nec sacrificia quod non exhibentur deo immediate sed ministris cultus divini. In aliquibus autem actibus exterioribus religionis aliquid divinum assumitur ut aliquid sacramentum vel nomen divinum. Et quidem de oratione et devotione nec non et de oblationibus primitiis et decimis atque assumptione sacramentorum infra in suis locis agitur. De assumptione vero nominis divini et etiam de votis in quibus etiam aliquo modo dei nomen assumitur infra dicitur cum de precepto secundo agitur. unde restat ut ad premissa consideremus tantum de adoratione et sacrificiis.

Sequitur ergo videre de secundo scilicet de sacrificiis. circa quod sciendum quod sacrificium quod offertur exterius. signat spirituale sacrificium interius. quo anima offert se deo secundum illud psalmi. sacrificium deo spiritus contribulatus. **M**ia autem offert se deo in sacrificium sicut primum sue creatiois et sicut fini sue beatificationis. et ideo illi soli deo est offerendum sacrificium tam interius quam exterius unde exo. xxij. qui immolat dicitur occiditur propter soli deo. Tenentur autem omnes offerre deo sacrificium tam interius mentem devotam quam exterius bonam operationem. secundum psalmi. sacrificiate facti. iust. Est ei triplex sacrificium scilicet bone operationis. devote orationis et immolationis. Primum est virtutum omnium. secundum est theologiarum.

Tercium est spirituale ipsius latrie.

Sequitur videre de tercio articulo scilicet de ado-

ratione. et de hac querunt plura scz vtz ad
ratio impozt actū corpale. Et q sic. vt em di
cit dam. iij. li. ex duplici natura opoziti sum
scz intellectuali et sensibili ideo duplicē deo
adoratōz offerim scz spūalē que dñstic i inte
riori motu aime. et corpalem q dñstic in exte
riori corpis hñilitatē et qz in omibz actibz
latrīe id qd est exteri⁹ refert ad id qd ē iteri⁹
sic ad pñcipali⁹. id exteri⁹ adoratō fit pp
ter iteri⁹ vt scz ppter signa huilitatis q coz
paliter exhibem⁹. excitet affect⁹ nñ ad subi
ciendū se deo. qz onaturale est nobis vt p sen
sibilia ad intelligibilia pcedamus. vñ genu
flectim⁹. nñam infirmitatē signātes respectu
dei. pñsternim⁹ aut nos quasi pñfidentes nos
nihil esse ex nobis. ¶ Vtz adoratio requirat
locū determinatū. Et q sic. Sic em dictū est in
adoratōne pñcipalior est deuotō mentis in
terior. secundariū aut est qd pñnet exteri⁹ ad
signa corpalia. mens aut interi⁹ apprehēdit
deum quasi nō dñphensum aliquo loco scz coz
palia signa necesse est esse i loco determinato.
et ideo loci determinatio nō requiritur pñcipa
liter ad adoratōem quasi sit de necessitate ei⁹ scz
scdm quandā decentiā sic et alia signa corpa
lia scdm illud jo. ij. domus mea dom⁹ oratio
nis vocabit⁹. Per illa aut verba jo. iij. venit
hora qñ nec in monte hoc nec in hierl'm ado
rabit⁹ pñm. pñdicat dñs cessationē adoratōis
tam scdm ritum iudeoz adorantiū in hierl'm
q scdm ritum samaritanoz adorantiū in mon
te gariam. Vterqz em ritus cessauit veniēte spi
rituali euangelij veritate. Sic ergo locus de
terminatus eligitur ad adorandū nō ppter euz
qui adorant quasi loco dcludat⁹ scz ppter ipos
adorantes et hoc triplici rōne. Primo ppter
loci dsecratōz ex qua spēalem deuotōez dcipi
unt adorantes vt exaudiant⁹ vt p3 ex orōne sa
lomois. iij. Re. viij. Scdo ppter sacra mysteria
et alia sanctitatis signa que ibi dñent⁹. Ter
cio ppter dcursum multoz adorantiū ex quo
fit oratio magis exaudibilis sñm id Ma. xvij.
vbi duo vl tres dgregati fue. in no. m. ibi sū
¶ Sciend⁹ insup q scdz quādā ddecentiā ado
ramus versus orientē. pño ppter diuine maie
statis indiciū qd nobis maifestat⁹ in motu ce
li qui est ab orientē. Scdo ppter padisū i orie
te dstitutū vt legit⁹ gen. iij. sñm lram. lxx. iter
ptum. qñ redire queram⁹ ad padisum. Tercio
ppter xpz qui ē lux mūdi. et dñs oriens zach. vj
et qui ascēdit sup celū celi ad orientem. et ab
orientē vēturus expectat⁹ sñm illd Ma. xxij.
sic fulgor exit ab orientē et paret vsqz i occi
ta erit zc. ¶ Vtz tres pñone adozent⁹ vna ado
ratōe. Et q sic. Vna est em exñtia siue eēntia
siue excellētia triū pñonaz et id vn⁹ honoz et
vna reuerētia et p dñs vna adoratō debetur.
In cui⁹ signum legit⁹ de abzaam ge. xvij. q
tres vidit et vnū adorauit dicens. dñe si inue
ni grām zc. Qñ tñ noiant⁹ tres pñone sigillaū
ter flecti⁹ genua i signū triū pñonaz. ¶ Vtz
adorari possit aliqua creatura. Et q sic. Deo
em debetur reuerētia ppter ei⁹ excellētiā. q
dñicat ur aliqbus creaturis nō scdm equalitā

tem sed scdm quandā pñcipatōz et id alia ve
neratōe veneramur deū qd pñnet ad latrīa et
alia veneratōe qsdaz creaturas excellētes qd
pñnet ad dñliā. Et qz ea q exteri⁹ agunt⁹ sig
sūt interioris reuerētie quedā exteriora ad re
uerentiā pñnētia exhibent⁹ excellentibz crea
turis. inter q maximū est adoratō scz aliquid ē
qd soli deo debet⁹ scz sacrificiū. et hec haben
tur ex verbis aug. x. de ci. dei. Scdm ergo re
uerētiā excellēti creature debitā natbā ado
rauit dd. iij. Re. j. vbi dñs q natbā ppheta in
gressus an rege dd. adorauit eū pñ⁹ in terraz
et h⁹ etiā mō adorauit abzaā āglos ge. xvij.
et silr Iosue. v. licz intelligi possit q adozauit
rit adoratōe latrīe deū qui i pñona angeli ap
parebat et loqba⁹. Iohēs aut pñhibet⁹ ē adozare
angl'm apo. vlt. Tū ad oñdendū dignitatē
hoīs quā ē p xpz adept⁹ vt adequet⁹ angelis
vñ subdit⁹ ibi dseru⁹ tuus sū et. fratrz tuoz.
tū etiā ad excludendū ijdolatrie occasionē. vñ
subdit⁹ deū adozare. tū ad oñdendū dignitatez
Iohānis qui excellēti⁹ erat multis angelis.
Scdz et reuerētiā q deo debet⁹ mardoche⁹ no
luit adorare amon timēs ne dei honozē transf
ferret ad hominē vt dicit⁹ hester. xij. ¶ Vtrū
hūanitas xpī sit adorāda cultu latrīe. Et h⁹
dupliciter pt intelligi. aut habēdo respectūz
ad hūanitatē xpī i se et sic cū sit creatura non
obstāte qd est verbo vnita nō ē ei latrīa exhibē
dā. et sic dicit glo. sup illd pñ. adozate sca
bellū pedū eius. p caro xpī adozat⁹ a nobis nō
adoratōe latrīe q soli creatori debet⁹ scz illa q
dulia dignior ē. Aut habēdo respectū ad ver
bū cū. quo est vnita iipostatice et sic hūanita
ti xpī cult⁹ latrīe debet⁹. vna ei adoratōe ado
rat⁹ su ppositū et natura ita q natura p su ppo
sitiū. xpūs aut ē nomē pñone in duabz naturis
scdz dam. li. iij. c. iij. et id vna et eadē adozā
tōe adozat⁹ xpūs et hūanitas ei⁹. et huic mō
rñdendi dcozdat dam. li. iij. c. viij. dices sic
vn⁹ ē xpūs pñct⁹ deus et pñct⁹ hō quē ado
ram⁹ cū patre et spūsancto vna adoratōe cū
incōtamiata carne ei⁹ nō inadozabilē carnez
eius dicētes. adozat⁹ em in vna verbi iiposta
si pñct rich. ¶ Vtz imago xpī sit adorāda cul
tu latrīe. Et imago pt duplr dñderari scz vl
scdm q ē quedā res et sic null⁹ honoz sibi de
bet⁹ sic nec alicui lapidi vl ligno. vl scdz qd
est imago et tūc qz idem motus ē in imaginē
inqñtū est imago et i imaginatū vn⁹ honoz de
bet⁹ imagini et imaginato. et id cū xpūs latrīa
adozet⁹ eius iimago silr debz latrīa adozari.
Vñ dam. li. iij. c. viij. q honoz imaginis pue
nit ad pñotipū. i. imaginatū. ¶ Scz obi⁹ illd
exo. xxvj. non facies tibi imaginem nec scul
ptam similitudinē. dicendū q illud p eo tē
pore pñbitum est in quo deus naturam hūa
nam non assumpserat. tunc em cum de⁹ omni
no spiritus esset infigurabilis erat. sec⁹ aut ē
postq naturam assumpsit humanam. Sūt au
tē imagines huiusmodi introducte ppter sim
plitiū instructōz et ppter affect⁹ excitatōz
qui frequenter mouetur magis ex visis q ex
auditis et ppter maiorem et frequentiozem

memoracione. Si dicatur q̄ huiōi imagines
nec p̄ vetus testamentū nec p̄ nouū appbant̄
Dicendū q̄ apli multa tradiderunt que in ca
none nō sunt inter que est vnum d̄ imaginib⁹
vnde dam. li. iij. c. viij. dicit q̄ lucas xp̄i et
beate virginis imagines depinxit et xp̄us ima
ginē suā abagaro direxit vt historia eccliaſti
ca tradit. **¶** **¶** crux xp̄i sic adorāda adora
tōne latie. **¶** Honor siue reuerētia nō debe
tur nisi rōnali creature. Insensibili aut̄ nō de
betur nisi rōne nature rōnalis et hoc duplici
ter. vno mō in p̄tū representat naturā rōnalez
Alio mō in p̄tū ei diungit̄ quocūqz mō. **¶** Prio
mō solent hoies venerari imagines regis. se
cūdo eius veste. vtrūqz aut̄ venerātur hoies
ead̄ veneratōe qua venerātur et regē. Si ergo
qratur de cruce in qua fuit xpc crucifix⁹ vtro
qz mō est a nobis venerāda. vno mō in p̄tū re
p̄ntat figurā xp̄i extēsi in ea. alio mō ex cōta
ctū eius ad xp̄i mēbra et ex hoc q̄ ei⁹ sangui
ne est p̄fusa. vñ vtroqz mō adoratur eadē ad
ratōne cū xpo scz adorātōe latie. et iō cruce
alloq̄mur et deprecamur q̄ ipm xp̄m. Si aut̄ lo
quimur d̄ effigie crucis xp̄i in alia materia. s.
lapidis ligni vel alia materia et huiōi sic ve
neramur cruce t̄m vt xp̄i imaginē quā venera
mur adorātōne latie vt dictū est supra. Aliq̄
aut̄ dicūt q̄ crux ip̄a in qua pepēdit xp̄s in p̄
tū ē res quedā nō adorāt̄ eadē adorātōe scz
latie cū verbo cum nō p̄neat ad p̄sonā ver
bi q̄ pars eius s̄ adorātōne iypdulia in p̄tū
est quedā res xp̄i. rōne cui⁹ similiter et vestis
et alia q̄ ad hūanitatē xp̄i referūtur iypdulia
adorant̄ et hec ē positō thome. Alij vō dicūt
q̄ illa crux nō debz adorari vt ē res q̄dam nec
adorātōne latie nec dulia sed adorātōe cui⁹
daz honoris et reuerētie tanq̄ instrumētū nre
salutis sic ec̄ reuerem⁹ faciēta p̄ eo q̄ sūt instru
mēta nre salutis. et hec ē positō boni. **¶** **¶** m̄
xp̄i sic adorāda adorātōne latie. **¶** **¶** q̄ nō p̄
eo q̄ est pura creatura. qz t̄m est mater dei qd̄
est excellētissimū ita q̄ excellentius creature
pure dūenire non p̄t. ideo sibi non t̄m dūenit̄
honor dulia sed etiā iypdulia qd̄ nomē sumit̄
de glo. hiere. iij. vbi d̄z dulia maior et dulia
minor. **¶** **¶** Verū sc̄d̄z reliq̄e sint aliquo mō ve
nerāde. **¶** **¶** sic em̄ vult aug. i. de ci. dei
qui ad aliquē afficit̄ ea q̄ de eo relinquūtur
post mortē veneratur. nō t̄m corp⁹ aut partes
corpis s̄ etiā aliq̄ exteriora vt vestes et silia.
Manifestū est aut̄ q̄ sc̄d̄s dei venerari debe
mus tanq̄ xp̄i mēbra filios et amicos et inter
cessores nros et ideo reliq̄as sanctorū qualef
cunqz in eorū memoriā honore ogruo venera
ri debem⁹ vnde et ip̄e xp̄us huiōi reliq̄as cō
ueniēter honorat in p̄ntia eorū miracula faci
endo. **¶** **¶** aduersari⁹ adorari possit sine pec
cato. **¶** **¶** q̄ nō etiā si xp̄us fore credat̄ nisi in
teri⁹ vel exteri⁹ actualiter d̄ditō exprimat̄
qz ip̄a nouitas rei insolite d̄sideratōz et atten
tionē requirit sic d̄z de beata virgine q̄ cogi
tabat q̄liter est ista salutatio. In adorātōe vō
hostie sufficit hāc d̄ditionē h̄re habitualiter
scilicet si d̄secratio debite est facta p̄ eo q̄ ho

sue consecratio est consueta.

De supstitōne in dūni ti. vii.

Quē ad d̄siderandū est de vicijis o p̄posi
tis religiōi siue latie. et primo de ill
q̄ dūenunt cū religione in hoc q̄ exhi
bent cultū diuinū. sc̄d̄o de vicijis maifestā cō
trarietate ad religionē h̄nab⁹ p̄ d̄remp̄tū eo
rum que p̄tinet ad cultū diuinū. **¶** **¶** Primū horū
p̄tinet ad supstitōz. sc̄d̄z ad irreligiositatez.
Vñ prio d̄siderandū est de supstitōe et p̄tibus
eius et prio in dūni. sc̄d̄o de p̄tibus eius i speci
ali. **¶** **¶** Circa primū pla querūtur. primo vtrū
supstitio sit viciū religiōi d̄strarium. **¶** **¶** q̄ sic
o p̄ponit̄ aut̄ ei sic excellētissimū non qz plus
exhibeat in cultū diuinū q̄ vera religio. s̄ qz
exhibet cultū diuinū vñ cui nō debet. vel eo
mō quo nō debz. Ex hoc aut̄ supstitioſi dicti
sunt sc̄d̄z iſi. li. ethi. q̄ deprecabant̄ et immola
bant vt sui liberi supstitioſes fierēt. s̄ hoc ē ethi
mologia nō significatō. **¶** **¶** Sed obi⁹ qd̄ i glo.
ad cor. ij. d̄z q̄ supstitio ē religio sup̄ modū
seruata n̄ ergo ec̄. **¶** **¶** sic bonū methaphorice
reputat̄ i malis put̄ d̄z bon⁹ latro ita ec̄ noia
virtutū q̄n̄ accipiunt̄ transumptiē i malis.
vt prudētia q̄n̄qz ponit̄ p̄ astucia sc̄d̄m illud
luc. xvi. filij hui⁹ seculi prudē. sūt fi. lu. et se
cundū hūc modū supstitio d̄z religio. **¶** **¶** Vtrum
sint diuersē species supstitioſis. **¶** **¶** q̄ sic vt em̄
supradictū est viciū supstitioſis d̄stitit i hoc q̄
trāscendit̄ medium virtutis sc̄d̄m aliq̄s circū
stantias. nō aut̄ q̄libz circūstantiaz corrupta
rum diuersitas variat specie peccati. s̄ t̄m q̄n̄
referūtur ad diuersa obiecta vel diuersos fi
nes. sc̄d̄m h̄c em̄ actus morales sp̄s sortunt̄
Diuersificant̄ ergo supstitioſes prio ex p̄te ob
iecti. potest em̄ diuin⁹ cultus exhiberi vñ cui
exhibend⁹ est scz deo modo t̄m indebito vt si
quis t̄pe gratie coleret deum sc̄d̄m veteris le
gis ritum et hec est prima sp̄s supstitioſis. vñ
ei cui nō debet scz cuiūqz creature et hoc est
aliud gen⁹ supstitioſis. qd̄ diuidit̄ in mltas
sp̄s sc̄d̄z diuersos fines diuini cultus. Ordia
tur aut̄ diuin⁹ cultus primo ad reuerētiā deo
exhibendam. et sc̄d̄m hoc prima sp̄s hui⁹ ge
neris est iydolatria q̄ diuinā reuerentiam ide
bite exhibet creature. sc̄d̄o ad hoc q̄ homo i
struat̄ a deo quē colit. et ad hoc p̄tinz supsti
tio diuiniua que d̄mones d̄silit p̄ aliqua pa
cta cum eis inica tacita vel expressa. **¶** **¶** Tercio
ad quādam directōnez actūū hūanorū sc̄d̄m i
stituta dei que colitur. ad qd̄ p̄tinet supstitio
q̄rūdā obseruātiā. et hec tria aug. ij. de do.
xp̄ia. tangit. supstitioſū inq̄t est quidq̄ insti
tutū est ab homibus ad faciēda et colēda
iydola p̄nens ad colēda sic deū creaturā p̄
tem vt vllam creature et hoc p̄tinet ad primū
et post subdit vel ad d̄sultatōes et pacta que
dam signorū cū demoibus placita atz federa
ta qd̄ p̄tinz ad sc̄d̄z. et post parū. **¶** **¶** Ad hoc ergo
p̄tinent om̄s ligature ec̄. qd̄ p̄tinz ad terciū
De supstitōe cult⁹ indebiti vñ di. viij.
Quē ad d̄siderandū est i speali d̄ p̄tibus
siue speciebus supstitioſis et prio de sup
stitōe cultus indebiti veri dei sc̄d̄o de

Supstitio

De p̄tibus

idolatria

Diuiniua

supstitōe idolatrie. 3° de supstitōe diuinitōnū
 Quarto de supstitōe obseruantiarū. **C**irca
 primū q̄runt̄ pl̄ a sc̄z v̄r̄z i cultu veri dei pos-
 sit esse aliqd̄ p̄niciosū. **S**c̄ q̄ sic. vt em̄ dicit̄ aug.
 li. dtra medaciū. mendaciū maxime p̄niciosū
 est qd̄ fit in p̄nētib̄ ad religionē xp̄ianam.
 Est aut̄ medaciū cū aliq̄s exteri⁹ signat̄ dtra
 riū veritati. sic aut̄ signat̄ aliqd̄ verbo ita et
 facto. et in tali signatōe facti d̄sistit cult⁹ re-
 ligionis exteri⁹ vt p̄z ex supradictis. et iō si p̄
 cultū exteriore aliqd̄ falsū significet̄ erit cul-
 tus p̄niciosus: hoc aut̄ d̄git̄ dupl̄r. vno mō
 ex pte rei signate a qua discordat̄ significatio
 cultus et hoc mō tpe legis noue pactis xp̄i
 misterijs p̄niciosū est vti ceremonijs legis ve-
 teris quib⁹ xp̄i misteria significabant̄ futura
 sic etiā p̄niciosū est signis d̄fiteri xp̄m eē pas-
 surū. Alio mō ex pte colentis et hoc p̄cipue i
 cultu d̄ni qui p̄ mistros exhibet̄ i p̄sona tocij
 ecclie. sic em̄ falsarius est̄ p̄ponēs ex pte ali-
 cui⁹ nō d̄missa sibi. Ita etiā exhibēs deo cul-
 tum ex pte ecclie dtra mod̄ diuina auctoritate
 ab ecclia d̄stitutū et in ecclia d̄suetū. vñ dicit̄
 amb̄r. indign⁹ ē q̄ aliter celebrat̄ misteriū q̄
 xp̄us tradidit et iō eē dicit̄ glo. sup col. ij. q̄
 supstitō ē q̄n traditōi hūane nom̄ religionis ap-
 plicat̄. Nota tñ q̄ i diuersis ecclesijs diuerse
 sūt d̄suetudines in cultu diuio que i nullo veri-
 tati repugnāt et iō sūt seruāde et eas p̄terire
 nō licet. **V**r̄z i cultu veri dei possit esse ali-
 quid supflūū. **S**c̄ q̄ sic. Sciend̄ tñ q̄ aliqd̄ su-
 pflūū d̄ dupl̄r. vno mō scdm̄ q̄ritatē absolu-
 tam et sic nihil p̄t esse supflūū in diuio cultu
 qz nihil p̄t homo facere qd̄ nō sit min⁹ eo q̄
 debet̄ deo. alio mō scdm̄ q̄ritatē p̄p̄tōis qz
 sc̄z nō ē finis p̄p̄tōnatiū. Finis aut̄ diuī cult⁹
 ē vt hō det̄ gl̄iam deo et ei subiciat̄ se mente
 et corpe. et ideo quidqd̄ hō facit̄ p̄tinent̄ ad
 gl̄iaz dei. et ad hō q̄ mēs hoīs deo subiciat̄ et
 etiā corpe⁹ p̄ moderatā d̄cupiaz refrenatōez
 sc̄z dei et ecclie ordiatōez et d̄suetudiez eoz.
 quib⁹ cōiuit̄. nō supfluit̄ i cultu dei. Si vero
 sit aliqd̄ qd̄ q̄tum ē de se nō p̄tineat ad aliqd̄
 triū p̄dictoz̄ aut etiā sit p̄ter dei et ecclie in-
 stitūtz v̄l dtra d̄suetudiez d̄nem q̄ sc̄z aug.
 p̄ lege hūana habēda ē totū ē supflūū repu-
 tandū et supstitiosū. qz in exterioribus tñ d̄si-
 stēs ad icenozē nō p̄tinet̄ cultū. vñ aug. li. d̄
 vera religioe inducit̄ illud luc. xvij. regnū d̄i
 intra vos est dtra supstitiosos qui sc̄z exteri-
 oribus p̄cipalē curam impendunt.

De idolatria ii. ix.
 Eide d̄siderandū ē de supstitōe iido-
 latrie. de hac aut̄ q̄runt̄ plura sc̄z v̄r̄z
 sit sp̄s supstitōis. **S**c̄ q̄ sic vt dictū
 ē supra iudolū em̄ deductū ē ab eo qd̄ ē iidos
 vt dicit̄ i iudoloz̄. iidos aut̄ dicit̄ formā ab iidea
 tractā vt dicit̄ seneca. Vñ iudolū p̄p̄ie d̄z simu-
 lac̄z representat̄ rei ex̄ntis vel rei ficte et se-
 cund̄ hoc iudolatria p̄p̄ie d̄z cū simulacra co-
 lunt̄. Ex cōi tñ d̄suetudie qua creaturas cole-
 bant̄ gēiles sub quibusdā imaginib⁹ imposi-
 tū est nomē iudolatrie ad significandū quēcūz
 cultū creature etiā si finē imaginib⁹ fierz. Cul-

tus nanqz diuin⁹ sic creature sensibili exhibe-
 bat̄ p̄ aliqua sensibilia signa puta sacrificia
 ludos et alia huiōi. ita etiā exhibebat̄ creatu-
 re representate p̄ aliquā sensibile formā siue fi-
 gurā que d̄z iudolū. Diuersimode tñ cultus di-
 uinus exhibebat̄ iudolis. quidā em̄ p̄ quāda-
 nephariā artē imagines qualdā d̄struebant̄ q̄
 virtute demonū aliquos certos effect⁹ habe-
 bāt vñ putabāt in eis esse aliqd̄ diuinitatis et p̄
 d̄ns eis cultū diuinū deberi. et hec fuit opio
 hermetri termegisti vt dicit̄ aug. viij. de ci. di.
 Alij vō exhibebāt cultū diuinitatis n̄ ip̄is ima-
 ginib⁹ s̄z creaturis q̄z erāt imagines. oīa ac
 hec ad supstitōz iudolatrie p̄tinebat̄ vt p̄ aug.
 ij. de do. xp̄ia. **N**otand̄ aut̄ q̄ apl̄s. i. cor.
 viij. dicit̄. sc̄m⁹ qz nihil ē iudolū in m̄do. pro
 eo q̄ imagies ille q̄ iudola dicebant̄ nō erāt
 aiare nec aliquā virtutem diuinitatis hntes vt
 hermes ponit̄ q̄ est̄ aliqd̄ d̄positū ex aima et
 corpe. Et sil r̄ intelligend̄ ē illd̄ qd̄ dicit̄ infra
 x. c. q̄ iudolis imolatū n̄ ē aliqd̄. qz p̄ huiōi
 imolatōz carnes imolate nec aliq̄ sc̄tificatōz
 d̄sequebant̄ vt gentiles putabāt nec aliquaz
 imundiciā vt iudei credebant. **N**ota etiā q̄
 latria vno mō p̄t significare actū humanū ad
 cultū dei p̄tinentē et sic d̄z vniuoce de cultu
 diuio et de cultu scdm̄ q̄ p̄tinet̄ ad iudolatriā
 sic etiā solutio tributi vniuoce d̄z siue exhibe-
 at̄ vero regi siue falso. Alio mō sumit̄ p̄t ē
 idē religioni. et sic cū sit virt⁹ de rōne eius ē
 q̄ cult⁹ diuin⁹ exhibeat̄ ei cui debz exhiberi
 et sic equoce d̄z de latria vere religionis et de
 iudolatria. **V**trum iudolatria sit p̄ctm̄. **S**c̄
 q̄ sic ero. xx. nō adorabis ea sc̄z exteri⁹. nec
 coles sc̄z interi⁹ vt exponit̄ glo. et loq̄tur de
 sculpa lib⁹ et imagibus. Nam est̄ oīs supio
 res reuereri debeam⁹ nō tñ eadē reuerētia oī-
 bus debe⁹ q̄ debet̄ sumo deo q̄ i singulari rōe
 oīs excedit. Dixerūt aut̄ qdā heretici nō eē
 p̄iculosū si q̄s p̄secutōis tpe dep̄hensus. exte-
 rius iudola colat. dū tñ mēte fidē h̄uet. s̄z hō
 ē manifeste falsū. cū em̄ exteri⁹ cult⁹ sit signū
 interioris sic ē p̄niciosū medaciū verbis asse-
 re d̄trariū eius qd̄ credit̄ i corde. ita eē si exte-
 riore cultū exhibeat̄ alicui dtra illd̄ qd̄ sentit̄
 in mente. Est etiā iudolatria ḡuissimū p̄ctōz.
 vñ dicit̄ glo. sup leui. xv. oīs p̄ctm̄ ē imūdi-
 cia aie. s̄z iudolatria maxie. et hoc ē v̄r̄z q̄tū
 est ex pte ip̄i⁹ p̄cti. sic em̄ i repub. ḡuissimū eē
 videri q̄ aliq̄s honozē regū impēdat alteri q̄
 vero regi qz q̄tum ē in se totū ordinē rep. p̄-
 turbat. ita i peccatis q̄ dtra deū d̄mittunt̄ q̄
 tñ sūt maxia. ḡuissimū esse videt̄ honozē diui-
 nū impedere creature qz q̄tuz ē i se facit̄ aliū
 deū in m̄do minuens p̄cipatū diuinū. Alio
 tñ mō p̄t attēdi ḡuitas ex pte peccātis. sic d̄z
 graui⁹ esse p̄ctm̄ ei⁹ q̄ peccat̄ sciēter q̄ peccā-
 tis ignorāter et scdm̄ hoc nihil p̄hibet̄ ḡuissimū
 peccare hereticos q̄ fidem sciēter corrupunt̄
 quā acceperūt q̄ iudolatrias ignorāter peccā-
 tes. Et similiter etiā alia peccata possunt̄ ef-
 se maiora propter maiorem contemptum pec-
 cantis. **Q**ue fuit causa iudolatrie. **R**esponsio
 causa eius dispositiua fuit ex parte hoīm. et

latia iudolatrie

idolatrie iudolatrie

idolatrie iudolatrie

hoc tripliciter. primo ex inordinatōe affectu
pat scz hoies aliqūe hoiem nimis honorātes
vel nimis venerātes honorē diuinū ipēderūt
ei. Scdo qz hō naturaliter i representatōe dele-
ctat vt dicit phūs i sua poetria et iō hoies a
prim° vidētes p diligētia artificis imagines
hoim exp̄ssiuas factas. diuinitatis cultū eis im-
pēderūt. 3° ppter ignorātia veri di cui⁹ excel-
lētia hoies n̄ cōsiderātes qbusdā creaturis p-
ter pulcritudinē siue virtutē ditatis cultū exhibi-
uerūt. de his trib⁹ habet in li. sap. de p̄ria
c. xiiij. de scda. xiiij. de tertia. xxiiij. vt p3 dili-
genter intuei. Alia autē cā i idolatrie scz cōsu-
matua fuit ex pte demonū qui se colēdos ho-
mibus exhibuerūt i ijdolis dādo responsa et
alia q videbant hoib⁹ mirabilia faciēdo. vñ
ps. om̄s dii gentiū demoia. Et nota q i p̄ria
etate n̄ fuit i idolatria ppter recētē memoriā
creatoris mōi. ex q̄ adhuc vigeat cognitio
vni⁹ dei i mēte hoim. s3 in scda etate legi⁹ eē
iūeta a nemroth. q vt dicit cogebat hoies ignē
adorare. vñ a nmo qui imaginē p̄ris sui beli a-
dorare fecit. Apud grecos autē vt i ijdolozua re-
fert pmethe⁹ prim⁹ simulacra hoim finxit d
luto. Audi vō dicit q ismael prim⁹ simulac̄ d
luto fecit. In sexta vō etate exclusa ē p virtu-
tem et doctrinā xp̄i q de diaboloz triumphauit

De diuinitate et eius speciebus in diuinitate.
Ostea cōsiderād e de sup̄sticōe diuinita-
et primo i diu. scdo de p̄tib⁹ ei⁹ iu spe-
ciali. Circa primū q̄rit̄ plā scz vñ di-
uinitatē sic p̄t̄m. s3 q sic vñ dē deu. xxiiij. n̄
sit q phitones cōsulat neqz diuinos. et. xxvi. q.
v. dē q diuinitatē experit sub regul̄ quique-
m̄ iaceat scd3 grad⁹ p̄nie diffitōs. Ad qd i
telligendū notand e q diuinitatē nō dē si q̄s p-
nūciat ea q̄ n̄cōio l̄ vt i p̄tib⁹ eueniūt q̄ hūa-
na rōe p̄nosci p̄nt sic ast̄logi ex cōgnitōe cāz
p̄nūciant ifallibiliter futuras eclipses. et ex
cōsideratōe stellaz p̄nūciāt diecturaliter plu-
uias et siccitates. et medici sanitatē et mortē
et ita euenit vt in p̄tib⁹. Nō vidē etiā diui-
natō si q̄s aliq̄ futura cōiūctia deo reuelante
cognoscat. tūc em̄ ip̄e n̄ diuiat. i. qd diuinū ē
facit. s3 magis qd diuinū suscipit. Tūc autē solū
dē diuiare q̄n̄ indebito mō sibi p̄nūciatōz fu-
turoz euetuū vsurpat. P̄terea q̄n̄ p̄ter dei
maifestā reuelatōz p̄nūciare p̄sumit aliq̄ futu-
ra cōiūctia ad vtrūlibz. vt sunt illa q̄ depen-
dēt ex libero arbitrio. l̄ etiā cōiūctia vt i pau-
ciorib⁹ vt sūt q̄ p̄ acc̄ns cōiūct̄ siue i reb⁹ hu-
manis siue i reb⁹ naturalib⁹. sic q̄ lapide ca-
dētē fiat terremotus et q̄ hoie fodiētē thesau-
r⁹ iueniat. p̄scire em̄ talia ē sol⁹ dei. vñ i i i i i
xlj. annūciatē q̄ futura sūt in futuoz et sciētiā
qm̄ dii estis. vñ i i i i. li. ethi. dicit q̄ diui dicti
sūt q̄i deo plei. deitate em̄ se plenos silant et
astucia q̄dā fraudulētie hoib⁹ futura diectu-
rāt. hec i i i i. cōstat autē hoc eē p̄t̄m. vñ diuinitatē
sp̄ e p̄t̄m. et iō hie. dicit s̄i math. q̄ diuinitatē
sp̄ accipi i malā p̄tē. s3 obi⁹ qz aug. dicit
de li. ar. q̄s audeat dicere aliq̄ disciplinā esse
malā s3 aliq̄ artes sūt diuinitatē vtz p̄ ph̄m li. d
memo. ergo vidē q̄ diuinitatē n̄ sit p̄t̄m. s3 q̄

aliq̄ artes sūt ad p̄noscedū futuros euet⁹ q̄ ex
nc̄itate vñ frequēter eueniūt. qd nō p̄tinz ad
diuinitatē. s3 ad alios futuros euet⁹ cōgnoscen-
dos n̄ sūt aliq̄ vñ artes siue disciplie. s3 fallā-
ces et vane ex deceptōe demonis introducte vt
aug. dicit. xxi. de ci. dei. **Uñ spēs diuinita-
tis sint plēs. s3 q̄ sic vt vult i i i. ethi. li. ad**
qd̄ intelligēd q̄ ois diuinitatē vñ ad p̄cognitōz
euet⁹ futuri aliq̄ demonū cōsilio et auxilio.
qd̄ quidē exp̄sse q̄n̄ implozat. q̄n̄ autē ppter
hois p̄t̄itōz se demō ingerit occulte vanis in-
q̄sitōib⁹ futuroz. vt mētēs hoim iplicz flita-
ti aut vaitati. **Est autē vna vana i q̄sitō futuro-
rū cū q̄s futura p̄noscere tēptat. vñ p̄nosci nō**
p̄nt. Demōes autē exp̄sse iuocati solēt futura p̄-
nūciare multipliciter. q̄n̄ qdē q̄busdā p̄stigio-
sis a p̄paritōib⁹ se aspectui et auditui hoiz in-
gerētēs. ad p̄nūciādū futura. et hec species
dē p̄stigiū ex eo q̄ oculi hoim p̄stringūt q̄n̄z
p̄ somnia et hec dē diuinitatē somnoz. q̄n̄z p̄ mor-
tuoz aliquoz a p̄paritōz l̄ locutōz et hec dē
nigromācia vt dē in li. ethi. nigros em̄ grece
mōes dē latie. mātia vō diuinitatē qz q̄busdā p̄-
cātatōib⁹ adhibito sanguie vidētē resuscita-
ri mortui diuiare et ad iterrogata r̄ndere. di-
cūt em̄ demōes sanguiez amare. Q̄n̄z vō p̄nū-
ciantē futura p̄ hoies viuos vtz in arzepticijs
et hec dē diuinitatē phitonica qz scz fit p̄ phito-
nes q̄ sic dēi sūt vt dicit i i i. a phitō a p̄pollie q̄
dē fuisse autoz diuiniandi. Q̄n̄z p̄ aliq̄s figurat
vñ signa q̄ a p̄parēt i reb⁹ maiatis q̄ qdē si ap-
pareat i aliquo corpe terrestri vt i vngue l̄ in
fero l̄ lapide politico dē geomācia a geos qd̄
ē terra si autē i aq̄ dē idromācia ab ijdros qd̄
ē aq̄. si i aere dē aerimācia. si i igne p̄ro mā-
cia a p̄r qd̄ ē ignis si at i viscerib⁹ aialiu im-
molatoz i aris demonū dē aruspiciū q̄i inspe-
ctio i aris. **Diuinitatē vō q̄ fit s̄i exp̄ssa dmonū**
iuocatōe diuidi i duo genera. quoz primū ē
q̄n̄ ad p̄noscedū futura cōsideramus aliq̄d in-
dispositōib⁹ aliaz rez. et si qdē aliq̄s nitatē
p̄noscere futura ex cōsideratōe ficus et mor⁹ si
dēz hoc p̄tinet ad astrologos. q̄ dicit̄ gene-
atū ppter nataliū cōsideratōes diez. si vō ex
cōsideratōe diez vñ horaz vñ auraz tūc d̄nr
auruspices qui scz dies et horas i negocijs et
opatoibus agēdis obsuāt. **Nota t̄n q̄ obsu-
uare t̄pus q̄n̄z ē ifidelitatis vt i his q̄ pure de-
pendet a libero ar. q̄n̄z nc̄itatis scz ppter p̄ce-
ptū vt in nupcijs celebrādis. q̄n̄z sagacitatis
vt in his que cām habēt naturalē. vt in potō-
nibus minutōibus et huiōi. si vō p̄ voces vñ
mor⁹ auuū vel quoz cūqz aialiu siue p̄ sternu-
tatōes hoiz l̄ salt⁹ mēbzoz. hec p̄tinet ḡnali-
ter ad auguriū. qd̄ sic dē q̄i auigeriū l̄ auigar-
riū a gestu l̄ garritu auuū sic auspiciū ab ispe-
ctōe auuū. quoz primū p̄tinz ad aures scdm̄
ad ocl̄os i auib⁹ em̄ huiōi p̄cipue solēt cōside-
rari. si vō huiōi cōsideratō fiat circa vba ho-
minū alia intentōe dicta q̄ quis retorquet ad
futuoz qd̄ vult p̄noscere dē omē. si autē cōside-
rent aliq̄ dispōes figuraz in aliq̄b⁹ corpi-
bus visui occurrētēs erit alia spēs diuinitatē. Naz
ex lineamētis man⁹ cōsidat⁹ diuinitatē sūpra dē**

Ydolozua p̄t̄m p̄t̄m

Diuinitatē p̄t̄m

Spēs diuinitatē

Phitonia

Phitonia

Phitonia

Phitonia

Phitonia

Phitonia

Phitonia

Phitonia

aijromancia cijos em grece dicit man⁹ latie
 Divinatio vero ex quibusda figuris i spatula
 alic⁹ aialis a paratib⁹ de spatulimantia. Ad
 scdm vo gen⁹ divinatōis qd ē sine expssa dmo
 nū inuocatōe pūnet divinatō q fit ex cōsiderati
 one eoz q eueniūt ex qbusdam q sero fiūt ab
 hoibus ad inqrendū aliqd occultū siue p cō
 sideratōz punctoz qd pūnz ad artē geoman
 cie. siue p cōsideratōz figuraz q pueniunt ex
 plūbo liqfacto i aqz plecto. siue ex qbusdam
 cedulis scripū v^l nō scripū i occulto repo
 sitis cū cōsiderat⁹ qsqū accipiat. vel etiā ex fe
 stucis ineqlib⁹ ppositis qz maiore v^l miozez
 accipiat. v^l etiā ex taxilloz plectōe qz pun
 cta pla piciat q oia forū nomē hnt. Vñ noie
 forū legij dūnent. Sic g^o triplex ē gen⁹ divina
 tōis quoz primū ē p maifestā demonū iuoca
 tōz. scd⁹ p solā cōsideratōz dispositōis l^o mot⁹
 alic⁹ rei. terciū ē dū facim⁹ aliqd vt nobis ma
 nifeste aliqd occultū. primū pūnz ad nigmā
 ticos. s^m ad augures. terciū ad forū legos.
 Sub quolibz aut hozz multa dūnt⁹ vtz ex di
 ctis. Qes modos pdictos poit aug. et habet⁹
 .xxv. q. iij. i^o gen⁹ et. q. v. nec mix. et. c. epi
 et. q. vij. n. obliuetis. **S**z ctra supdicta obi
 m⁹ pliciter. aie ei scd⁹ nō fauet illicite in
 terrogatōi. s^z sauli iterrogati de euetu futuri
 belli p mulierē phitonissaz samuel a paruit
 et futuz bellū pdixit. g^o divinatō q fit p iuo
 catōz dmonū n ē pctm. Oreterea aues cca fu
 turos euet⁹ tpm aliq nāliter agnoscut scd⁹
 i^o hie. vij. milu⁹ i celo cognouit tps suū. s^z
 nālis agnitō ē ifallibil⁹ et a dō g^o vti agnitō
 one auū ad pōg⁹ scda futura qd ē auguriari
 nō ē illicitū. Oreterea gedēo i numero scd⁹
 p^o vtz heb. xj. q. tū vltus fuit omie ex h^o q au
 diuit recitatōz et iterptatōz cui⁹ dā somnij. vt
 le^o iud. vij. Et sil⁹ eliezer hūus abzahe. vt le^o
 ge. xij. g^o vide⁹ q tal divinatō n sit illicita.
Sz ad primū dicēd. q sic aug. dicit ad sim
 plicianū n ē absurd credere aliq dispelatōe p
 missū fuisse. vt n dñante arte magica l^o potētia
 s^z dispelatōe occulta q phitonissaz et saulē la
 tebat se iusti spūs oñderz reg aspectib⁹ diuina
 eū snia pculsur⁹. v^l n de spūs samuel a sua re
 qe ē excitat⁹. s^z aliqd fātasma et illusio demo
 nū imagiaria dijaboli machiatōib⁹ ē scā quā
 appellat samuelē scriptura sic imagies solent
 rez suaz noib⁹ appellari. Ad scd⁹ dicēd q il
 la auctoritas loqt⁹ de agnitōe auū respectu
 eoz q pūnet ad eas. et ad hec p cognoscēda
 eoz mot⁹ et voces cōsiderare n ē illicitū pu
 ta si qz ex hoc q cornicula crocitat pluuiā eē
 cico futurā pdicat. Ad terciū dicēd q gedēo
 obseruauit recitatōz et expositōz sōnij accipiēs
 eā p omie q i ordiatā ad sui istructōz a diuina
 puidētia. et sil⁹ eliezer attendit vba puelle
 orōne ad deū pmissa. Ad hec nota q i noua
 lege mēs hois arce⁹ a tpaliū sollicitudie et iō
 i noua lege n ē aliqd istitutū ad p cognitōem
 futuroz euetū de tpalib⁹ reb⁹. In veteri at
 lege q pmittebat terrena erāt cōsulcatōs d fu
 turis ad fligiōz pūntes vñ de isa. viij. cū dixē
 rint ad vos qrite a phitoib⁹ et diuis q studēt

Inle no apstia re f huc orrem?

i icatōib⁹ subdit q i rōz. nūqd n pplus a dō
 suo reqret visioz p viuis et mortuis. Euerūt
 tū etiā in noua lege aliq pphēcie spūs habē
 tes. qui ml⁹ ta de futuris euenib⁹ pdixerunt.
De agnitōe demonū respectū futuroz. a. xj
O Eūde cōsiderād ē de pab⁹ divinatōis i
 spāli et p^o de divinatōe p demoia. scd⁹
 de divinatōe p alstra. 3° de divinatōe p sō
 nia. q^o de divinatōe p forū legia. **C**irca pri
 mū ad maiore hui⁹ materie euidētiā cōsiderā
 dū ē de agnitōe dmonū respectū futuroz. et
 h⁹ gra qru⁹ pla scz vtz demōes agnoscat fu
 tura. **S**z futuroz triplex ē gen⁹. qdā ei futu
 ra hnt determiatas cās et ifallibiles vt illa
 q attēdūt circa motū cozpm supioz in qb⁹ ē
 determiatō et ois ipedimū r^o motō. et tlia pnt
 certitudialr sciri n solū a dō et in deo s^z etiā a
 creatura. et h^o i sua cā sic tpus eclipsis et cōsi
 miliū. Qued hnt determiata cāz s^z tñ fallibile
 vt illa q sūt scd⁹ iferioze naturā q iō hnt cāz
 detiatā q itētō nature mouz detiate ad vnū.
 iō vō fallibile. qz ml⁹ t⁹ p⁹ p⁹ occurzere ipedi
 mētū vt pote q ager sciat⁹ si terra piguis ē et
 bona dispō supioz cozpm afferat fructū pin
 guē et ista pnt qdāmō sciri et psciri n tñ a dō
 s^z eē a creatura q nouit naturas rez supioz
 et iferioz n tñ ita cūtidialr sic pdicta. Qued
 hnt cāz indetiatā et fallibile sic ea q sūt a vo
 lūtate nra q indetiatā ē ppter h^o q ē ad oppo
 sita. et fallibil⁹ eē. qz pnt volēt pficere occur
 rere ml⁹ ta ipedimta. et talia n pnt certitudia
 liter sciri ab aliq creatura i seipa s^z solū a dō
 v^l p reuelatōz diuiaz. vñ dam. li. ij. c. iij. dic
 q futura neqz āgeli neqz demōes nouere scz
 nāli agnitōe et loqt⁹ d futuris dū gētib⁹ s^z
 at h⁹ ē ista qz agnitō creature pēdz ex re. qm
 g^o res icerta ē i se et i sua cā. iō creatura n pnt
 illā certitudialr noscere aut pscire. diuina aut
 agnitō n depēdz a reb⁹. imo oia q nouit s^m
 mod vītatis nouit. et qz sua vītās ē certissima
 ceratissime agnoscut dūngētia vt nccia. et sic
 ceratissime nouit ita pnt certitudialr demōstra
 re et reuelare. iō p cognitō futuroz l^o ē dei l^o
 a dō. et iō cū talia futura pdicūt pdictō de di
 uiatō qz talis ē act⁹ diuin⁹. Et etiā qz dijabo
 li supbi maxie conāt oñdere h^o i se hre. et iō
 dicere q demōes p seipos futura dū gētia p
 sciāt certitudialr. hoc ē eis attribuere qd dei
 ē iō ē ibi ifidelitas et ifidelitati frequēter an
 nexa ijdolatria. iō diuiatō ē phibita. Quāuis
 aut demōes n pnt p seipos futura dūngētia
 scire certitudialr tñ frequēter vā pēdicūt. qz
 euetū futuroz aliq^o mō psciūt v^l psciunt.
 hec at qd⁹ p⁹ r sciūt sic dicit aug. iij. sup ge.
Sut ei sensus v^l igenij acrimoia. **S**ut multa
 expientia. **S**ut dolosa cautela. **S**ut aliena do
 ctina. **S**ensus acrimoia. vt qñ vidēt diligēter
 cōsiderāt ad qd icline⁹ affectō nra v^l q sint i
 ducentia v^l retrahētia. **S**xpientia tpm qz ex
 talib⁹ vidit accidere tlia. **S**olosa cautela qñ
 ppoit aliqd facere et pdicit q i aliud sic factu
 rus. **S**liena doctria qñ iusto dei iudicio pmit
 titur ab āgelis addiscere. **E**t sic p⁹ q demōes
 futura cōtūgētia et si pnt pbabiliter n pnt tñ

fura p⁹ p⁹

Demones n pnt pscire futu

vt p⁹ p⁹ p⁹

certitudinaliter p̄scire. **S**ed obicit q̄ astro
nomi et mathematici p̄ cursū astroꝝ p̄cogno
scūt et dicūt multa futura. et videm⁹ q̄ i mul
tis vā dicūt. **S**z maior ē itelligētia i anglis.
8° 2c. **S**z q̄ astronomi l̄ mathematici frequen
ter dicūt vā diciturādo l̄ h̄m legē astroꝝ v̄l
scōz dijaboli d̄merciū. scōz legē astroꝝ v̄l q̄
stella d̄nat̄ q̄ h̄z i p̄ssionē supra diuersos h̄uōz
res tūc dispoit h̄m h̄o hoiez ad diuersos mo
res et affectōes. h̄m d̄merciū dijaboli v̄l q̄
volūt vi astroꝝ v̄l v̄lra p̄cedere q̄ ad id sup̄ qd
p̄nt. tūc em̄ nisi dijabol⁹ adesset ita frequēter
fl̄m sic v̄m dicerēt. nūc aut̄ cū toto auxilio de
monū frequēter falsa p̄dicūt et decipiūt. h̄z tā
ta ē demonū astucia. q̄ ita sciūt occ̄lcare frau
dē suā v̄l ondāt erroꝝe siue defectū fuisse in a
stronomo d̄siderāte nō in arte v̄l dijabolo as
sistēte. In hoc 8° stat rō q̄ astronomi de d̄igētā
b⁹ h̄nūb⁹ cāz fallibilē et indeterminatā n̄ p̄sci
unt vā nisi ex diciturā. et dijabol⁹ ex maiori
diciturā illa p̄sentit nō tñ cūctudialiter p̄scit.
hec bon. **V**tz demōes p̄noscat̄ pluuias et
huiōi. **S**z quidā dicūt q̄ licz d̄mōes p̄ suā na
turalē v̄tutē habēat futuroꝝ tal iū valde p̄ba
bilē diciturā. eo q̄ eoz cāe sūt naturales et
determinatē et v̄l i plib⁹ eueniūt. tñ qz p̄dicte
cāe sūt ipedibiles. iō huiōi futuroꝝ certā p̄
cognitōz p̄ suā naturalē v̄tutē h̄re nō p̄nt. **S**z
si dica⁹ eis q̄ iō ipedimētū q̄n eueit ē p̄ cāz na
turalē q̄ de ncc̄itate opat̄. dicūt q̄ d̄curs⁹ cāe
ipedictis aliq̄ effectū. et cāe q̄ p̄tū erat ex se
erat nata illū effectū p̄ducere. q̄n̄z ē p̄ acc̄tō
et a cāu. vñ talis d̄cursus nō h̄z aliq̄ cām na
turalē p̄ se qz cū nō sit vere vnū nō ē vere enī
Vñ ph̄s. vj. metha. dicit de tali ente q̄ ē p̄pi
quū nō enī. et q̄ talis entis nō est generatio
nec corruptō. p̄ hac etiā opioe videt̄ ph̄s eē
in eod̄ li° vbi repp̄at opioz dicitū oīs effe
ct⁹ naturales eueire de ncc̄itate. si ei d̄cursus
cāz natural iū sp̄ essz de ncc̄itate. oēs effect⁹
naturales euenirent de ncc̄itate qd̄ ph̄s re
putat fl̄m. **D**eo hac etiā opioe facere videt̄ ex
cōicātō cui⁹ dā articuli q̄ ē tal̄ scz q̄ nihil sit
a cāu h̄z oīa eueniūt de ncc̄itate et q̄ oīa futu
ra q̄ erūt d̄ ncc̄itate erūt et q̄ nihil eueit d̄igē
ter d̄siderādo oēs cās ē erroꝝ qz d̄curs⁹ cāz
ē d̄ diffinitōe caūal effect⁹ h̄m boe. de d̄so.
Alij vō dicunt d̄trariū qz natura de ncc̄itate
opat̄ et iō oēs effect⁹ naturales nisi ipediā⁹
p̄ libez ar. v̄l āgelicū v̄l h̄uanū de ncc̄itate
eueniūt p̄su p̄posita ifluētia generali. q̄ ncc̄ia
ē ad d̄seruatōz nature create et ipi⁹ opationē
vñ si natura disposuit nubē ad pluuiā de ncc̄i
tate resolue⁹ in pluuiā nisi supueniat aliq̄ cā
fortioꝝ natural̄ q̄ hic d̄ ncc̄itate ipediā⁹. a cā
8° ncc̄ia eueniūt et a cā ncc̄ia ipediūtur. **C**um
ergo demōes sciūt verit̄ilitatē naturalē ele
metoz. et cozpm̄ celest iū. et motū et cursū et
d̄iuctōz planetaz. iter se et cū stellis fixis. p̄
scire p̄nt p̄ suā v̄tutē sub cūctudie futuroꝝ eue
tū istaz imp̄ssionū natural iū et futurū ipedi
mentū ne dispō ad eas reducat̄ ad actū. **D**eo
ista opioe ē. q̄ videm⁹ formicas iminēte plu
uia p̄rtare gnū i cauernā qz p̄cognoscūt fu

turam pluuiam. ergo multo magis dijabolus
cognoscere p̄t. Qui vult tenere opionē primā
p̄t r̄ndere ad illd̄ de formicis q̄ illud nō faci
unt qz futurā pluuiā p̄cognoscāt. h̄z qz ea que
pluuiā de p̄p̄quo futurā a ncc̄dūt. faciūt que
dā imutatōz i cozpib⁹ formicaz. p̄ quā quod
naturali iflictu mouent̄ ad portand̄ granū in
cauernā. p̄z 8° q̄ iō faciūt p̄pter hoc q̄ p̄ns ē
n̄ p̄pter hoc qd̄ ē futurū. **P**otest etiā dici q̄ qz
sensit̄ia p̄t naturaliter imutari ab ifluētia ce
lesti. nō sic aut̄ itellectia iō nō ē incōueniens
qd̄az bruta p̄ illā imutatōz p̄ntē aliqd̄ futurū
p̄cognoscere p̄ estimatiuā. q̄ itellect⁹ dijabo
li p̄ suā v̄tutē naturalē sub certitudie p̄co 8°
scere nō possz. Qui aut̄ tenet scōz opioz respō
dent ad articl̄m excōicātū q̄ nō ē d̄tra eos. qz
nō ponūt q̄ effect⁹ depēdentes ex libero ar
bitrio diuio āgelico vel humano de ncc̄itate
eueniāt q̄n eueniūt nec q̄ ncc̄io ipediātur q̄n
impediūt. qd̄ ponebāt illi d̄tra quos p̄dicte
articul⁹ fuit excōicāt⁹. **V**ñ nec poit̄ hec opio
d̄cursū cāz q̄ sūt volūtarie opantes eē ncc̄m
q̄uis ponat cōcursū cāz pure natural iū d̄ ne
cessitate cōcurrere q̄n cōcurrūt su p̄posito mo
tu celi sic mō ē. et tali ifluētia generali. sine
q̄ nulla creatura eē possit nec agere. **S**z tñ hec
scōz opio q̄litercūqz icidat i p̄dcm̄ articl̄m ex
coicātū seu quēcūqz aliū ē fugiēda. **hec rich.**
Vtz demōes cognoscāt cogitatōes cordiū.
Sz cogitatō cordis dupl̄r p̄t cognosci. vno
i suo effectū. et sic nō solū ab āgelo h̄z etiā ab
hoie cognosci p̄t. et tāto subtili⁹ q̄to effect⁹
huiōi fuerit magis occult⁹ cognoscit̄ em̄ co
gitatō cordis iterdū nō solū p̄ actū exteriorē
h̄z etiā p̄ imutatōz vult⁹. **E**t etiā medici aliq̄s
affectōes ai p̄ pulsū cognoscere p̄nt et ml̄toz
magis angeli v̄l etiā demones quāto subtili⁹
huiōi imutatōes occultas cozpales p̄pendūt
vñ dicit aug. in li. de diuiciōe demonū. q̄ ali
q̄n hoim̄ dispōes nō solū voce p̄latas h̄z etiāz
cogitatōe cōceptas. cū siḡ qdam ex aio exp̄i
mūt i cozpe. tota facilitate p̄discūt. q̄uis in
li. retractatōnū hoc dicat nō eē asserēdū quō
hoc fiat. **A**lio mō p̄nt cognosci cogitatōes p̄
ut sūt i intellectu. et affectōes put sūt i vo
lūtate. et sic sol⁹ deus cogitatōes cordiū et
affectōes volūtatiū cognoscere p̄t. c⁹ rō ē. qz
volūtas creature rōnal̄ soli d̄o subiact̄ et ipe
i eā sol⁹ opari p̄t. q̄ ē p̄cipale ei⁹ obiectū et
vlti⁹ finis et iō ea q̄ i volūtate sūt l̄ q̄ ex volū
tate sola depēdēt. soli d̄o sūt nota. manifestū
ē aut̄ q̄ ex sola volūtate depēdet q̄ aliq̄s actu
aliq̄ cōsideret. qz cū aliq̄s h̄z habitū scie vel
sp̄s itelligibiles i eo exntes v̄tē eis cū vult
Preterea angel⁹ nō p̄t illabi aie. ergo non p̄t
p̄ naturā videre ea q̄ sūt i aia q̄diu sūt in int̄
mo aie. vñ aug. d̄ eccl̄. dog. c. xlviij. dic̄ iter
nas aie cogitatōes dijabolū n̄ videre certū su
m⁹. et. iij. re. viij. d̄z tu solus nosti coz filioꝝ
hoiz. **N**otād̄ at̄ q̄ imutatō sensibil̄ et cozpalis
q̄ cōcomitat̄ cogitatōes hoiz q̄n̄z ē ita exp̄l̄ et i
determinatā q̄ dijabol⁹ p̄ eā incertā cognitōz
cogitatōis venire n̄ p̄t. q̄n̄z ē ita fortis et d̄ter
minatā q̄ p̄ illā p̄t cognoscere cogitatōz q̄tū

*Demones an p̄uident
fuito pluuio*

*Demones an
p̄uident cogitōes
cordiū*

o. d. x. p. l. v. m.

ad specie ut q cogitat de iuidia vel d luxuria
 n m credo q p ea possz certitudinalr agnosce-
 re qtu ad omes circustantias singulares. hec
 rich. **¶** Vtz hoibz liceat vti misterio vl arte
 demonu ad agnoscedu futura vl aliqd aliud
 vl misterio diaboli pt itelligi vno mo v-
 tute diuia ei aliq licita imperado. et ho mo li-
 cet. vn paul⁹ vt habet act. xvj. impanit spui
 malo q erat i puella phitonica exire ab ea et
 exiuit eade hora Secdo mo ipz familiariter vl
 amicabiliter iuocado. et hoc mo e illicitu. et
 phibitu hoibz. peio lege diuia. vn leui. xix. 27
 pcpit⁹ occidi q sciscitat⁹ magos et ariolos. se-
 cudo leg e posita vtz. xxvj. q. ij. et. q. v. p to-
 tu et ex. de maleficiis et math. nemo. 3° etiā si
 cut credo lege nature eo q diabol⁹ e obstina-
 tus aduersari⁹ sumi pncipis nri scz dei et ab
 ecclia irzeuocabiliter pclus et ita mendax et
 fallax. q si qnz dicit vitate vtilē. aut dicit eā
 opulsus a do aut vt sibi mag credat i medato
 vt sic decipiat cautelosi. et id q failliariter i-
 uocat eū peccat directe tra deu. et tra ec-
 clesia et tra seipz cū diabol⁹ sit generis hūa-
 ni pessim⁹ inimic⁹ Est at ibi pctm. aut ifideli-
 tatis. vt si crededo diabolo diuinu aliqd ei ac-
 tribuat. aut idolatrie vt i oblonibz et sacrifi-
 cijs. aut saltē iobediētie qz facit tra phibi-
 toz dei et ecclie. vt supra dictū ē. Et qz artes
 magice sūt cū qbusdā demonu iuocatoibz vl
 cū qbusdā omercijs cū dmoibz iō vti magicis
 arabz e phibitū tanq illicitū et pphanū. vn
 aug. ij. de do. xpia. d magicis arabz loquēs
 dicit omes ergo huiōi artes etiā nugatorie vl
 noxie supstutōis ex qdā pestifera societate ho-
 mim et demonu qī facta ifidelis et dolose a-
 micie osticuta peit⁹ sūt repudiāda. et refu-
 tāda xpiano. **¶** Obi⁹ qz boeu⁹ i phemio scdi
 d silis cathe. dic qz boi hoies n aliter cauēt
 mala nisi nouerit illa. g^oois scia ē bōa siue sit
 respctū boi siue mali. s ars magica ē scia. g^o
 zc. **¶** q n ē vōm qz ars magica sit scia s ē sup-
 stitio vn nlli licz eā discere l docere l illa vū
 hec rich. **¶** Vtz pcm sit i caracteribz q fieri so-
 lēt i tlibz. **¶** qz e ibi magnū pctm. qz fiūt ad
 misteriu dmonu iplozād qd n licz. et iō malo
 fiūt sine. **¶** Si qrat vn hnt vutē dicend qz non
 hnt ex se. s ex diabolica pactōe sic em diabo-
 l⁹ pepigit cū his q sūt ei failliares. q talia si-
 gna recog⁹scerz et ad tlia se pntē offerz. on-
 dit at p illa se cogi vt ondat aliqd eē vutis i
 huiōi arabz in qbz sūt mltā nephāda p q ab-
 ducit⁹ hō a fid et a cultu diuio. nec facit hoc
 diabolus quia in illis delectetur sed potius
 in infidelitate facientium. hec boñ.

**De impressiōe astron. circa quā qdā
 mathematici erzāt. ti. xij.**

Ostea qz mathematici dnt euentū futu-
 roz aliquoz ex astris pēdere. et pco-
 gnosci posse. ideo dconsiderādū ē hic de impressiōe
 astron. respectu hoim et demonu. **¶** Vn circa
 hoc qruē pla scz vtz ex impressiōe iuariū cele-
 stiu cause⁹ i hoibz diuerficas mozz. **¶** qz mozes
 hoim et euēz futuroz a sideribz cari. dupli-
 citer pt itelligi. aut necio et sufficiēter. aut

hōm mozes et euēz futuz tā si apdeabz sit. x. v.

dispositiōe et dūgēter. **¶** Si dica⁹ pzio mō. sic nō
 tm ē fl m s etia hereditū qz repuzt xpiane reli-
 giōi. tū qz vitas fidei i hoc erzoze saluari nō
 pt. dū ei poit oia a sideribz necio euenire tol-
 lic merita et p dñs pmiū. collit graz et p dñs
 glam **¶** Tū qz honestas mozz p huc erzoze pū-
 dicitū patit⁹. dū clpa peccātis i sidera refūdi⁹
 licētia malefaciēdi sine repbēsiōe dcedit⁹ et
 hō ad ozandū et colēdū sidera icuruat⁹. **¶** Si at
 dica⁹ mozes hoim a dispositiōibz siderz varia-
 ri dispositiōe et dūgēter sic pt hre vritatē. qz
 nec rōi nec fidei repuzt. planū ē em qz dispo-
 sitio corpis varia. multū facit ad variatōz af-
 fectōm et mozz aie. vt plim em aia dplexōes
 corpis imita⁹ vt dē i sex pncipijs vn colerici
 sunt iracūdi. et sanguina sūt benigni et melā-
 colici sūt iuidi. flegmatici pigri. hoc at nō ē
 necio. aia em dñat suo corpi et maxie qñ est
 adiuta p gram. multos em videm⁹ colericos
 māfuetos et melācolicos benignos. qm ergo
 vitz corpm celestiu opat⁹ admixtōez et qua-
 litatē dplexionū hinc ē qz p dñs opat⁹ qdam
 mō ad qualitātē mozz. valde tñ de lōginquo
 plus em facit ad qlitatē dplexiois vō nature
 iferiois qz vtus sideris. **¶** Vn aug. v. de ci. dei
 in solucōe curdā qōnis de duobz fribz q sil-
 infi. mabā et curabant. cū qreret vn hoc esz
 magis dmedat rōz ipocratis q astron. ij. ppo-
 cras ei rñdit q hoc erat ppter silitudinē dple-
 xiois. et astronim⁹ rñdit q erat ppter idēpti-
 tatē dstellatōis mel⁹ em rñdit phic⁹ qz cam
 reddit magis ppam et magis ppinquā. Sic g^o
 dicend q impressiōes siderz aliquo mō dispo-
 nūt ad varietatē mozz. nō qdaz dispōe necia
 et pua et sufficiēte. s remota et dūgente
¶ Obi⁹ tra pdicta. qz phūs li. de ppetatibz
 elemētoz dicit q regna vacua facta sunt et
 terze depopulate apud diuictionē iouis et sa-
 turni. s talia depēdent ex libero arbitrio. g^o
 zc. **¶** q hoc dicit phūs nō qz hoies nō pote-
 rāt resistere influētie illi dstellatōis ad dis-
 sensatōz inclinātiō. s qz noluerūt qz sicut di-
 cit ptholome⁹ in almagesti. sapiēs hō dñabi-
 tur astris. pūis aut cōiunctō iouis et saturni
 eo qz saturn⁹ habz influētiāz melancolicāz et
 malā. iupiter aut imittit valde bonā influēti-
 am. possit ad rixā vel discordiā hoies inclina-
 re. illi tñ inclinatōi hoies p libertatē arbitrij
 pnt resistere. et satis facilliter cū adiutorio gre-
 dei. **¶** Obi⁹ itez qz dam. li. ij. c. vj. dicit dsti-
 tuūt multociēs comete et sig qdā mozzis re-
 gū ergo zc. **¶** qdam dicūt q cometa nec natu-
 raliter generatur nec ē vna de stellis i fir-
 mamēto positis. vn nec ei significatō ē natu-
 ralis. vn dam. li. ij. c. vj. dicit q comete non
 sunt ex his q a pncipio genita sūt astrā. s di-
 uina iussioe scdm ipm tyus dstituantur et rur-
 sus dissoluūt. hec dam. pnūciat at de⁹ p tale
 signū mortē regis magis q alioz. tū qz est p-
 sona dūis. tū quia ex hoc pt oziri turbatio re-
 gni. de cui⁹ custodia magis sollicitatur āgeli
 ppter dūe bonū. **¶** Alijs aut q viā phicāz sequū-
 tur videt⁹ q stella comata sit ipssio calida et
 sicca. gnata i inferiori pte aeris ppe ignez ex

*Cometa in pte pte nō est
 cometa*

instinctu naturali pluuia et vetu futurū app
hendūt. vñ et formice ppter impñionē poriat
granū in cauernā anteq̄ pluat. qz em̄ effect⁹
sunt virtualiter i causis iō effect⁹ pcedēs ex
vna naturali causa i vno gerit aliquo mō fili
tudine illi⁹ effectus. qui postmod̄ accidet ex
eadē causa naturali in alio. et hinc est q̄ im
pressio facta i corpe ex dispōne influētie celi
et elementoz. ex qua postea pueniet pluuia
similitudine gerit pluuie future. et sic p illā
impñionē repñtari p̄t in somnis ipi aīme ima
go future pluuie. et erit illd̄ somniū signū nō
causa future pluuie. licz aut̄ hec sōmia et p̄ce
dētia sint signa futuroz. nō tñ oportet q̄ il
la signa euēniāt. qz ex aliq̄ causa supueniēte
possūt impediri. vñ qñz ppter nimia abūdan
tia ardentis colere in corpe. somniat hō se fe
bricitare et tñ nō sequit̄ febris ppter aliquaz
causam supueniēte que tempat colerā illā.
vel qz a pponit̄ remediū medicine. S̄ilr qñz
ppter dispositōz celi et elemētoz q̄ p̄tum est
ex pte sua h̄ret cito cāre pluuia fit impressio i
hoie p quā somniat pluuia nec tñ sequit̄ plu
uia hoc impediēte aliq̄ cā supueniēte alia. Et
his dictis d̄cordat ph̄s de sō. et vig. parum
aū finē vt p̄z d̄sideratū verba ei⁹. Quedā aut̄
futura h̄nt cāz volūtariā in hoie somniāte vt
sunt illa q̄ dependent ex ope ip̄ius somniātis
et huiōi futura n̄ p̄uidēt̄ in somnijs p aliq̄
cām d̄terminatam naturālē. s̄ qñz p̄uidēt̄ a
casu vt cū homo est aliqd̄ volūtariē factur⁹
de quo nunq̄ volūtariē faciēdi nec aliquā in
clinatōez habuit ad hoc. si hō somniat se ali
quid tale facere a cāu ē nisi hoc habeat p re
uelatōz. vñ talia somnia n̄ sunt signa nec cāe
futuroz. s̄ d̄nr accidētia siue caūalia. Qñz at̄
p̄uidēt̄ p aliquā cām d̄terminatā ex volūta
te creata vt cū hō in vigilia multū sollicit⁹ fu
it de aliquo ope faciēdo. et vehemēter illud
facere desiderauit. et cū magna iuestigatōne
inq̄sūt modū p quē facere possz. et nō potēs
modū iuenire obdormit i tali sollicitudine. ex
his causat̄ in aīa qñz dispō p quā somniat se
illud op⁹ facere. et d̄tingit qñz qz i vigilia
erat facta p̄paratō ad iueniendū modū faciē
di. in somnio ppter sedatōez motuū exteriorz
et interiorz circa aurozā. repñtat̄ aīe modus
ille quē in vigilia nō potuit iuenire. vñ acci
dit q̄ euigilās se ponit ad faciēdum opus qd̄
alias nō fecissz eo q̄ in vigilādo modū faciē
di nō poterat repire. et tale somniū est cā ef
fectus futuri p modū iam dictū et est cā sine
qua nō. Et his d̄cordat ph̄s. ij. d̄ som. et vi.
vt patz intueti verba ei⁹. Cōtingit etiā qñz q̄
talīa somnia nō sūt cā effect⁹ futuri s̄ tñ sūt
effect⁹ motuū qui i vigilia p̄cesserūt mediāte
quadā impñiōe quā reliquerūt i nobis. Qued
vō futura h̄nt causaz volūtariā in alijs hoib⁹
ab ip̄o somniāte et i remotis p̄tib⁹ vt scz illa
somnia q̄ illi hoies facere disposuerit et talia
p̄uidere nō p̄nt i somnijs p aliq̄ cām natura
lem et d̄terminatam. s̄ si aliquis hō somniat
aliquid qd̄ postea accidet in remotis p̄tib⁹ p
causam volūtariā. hoc est a cāu. et iō huiōi

somnia scdm ph̄m. li. de som. et vi. dicuntur
accidētia vel casus. et hoc intelligo nisi illa
futura reuelent̄ dormiētū p aliq̄ cāz volunta
riā sicut p diuinā reuelatōz imēdiate vel me
diāte misterio angeloz. quoz reuelationem
aime dormiētū et p̄cipue in nocte sicut dicit
ph̄s in de som. et vi. si silences sunt noctes.
qñz sunt magis apte recipe q̄ in vigilando.
ppter sedatōz motuū exteriorz et interiorz et
maxime circa aurozā qñ digestio est d̄pleta et
sedati sunt mot⁹ fumositatū. qz em̄ angel⁹ est
limitate virtutis efficacius reuelare p̄t aliqd̄
futuroz aīe disposite q̄ idisposite. vñ et som
nia de quib⁹ dictū est p̄io et scdo loco qñ ha
bent̄ in tali hora sunt veriora. et his dictis
d̄cordat Auic. vj. naturaliu li. iij. c. ij. tñ qua
cūqz hora reuelat angel⁹ ver⁹ et bon⁹ dormi
enti. sp̄ ē ver⁹ qd̄ reuelat Ex p̄dictis p̄z q̄ som
nioz qd̄az h̄nt cām d̄terminatā et hoc i som
niāte vel ex somniāte. aliqua vō nō h̄nt cām
d̄terminatam s̄ sūt caūalia et hui⁹ d̄stinctōi
d̄cordat Auic. vj. naturaliu. l. iij. c. v. vbi di
cit q̄ somnia qdam sūt naturalia. et hec sub
diuidit in duos mōs p̄dictos. qd̄ sūt volūta
ria et sub his d̄phendi p̄nt illa q̄ sunt a casu
patet etiā ex dictis q̄ somnioz aliq̄ sūt signa
scz p̄cedentiū motuum vel etiā aliquoz futu
roz. aliqua sūt cāe sine quib⁹ nō fierēt aliqua
futura. aliqua sunt accidētia. et hui⁹ d̄stun
ctiōi d̄cordat aristo. li. ij. de som. et vi. c. de
diuīatōe q̄ fit i somnis vt p̄z ibidē itueti. qua
ppter vt dicit ph̄s ibidē somnia nō debem⁹
oīno d̄tenere nec oīno de eis curare. eo q̄ sic
dicit auic. vj. naturaliu. li. iij. c. ij. nō oīnia
somnia sūt vera. his etiā d̄cordat sac̄ scriptu
ra q̄ qñz p̄hibet attēdere somnijs. qñz appbat
attēdere visicibus q̄ fiūt i somnijs. hec rich.
Si quis ergo vtat̄ somnijs ad d̄gnosceda fu
tura scz q̄ somnia p̄cedūt ex reuelatōe diuīa
vel ex naturali cā intrinseca v̄ extrinseca quā
tū p̄t extēdere se talis v̄tus nō erit illicita di
uinatō. si aut̄ huiōi diuīatō causat̄ ex reuela
tione demonū cū quib⁹ habent̄ pacta vel ex
pressa qz scz ad hō iuocant̄. vel occulta v̄ ta
cita qz huiōi diuīatō extēdit̄ ad illd̄ ad qd̄
se nō p̄t extēdere. erit diuīatō sup̄sticiosa et il
licita. hec tho. d̄ prohibet̄ ergo curiosa obser
uatio somnioz. et temerariū ē inniti somnijs
qm̄ difficile est d̄gnoscere qñ accidūt ex cau
sis naturalib⁹ v̄ sup̄naturalib⁹. et qñ ex āge
lis bonis vel malis. hec ioh. de pecē. in sum
ma sua de aīma. vñ sacra scriptura rephendit
eos qui d̄fidunt in somnijs dicit̄ em̄ ec̄. xxx
iij. sicut p̄turiētis cor tuū fantasias patitur
nisi ab alissimo immissa fuerit visitatio.

De sortilegijs ti. xiiij.
Einde d̄siderādū ē d̄ diuīatōe sortiu et
p̄i⁹ de ip̄a. 2⁹ de ei⁹ pena. Circa p̄i
mū q̄rit̄ v̄t̄ sit licita. s̄ q̄ sic supra
dictū ē sortes p̄p̄e d̄nr. cū aliquid fit vt ei⁹
euētū d̄siderato aliquid occultū inotescat. Et
si quidez queratur iudicio sortium quid tibi sit
exhibendū siue illd̄ sit res possessa siue sit ho
noz seu d̄gessive pena aut actio aliqua d̄z

Sors q̄

sortes diuiforia. Si autem inquirat quid sit agen-
dum dicitur sortes consultoria. Si vero gratum quid sit
futurum sortes de diuiforia. Actus vero humani qui
requiruntur ad sortes non subducuntur dispositioni
stellarum nec etiam euentus ipsorum actuum. Vnde si quis
ea intentione sortibus utatur quasi huiusmodi actus
humani qui ad sortes requiruntur. ex dispositione
stellarum effectum sortiatur. vana et falsa erit
opinio et per consequens suggestionem demonum non
carebit et ex hoc diuinationis talis superstitiosa et
illicita erit. hac autem causa remota necesse est quod
fortialiū accidētū expectet euentus. vel ex for-
tuna vel ex aliqua speciali causa dirigente et si qui-
des ex fortuna quod locum habere potest tamen in sorte
diuiforia non videtur habere vicium nisi forte vanita-
tis. sic si aliqui non valentes concorditer aliquid
diuidere sortibus vti velint ad diuifionem quasi
exponentes fortune quis quas accipiet parte.
Si vero ex speciali causa iudicium sortium expectet
quicquid quidem expectat ex demonibus. sic legitur
eze. xxi. q. rex babilonis stetit in biuio in capi-
te duarum viarum et miscens sagittas interrogauit
idola et ea consuluit. et tales sortes sunt illicite
et secundum canones prohibentur. quicquid vero expectatur
a deo. secundum illud puer. xvi. sortes mittun-
tur in sinum sed a domino trahuntur. et talis sortis non
est aliquid mali ut dicitur glo. aug. sup illud ps
in manibus tuis sortes m. Nota ulterius quod sortes
potest sumi multipliciter. vno modo pro electione gra-
tuita. ut in ps. in manibus tuis sortes m. et ad
eph. i. in qua sorte vocati sumus. Alio modo pro eo
quod est iudicium diuine voluntatis. ut act. i. ceci-
dit sortes super mathiam et sic dicitur aug. q. sortes non
est aliquid mali sed res in humana dubietate po-
sita diuinam indicans voluntatem. xxvi. q. ij. sortis
sortis enim scilicet ipsam operatum putat in fieri est res
dubia. sed postquam est in facto esse est res certa et
iudicium diuine voluntatis. Sortes primo modo non est ali-
quid mali nec etiam secundo modo est aliquid mali
in se. sed ratione circumstantie potest aliquid mali in se con-
tinere. vnde prohibetur ne sub hac specie homines in ido-
latria labantur. xxvi. q. ij. q. his ita. 3. potest acci-
pi sortes potest esse nomen ulterius deriuatum ad sig-
ficandum diuinationem secundum quod dicitur leo papa 3.
quod sortes nihil aliud est quam diuinationis et maleficium
a sanctis patribus damnatum. Et scilicet hoc non est
licita nec credenda nec exercenda aliquid modo ut
dicitur in dicto. q. his ita et c. se. et xxvi. q. v. p
totum. et ideo hoc modo prohibetur sub anathema-
tis interdictione. xxvi. q. v. sortes. Sciendum etiam quod
in sortibus secundo modo dictis peccatum potest accidere
quadupliciter. primo si sine ulla necessitate ad
sortes recurratur. hoc enim videtur ad dei contemptum
pertinere. vnde aug. sup luc. qui sorte eligunt huma-
no iudicio non obprobriantur. 2. etiam si quis in ne-
cessitate absque reuerentia sortibus utatur. vnde
beda sup actus apostolorum. si qui necessitate ali-
qua compulsi deum putant sortibus apostolorum esse con-
sulendum. videant hoc ipsos apostolos non nisi fratrum
collecto cetero et precibus ad deum fufis egisse. 3.
si diuina oracula ad terrena negocia conuertan-
tur. vnde aug. dicit ad inquisitiones ianuarij.
His quidem paginis euangelicis sortes leguntur
et si optandum sit ut illud potius faciat quam ad de-

monia consulenda conuertant. ista tamen mihi di-
splicet consuetudo et ad negocia secularia et
ad vite huiusmodi varietatem conuertere diuina oracu-
la. quarto si aliqui sortibus utantur in electionibus
ecclesiasticis que fieri debent ex inspiratione diuina
vel spiritus sancti. vnde sicut dicit beda sup act. ma-
thias ante penthecostes ordiatur. sorte quiritur
quia scilicet pleitudo spiritus sancti nodum erat effusa
in ecclesia. septem autem diaconi postea non sorte sed
apostolorum electione sunt ordiati. Secus autem est in
dignitatibus temporalibus que ad terrena disponen-
da ordinantur. in quarum electione plerumque sorti-
bus homines utuntur. sicut et in temporalium regum diu-
sione si necessitas imineat licitum est cum debita
reuerentia sortibus diuinum iudicium implorare.
Vnde sicut dicit aug. in epistola ad honozatum. si
inter dei ministros sit disceptatio qui tempore eorum
persecutionis maneant et qui fugiant ne forte mor-
te omnium deferatur ecclesia si hec disceptatio aliter
terminari non possit quantum mihi videtur eligendi
sunt sorte qui maneant et qui fugiant. et libro pri-
mo de doctrina christiana dicit si tibi aliquid ab
daret quod oportet dari ei qui non haberet nec
duobus dari posset sed occurrerent tibi duo
quorum neuter alium vel indigentia vel erga te
aliqua necessitate superaret. nihil iustius face-
res quam si sorte eligeres cui dandum esset quod vtri-
que dari non posset. Per predicta cessat obiectio quod
sancti viri tam in veteri testamento quam in nouo sor-
te vti fuisse leguntur. Anno. ec. extra. e. ca. dicit
quod licet vti sortibus per litteras dirimendis et. xvj.
.q. j. sortes. et idem dicit host. et hoc intellige
scilicet eum in temporalibus et de sorte simplici cum pa-
leis vel huiusmodi. et sine aliqua superstitione. No-
ta breuius quod cum aliquid pro sorte quiritur aut illud
pertinet ad rem temporalem ut diuisio hereditatis et
his similia. et tunc licet ff. fail. hercis. si qui
sunt. aut pertinet ad rem spirituales et tunc aut per-
tinet ad electionem alicuius prelati. et tunc nullo
modo licet. et de sortibus in ecclesia in fine. Aut
pertinet ad aliquid aliud spirituale iurgium diri-
mendum. et tunc si illud procedit licet. xxvi. q. ij.
non exemplo et argumentum ex. e. ecclesia ubi hoc
tamen prohibetur in electionibus. et per hoc videtur con-
cedi in alijs iurgijs dirimendis. cuius ratio potest
esse quia non ita in alijs sicut in electionibus
est periculum. si vero non procedit non licet. xxvi. q. ij.
non statim. Ad inquisitionem autem veritatis de ali-
quo futuro vel preterito ut furto et filibus non
licet. et. e. c. j. Quid si contentio esset de ali-
quorum electione et esset paritas in omnibus utro-
bius. et scripserunt laurentius raij. jo. et tanc. q.
tunc exemplo mathie possent fieri sortes sed hoc
reprobatur. et. e. ecclesia nostra. vnde host. dicit quod
hoc non posset fieri sine auctoritate pape. vnde
secundum eum et gof. in tali casu vel debet iterum eli-
gere vel per superiorem alter rectificabit.
Quid de iudicijs feri cadentis et aque ferue-
tis et singularis conuertationis que dicuntur vulga-
ria nunquam sunt licita. et huiusmodi iudicia ordi-
nantur ad alicuius peccati occulti inquisitionem
per aliquid quod ab homine fit et in hoc cum sortibus
conueniunt. in quantum tamen expectat aliquis miracu-
losus effectus a deo. omnem sortium rationem excedunt.

Sors 32. a

Supra 32. q. 2. g. m. i. 2. p. h. 2.

Supra 32. q. 2. g. m. i. 2. p. h. 2.

Vñ huiusmodi iudiciū redditur illicitū. tū qz ordiā ad iudicandū occulta q̄ diuino iudicio reserua tur. tū qz n̄ ē auctoritate diuina scriptū. ij. q. v. consulisti et ex. de purg. vul. c. fi. **¶** Quid d̄ his q̄ inuestigat p̄dita p̄ inspectōz astralabij aut inscriptōes et huiusmodi. **¶** hoc facere nō licet scd̄z rod. gōf. et host. ex. de sortil. ex tuaz.

¶ Circa scdm̄ qd̄ est de pena forū legoz scie dum qz pena eoz est scdm̄ leges bonoz publicatō et decapitatō vt p̄z. C. de malefici. null. et le. nemo. et. l. culpa. et est filis culpa p̄hibita discere et docere vt i. l. culpa. Et si quis tali arte m̄licere ad luxuriam puocauerit. bestijs subdit vt d̄z ibidē. l. m̄li. scd̄z aut cano. iponi p̄nā sp̄ualis. xl. diez vt ex. de sortil. c. j. Et si p̄ctm̄ sit notoriū eucaristia denegat. de ose. di. j. p̄ dilectōe. Itē si sit clericus ē deponēdus et in monasterio detrudendus. si vero laic⁹ sit ē excōicand⁹. qd̄ itellige qū renuit agere p̄nāz p̄dictā et si criminaliter accusat h̄o intellige. xvj. q. v. nō d̄z et. c. si q̄ ep̄us aut p̄sb̄. qū tñ p̄nāz d̄cēnt agere ē ab excōmunicatōe ic̄piend⁹ vt. xvj. q. v. si q̄s cleric⁹. s̄z crescēte d̄umacia augere debz et pena etiā in laicos. q̄ si sūt serui verberib⁹ castigā si liberi. sūt iclusione digni districtaqz sunt in penā redigēdi vt eadē. q. d̄tra idoloz. Ep̄us aut tales turpiter deonestatos de p̄ochia sua debz eicere. xvj. q. v. ep̄i. qz decaluare p̄t eos. i. vestes et capillos an̄ et retro p̄scidere sicut i q̄busdā locis de d̄suetudie obserua. et de hac d̄caluatōe loq̄tur. xxxij. q. j. d̄ benedictōne. s̄z tales sūt ifames. et nō tm̄ ipi s̄z etiā q̄ d̄currūt ad eos. ij. q. viij. quisq̄s. hec host. **¶** Quid si quis sacrificet deo nūmoz scz m̄amo ne vt diues fiat vt filia faciat. Quid etiā si qd̄ de sacramētis ecclie de eucaristia scz vel crismate vt d̄ oleo b̄ndictō aut aq̄ b̄ndicta fontū un facit sortilegiū vt baptizat imaginē nūqd̄ ex hoc fiūt irregl̄ares. s̄nd̄z rod. qz cū talia videant̄ eē enozmia p̄pter idolatriā vel enozmē suspitōz. licet sint occulta generāt irregulāritatē s̄m aliquos. s̄m aliquos vō nō vnde in huiusmodi dubio d̄sulendū ē talib⁹ qz petāt d̄z sp̄nsatōz. nō tm̄ p̄cise dicend⁹ est eis qz alias n̄ sit salus illis. et absolui debēt d̄ p̄ctō si penitēat eos. si aut huiusmodi p̄ctā sint notoria s̄m oēs egent dispensatōe. s̄z de hoc plenius dicetur infra li. vj. ti. de dispensatōibus.

¶ De m̄ultiplicib⁹ obseruācijs s̄sticōsis ti. xv.

¶ Ostea d̄siderandū ē d̄ sup̄sticōe obseruāciāz. Et circa hoc q̄runt̄ pl̄a scz vtum vt obseruācijs artis notorie sit licitū. **¶** hoc qz ars notoria est illicita et inefficax. Illicita quidē est qz vtit̄ quibusdā ad sciam acquirēdā. que nō h̄nt s̄m se virtutē causandi sciētā. sic inspectōe quarūdā figuraz et platōe quēdāz verborū ignotoz et alijs huiusmodi. et iō huiusmodi ars nō vut̄ his vt causis s̄z ut signis nō aut ut signis diuinit̄ institutis sicut sūt sac̄mētalicia signa. Vñ restat qz sunt signa vana et sup̄uacua et p̄ d̄ns d̄nētia qd̄az pacta signatōnū cū demoib⁹ p̄hibita et federata. ars ergo notoria ē xp̄iano penitus repudiāda et fu

giēda sicut etiā alie artes magicoz vt noxie sup̄sticōis vt aug. dicit. ij. de do. xp̄ia. Est etiā huiusmodi ars inefficax ad sciam acquirēdā cū cū p̄ huiusmodi artē nō itendā acq̄sitō sciē s̄m modū homi d̄naturalē scz i adinueniēdo vt in addi scēdo. d̄ns est qz iste effect⁹ expectat̄ a deo vt a demoib⁹. certū est aut aliquos a deo sapiāz et sciam p̄ infusione habuisse. sic de salomone legit̄. iij. re. iij. et. ij. pal. j. xp̄us etiā dixit discipulis suis luc. xij. ego dabo vobis os et sapiam et sciaz cui nō. po. resi. etiā oīs aduer. vñ s̄z hoc donū nō dat̄ q̄buscūqz cū certa obseruatōe sed s̄m arbitriū sp̄s sancti iux̄ i. j. cor. xij. Alij dat̄ p̄ sp̄m s̄mo sapie zc et postea subdit. hec aut oia opat̄ vn⁹ atz idem sp̄s diuidens singulis put vult. Ad demonē aut nō p̄tinet illuare intellectū. acq̄sitō aut sciē et sapientie fit p̄ illuatiōz intellect⁹. et iō nullus vnq̄ sciam p̄ demones acq̄sivit. p̄nt tñ demones hoibus colloquēdo aliquaz sciaz exp̄riamere documēta. s̄z hoc nō querit̄ p̄ artē notoriam. **¶** S̄z obi⁹ qz dan. j. puris abstinentib⁹ dicit deus sciaz i oī li⁹ et sapiāz s̄z obseruācie artis notorie sūt scd̄z quedā ieiunia et quasdam abstinentias ḡ zc. **¶** Illi nō abstinebāt scd̄z vanā obseruāciā artis notorie s̄z scd̄z auctem legis diuine nolētes cibis gentiliū inq̄nari et ideo merito obedientie sūt a deo sciam d̄secuti. s̄m iō p̄s. sup̄ senes itellexi qz mā. tua q̄siui **¶** Vñ obseruatōes ordinate ad corp̄m imunitatōz vt ad sanitatē vt ad aliqd̄ huiusmodi sint licite. **¶** hoc qz nō dicit em̄ aug. ij. de do. xp̄ia. qz ad sup̄sticōz p̄tinet volūia magicoz artū et ligature et r̄media q̄ medicoz d̄demnat scia siue in p̄catōib⁹ siue i q̄buscūqz notis q̄s caracteres vocāt siue i quibuscūqz reb⁹ suspendēdis atz infigendis. hec aug. Nā in his q̄ fiunt ad aliquos effect⁹ corp̄ales iducendos d̄siderā dū ē. vtz. naturaliter videant̄ posse tales effect⁹ cāre sic em̄ nō erit illicitū. licz em̄ causas naturales ad iducendū effect⁹ p̄pos adhibere. Si aut nō videant̄ naturaliter posse tales effect⁹ cāre. d̄ns est qz nō adhibeant̄ ad hos effect⁹ causandos tanq̄ cause s̄z tm̄ ut si gna et sic p̄tinet ad pacta signatōnū cū demonib⁹ imita. vñ aug. xij. de ci. dei. illicitū ē homines p̄ creaturas q̄s nō ipi s̄z deus d̄didit delectabilibus p̄ sua diuersitate diuersis. nō vt aialia cibis. s̄z ut sp̄s signis q̄ cui⁹ cūqz delectatōi d̄gruūt. p̄ varia genera lapidū herbarum lignoz aialū. carminū et ritū. **¶** S̄z obi⁹ cū qz sicut corpa naturalia subdunt̄ corp̄ib⁹ celestib⁹ ita et corpa artificialia ut imagines ergo sicut illa ita et ista sortit̄ aliq̄s virtutes ex imp̄ssiōe corp̄m celestū ad aliquos effectus cāndos. **¶** hoc qz naturales virtutes corp̄m naturalū d̄sequūt̄ sb̄ales formas ipoz qz sortit̄ ex imp̄ssiōe corp̄m celestū. et ideo ex eozdē imp̄ssiōe sortit̄ quasda virtutes actiuas. s̄z forme corp̄m artificialiū p̄cedūt ex d̄ceptōe artificis et iō cum nihil aliud sint qz d̄positō et ordo. vt d̄z. ij. phi. n̄ p̄nt nālem virtutē h̄re ad agendū. Et inde ē qz ex imp̄ssiōe corp̄m celestū scd̄z qz sūt artificialia nullam

hinc hinc p̄p̄t̄

*Obscuras v̄t̄ adn̄t̄ p̄mit̄
sunt licite*

b

foctiūtur virtutē. s; tñ s; m materiā naturalem
Quod de q̄busdā secleratis mulierib; q̄ cre-
dunt se et p̄tinent cum dijana dea paganoꝝ
nocturnis hoꝝ et cū herodijad sup̄ q̄idaz be-
stias et multa terraz spacia itempeste noctis
silencio peransire. eiusq; iussioib; obedire ve-
lut dñe. et cūctis noctib; ad ei; s; uiciū euo-
cari. asserē etiā ab illis aliq; creaturas posse i
meli; vel i deterioꝝ p̄mutari aut i aliā sp̄ez et
silitudiez trāsfornari. **S** q̄ nō a diuio spū s; a
maligno talia fāasmata mētib; fidelū ir-
rogant. dijabol; em̄ cū aiaz ali; p̄ talē cre-
dulitatē subingauerit sibi. trāsfignat se i an-
gelū lucis. et trāsfornās se i diuersaz p̄sona-
rū sp̄es at; silitudies mētē quā captiua tenet
m̄t̄pliciter deludit. **N**ec d; aliq; v; aliq; in-
tantā venire stulticiā ut credat hec oia q̄ i so-
nis et spū tñ fiūt. eē i corpe accidere. cū etiā
paul; n̄ audeat asserere q̄ fuerit rap; i corpe
q̄cūq; g; talia crediderit s; post; sup̄ talib; a-
udient veritatē v; asseruent s; etiā p̄naci-
ter p̄culdubio ifidelis ē et pagano deterioꝝ
xxv. q. v. epi. **V**tr; obseruatōe q̄ ordinat̄
ad p̄cognoscēdū aliq; fortunā v; infortunia
sint licite. **S** q̄ n̄. dicit em̄ aug. ij. d. do. xpi.
q̄ ad pacta cū demonib; imita p̄nent milia
vanaz obseruatōnū. vt si mēbzū aliq; salie-
rit. si iuncti ambulātib; amicis lapis aut ca-
nis aut puer medi; iteruenerit. limē calcare
cū q̄s an̄ domū suā trāsit. redire ad lectū. si q̄
dū se calceat sternutauerit. redire ad domū su-
am si q̄s p̄cedēs offēderit cū vestis a murib;
rodit; plus timere sup̄stitōz malī futuri q̄ dā-
nam dolere. **hec aug.** Omnes em̄ huiōi obs;ua-
tōes accēdūt hoies. nō ut q̄sdaz cās s; ut q̄dā
signa enētū futuroꝝ bonoꝝ l̄ maloꝝ. n̄ ac-
obseruat; sic signa a deo tradita cū nō sint in-
troducta aucte diuina. s; magis ex vanitate hu-
mano coopante demōnū malicia. qui mētū
hoim aios huiōi vanitatib; iplicare. et iō ma-
nifestū ē huiōi obseruācias om̄s eē sup̄stitio-
sas et illicitas. et vident; eē quēd relīq; iudo-
latrie s; m quā obseruat; auguria et q̄dā dies
fausti v; infasti q̄ q̄dāmō p̄tinet ad diuina
tōez q̄ fit p̄ astra s; m q̄ diuersificant; dies nisi
q̄ huiōi obseruatōs sint sine rōe et arte. vñ sic
mag; vane et silitiose. **S** obi; q̄ irōnabile
est negare i; q̄d q̄ om̄es expiunt; q̄ aliq; tpa
vel loca vel verba audita vel occurus hoim
siue aialiū aut distoꝝ v; inordiat; act; aliq;
p̄fagiū hñt ali; boni v; mali futuri. g; n̄ vi-
det; esse illicitū illa obs;uare. **S** hoc q̄ a p̄i-
cipio i istis obseruatōib; expi sūt hoies ali-
q̄d veri a casu accidit s; postea cū hoies icipi-
unt huiōi obseruācijs aim iplicare m̄ta scōz
huiōi obseruatōes eueniūt p̄ deceptōes dmo-
nū. vt huiōi obseruatōib; iplicati curiosiores
fiāt et se magis erroꝝis p̄niciosi multiplicib;
laq;is ingerat vt dicit aug. ij. d. do. xpi. dicit
eē q̄ huiōi portētis occl̄to dei iudicō p̄ dmo-
nū fallaciā illud; curiositas hūana. dū i; ipu-
deter a p̄tēt scire q̄d eis n̄ ouent iuelligare
dicit etiā aug. hoc fieri p̄missōe diuina ut illi
q̄ h; audiūt et vidēt p̄ben; in q̄ fide sūt apud

deū. et p̄bat h; aucte deu. xij. si surrexerit i
medio tui p̄beta aut q̄ somnū dicat se vidisse
et p̄dixerit signū et euenerit q̄d locut; ē. et di-
xerit tibi eamus et sequamur deos alienos nō
audies verba eius q̄ temptat vos deus vt ve-
palam fiat vtr; diligatis eū an nō et. **xxij. q.**
v. nec mirū circa fi. **V**tr; virtus imagina-
tua possit facere trāsmutatōes aliq; i corpe
in quo ē. **S** q̄ sic et hoc dico accipiēdo ima-
ginatiaz nō in p̄tū distinguitur cetera virtutes
alias sensitias iteroꝝes s; accipiēdo eā p̄ ip-
sis vtr; sensitias iteroꝝib; et hoc decla-
ratur p̄ auctoritates et expimēta dicit ei auic.
v. naturalū li. iij. c. vlti. q̄ aliq; homo p̄t
ambulare supra trabem que est in medio vie.
Si vero posita fuerit sup̄ aquam p̄fundam nō
audebit ambulare sup̄ eam. eo q̄ imaginabit;
in eius anima forma cadēdi vebemēter imp̄es-
sa cui obedit materia eius et vtr; mēbzū
eius. et nō obediūt eius d̄rano s; ad dirigē-
dum et ambulandū. et plura alia expimēta
de hoc ponit ibidem. **Q**d aut; dicit ibidem de
virtute imaginatōis q̄ potest extranea corpa i-
mutare nō est tenendū q̄ in hoc nimis vtr;e
imaginatōis extendit. plura etiā dicit aug. xj.
de ci. dei ad hec p̄nentia. et inter alia dicit
se audisse a quodā q̄ tam expressaz et quasi so-
lidam speciē feminei corpis cernere soleret.
vt ei se q̄ miscere senties etiā in genitalibus
flueret. tantā vim habz anima in corpe suū. In
eodē etiā h; aug. ad memoriā reducit illud
q̄d habet Gen. xxx. de oib; iacob ad p̄bandū
virtutē imaginatōis dices sic sunt exempla q̄
copiose numerari p̄nt. sed vnū sufficit de fide
lissimis libris q̄d fecit iacob ut oues et capre
varijs colorib; p̄erent. supponendo eis varia
virgulta in cānalib; aq; q̄ potātes intuerē;
eo tpe quo d̄perant. **S** Sed obi; q̄ si ita est;
videt; q̄ q̄n homo vellet generare masculum
posset. et s; r q̄n vellet femiam. **S** nō sequit;
q̄ et si volūtas aliq; poss; imp̄imere i imagi-
natōz nō tñ sicut vellet et q̄n vellet. imagina-
tio etiā et si posset corpe trāsmutare i quo ē. n̄
tamē in trāsmutatōe qualicūq; potest eē ima-
ginatio esse ita debilis et cozp; ita firmū i di-
spositōibus suis q̄ illa imaginatō parum pos-
set corpus trāsmutare. et si poneremus etiā q̄
imaginatio ess; fortis. nō p̄pter hoc imp̄ime-
re posset ita fortiter in vim formatiuā q̄ vis
formatiua semp posset ad talem imaginatōem
masculū foemare. q̄ alique alie cause possent
obstere puta si virtus in semine patris esse
debilis. et forte aliqua causa actiua q̄ habet;
vim formatiuā debilitare et semē ineptum ad
masculi formatōz reddere. posset tñ imagina-
tio eē ita fortis q̄ multū iuuaret ad formatōz
masculi nisi essent ipedimēta multū fortia ad
d̄ranū. **hec rich.** **V**tr; fascinatō sit possibi-
lis. **S** fascinatō s; m q̄ potest elici ex glo. s; r
illud Gal. iij. **Q** insensati galathe q̄s vos fa-
scinavit eē d; tripliciter. Vno mō d; ludifica-
tio sensuū que fit per artē magicā et sic potest
fieri p̄ misterium demonū nisi p̄hibeat; a deo
immediate l̄ mediāte misterio scōz ang; oz.

70 11 y g. m. a. d.

f. s. m. a. d.

Secundo modo inuidia et sic est etiam possibilis si
cut multiplex experientia docet. Tercio de imu-
tatio ad malum facta in corpore alicuius per oculos
alterius aspiciens eum. et de fascinatōe huiusmodi
dicta dicitur auctoritate naturalium lib. iij. c. ult.
sic. multociens autem anima operatur in corpore alieno
sicut in proprio quod admodum est opus oculi fascinan-
tis et estimatōis operantis. Et eandem sententiam po-
nit algazel lib. suo phisicorum. v. c. ix. Vnde videtur
ambo fuisse opinari hominem aliquem per naturalem
virtutem anime sue. posse aliena corpora per sua vo-
luntate transmutare. Sed hoc est multum contra ratio-
nem quod angeli qui sunt naturaliter potentiores quam anima
et si possunt transmutare corpora secundum locum. non tamen
possunt transmutare ea ad aliam naturalem formam nisi
si mediante ope alterius nature a natura ange-
lica. sic expressit dicitur augustinus. iij. de trim. Contra est
opinionem predictam videtur facere excōicatio cuius-
dam articuli qui talis est scilicet quod intelligentie su-
piores imprimunt in inferiores sic una anima intel-
lectiva imprimunt in aliam et in animam sensitivam. et per
talē impressionem incantatur aliquis picit camelum in fo-
veam solo visu. hic articulus est excōicatus. Ad
hoc etiam facit excōicatio alterius articuli qui ta-
lis est scilicet quod materia exterior obedit sub spūa
li. et de ibi quod est error si intelligatur simpliciter et secundum
omnem modum transmutatōis. His visis declaratur
dum est quod fascinatōe tercio modo dicta quod de ea pri-
cipaliter queritur. secundum aliquem modum non est possi-
bilis et secundum aliquem modum est possibilis. Non
enim est possibile homini quod per naturalem virtutem ai-
me sue per oculos talē virtutem emittat quod non me-
diante transmutatōe proprii corporis neque medijs no-
cumentum inferre possit corpori hominis quem aspiciat
maxime cum secundum opinionem communiorē videamus in-
tra suscipientes nihil esse mittentes. Non est etiam
possibile homini quod per virtutem naturalem anime sue pro
voluntate sua transmutatōem imaginando faciat in
oculis suis. quod mediante transmutatōe medijs scilicet
aeris possit corpus hominis quem aspiciat in aliquam
transmutare qualitatem secundum quod sibi placuerit. secundum
hos duos modos predictos non possit unquam homo
alium fascinare. quod nulli hominum per naturalem vir-
tutem anime sue posset talis virtus inesse. Vnde secundum
illos duos modos debet intelligi excōicatio ar-
ticuli de fascinatōe. secundum tamen aliquem modum fa-
scinatōe est possibilis. potest enim aliquis contingere quod
homo vel mulier aspiciens corpus alicuius pueri mo-
ueat ipsum mediante visu et imaginatōe vel aliam
passione sensibili. et quod passio sensibilis est cum
quadam imutatōe corporali. et oculi sunt teneri-
mi propter quod sunt impressiois multum receptivi. id
quod contingit quod per aliquam passionem interiorē
transmutantur oculi in aliquam malam qualitatem
maxime coopante ad hoc aliqua imaginatōe.
cuius impressio cito redundat in oculos et propter
eorum teneritudinem et propter vicinitatem radicis
sensuum particularium ad imaginatōis organum. Cum
autem oculi sunt transmutati in aliam qualitatem nec-
essariam contingere potest quod transmutent aerem sibi
contiguum in aliam qualitatem malam. et illa pars
aliā et sic usque ad aerem contiguum oculis pue-
ri qui aspiciat. et ille aer contiguus poterit quod
in materia disposita quam non disposita cui resonat

transmutare oculos ipsius pueri in aliam quali-
tatem malam et mediante oculis ipsius pueri ali-
quas partes interiores. Experimentum huius rei ma-
nuctinū est. quod videtur hominem patientem in ocu-
lis quibus ex aspectu suo ledere oculos eum aspici-
entis quod contingit ex hoc quod oculi mala qualita-
te infecti inficiunt aerem medium et aer infectus in-
ficit oculos directos ad oculos infirmos eo quod
secundum rectam lineam infectio illa derivatur in dire-
ctum ad oculos insipientium. coopante ad hec
multum imaginatōe eius quod aspiciendo oculos
infirmos imaginatur se ledi. et alia etiam exper-
imenta ad hec manuctinū possent adduci que
obmittit causa breuitatis. predictis autem concordat
quedam glossa super iudicium. quod. ti. te. vi. me. et le. di.
cens. magna virtus in oculis est quod in naturali-
bus a pariet. animal enim visum predest pertericis
prior videns lupus vocem aufert. basilicus si
prior videt occidit si prior videtur occidit. Et
huiusmodi scilicet quare basilicus videtur occidit hominem
rō reddi potest quod ex aspectu et imaginatōe
excitat in eo passio mala. que habet excitare in
eius corpore materiam venenosam. per quam eius oculi
venenosa qualitate inficiuntur qua aer oculis eius
contiguus inficitur. et ab illa parte aeris pars alia
et sic inde usque ad aerem contiguum homini. que aerem
cum homo per inspiratōem attraxerit intoxicat et
moritur. hec de predicta questione sine preiudicio et te-
meraria assertione dicta sunt. hec rich. in questio-
nibus de quolibet. **¶** Vnde infortunium accidens
alicui possit ingerere dolorem eius amico nihil
dubio scienti. **¶** Alique homines tristari et angusti
ari eius amico remoto infortunium aliquod patien-
te. quod contingit a causa scilicet quod in illa hora quod suus
amicus infortunium patitur melancolia in eo mo-
uetur. per cuius motum cadit in tristitiam et timorem
propter multas cogitatōes et suspiratōes noci-
uas que per motum melancolicum excitantur et ex
omni mente agguarunt et poderofus reddunt licet
infortunium amici nihil ad hoc penitus operetur
quod vero hoc contingit ex aliqua causa voluntaria
determinata. **¶** Opabolus enim quod conatur homines in-
ducere ad opiones suspiciosas. quod cum permittitur
affligit hominem ponderositate et tristitia in
la hora quod amicus eius remotus infortunium pati-
tur ut existimet hoc per amici infortunium sibi
naturaliter evenisse. Quod etiam hoc contingit ex
aliquo probabilis suspitōe. ut cum quis scit amicum
esse in taberna cum inimicis suis probabiliter con-
necit eum iuadi ab inimicis et ex hoc quod in il-
la hora qua amicus eius ab inimicis opprimitur
in eo timor et angustia generatur. sed ille do-
lor est post aliam dignitatem. **¶** hec rich. **¶** Vnde her-
be vel armonie possunt impedire demones a vexa-
tione hominum. **¶** Sed quod herbe vel armonie non possunt
sua naturali virtute totaliter excludere vexa-
tōem qua opabolus possit hominem vexare si sibi per
mitteret a deo vel angelis hominis. possunt tamen illam
vexatōem mitigare. et ita parva possent esse vexatō
illa quod possent eam penitus excludere. et hoc qui
de faceret non agendo in ipsum demone cum sit spiritus
seperatus in quem non potest naturaliter agere corpus
sed agendo in ipsum vexatum a demone. omnis enim causa
limitate virtutis producere potest effectum intensiorem

herbe & armonie cum spiritum
pedunt demones

in materia disposita q̄ nō disposita cui resonat
illud p̄bi. ij. de aia act̄ actiuoz sūt in paciēte
p̄disposito. demō aut̄ est agēs limitate v̄tutis
ergo vexatōem intensiorem facere potest dya
bolus in homine disposito ad illam vexatio
nem siue ad illud ad quod dyabolus inten
dit adducere. q̄ i hoie dispositōis contrarie. pu
ta dyabol̄ p̄t vexare intensi⁹ passiōe melāco
lica hoiem dispositū ad illā. q̄ hoiez contrarie
dispositōis. certū aut̄ est q̄ herbe et armonie
multū p̄nt imutare dispositōz corp̄is et ex dñ
ti mo⁹ sensualitatis. hoc p̄ de herbis cū que
dā inclinet ad leticiā quedā ad tristitiā et sic
de alijs. Hoc etiā p̄ de armonijs p̄ p̄m. viij
pol. ubi vult q̄ diuerse armonie h̄nt puocare
diuersas passiōes in hoie. hoc etiā refert boe
ti⁹ i musica sua et autor de ortu sciaz ubi lo
quens de utilitate musice dicit q̄ valet ad cu
randū v̄l alleuandū diuersas infirmitates. Et
ita p̄ de herbe et armonie q̄z cāre p̄nt i hoie
dispositōz contrariā illi vexatōi qua dyabolus
hoiem vexare conat̄. ex quo sequit̄ q̄ ceteris
p̄ib⁹ fit vexatō debilior. Nō vidō tñ quo herbe
vel armonie possint in hoie dispositōez aliq̄
cāre p̄pter quā hō nullo⁹ vexari poss̄ a demō
ne si p̄mitteret̄ q̄ dyabol⁹ mouēdo solū mo
tu locali vapores et ip̄os sp̄s iordinato mo
tu posset hoiem multū vexare. herbe aut̄ v̄l ar
monie nullā dispositōz cāre possent in homie
sua naturali v̄tute p̄ quā p̄hibet̄ demon p̄di
ctam omotōz facere. d̄tingit tñ q̄z q̄ dyabo
lus nō p̄mittit̄ hoiem vexare nisi vexatōe ita
pua q̄ p̄ aliq̄ forte dispositōz ad contrariū. to
taliter tolleret̄. et tūc aliq̄ herbe l̄ armonie
possent corpus hois ita ad contrariū disponere
q̄ illa vexatō totaliter amoueret̄. verbi gr̄a.
dyabol⁹ q̄z posset hoiem vexare vexatōe tri
sticie ita debilitet̄ q̄ per aliq̄s herbas vel ar
monias que haberet̄ cāre dilatatōz et diffusi
onē sp̄uum qui sunt motus contrarij tristicie to
taliter amoueret̄ illa tristitia Qd̄ aut̄ aug. li.
ij. de do. xp̄i. odemnat ligaturas et quedam
alia de q̄bus ibi diffusius scribit hoc attribu
ens arti magice. hoc ē q̄rtum ad 1° in qd̄ non
p̄nt ex sua naturali v̄tute. qd̄ p̄ hoc q̄ dicit̄
sic. ad hoc gen⁹ p̄tinent om̄s ligature atz re
media q̄ medicor̄ odemnat disciplina. In q^o
satis p̄ q̄ illa odemnat q̄rtū ad vsum respe
ctu cui⁹ nō h̄nt aliq̄ā efficacitā ex sua natura
li v̄tute Quātū aut̄ ad illud qd̄. i. re. c. xvj. ha
bet̄ q̄ saul q̄ vexabat̄ a demone alleuiabat̄
q̄n̄ d̄. cytharā p̄cuciebat̄ corā eo. et q̄ reced
bat sp̄s malus. sciend̄ q̄ bñ verū est q̄ p̄ ta
ctum cythare v̄tute naturali illi⁹ armonie al
leuiabat̄ aliq̄tulū afflictio saulis. inq̄tū illa
armonia aliquāliter dulcorabat̄ appetitū ei⁹
p̄ auditū. p̄ quā dulcoratōz reddebat̄ minus
aptus ad illā vexatōz. Sed q̄ sp̄s mal⁹ rece
deret a saule q̄n̄ dauid cytharizabat̄ corā eo
hoc erat p̄pter vim crucis. qd̄ satis exp̄sse dicit̄
tur in glo. ubi d̄ sic. erat d̄. in cāticis musi
ce erudit⁹ diuersor̄ sonor̄ rōnabilis mode
ratusqz decentus vnitatē eēntie significat̄ que
varijs modis quotidie r̄sonat. dauid malignū

De saule q̄ vexabat̄
a demone

sp̄m in cythara sua d̄pescuit. nō q̄ tanta esset
vis in cythara s̄ i signo crucis q̄ in ligno cru
cis et cordaz extēsiōe gerebat̄ q̄ iam tūc de
mones effugabat. et hec sūt dicta sine p̄iudi
tio hec rich. in q̄omb⁹ de quolibz. **V**erū lice
at ad collū diuina verba suspēdere. **S**ed i oib⁹
incātatōibus vel scripturis suspēsis duo ca
uenda vident̄. primo qd̄ p̄fert̄ vel scribit̄ q̄
si ē aliq̄d ad inuocatōz demonū p̄ncēs maite
ste est suspēditum et illicitū. Bilr̄ cauendum
ē si d̄tingat ignota noia ibi poni. ne sub illis
lateat aliq̄d illicitū. vñ criso. dicit sup̄ Ma. q̄
pharizeor̄ magificatiū simbas exēplo. nūc
multi aliqua noia hebraica āgeloz d̄tingūt
et scribūt et alligāt que nō intelligēb⁹ metu
enda vident̄. Cauendū ē etiā ne aliq̄d falsū
d̄tineat̄ q̄ sic ei⁹ effect⁹ expectari non poss̄
a deo qui nō est testis falsitatis. Secdo cauē
dū est ne cū verbis sacris ibi d̄tineat̄ aliqua
vana vt̄ aliqui caracteres inscripti p̄ter signū
crucis. aut ne spes habeat̄ i mō scribēdi vel
ligādi vel in quacūz alia hui⁹i vanitate que
ad diuinā reuerentiā nō p̄tineat. q̄ hoc iudij
carē suspēditum. alias aut̄ est licitū vñ. xxvj.
. q. vij. nō liceat xp̄ianis. d̄. q̄ nō liceat in col
lectōib⁹ herbar̄ medicinaliū aliq̄s obserua
tōes vel incātatōes attendere nisi tñ cū simbo
lo diuino aut orōne d̄nica. vt̄ tñ creator oim
deus honoret̄. Nec his obstat cūso. dices su
per Ma. q̄ virtus euāgelij nō est in literis si
ue figuris ad collū suspēsis. s̄ in intellectu. q̄
crisostom⁹ loq̄tur q̄n̄ respect⁹ magis ad figu
ras scriptas q̄ ad intellectū verbor̄ habet̄.
Sed contra p̄dicta oñdit̄ q̄ liceat diuina verba
ad collū suspēdere q̄ n̄ min⁹ opant̄ verba sa
cra in corp̄ib⁹ hoim q̄ in corp̄ib⁹ serpentū et
alioz aialiū. sed incātatōes quandā efficaci
am habēt ad reprimēdū serpētes v̄l ad sanā
dū quedā alia aialia. vñ p̄. sic aspidis surde
fa. **S**ed q̄ etiā in incātatōib⁹ serpentū vel quo
rumcūqz aialium si respect⁹ habeat̄ tñ ad v̄
ba sacra. et ad virtutē diuinā nō est illicitum
sed plerūqz tales incātatōes habent illicitas
obseruātiās. et p̄ demones sortiūt̄ effectū. et
p̄cipue in serpētib⁹ q̄z serpens fuit primū de
monis istrumentū ad hoiem decipiendū. vnde
glo. dicit̄ ibidē q̄ nō laudat̄ i scriptura vnde
cunqz silicudo datur in scriptura orz de imiq̄
iudice qui rogātē viduā vix audiuit hec tho.
Quid de breuiculis que fiūt in ascensione
Sed nō sunt reprobanda cū nō d̄tineant nisi ver
ba euāgelica. sed suspēditum ē si credant̄ eē
min⁹ efficacia si scribant̄ post lectū euange
liū vel post missam aut alia die. q̄ si scribant̄
cū legunt̄ siue cantant̄ in ecclia siue missa.
hec rod. **S**ed quid de carminibus et car
minatoribus qui carminat̄ infirmos v̄l p̄eros
vel alia nūquid peccant mortaliter. **S**ed si ni
hil suspēditum dicunt aut docēt aut faciūt
sed tantū vtuntur licitis p̄tib⁹ et admiratōi
bus sicut p̄ passiōē et crucem et similia non
credo q̄ peccent mortaliter nisi talia fecerit
post p̄hibitōz ab ecclia sibi factaz sed credo

K. 5.

2
Xvj. P. 1. 1. 1.

S. 1. 1. 1.

q̄ p̄hibendi sunt viri et mulieres a talib⁹ q̄ multa inuicilia et sup̄stitiosa solent admiscere nisi forte sit sacerdos religiosus et discretus aut etiā laic⁹ siue vir siue mulier excellentis vite et p̄bate discretōis. qui fusa orōne licita sup̄ infirmū nō sup̄ pomū v̄l pirū aut cingulū et filia. s̄ sup̄ infirmātes man⁹ iponat iuxta illd̄ Ma. vlt. sup̄ egros man⁹ ipo. et bñ ha. nec sūt he p̄sone p̄hibēde a talibus nisi forte timeat q̄ ad exēplū illoꝝ idiscru et sup̄stiti osi carniatores sibi vsurpent abusu. tuētes se exēplo illoꝝ. hec rod. Quid d̄ portatōe reli quiaz. s̄ si porten⁹ ad fiducia dei et sc̄tōꝝ nō ent illicitū. si aut̄ circa hoc attēdat aliqd̄ aliud vanū puta q̄ vas sit triāglare v̄l aliqd̄ aliud huiōi qd̄ nō p̄tineat ad reuerētiā dei et sc̄tōꝝ sup̄stitiosū erit et illicitū. hec tho. Quid erit de sacerdotib⁹ qui cā doloris p̄mo ti aut altare vestib⁹ sacris exuūt. aut qualibz veste lugubri opiūt aut osueta luaria subtra hūt aut altare v̄l crucifixū spinis circūdant. Quid etiā de illis qui p̄ viuis sciēter cātāt missaz defūctōꝝ vel sub noie illoꝝ quos odi unt feretrū cū exequijs mortuoz i meo eccie ponūt vel alia filia faciūt vt illi citi⁹ moriāt. Ad hoc dico q̄ si aliqd̄ p̄dictōꝝ faciat p̄ ter odiū p̄iuatū grauisime peccat q̄ facit. et nisi p̄ legimā p̄niam se purgauerit d̄z de p̄o si aut̄ p̄pter cāz d̄uem puta q̄ metuit oramia s̄ tōz sacroz ordinū vel subuersiōz fidei v̄l ho stilitatē suffert. v̄l obsidiōz l̄ diuioꝝ iudicio rū sniam metuit. et iō tale qd̄ fecit nō d̄z pec care. q̄ i tali facto plus humilitas q̄ de⁹ placatur q̄ iterni liuozis dolositas declarat. hec etiā osuetudo eccleie tenet. vñ solet cātare d̄s venerūt gētes zc. et i signū tristicie die vene ris sancta altaria spoliare. hec tñ distinctō fal lit i illis q̄ sciēter p̄ viuis celebrāt officiū de fūctōꝝ. Nā tales si fuerit directi indistincte debēt deponi et ad agendū p̄niaz tā ip̄e sacer dos q̄ q̄ eum ad hoc icitauit debēt exilij p̄pe tui ergastulo siue monasterio relegari. hoc to tū habes exp̄sse. xxvi. q. v. qd̄cunqz. hec raij. Fallit etiā distinctō i illis q̄ altare l̄ crucifixū spinis circūdant q̄ ois talis abusus idistincte penit⁹ re p̄bat⁹ et district⁹ p̄hibet et est gra uiter puniendus vt l̄. vj. de off. oꝝ. si canonici De temptatōe q̄ de⁹ tempta. ti. xij.

Ostea cōsiderand̄ ē de vicijs oppositis religioni p̄ defectū ei⁹ que maifeste sūt contraria religioni vñ cōtinent⁹ sub irze ligiositate. hoz̄ aut̄ quedā directe p̄tinet ad irzeuerētiā dei. quedā ad irzeuerētiā rez̄ sa cranz. Ad genus primū p̄tinet piuriū quo dei nomē irzeuerēter assumit de q̄ infra dice⁹ cū de sc̄do p̄cepto age⁹. et tēptatio qua de⁹ tem ptat⁹ de qua ē hic dicend⁹. Querūt⁹ aut̄ pl̄a de ip̄a sc̄z in q̄bus temptatō dei cōsistat. s̄ q̄ cōsistit in aliq̄bus factis l̄ verbis i q̄bus expe ctat⁹ effect⁹ solū diuie p̄tātis. Ad cui⁹ eui dentiā cōsiderādū q̄ sic tēptare p̄p̄ie. est expi mentū sumere de eo q̄ tēptat⁹. sumit⁹ aut̄ expi mentū de aliquo ex verbis et factis. Et vtroz qz modo dupliciter sc̄z ap̄te et insidiose siue

occulte. rursū q̄z q̄ritur exp̄sse q̄z iterptatiō. sic ergo hō deū tēptat q̄z verbis q̄z factis. verbis quidē deo colloquim⁹ orādo. vñ i sua petitiōe aliq̄s exp̄sse deū tēptat q̄ ea intētiōe aliqd̄ a deo postulat vt explozet dei sciam po testatē vel volūtātē. factis aut̄ exp̄sse q̄ p̄ ea que facit itendit exp̄mentū sumere diuie po testatis siue pietatis aut sapie. Sed q̄i iterpta tiue deū tēptat qui et si nō intēdat exp̄mētū sumere d̄ deo. aliqd̄ tñ petit v̄l facit ad nihil aliud nisi ad p̄bandū deū. Qñ 8o aliq̄s p̄pter aliquā nccitatē l̄ vtilitatē se cōmittit dei auxi lio i suis petitiōibus vel factis hoc nō ē deuz temptare. ij. pal. xx. cū ignozam⁹ qd̄ agere d̄ beam⁹ hō solū habem⁹ residui vt oculos no stros dirigam⁹ ad te. Vñ p̄dicatores regni d̄i qui tp̄alia p̄mittūt vt verbo dei expedici⁹ vacent. si soli deo imitant⁹ nō tēptant deū. be ata vero agatha expta erat erga se dei beni uolentiā vt vel ifirmitates nō pateret⁹ p̄ q̄b⁹ corpali medicina idigeret. v̄l statim sentiret diuie sanatōis effectū. iō dicebat habeo dñm ihm xp̄z qui solo ser. restau. vni. Qñ vō hō agi tur sine nccitate v̄l vtilitate hoc ē interpretati ue deū tēptare. vñ sup̄ iō deū. vj. dñm deū tu um. dicit glo. deū tēptat q̄ habes qd̄ faciat si ne rōne cōmittit se p̄iculo exp̄iens vtz libera ri possit a deo. Vtz temptatō dei sit pecca tū. s̄ q̄ sic vñ deū. vj. nō tēptabis dñm deuz tuū. tēptare em̄ vt dictū ē. est exp̄mētū sume re. exp̄mentū aut̄ null⁹ sumit de eo de quo ē certus. et iō ois tēptatō ex aliq̄ ignozātia vel dubitatōe p̄cedit. vel tēptantis vt quis expi mentū sumit de aliqua re vt ei⁹ qualitātē cō gnoscat. vel alioꝝ vt cū quis exp̄mentū su mit de aliquo vt alijs inotescat p̄ quē mod⁹ de us d̄z nos tēptare. Ignozare aut̄ vel dubitare de p̄tinetū ad dei p̄fectōz est p̄ctm̄. vñ p̄z q̄ tēptare deū vt temptās dei virtutē cōgnoscat est peccatū. Si aut̄ exp̄mentū sumat de p̄tine tibus ad dei p̄fectōz vt alijs demōstret hoc n̄ est temptare deū cū subsit iusta nccitas l̄ pia vtilitas et alia q̄ ad hoc cōcurrere debent. sic em̄ apli a dño pecierūt vt in noie xp̄i fierent signa vt d̄z act. iij. vt sc̄z ifidelib⁹ inotescerēt virtutes xp̄i. Ad hec nota q̄ deus volebat dare signū achaz nō p̄ ipo tñ s̄ p̄ tocius po puli instructōe et iō rep̄hendit⁹ p̄sa. vij. q̄i im peditoz d̄uis salutis q̄ signū petere nolebat ne petēdo deū tēptaret nequa q̄ tñ deū tēptat set. tū q̄ ex dei p̄cepto petiuit. tū q̄ hoc p̄tinebat ad d̄uem vtilitatē. Abzaam vō gen. xv. signū pecijt ex instinctu diuio dicēs. vnde sci re possum q̄ possessur⁹ sim eam sc̄z terzā p̄mis sam ideo nō peccauit. Cedeon vero iudic. vj. ex debilitate fidei signū petisse videtur de vi ctoria p̄missa ideo a peccato nō excusatur vt dicit glo. ibidē. Sic et zacharias peccauit di cens luce. j. ad angelū. vnde hoc sc̄iā vñ etiā p̄pter incredulitatē punit⁹ fuit. Sciendū tñ q̄ dupliciter aliquis petit a deo signū vno mō explozādo dei p̄tatem aut dicti ei⁹ veritatē et hoc de se p̄tinet ad dei temptatōz. Alio mō vt instruat⁹ qd̄ sit circa aliqd̄ factū placitū dō

Relig. sicut p̄tate.

D̄s Agatha

Temptatō dei an sit p̄ctm̄

D̄s Arly.

Deubau

D̄ Bedu.

Garzauo

De p̄cepto d̄i q̄ p̄tate.

nec aliqd eum laet. Assumere aut deum in te-
stem de iurare qz qd p iure introductu e vt qd
sub iuocatoe diui testimonij dz. p vero habe
at. Magistral aut notificato iuramenti e q iur-
amentu e affirmato vel negato de aliquo sa-
cre rei attestatoe firmata s3m gof. et rap.

Quoniam scdm sciend q sps iuramenti s3c dne
sc3 iuramentu assertoriu et pmissoriu. As-
sertoriu e qn iurat aliquid de pnti vel de pte
rito sic ee vel no esse. fuisse vel no fuisse. p e
s3m rōd. fieri de futuro vt cu quis iurat aliqd
futuru esse no pmittedo aliquid vt si quis iu-
rat q cras pluet vel ninget et huiōi. Iurame-
tu pmissoriu e cu quis iurat se aliqd daturu
vel facturū vel no daturū l no facturū. S3c
et alie diones iuramenti q pntent ad forū iu-
diciale de qbus est aliqd breuiter dicendum
vt habeat aliqlis noticia ipōn. Iuramentū
em assertoriu est triplex. vnu est volūtariū qd
defert ps parti ex ouentoe ex iudiciū et dicit
volūtariū qz volūtate defert et suscipit. Al-
ter est necessariū qd sc3 iudex defert pu i de-
fectū pbatōis. vt qn habet tm vnu testem et
hoc dz ncm qz no pt recusari nisi ex iusta cā
puta qn dubitaret ille cui defert. cu em hoc
iuramentū sit de veritate dicēda in hoc cāu si
no admittit recusatio pt appellari. terciū est
iudiciale qd in iudicio ps defert pu. et hoc
pt recusari nisi sit aliqz ouent? actōne famo-
sa vt furti rex. amotax. et huiōi hec gof. ti.
de iureiurā. et bern. ex. e. c. vlt. et plura alia
de hac materia. **T**ercz qd duplex est iuramentū
sc3 de calumnia. de malicia. de veritate. deci-
soriū. iuramentū de calūnia vitanda sc3 l no
omittēda e. cu quis iurat se no aio calūniādi
s3 bona fide qdem mouisse et mouere. et simili-
ter reus iurat se no aimo calūniandi resistere
Et ouinet hoc iuramentū quicqz sc3 q credat se
bonā cām hre. p iterogatus non negabit qd
verū esse credet. q no vtetur sciēter falsa pba-
tōne. q dilatoz no petz in fraudē. q no dedit
nec dabit nec pmittet aliqd p hac cā nisi p
sonis illis qbus leges pmittūt. vñ versus. Il-
lud iuret q lis sibi iusta videt. Et si queretur
verū no inficiet. Nil pmittet nec falsa pba-
tio detur. Vt lis tardet dilatio nulla petet.
Iuramentū vero de malicia sc3 vitāda vel no
mittēda differt a iuramento calūnie in plibus
qz iuramentū calūnie pstat tm post litem ote-
statam et tm semel i tota lite ab eadez psona.
et habz locū tm in pphans sine i tpalib? cāis
tam criminalib? q civilibus. no aut in spūali-
bus vel āneris spūalib? et p ipm puidet ne
qd fiat calūniose in tota lite. Iuramentū aut
malicie pstat et ante litem otestatā et post et
pstatur tocies quoties aliqd pponit in iudi-
cio vel petit fieri qd ex malicia pcedere psu-
mit. et habz locū tam in pphans q in spūali-
bus. et p ipm puidet ne quid maliciose ppo-
natur vel petat. Terciū iuramentū sc3 de veri-
tate dicēda differt a iuramento calūnie qz pze-
stat in cāis spūalib? illud aut no. Itē etiā rñ-
detur in eo de eo qd quis scit vñ debet ibi rñ-
deri simplr scio vel nescio. s3 in illo respōdet

de eo qd qd credit s3m gof. s3 s3m ino. et host.
ex. e. lras. etiā in hoc rñdet de eo qd qd cre-
dit. Itē illud ouinet pla capitula vt habitū e
supra q locū in hoc no habet. Itē in illo dila-
tio no impetrat cu statim rñderi possit credo
vel no credo. secus e in hoc qn rñdere debet
qz de veritate quā volet ab alijs dist. ere. Quar-
tū iuramentū sc3 decisoriū defert tam in cāis
spūalib? q no spūalib? reo actore sufficiēter
no pbante nisi iudex inspectis psonaz et cāe
circūstantijs illud actore vident deferendū
hec dic gof. ti. de iura. calū. et bn. ex. e. inbe-
retes et. c. cu cam. et dimisi pbatōes gra bre-
uitatis qz hec no sunt icentōis pntis. **N**ota
tm q s3m bern. ex. e. lras. magis videt iurand
de calūnia in cāis spūalib? q in alijs. qz i ill-
piculosis calūniose litigat. Vñ et hodie in
cāis spūalibus iurat de calūnia et de verita-
te vt p3 ti. e. si de calūnia. Est etiā aliud iura-
mentū qd dz iuramentū in lite et in hoc iura-
de affectōe vt cu quis iurat p quāto nollet
re carere puta p. c. qn3 etiā dz iurare qz i lite
cu iurat rem tāti ee pcij vel fuisse et de hō. C.
et. ff. de in lite iurādo. Quid si agam ota te-
rei vendicatōne et tu scias rem ee meam. et ni-
hilomin? tu velis resistere ppter actōz de eni-
ctōne. nūquid iurādo de calūnia peccas. vi-
detur q sic qz negas rem esse meā et metiris.
S3 gof. dicit i suma ti. de iura. calū. vt post
libellū porrectū dicitaris veritate nec de ca-
lūnia iurabis ex quo fateberis rem ee actoreis
et no min? oueniret stipulatō de euictōne.

Quoniam terciū argumētū qrun? pla. s. vtrū li-
ceat iurare p deū. **S**3 q sic et hoc p3 p
mo aucte sacre scripture. dz em deut. vj. dnm
deū tuū ti. et illi soli seruias ac p nomē illius
iurabis. Itē legit dñs in veteri testamēto iu-
rasse in plibus locis. vñ in ps. iurauit dñs et
no penitebit eū. et hoc ad ondendū immobi-
litate ei? qd dz vt habet ad hebze. vj. imo ec
pcepit in veteri testamēto leui. x. reddes dño
iuramēta tua. vñ dicit aug. in s3mōe de verbis
apli. si pctm essz iuratō no diceret i lege red-
des dño iuramēta tua. reddim? aut dño iura-
mēta qn iuram? p deum. Scdo p3 hoc rōne. et
p3mo rōne originis. qz iuramentū e introductū
ex fide qua credūt hoies hre deū veritate in-
fallibilē et oim agnitōz et pvisionē vlem. Se-
cūdo rōne finis qz iuramentū introductū ad
certificandū hoies et finiedū otrauerfias vt
dz ad hebr. ij. solo em iuramēto credit. qn d
dscia alicui? dubitat. ex. d sen. ex. si vō aliqz
S3 obicit ota pdicta illud Ma. v. ego di-
co vobis no iurare oino. et illō jac. v. an oia
fres mei nolite iurare. **S**3 quidā heretici scili-
cet manichei dixerūt ome iuramentū esse illi-
citu no tm iuramentū factū p creaturā s3 etiā
factū p deū. et occasionem huiōi errozis sui
sumpserūt ex verbis pmissis. qz nescierunt di-
stinguere q aliū sensum facit negatō pposita
vniuersali signo aliū postposita. pposita ei eq
pollere facit pcculari negatie. postposita vō
suo otrario. i. vli negatio. vñ dicit dicere non
ois hō currit et ois hō no currit. deus aut no

dixit. oio nō iurabis s; dixit. nō iurabis oīno
vñ nō p̄hibuit om̄ez iurātōz. s; p̄hibuit ne iu
raret oī mō et sine om̄i cā. **Vñ aug. li. de men
datō.** hoc iō dicit. a est s; ne iurādo ad facili
tatem iurādi veniat. et ex facilitate ad d̄suetu
dine et ex d̄suetudine in piurū deciat. **ecc.
xxiiij.** vir multū iurās reple. iniquitate. Qua
re ergo dicit dñs i euā. sic sermo v̄r est est nō
nō. **s; qz** affirmatō v̄r negatō que ē in corde
debet ee in ore. s; qz hoīm malicia crescēte nō
credit simplici assertōi iō adiunxit qd ampli
ē a malo est nō s; culpe s; pene. nō iurantiū
s; iuramentū exi gētū. **Nā** incredulitas huiōi
magis ē pena q̄ culpa vñ nō dixit malū sed a
malō. **Nec** tibi forte videat q̄ de⁹ in testē in
uanū inuocet eo q̄ nō apparet q̄ deus p̄ ipō
qui iurat p̄ eū. testificet. qz s; m̄ rich. si debito
mō inuocet. manifestat. verū verū sit qd d̄. ali
qñ i vita ista. v̄r mouēdo corda iudicis et ad
uerse pas p̄ aliquā latentē inspiratōz qua cre
ditur iuranti. vel ponendo in palā factū pro
quo iurat. vel dando d̄stantiā cordi et verbo
iurantis q̄ quandā p̄babilitatē aggenerat q̄
iuret verū. vel puniendo mētientē. et tunc ē sil
testis et iudex. et si deo nō placet in hac vita
testificari p̄ aliqd signū. p̄certo tñ testificabi
tur in futuro qñ illuabit abscondita tenebra
rū et mai. d̄si. cor. vt d̄. i. cor. iij. **Vtrū** iu
rare p̄ deū sit act⁹ bonus ex genere vel actus
indens. **s; s; m̄ rich.** actū quidā in se ordinē
rōis icludūt siue legis eterne. vt diligere de
um p̄pter se et sup oia. et assentire prime veri
tati p̄pter se. et huiōi act⁹ nō p̄nt esse nisi bōi
et iō nō tñ sunt simpliciter liciti. s; etiā simpli
citer a p̄tēdi. Aliq̄ vero in se icludūt aliqd
o p̄positū ordini legis eterne. vt adulterari et
p̄les aliq̄. et hi nō p̄nt esse nisi mali et iō sunt
illiciti et simplr fugiēdi. Aliqui aut nō inclu
dūt in se ordinē p̄dictū nec aliqd ei o p̄positū
et hi sunt liciti qz possūt bene fieri. nō tñ sunt
simplr a p̄tēdi qz p̄nt male fieri. et talis est
actus iurādi p̄ deū. Sicut em̄ dicit. ē supra iu
rare p̄ deū est ipm̄ aduocare in testē assertōis
sue. nō aut̄ quelibz assertō est debita materia
inuocatōis talis testis nec quelibet ē ill icita
materia. iō act⁹ iurādi p̄ deū in ista generali
tate dicit. nō est moraliter bonus neqz mal⁹
ex gñe. Iurare tñ v̄m p̄ deū ē bon⁹ act⁹ ex ge
nere. qz trāsit sup materiā debitā. sed quia ad
huc nō icludūt ordinē rōis simplr nec aliqd
incōpossibile ei iō iurare verū fieri p̄t bene et
male. **Si** aut̄ actus iurādi sit circūstantionat⁹
trib⁹ comitib⁹ icludūt in se simplr ordinem
rōis. et iō nō p̄t esse nisi bon⁹. vñ nō tñ ē licit
us s; etiā a p̄tēdi. **hec rich.** Et qz act⁹ in
differēs p̄t esse diuersis ex cāis occasio cadēs
di in malū et vitandū malū. iō dñs monet et i
ducit hoies aliqñ ad iurandū p̄ deū vt i vete
ri testamēto vt p̄ hoc reuocarent a iuramēto
p̄doloz. cū dicebat reddes dño iuramēta tua
Aliqñ retrahit vt i nouo testamēto. vt oñdat
piurū esse fugiendū. **hec bon.** **Vtrū** iuramē
tū factū p̄ deū sit a p̄tēdi et frequētandū
t. n̄p̄ v̄le et bonum. **s; qz** nō vñ ecc. xxiiij.

vir multū iurans i plebit iniquitate. et aug. in
li. d̄tra mendaciū dicit. q̄ p̄ceptū d̄ p̄hibuit
iuramēti ad hoc est positū vt q̄tum est i te nō
affectes nec q̄i p̄ bono cum aliq̄ delectatōne
appetas iusiurandū. **Ad** cui⁹ euidentiā d̄sid̄
randū est q̄ illd̄ qd nō q̄ntur nisi ad subueniē
dū alicui defectui. nō numerat̄ inter ea q̄ sūt
p̄ se appetēda. s; iter ea q̄ sūt necia vt p̄ d̄ me
dicina q̄ querit̄ ad subueniendū ifirmitati Iu
ramentū aut̄ q̄it̄ ad subueniendū al. cui defe
ctui quo s; vñ hō d̄scredit alteri. et iō non
est hōndum inter ea q̄ sūt p̄ se appetēda. s; iter
ea q̄ sūt huiōi necia. quib⁹ v̄t̄ indebite. qui
cunqz v̄t̄ eis v̄ltra necitatez. **Vñ aug. li. de
ser. dñi** in mōte dicit q̄ intell̄ igit nō in bonis
iō ē p̄ se appetēdis. s; in necessarijs iurationē
hōndam. se refrenet q̄tum p̄t. vt nō ea vitatur
nisi necitas cogat. **hec tho.** Et iō iac. v. dicit
nolite iurare ondens nō tñ esse vitandū actū
iurātōis sine cā. s; etiā affectū. vñ monemur
circa actū iurātōis p̄pter piculū piurij vitare
d̄suetudinē et etiā actū p̄ter necitatez. et vita
re affectū. et ad iurandū nō debz quis ire ni
si coact⁹. **Si** aut̄ actus iurādi p̄ deū sit cū istis
tribus comitib⁹ s; cū iudicō in d̄scretōe q̄
excludit̄ in cautela iurādi. et cū veritate i as
sertōe. et ex cā legitia vtendi talis testis iuo
catōe. sic icludūt in se simplr ordinē rōis.
et est latie actus. q̄ em̄ deū inuocat assertōis
sue testem. p̄fiter̄ in eo ifallibile veritatez et
oim̄ d̄gnitōz et p̄uisiōz. et sic d̄o exhibz hono
rē sibi soli debitū. et iō talis actus nō tñ ē li
citus s; etiā appetēdus qz p̄dicto mō circūstā
tionat⁹ nō p̄t esse nisi bon⁹. **Si** tō aliq̄s p̄di
ctoz triū comitū ibi defuerit icludūt aliqd
incōpossibile cadim̄ rōis et iō talis act⁹ ē il
licitus et simpliciter fugiēdus. qz cū illo de
fectu nō p̄t esse nisi mal⁹. **hec rich.** **Vtrū** li
ceat iurare p̄ aliquā creaturā. **s; s; m̄ bon.** iu
ramentū duplr̄ habet fieri. qd̄dam p̄ imp̄catō
nem vt cū d̄z ita viuat fili⁹ meus. et s; m̄ h̄ac
formā iurādi creatura ad testificandū nō inuo
cat̄ s; potius ipi creatori oppignorat̄. s; m̄ q̄
dicit aug. et est licitū. qz licet ois creatura sit
creatoris tñ bonū l̄ solatiū qd̄ ex creatura re
cipim⁹ et est a deo nobis d̄cessum. deo tanq̄
nim̄ oppignozare possum⁹ hoc tñ gen⁹ iuramē
ti s; m̄ q̄ dicit aug. ē grauissimū. Aliud vō iu
ramētū fit p̄ ipius veritatis testimoniū et iuo
catōz vt qñ aliq̄s iurat p̄ aliquē ad iuocandū
eum in testē. p̄t aut̄ creatura duplr̄ in testioni
um iuocari. vno mō s; m̄ se et hoc nō licz qz sic
crederet̄ q̄ aliqd̄ numis esset in ea. rōne cui⁹
veritas posset dici p̄ huiōi testimoniū d̄firmari
et sic d̄z **Ma. v.** nolite iurare nec p̄ celū quia
thronus dei ē. et ibi dicit glo. qd̄ p̄fectōis ē
docuit cū dixit nō iurare oīno qd̄ vero sup̄sti
tiosum ē r̄secavit cū subdit nec p̄ celū r̄c. **hec
bon.** Sic etiā intelligit̄ illud. **xxij. q. j.** si quis
p̄ capillū. et. c. d̄sidera. **De**chibet̄ etiā ne iu
retur p̄ caput vel capillos dei p̄pter quosdam
hereacos qui ex quadā rusticana simplicitate
dixerūt deū h̄re hūana mēbra cū tñ deus sit
spiritus incorporeus vt **xxiiij. q. fi. §. fi. v. an**

tropomorphice sic dicti. quia deum putabant
 hominem antropos em grece dz ho latine. psona
 tm filij scz xpus e deus et ho ex. de hereti. cu
 est. Jurare tm p creaturas no e malu vbi e p-
 missum a iure neqz illicitu. hzm host. et dicit
 infra post pauca. Qd aut dictu e no debere p
 creaturas vl mebra creaturaz iurari vey est
 ab inicio. hoc ei phibet ne dei honoz ad cre-
 atura trāferat. poro exquo e iuratu. p inde
 habe ac si essz iuratu p deu. Ma q iurat i celo
 iurat in dei thono. et i eo q sedet sup ipm vt
 ex. e. et si xpus. licet em multa phibeat tm fa-
 cta tenet ex. e. queadmod. q. q. si post huioi.
 Alio potest creatura iuocari in teste in pte
 relucet in ea diuie veritatis vestigiū. et sic li-
 cet iurare p creatura hoc em nihil aliud e q
 iurare p eu q relucet i creatura. vn tuc no ve-
 nerat creatura sz creatozē. et sic dicit apl us
 .j. cor. .ij. quotidie morioz p glam vram fra-
 tres. vbi hzm aug. iurauit apls. Sciend aut
 hzm host. p iurare possam p cruce sacratā et i
 manu epi. xxi. q. v. qui iurat. Itē p enāgelū
 .xxi. q. j. si aliqua. Itē p ordinē. j. q. vij. quoti-
 ens. Itē p salute pncipis. ff. e. l. iij. §. fi. et i
 dicto. c. quoties. qz intelligit iurare p deum
 cuius iudicio salus pncipis dicit. Sz hodie n
 videt q sic sic iurandū licz hoc fuerit antiqz
 pibus dcessū. ar. xxi. q. j. §. sic etiā cū i li. v.
 sed ondit q ioseph. Itē p altare seu reliqas
 .xxi. q. j. habem. Itē p fidei interpositoz ex.
 q me. ca. ad aures hec ho. gof. et rap. et bn.
 ex. e. et si xps Qui at iurat p creatura n dcessā
 debz hzm rap. acerzime fustigari. et si psterit
 in vicō nolens se corrigere dz excōicari. Qui
 aut iurauerit p capillū dei vel aliter blasphem-
 mīa dixerit dtra deū. si sit clericus dz deponi. si
 sit laycus dz anathematizari. xxi. q. j. clericū
 si qz p capillū blasphemīa credit rod. esse qn
 aliquis iurat p mebra dñi q in alijs hoibz re-
 putant inhonesta. vn talis mortaliter peccat
 qui vō iurat p mebra dñi q nō censent turpia
 vl inhonesta n peccat mortaliter nisi duceret
 in cōsuetudinē sic faciūt ribaldi. hec rod. C
 Verū recipe liceat iuramentū ab ydolatriā fa-
 ctū. Sz q dtingit ydolatra iurare i forma cō-
 cessa et i forma phibita. si iuret pzo mō n iur-
 rat sic ydolatra. et sic licet iuramentū ab eo re-
 cipe in aliqo cāu et in aliquo nō. Aut em ille
 qui exigit e psona publica aut priuata si pub-
 lica qtu e ex ordie iuris pt et dz vt index exi-
 gere. si priuata aut exigit ad veritatis dfirmā-
 tōz aut ad veritatis subuersiōz aut ad sue du-
 bitatōis remotōz. Primo mō pt recipi iuramē-
 tum sine aliquo pctō scz cū ad hoc exigi solū
 vt firmioz sit illa pmissio et veritatis assertio
 scdo mō nō pt eē sine mortali pctō vt cū quis
 cogit aliqū iurare qz nouit iurare flm. 3o qz
 suspicā ne hō sine iuramento dicat sibi flitātē
 tuc si suspitō illa sistat i generali talis exactō
 tenet potā rōem pene q culpe. si vō descēdat
 ad spēale sic est pctm veniale. dū de pxiō suo
 malā hz suspitōz. et iō dicit glo. q ampli⁹ e a
 malo est scz nō credētis. n imp e sp a malo cul-
 pe. sz etiā a malo pene. et sic licz iuramentū res-

cipe ab ydolatriā et infidelit⁹ sicut a xpianis
 et fidelibz. Si aut ydolatra iuret i forma p-
 hibita tuc dico q in iuramento facto p ydolu
 est duo dconsiderare scz ydoli veneratōz et exte-
 riozis verbi dfirmatōz. Si habeat respect⁹ ad
 primū nulli licz iuramentū ab ydolatra recipe
 vl exigere nec facere qz ydoli veneratō e oio
 detestada iō dz exo. xxi. p nomē exteriorum
 deoz nō iurabitis. Si vō habeat respect⁹ ad
 hzm sic licet ab eis recipe marie p bono dūni
 et sic recepit iacob a laban socero suo. q erat
 ydolatra qd p3 p hoc q rachel sibi furata fu-
 erat ydola p bono sue posteritatis sic eē xpia-
 ni iuramentū a saracenis recipiūt p pace et vt
 litate duitatis vn licet iurare p ydolu sit illi-
 citū qz illa e forma phibita tm vbi est nccitat
 et dūis valitas hoc exigit lz tē recipe iuramē-
 tum. et hoc vult aug. in epla ad publicclā.
 hoc etiā habetur. xxi. q. j. mouet te. hec bon.
 Equit⁹ videre de. iij. ar. scz de comitibus
 iuramentū circa qd sciend q iuramentū dz
 hre tres comites scz veritatē iudiciū et iustici-
 am. hie. iij. iurabitis viuit dñs i veritate et
 iudicio et iusticia. vt ex. e. si xpus. §. iacobus
 et. xxi. q. j. aiaduertēd et. ij. q. j. iurabit. Ra-
 tio aut hui⁹ e hzm bon. qz iuramentū dpat ad
 tria scz ad iurātē a qo pcedit et sic dbe sibi iu-
 diciū. Ad re de q fit et sic dbe sibi vitas vt
 fit adeqto sermois et rei. Ad cāz p qua fit sic
 dbe sibi iusticia scz vt p cā iusta fiat. et qz
 omē iuramentū hz istos tres respectus iō omē
 iuramentū istos tres comites debz hre. Sermo
 em n dubi⁹ e hzm q dz sap. ix. cogitatōs mor-
 taliū timide et incerte puidētie nre. iō vt ser-
 mo n p diuinā veritatē dfirmet idigz comiti-
 bus ipm regētibz ne sit dissilis iuocate veri-
 tati. hec bon. Aliter vō pdicta tria distinguit
 alex. an. vt habitū e in a. pcedēti. dz 3o ibi eē
 vitas sp i dscia. i. vt firmiter sciat ita eē. als
 si tm credat n dz de scia h de credulitate iura-
 re. dz etiā eē ibi iudiciū. i. deliberatō discretā
 scz vt nō iurz etiā vey qz. nisi ppter nccitatē
 vt qz psuadet alicui aliqd vey qd expedit ei
 vel e vāle credere. et tm nō vult assertōni sim-
 plici credere. hec rap. iō hzm host. furiosi non
 pnt iurare nec pupilli pxiū ifacie ex. de suc-
 ab itest. c. fi. et. xxi. q. v. puuli nec pueri et ex
 q mat. accu. pos. c. fi. et est vey q i iudicō. i.
 corā iudice n recipi iuramentū pupilli. vn nec
 pt eē testis. iij. q. iij. c. j. sz ex iudiciū pt iura-
 re et deierare exq hz sensū vt ex. de delic. pu-
 pueris. hoc itellige si sit capax doli. alr nō te-
 net. vel forte capax doli nō obligat nisi pte
 dsciente iurauerit vel si p nō dtradixerit p-
 cito sciuit. al dtra vt. xxi. q. v. pueri. An cāu
 tm dveniri pt qz rōe iuramentū pstitū dū erat im-
 pubes vt si ipubes iurauerit se pstitūz opas
 ipe postea fact⁹ pubes de hoc pt dveri. ff. d
 libera. cā. l. vlt. el e aut sacramentū qd scz carz
 iudicio. i. discretōe dz tem erariū et iō n seruā
 dū vt ex. e. sic. hec host. debet etiā in iuramē-
 to esse iusticia vt scz illd qd iurat sit licitū et
 honestū. xxi. q. j. ita ergo et ex. e. si xpus.
 Equit⁹ videre de quinto scz de cāis ppter

quas licet iurare. cca qd notadu s'm alex. an.
q he s'nt m'lte q'z qda s'nt ex pte boni idncedi
qda ex pte mali vitadi Ex pte boni s'nt. vij. scz
p veritate d'firmada. ij. cor. i. fidelis de q
lermo n' qui fuit apud vos no est i illo est et
no. Itē p veritate declaranda. deu. xix. in ore
duoz aut triu stat ome verbu qz s'm iura non
ē testis nisi iuratus. Itē p amicitia d'rabēda
gen. xxxij. dixerūt viri gerare ad ysaac. sic iu
ramentū inter nos. Itē p pace reformada ge.
xxxij. jacob iurauit laban et ex de iudicijs. no
uit. Itē p fidelitate seruada. ij. Re. v. venerūt
senes isrl' ad regē et p'ussit cū eis fedus corā
dño. Itē p obediētia et subiectōe recognoscē
da sic iurauerūt viri galaad ipi p'p'ete. iudic.
xj. dñs q' hec audiuit ipē mediator et testis ē
q nra p'missa faciem. Itē p d'uetudie ecclie
seruanda. vt canoici. xxiiij. exo. filij isrl' data
lege iurauerūt se dño seruituros. he ergo se
p'tem cāe s'nt iuradi p'pter bonū introducendū
p'opter malū vō amouendū sunt due scz calū
nia sopiēda vt qñ sic iuramentū de calūnia i
d' testatōe litis. hebr. vj. ois d'rouersie ad d'fir
matōz finis est iuramentū. et p infamia purgā
da deu. xxi. si iuentū fuerit cadauer hois occi
si maiores natu ciuitatis illi' lauabūt manū
suas sup vitulā. hec alex. an. host. vō. e. ti. po
nit septē cās p'pter q's licz iurare ad q's tñ sup
dicte nouē pnt reduci si quis attēdat. he aut
.vij. cāe his versib' d'ciuentur. pax et fama fi
des reuerētia cautio damnū. Defect' veri si
bi pnt iura cauēri. sub reuerētia d'phēdi' ibi
obediētia. de pace ex de iudic. nouit. d' fama
ex. de purgatōe cano. p torū. de reuerētia ex
.e. null'. de cautōe damni ex. q me. cā. e. c.
.j. de fide obediētia et veritate ex. d' elec. sig
ficasti. p'dictas etiā cās ponit bñ. ex. e. null'
Donit etiā rap. ti. de rap. vij. casus in qb' de
bent p'sbri vel clerici iurare sic laici. septim'
casus est cū absoluitur ab excoicatione. sex
vero cās in p'dictis versib' tangūtur.

Sequit' videre de. vij. scz de forma iuradi
de hoc notat bon. i 3° suo. q in forma iu
ramēti ipa veritas itroducit i testioniū et h'
p't esse mult'pl'r aut inq'tū tenet rōz p'cipiatū
et sic iurat' p deū. ita q p ipoztat habitudiem
p'ncipātis. Aut inq'tū tenet habitudiēz p'nc
cipātis et agnoscentis et sic ē hec forma. testis
est mihi deus siue scit deus qd idē est Ro. ix.
Aut inq'tū tenet hitudine r'tribuētis respectu
bonoz et sic iurat' viuit de' scz q vitaz alijs
tribuit. j. Re. xiiij. viuit anima mea scz di bene
ficio Aut inq'tū tenet hitudine r'tribuētis re
spectu maloz et sic iura' i hac forma. hoc fa
ciat mihi de'. et hec addat. iij. Re. vj. Et qm
diuina veritas nūc maifeste adducitur ad d'fir
matōz veritatis tā p' ois vitatis p'cipiū et ex
emplar. hinc ē q i noua lege dupl'r iurat' scz
s'm primā formā et scdam. qz vero tpe p'imi
tue ecclie veritas nōdum erat plene manife
sta s'z indigebat maiozi euidētia hinc ē q te
nebat' tūc ista forma testis est mihi deus. qā
vero i veteri testamēto d'siderabat' diuina veri
tas vt iudicās et vlciscens et remunerans. qz

sub rōne seueritatis et equitatis hinc ē q d'ur
plicē formā in veteri testamēto seruabant scz
viuit de'. et hoc faciat mihi deus. et hoc ad
dat. Si q'ratur cū aliqñ iurem' p hanc p'posi
tōz p. aliqñ p hanc p'positōz in. s'm q dic apl's
ad Ro. ix. dico in xpo ihū. et nō mencioz. que
sic inter has d'ra. dicendū est q p magis dicit
ipaz veritatē sub rōe testificatōis et p'ncipij
hec aut p'positō in ipoztat hitudine diuine
veritatis sub rōne testificatōis et exemplantis
Vñ s'm rem idem ē iurare in deo et p deuz. et
dicere testis est mihi de'. licz sic d'ra ex parte
mōi dicendi. hec bon. Itē qui iurat in aias ali
oz nō qd sibi videtur sed qd didicit ab his i
quoz aias iurat dicere tene'. vñ d'z iurare sic
iuro i aias taliū q ipi vitatē quā de hoc sciūt
p me dicent. li. vj. de testi. et at. p'presentium.

Sequit' videre de. vij. articulo scz de obli
gatōe iuramēti. Vtrū iuramentū sit obli
gatoriu' **S**cōm tho. obligatō referē ad a
liqd qd est faciendū v' dimittendū vñ nō vide
tur respicere iuramentū assertoriū. qd est de p
fenti vel de p'terito. nec etiā iuramentū de his
que sunt p alias cās faciēda. vt si q's iuramen
to assererz q pluuia cras futura essz. s'z tñ iura
mentū de his q sunt faciēda p illū qui iurat.
Sic aut iuramentū assertoriū qd est de pntū v'
de p'terito debz h're veritatē. ita et iuramentūz
de his q sunt a nobis fiēda in futurū. et idō
vtrūz iuramentū habz quāda obligatōez di
uerso tñ respectu. qz in iuramēto qd est de p'ze
terito v' de pntū ē obligatō nō respectu rei q
iam fuit vel ē. sed respectu ipius act' iuradi
vt scz iuret qd iam v'z est vel fuit. s'z in iura
mēto p'missorio cadit obligatio ecouerso sup
rem quā affirmauit aliq's iuramēto tenet' em
alijs facere v'z. eē illd qd iurauit. alioqñ de
est veritas iuramēto si aut sit talis res q i
p'rate nō fuit deest iuramēto discretōis iudici
um. nisi forte qd ei erat possibile qñ iurauit
reddat' ei ipossibile p aliqū euentū. si vō sit
possibile fieri s'z nō debeat. qz est p se malū v'
qz est boni ipedimētū. tūc iuramēto deest iusti
cia. et idō iuramentū nō est obseruandū in eo cāu
in quo ē p'ctm v' boni ipedimētū. s'm ei aug.
vtrūz eoz vergit ideterozē exitū. Sic ergo
diceud' q quicūz iurat aliqd se facturū obli
gat' ad illud faciendū. ad hoc q veritas iplea
tur. si tñ alij duo comites assint scz iudiciū et
iusticia. hec tho. Cino em seruandū est iuram
tū qd s'uari p't s'n iteritū salutis eterne. ex. e.
si vō aliq's. Beda tñ veri' lo. xxiij. q. iij. si ali
qd. vbi s'm rod. inuit a d'ratio s'esu q iuramē
tū ē s'zadū qd n' vgit in peiozē exitū et s'm id
dcm bede d'z icelligi i'. i. q iuramētū s'uari d'z
qd s'uari p't s'n iteritū salutis eterne. vt id sit i
terit' salutis eterne. qd peioz exit'. ne videat'
ob'suād' eē si q's iurauit se sc'urū aliqd veiale
cū veiale fieri possit s'n iteritū salutis eterne.
h' rod. Quid si q's p'pter h' q iurauit q supflue
omedez l' ociosa vba dicet supflue omedit l'
ociose locut' fuit **S**c' hu. nōuit. xxiij. q. iij. si
aliqd q moel'r peccat qz facit d'ra i' i mal' p
missis r'scide fid. xxiij. q. iij. i mal' Rod. vō dic

nō interuenit e⁹ intencōi stādū sic. **Dicēd** h^m
bon. q⁹ ūba illa mltiplicia si magis pcedunt
vnū sensū illi⁹ itencōi stādū ē q̄ illū itellexit
si ūo idifferēter se habēt ad utrūq³ cū neut⁹
pbari possit. stādū ē iudicō bonoz⁹ viroz⁹ qui
pēlatis diecturis et rōnib⁹ odescēdere dōbēt
saniori et puriori itentioni hec bon. petr⁹ au
tē dicit i terciō sup sen. q⁹ qn ūbū ē mltiplex
aut iurās iurat fraudulēter et tūc stādū est in
tellectui recipiētis. ne ex dolo illi⁹ decipiat⁹
Aut iurans iurat simpliciter et tūc stādū est i
tellectui ei⁹ et illud vult r^o. **Quid** de vx
re suspecta d⁹ adulterio qd ipa dimisit. nūquid
postq⁹ de peccato cōfessa fuit et penituit iurare
potest. q⁹ de adulterio in cōpa nō sit ppter vitā
dū scādālū viri q⁹ nō p̄t aliter placari nisi hoc
iuret et ad hoc eā cogit. h̄ndet rod. q⁹ poci⁹
debz oīa mala tolerari q⁹ h̄mōi temerariū iur
ramētuz subire cum nondū possit esse cta q⁹ hu
iusmodi culpa sit ei remissa vt ex d⁹ purga. ca.
accepim⁹. Si tam tal mlt⁹ cōpulsā iusto metu
iuraret sub ūbis duplicib⁹ q⁹ dānet verū i v
no sensu et in illo sensu itelligeret licet vir a
liter itelligeret forte nō peccaret si p cautelā
h̄mōi maliciā ei⁹ excluderet. **Utrū** iuramētuz
incautū sit obligatoriū. **h^m rich.** iuramētū
p̄t esse incautū aut racōe ei⁹ qd ē iuratum aut
racōe mōi iurandi. Si scdo mō h^o dupliciter
aut qz nō est fctm cū deliberacōe. et sic nō obli
gat de necessitate s³ de cōgruitate tātū si sit li
cītū illud qd ē iurātū. **rod.** aut dicit qd in h^o
caū sufficit ad hoc q⁹ sit obligat⁹ q⁹ intendat
inducere deū testē. Aut qz nō ē fctm cū debi
ta reuerēcia et sic peccat hō iurādo. q⁹ obliga
tur ad obseruādū qd iurauit si licitū ē qd iur
auit. iuramētum aut incautū racōe ei⁹ qd iur
ratū est est oē i^o iuramētuz cui⁹ iuratum dero
gat caritati. et nō lū tale iuramētuz obligat iur
rātē ad obseruādū qd iurat. et qz omnia dīna
pcepta et cōsilia ordinātur ad caritatē. qz vt
dicit. i. thi. i. fims pcepti est caritas nullum
iuramētuz ē obligatoriū qd derogat alicui p
cepto dīno seu cōsilio. Quia etiā qdlibet pec
catū mortale derogat alicui pcepto dīno. qz
est contra aliqd dīnū pceptū et etiā qdlibet
pctm veniale derogat alicui pcepto dīno. in
quātū est quedā obliquacō a rectitudine dīno
rū pceptoz⁹ et disposicō ad mortale pctm iō
nullū iuramētū de faciēdo pctm aliqd morta
le vl veniale ē obligatoriū. **xxij. q. iij. diffō.**
si qz. Quia etiā dīna cōsilia sunt d bonis opr
bus superogacōis et pfectōis. iō nō lum iur
ramētū de nō faciēdo aliqd bonū superogacō
nis vel de faciēdo cōtrariū bonis oprib⁹ super
erogacōis obligat. nec etiā iuramētū de non
faciēdo ea q⁹ meli⁹ ē facere q⁹ nō facere vl d
faciēdo ea q⁹ meli⁹ est non facere q⁹ facere. i
deo iurās q⁹ nō tenebit aliqūe in suo seruicio
quē alias eēt meli⁹ retinere q⁹ nō retinere. l
q⁹ nō loquet⁹ cū pximo cū quo alias meli⁹ est
set loqui q⁹ nō loq. vl q⁹ nō faciet sibi cōsola
cionē l subuencōz tpālez vl spūalē qd alias
meli⁹ esset facere q⁹ nō facere vl q⁹ nō visita
bit infirmū i domo sua quē alias meli⁹ essz vi

litare in domo q⁹ nō visitare sic de similib⁹ nō
obligat ad obseruādū qd iurauit. Quia etiā
stat⁹ religiōis et placōis sunt stat⁹ pfectōis
iō q⁹ iurat nunq⁹ se intraturū religionē vl nō
recepturū placōz nō obligat ad obseruādū
qd iurauit. Et idē sentit r^o. dices. q⁹ talis p
iuriū incurrit ppter defectuz iudiciū. et iō qn
facit qd est meli⁹ nō ē piuriū sed piurio cōtra
rū. **Idē** dicit rod. de omnib⁹ em talib⁹ iura
mētis itelligit⁹ illd qd habe⁹. **xxij. q. iij. et i**
citat magister sentēciaz. **l. iij. di. xxxvij.** in
malis pmissis rescide fide in turpi vcto mu
ta decretū. qd incaute vouisti nō facias. et e
adē. q. si aliqd forte incautū nos iurasse con
tigit qd seruātū vgat in peiorē exitū i^o salu
biori cōsilio mutādū nouerim⁹. **Cōtrariū** sen
tit hosti. e. ti. q. ex quib⁹ causis v. qd. Propter
tū reuerēciaz dīni nominis iuocati et ad pu
nicionē temeritatis sic iuranciū et propter re
uerēcia cōz q⁹ p̄sunt nō debz auctoritate p̄pa
venire cōtra qdlibet iuramētuz incautuz. s³ p
aliqbus recurzere debz ad aliqūe superiorē
suuz q⁹ a tali iuramēto d³ absoluerē ipm l des
clarare eū nō obligatū. maxie qn p̄t cōtri dubi
uz. vtz obseruātū vgat in peiorē exitū q⁹ non
obseruātū. **Cōtra** tū qdlibet iuramētuz qd de
rogat caritati l ei⁹ pfectōi l disponētib⁹ ad
eā p̄t hō venire p̄pa auctoritate i caū necessi
tatis. **s³ obi⁹** cōtra p̄dicta qz. **xxij. q. iij. ino**
cēs. q. si. di. q⁹ illicitū iuramētuz obseruari p̄bi
be⁹ nō ē itelligēd generaliter. **Vide⁹** etiā ibi
dē sentire graciā⁹ q⁹ iuramētuz d³ nō assumen⁹
vestē religiōis nō la auctoritate p̄hibet⁹ s³
uari. **De. di. lxxxv.** florentis vide⁹ graciā⁹
vel le q⁹ si qz tactis sacrosanctis euāgelijis iu
ret se nō recepturū episcopatum et postea eli
gat⁹ ē repellēd⁹ qd nō vide⁹ verū nisi t⁹ iura
mētuz essz hūādū. **h^o** ad hec tria. **Ad** primū di
cēdū q⁹ ibi nō d³ teneri graciā⁹. **Ad** secūdū di
cēdū q⁹ licet t⁹ iuramētū nō la auctoritate pro
hibeat⁹ obseruari nō tū p̄cipitur hūari. et ido nō
sequit⁹ q⁹ hō p tale iuramētuz obligē⁹. **Ad** ter
ciū dicēdū q⁹ ille q⁹ iurat se nūq⁹ recepturum
epātū nō repellit⁹ ab epātu qz tale iuramētū ob
liget. s³ qz sic solēniter iurādo. cū iuramētuz
illicitū fuerit grauiter pccauerit. et ppter hu
iusmōi pctm repellit⁹. **Obici⁹** itēz cōtra p̄di
cta qz **iosue. ix.** habe⁹ q⁹ iosue gabaonit⁹ iuras
uit q⁹ nō occideret eos qd iuramētū vide⁹ esse il
licitū. qz de⁹ p̄ceperat ei ne cū hoibus illius
terze fed⁹ iniret exo. **xxij.** et tū iosue iuram
ētū hūauit. **Ad** qd dicēdū q⁹ de⁹ nō p̄ceperat fi
lijs isrl occidē hitatores illi⁹ terze nisi essent
icōrrigibiles cui⁹ mōi nō fuerūt gabaonite.
De. subingauerūt eos hūituti q⁹ ē mors ciuili
hec oīa rēb. **Utrū** iuramētū coactū sit obliga
toriū. **h^o bar.** et tan. et qdā alij dixerūt q⁹ nō
la coactō l nō l⁹ met⁹ excusat i iuramēto asser
torio nisi forte a rāto. qz poci⁹ d³ qz oīa ma
la sustinere q⁹ malū asserere. i. falsum iurare
xxij. q. ij. ita ne. i iuramēto ūo pmissorio excu
sat ab obligacōe met⁹. nō qdē leuis s³ gūis si
ue iustus. s. qui cadere p̄t i cōstantem viuz. eo
hec distinctō iuari vide⁹. ff. qd me. ca. q. m

carcerē. **¶** Alij vō dīstīnxit q̄ si habeat aīmū
adīplēdi obligat̄ aliter n̄ ar. ex. d. **¶** hap. maior
res cca fi. Alij vt bñ. et pe. dīstīgnūt duplex
for. s. ecclē et dīcie ita q̄ obligacō iuramētī
coacti eduerso h̄ se obligacōi iuramētī dolo
si respectu h̄ duplicis for. Nā in foro ecclē
sie iuramētū coactū nō est obligacōiū hoc ē
verū vt dīc pe. qn̄ ē grauis met̄. **¶** Sec̄ ē si le
uis. tum qz ecclēsia p̄sumit q̄ ille q̄ coacte iu
rauit nō iurauit volūtate implēdi iuramētū
sed poci⁹ euadēdi piculū. tū qz ille q̄ iurare
p̄pellit cū maliciose et dolose p̄cessent n̄llū
ius acq̄siuit nec d̄ malicia d̄mōd̄ reportare d̄
h̄ vñ n̄llū ius h̄z petēdi In foro at̄ dei iuramētū
coactū obligacōiū ē. qz cuz de⁹ respiciat
volūtate interiorē et volūtate n̄ possit cogi co
actōe sufficēte s̄z inducēte. et ita volūtate co
acta volūtate sit. vt ecclā dicit aug⁹. et habet̄
xv. q. i. merito. q̄re iudicat de⁹ talem hoīem
obligari. et iō i foro dīcie s̄m theologos cō
sulēdum ē ei q̄ sic iurauit. nisi relaxacō inter
ueniat iuramētū implere et h̄ dico si iuramētū
fuit respectu rei licite. Alij vō vt host. rap
joh. bern. ex. d. h̄z q̄ vi. abbas. xxvj. naso. e.
ti. ad aures. dīcūt idīstīcte q̄ iuramētū metu
eciā gū extortū ē obligacōiū. **¶** Vñ si q̄s me
tu graui coact⁹ iurauerit rē suā tradere. v̄l e
ciā rē suā iā ab eo traditā nō repetere. tale iu
ramētū tenet mero iure. cū seruare possit sine
interitu salutis eterne ex. e. si vō. Si q̄s ergo
in h̄o caū d̄tra iuramētū suū rē suā repeteret
repellē s̄m hosti. nisi absolut⁹ a papa fuisset
vt ex. de elec. venerabilē. s. penl. vbi idem ec
papa eu a iuramēto p̄ vim l̄ p̄ metu extorto de
reb⁹ nō repetēdis absolut⁹ ex. e. verū. Absol
uerūt aut̄ aliqñ romani pontifices ab h̄mōi
iuramētis hoīes n̄ q̄i decernētes ea n̄ esse obli
gatoria. s̄z h̄mōi obligacōz relaxātes ex iusta
cā s̄z nūquid iste metu opulsus q̄ iurauit da
re poterit petentē repellere. **¶** q̄dā vt bar
dicūt q̄ p̄t eū r̄pellere p̄ excep̄cōz q̄d me. ca.
ff. de eo q̄ me. ca. metum. s. q̄ p̄toz. et s̄m
bar. s. c. abbas. subuenit̄ passo metu nisi sua
cl̄pa iciderit metu. ff. e. si mlr. Alij dicunt vt
jo. rap. et rod. q̄ excep̄cōe v̄tēdo peccat qz d̄
tra iuramētū licitū v̄ire laborat̄. **¶** Predicta ve
ro lex d̄z intelligi q̄ntū ad fctm̄ qz iudex ex
cep̄cōz recipiet in violētū odiū. **¶** Addit̄ autez
rap. p̄ h̄o q̄d dīctū ē. s. q̄ v̄tēdo excep̄cōe pec
cat ē verū nisi qn̄ iurabat se solutūz intendit
fer cōtrariū tūc em̄ peccauit mortaliter ita iu
rādo. s̄z bñ p̄t v̄i excep̄cōe sine peccato. amē
dum ē tñ scādalu et malū exēplū ei⁹ intēdēz
nesciētū. Et sic rap. vide⁹ sentēre q̄ si iurat se
facturū aliq̄d si nō intēdat se obligare nō est
obligat⁹ ex illo iuramēto licet mortaliter pec
cet i iurādo sic. Rod. vō credit q̄ ex quo q̄s i
ducit deū intestem alic⁹ rei licite factēde. q̄c
q̄d intēdat l̄ q̄c q̄d p̄oat̄ suae te. **¶** Qd̄ ḡo ime
diū ille iurās habebit d̄tra eū q̄ ipz iurare co
egit. **¶** habebit remediū i⁹ qd̄ h̄z iurās vsu
ras soluere d̄tra eū cui hoc iurat̄. de quo vid̄
infra ti. de vsuris articlō d̄ p̄ea vsurarij q̄ est
ab aduersario. vñ s̄m hosti. si q̄s p̄pter iustūz

metū iurauerit bñficiū resignare tenebit̄ illd̄
seruare. tñ bñficiō resignato p̄t rescriptū impe
trare et ipm̄ repetere p̄ actiōz qd̄ met⁹ cā. q̄ i
rē dā. licet sic p̄sonalis. sic intelligi p̄t illud
ex de h̄z q̄ vi. abbas. Si aut̄ iurauit nō repe
tere et iterū sibi d̄ferat̄ p̄t recipe et ex sc̄da re
cep̄cōe agere ex de renūc. cū inter. p. **¶** Vote
rit etiā absolut⁹ p̄ papā petere ex institucōne
prima. sic intelligi p̄t dīctū. c. cū iter et ex. de
iureiu. si vō. **¶** Si aut̄ iurauit n̄ venire d̄tra sa
cramētū. i. absolutiōz non petere p̄t adhuc ec
clesie denūciare. et ecclēsia ad ei⁹ denūciati
onē ipm̄ p̄prio motu absoluere ex d̄ iureiurā.
quēadmodū i si. **¶** Si vō iurauerit nō denūcia
re nō valet vt patet ibidē. qd̄ ē verū q̄ ad pe
nā pagēdaz. s̄z si is q̄ iurauit n̄ denūciare. h̄o
faciat zelo recupāde rei magis q̄ salutis p̄xi
mi zelo. videt̄ sanū esse d̄siliū q̄ n̄ denūcet.
qz d̄ierar. s̄m h̄o intelligi i⁹ ex. d̄ iureiurā.
c. i. et. c. debitorēs. h̄c hostiē. ti. d̄ h̄z q̄ vi.
¶ In hoc tñ caū s̄m jnno. ep̄s cognoscet p̄zi
us q̄ absolut̄ iurātē an fuerit iust⁹ met⁹. **¶** Ad
hoc nota q̄ iuramētū p̄stitū sup dānis non re
petēdis nō obligat̄ qn̄ exp̄se repeti possent
qz aliud ē dānū aliud ē exp̄se. ex. de iureiu.
i n̄a. **¶** Excipiū⁹ aut̄ nouē casus in q̄b⁹ n̄ va
let licet iterueniat sacramētū metu extortūz
primo in matrimonijs q̄ debēt esse libera i d̄
trahēdo ex. de spon. cum locū. **¶** Secundus i
p̄missione dotis eadē racōe. ff. e. si ml̄ier. s.
si dos. Tercius in alienacione rei ecclēsiastice
ex. d̄ re. ec. nō alie. si q̄s p̄sbit̄erōz. **¶** Quart⁹
i iuredic. progāda. ff. d̄ iud. l. i. **¶** Quint⁹ i vo
to ex. e. c. i. et deuoto licet. **¶** Sext⁹ in auctori
tate tutoris. ff. de auct. tu. l. i. i si. **¶** Sept⁹ v̄
bi q̄s p̄ metu facit testamētum. ff. de testa. q̄
testō. **¶** Octau⁹ i fine placōe. xi. q. iij. iniustum
Non⁹ i procuratoris d̄stitucōe ar. ex. de p̄cu
ra. accedēs. Omnes hos casus ponit hosti. ti.
de h̄z q̄ vi met⁹. c. fi. **¶** Et bern. ex. e. si. c. ab
bas. **¶** Abbas ponit sex. johā. vero tñ ponit q̄
tuoz quos etiam ponit. **¶** Rap. s. tres p̄rimos et
quintū. **¶** Rod. aut̄ credit q̄ iuramētūz in caū
p̄rio et sc̄do et q̄nto. obligat̄ licet ecclēia ad
obseruacionē nō cogat. **¶** Verum iuramentūz
ab ydolatra factūm p̄ ydola sic obligacōiū
¶ Ex. s̄m Rap. q̄ sic si illud qd̄ p̄misit sic licitū
cum enim infidelis iurauerit p̄ctm̄ in mō iu
randi d̄misit. s̄z si illud s̄uat in hoc bñ facit
et si n̄ seruat peccatū p̄ctō addit. cristian⁹ ve
ro si non potest aliter fidem dīctis ei⁹ adhi
bere et expedit ei ab illo cautid⁹ habere licz
ille peccet iurādo iste tamen non peccat reci
piendo et exemplū huius habetur de laban
gen. xxj. et de abimelech gen. xxj. si tam̄ abi
melech. per deos suos iurauit sicut laban p̄
deos sochor. xxj. q. i. monet te. jbi enim mo
uet augustin⁹ istas questiōes et soluit. Ad idē
facit illd̄ ex. e. et si cristian⁹ d̄zete. si talis infi
delis per deum verum iuraret. iuramēto facili
us obuiar̄ licz magis peccaret. P̄his d̄cordat
tho. dicit tamen q̄ non licet infidelem indu
cere ad iurandum per falsos deos. et idē d̄z
at. pe. etiāz jnno. supra eodēz. c. et si cristian⁹.

Equē videre d. viij. scz ex qb9 idda iura
mētū illicitū. cca qd nota secund hosti. et
Gof. q. illa ex qb9 iuramētū reddi illicitū his
verlib9 dicitur. Si iurādū licitū discerne
notando. Quis. cui qd p qd. ad qd cur quō
qñ. Quis. qz ex psona iurātis iudicat illicitū
iuramentū vt patet ex supradictis in. iij.
ar. q. debet etiā esse ibi iudiciū. Item null9 re-
ligiosus vl religiosa vl cleric9 i quacūqz cā
sue civili siue criminali cogi debz iuramētū ca-
lumnie p̄rare in p̄sa psona s; p̄nt hoc alijs p-
doneis pcuratorib9 delegare si sue ecclesie
nouerit expedire. Vñ nllus cleric9 nisi de li-
cētia ep̄i nec ep̄s nisi de licētia pape iurare
debz. ex. de iura. calū. c. i. hodie tñ qlibz cle-
ric9 i p̄ria cā iurare debz i p̄ria psona. ex. d.
iur. ca. cete. 2. Ep̄us etiā hodie si vult p̄ tra-
ctare cāz suā i psona p̄ria et tunc iurabit de
calūma p̄ntib9 euāgelij sed non tanget ea.
Similiter i dicēdo testimonio iurat ep̄s s; nō
tāgit euāgelij. ex. e. ti. cū in cā. et hoc p̄pter
reuerēciā dignitatis. qñ tñ abiurat heresim
vel scisma tāgit euāgelij aliter non. i. q. vij.
quociēs. Itē licet cleric9 i iuramento require-
re debeat ep̄m sepe tñ hoc nō seruat nec p̄-
ter hoc vicia iudiciū. vt ex. de iur. cal. c. i. i
glo. Nō ē etiā necesse q ep̄s in iuramēto req̄-
rat papā vt ibi. c. cū in cā. Cui. cleric9 em cui
q̄ layco iurare nō debet sup sancta dei euāge-
lia. xxij. q. v. null9. iō nec testimonij dicit.
xj. q. i. testimo. hoc intellige nisi de licētia p̄-
lati ex. d. in. cal. c. i. Vl dic q nec iuramētū si
delitatus exbere debet redigēdo suā ecclesiā
in seruitutē. p si faciat sup eo p̄t accusari ex.
de accu. venies. qz uec p spūalib9 fieri debz
homagiū aliter symonia omittit vide. ex. d. sy-
mom. ex diligēti nisi sic rō cui omittat admi-
stracō ex. e. null9. pmo nec is homagiū faci-
et licet faciat fidelitatē ex. de re. iur. c. fi. h9
intellige nisi cleric9 teneat tpalia a rege rōe
quoz dicit inferior. vt ex. de maior. solite.
Quid. nā rōe rei sup q iurat iuramētū ē ali-
qñ illicitū. vt patet ex supradictis. Nā si sup
re turpi vl illicita vl iniusta interuenerit iur-
amētū nō valet ar. ex. de pac. c. vlc. et sic nō
valet iuramentū qd i notozis seruet p omnia
ozdo iuris. quia posset dtingere q remaneret
maleficia impunita. ex. e. ad. n̄az. iij. Nec va-
let si vir iuret nō habitare cū vxore l eduer-
so n̄ valēt abo dūcēciā p̄fiteri ex. e. tua nos
Nec valet si fiat iuramētū i detrimētūz eccle-
sie ex. e. sicut nostris. Nec si fiat in detrimen-
tū l diminucōz regni. vt si rex in sua corona
coe iuret nichil alienare in p̄iudiciū regni
et postea faciat immoderatas alienacōs in d̄-
trimētūz regni nō obstāte iuramēto scdo con-
trario p̄mo. poterit qd ē alienatū repetere.
vt ex. e. intellectu. quis q̄s ergo iurauerit se
facturū aliqd q̄ secuto sal9 cozpal vl spūal
adimat. vl nō facturū aliqd sine quo vtraqz
sal9 vl altera recuperari l d̄suari nō possit.
seruare p̄hibet. et habes multa exēpla. xxij.
q. iij. q. fi. v. iuramētūz itaqz mltipliciter et
v. q̄ quis g9. hec hosti. Et dūenit cū eo bern.

Ex. e. si vō dicit tñ ibidē q hoc intelligit si di-
recte v̄gat in interitū. qz si occasionaliter ser-
uād ē. vt si q̄s gallic9 iurat se moraturū rome
in augusto occasione tal iuramētū vita cozpal
posz adimi si tūc rome moraret. iuramētū tam
seruare debet. Per q̄o. d. hoc habitū ē supra
Ad qd. qz finis ad quē tendit reddit illicitū
sacramētūz vt si q̄s iuret vt eligat. viij. q. iij. d.
altarib9. qz cui9 finis bon9 ē rē. Cur. qz si cā
turpis sit et iuramētūz illicitū ē. vt si iuram9
in aliquo delicto societate et tale iuramētūz ē
deserēduz ex. d. pac. c. vl. iō iuracōs et d̄spi-
racōs re p̄ban9 s̄m quosdā si sint occ̄te qz ta-
les sūt illicite ex. d. re. iud. c. j. et a. si vō pu-
blice et s̄t licita re sūt licite. i. q. i. lege oculi
siōis. s; si sup re illicita nō tenerent. xj. q. i.
si qui. jo. an. distinxit tñ vtz. fiāt sup re licita
vl illicita. Quō. qz ex mō iurādi ceter9 illi-
citū vt si desit aliqz illoz. triū comitū de qui-
b9 ē supra d̄ctm. Et nota q iuramētūz teme-
rariū et in d̄salte calore iracūdie fctm. nō est
seruādūz vt d̄t de dauid. q iurauit nabal. xxij.
q. iij. q. dauid nō em pecco i frangendo tale
votū. s; peccāui qz temere voui l iurau. xxiiij.
q. v. vnū. Incaute etiā iurat q iurat i9 qd non
credit esse p̄ctm cū sit. xxij. q. iij. trib9. Quan-
do. tēp9 em reddit iuramētūz illicitū. vt si iur-
ret dieb9 d̄nicis. nisi p pace et alijs p̄ijs cau-
sis vt ex. de ferijs. c. i. vl i. xl. xxij. q. v. decre-
uit. huic tñ tari obuiat d̄traria d̄suetudo. hec
abimcō. Nā et si iuret tali tpe puto iuramen-
tum seruandum vt dictum est supra. e. ti. ar.
iij. q. v. liceat iurare p creaturas cca medi-
uz solucōis. Itē honestū ē vt iuramēta fiant a
teumis. xxij. q. v. honestum.

Circa nonū notand s̄m hosti. et bern. ex. e.
quēadmod. q iuramētūz p̄missoriū hz d̄
dicōs tacitas. vt faciā hoc si maior. i. pape
placuerit. qz i oi iuramēto p̄missorio auctori-
tas pape siue supioris itelligit9 excepta vt ex.
e. venies. q. i. ad fi. d. papa n̄ ē dubiū qñ ex
cā possit remittere l relaxare iuramētū ad tem-
pus l imp̄petuū ex. e. si vō. verū de impatore
etiā vt ar. ff. ad m̄ict. impatores. vbi p̄inci-
pes graciā fecerūt iurifurādi cui dā q iurau-
rat se nō recepturū honozē. Et i oi fidelitate
impator sp̄aliter d̄z excipi vt i d̄sti. feudozuz
impialē i fi. s; i9 facit contra qd dat intelli-
gere q nisi sp̄aliter excipia9 except9 nō vide9
s; p hac via ē illd ex. de resc. restitut9. Itē si
d̄o placuerit si de9 dederit. xxij. q. ij. btus. q.
i. Itē si res i eodē statu p̄māserit. Nā si tibi sa-
ne mētis iurē glad. ū reddere qñcunqz pete-
res furia adueniēte n̄ debeo ip̄m tibi reddere
ne interficias te l aliū. xxij. q. ij. ne q̄s. Item
si michi fidem seruaueris ex. e. puenit. ij. iō si
m̄lier d̄tra fidē sp̄osalij l matrimonij venerit
licz iurauerit eā tenere semp p vxore vl duce-
re eam possum non obstāte iuramento venire
d̄tra ex. e. quēadmod. Itē si iurē ad ctū tēp9
tibi pecūiaz reddere spe numeracōis subaudi-
t9 si michi pecūiaz numeraueris. vt. C. d. pe. n̄
nu. idubitati. Itē si iurē ad ctū tpūs aliqd sol-
uere tibi. subaudi9 nisi iudex p̄cipiat d̄trariū.

ar. ex. d. c. e. significavit. Nā ius supioris sep
 videt' exceptū vt. ex. e. venietes. q. 1. ad fi. e t
 multo forci' ius canonicū mtelligi' saluū i iu
 rameto ex. e. ad n. r. 3. n. j. Itē si iurē tibi tanq̄
 regi l' epo. te deposito obligat' non remāeo
 Idē vide' si iurē tibi tanq̄ epo solvere pecuni
 az. p. est depositū nō remāeo obligat'. qd cre
 do verū si pecūia in utilitatē ecclesie fuerit d
 uerfa ex. d. elec. venerabilē i fi. et. xv. q. vj. a
 li'. Itē si iurē stare mādati tuis p' offēsa tibi
 vl' tuis fctā. subaudit' nisi p'cipias qd immo
 deratū i iustū illicitū impossibile l' ihonestum
 qz i hmoi nō ē pendū. Vñ nō extēdit' tūc iura
 mētū nisi ad ea de qbus ē cogitatū vl' d' qb'
 merito debuit cogitari. vñ si p'cipias tale qd.
 qd h'm omūez p' sūptionē nō iurasset si h' sciuis
 fem nō videoz obligat' vt. ex. e. veniens. et. c.
 quinta vall'. Nō tñ sufficit q' dica nō cogita
 ui q' hoc p'cipies mihi qz si p'ea nō excedit cl'
 pam teneoz s' uare. si aut excedit rediget' ad
 arbitriū bōi viri. vt. ff. p' socio. societate. q. ar
 bitroz. hec inno. et hosti. ex. e. quāto s' d' tra
 ex. e. quēadmod'. q. illud aut nisi generaliter
 iurauerit. s' intellige i' d' eo q' nō iurasset in
 spāli vt. ex. de rescriptis. sedes. l. i' d' qn' a ppa
 ret q' i h' nō itellexit iurans alias d' cordaret
 iuri omūi ex p'sumcōe vt. ex. e. qnta venies. c.
 Item si facultas se obtulerit. alias nō impu
 tabi' vt. ex. e. qrela. necessitas g' l' impossibili
 tas excusat hoiez iō nō vide' deierasse q' ex cā
 d' cessa deserit iuramētū vt. ex. de furtis si quis
 p' necessitatē. s' si volūtate veniret d' tra tunc
 imputabi' ex. de d' sti. c. in. verū cū p'sumatur
 soluēdo q' iuravit dare ad certū terminū red
 dere. d' sulo ei vt. āte diē venies coram iudice
 cedat bonis vt. ex. de solu. odard'. Quid si
 q's iuravit tenere obstagia nec habet in loco
 quid d' medat vl' vñ soluat. Rñdet hosti. q' si
 nō erat soluēdo tēpore obligacōis tene' bo
 stagia s' uare. qz vide' ad hoc se obligasse vñ
 victū maib' q' rat vl' hosti atim vadat ar. ex. d'
 sen. ex. cū volūtate. q. p' d' icatores si aut solue
 do erat et fctūs ē nō soluēdo. aut p' tē medica
 re sine verēcūdia. vt. si sit vilis et abiect'. et
 sic idē vt. p' ius ar. di. x. c. ij. d' yaconi. sic p' t'
 itelligi i' d' ex. de sen. ex. nō sci'. q. alios. Aut ē
 hō nobilis et i' dignitate cōstitut' et tali est
 subueniēdū bñficō iuris ex. e. qrelā. et. c. bre
 ui. ar. ex. de renūc. ad supplicacōz. Itē faciam
 hoc si d' mode potero ex. de elec. qz p' pter. Itē
 si iures mihi reddere vinū l' bladū subaudit'
 eiusdē boitatis. non ergo vinū nouū p' veteri
 reddes. ff. de v. ob. trūcū. Itē si iurē tibi
 dare filiā meā l' sorozē i' vxozē debz sic intel
 ligi. i. bona fide laborare vt. habeas eā ex. d' o
 spō. ex. litteris. ij. Itē si iuro alicui solvere
 pecuniā die tertia subaudit' nisi p' eum fuero
 absolut'. vñ is cui iuro me p' tē absoluerē l' ter
 minū plōgare. et hoc ē exp'ssū ex. e. c. i. Itē
 si iuro alicui fidelitatē l' q' nō sim cōtra eu ob
 ligoz ad hoc q' nō p'curē q' vitā l' mēbzū l' suā
 terzā pdat. porro si offēderit me l' mihi p'xi
 miores l' ecclesiā meā l' omūitatē m' eā. pote
 ro me et illos defēdere qz p'ximiores vidētur

exceptū esse vt. ex. e. peticō. i. rex. et glo. Por
 ro qd d' tineat' in iuramento fidelitatis patet
 ex. e. ego et. xxxij. q. v. de for. hec hosti. Itē
 si iuramentū s' uari nō possit sine iteritū salutis
 eterne. vl' si sit d' tra leges l' bonos mores ser
 uari nō debet ar. ex. e. qnta. et. e. tua s' mbern.
 ex. e. quēadmod' i glo. et sic patet Itē p' pofi
 tū l' p' missū vel iuramentū non frāgit q' illud
 i meli' d' mutat ex. e. puenit. ij. sic etiā nō d' r'
 deierare q' ex cā iusta d' serit iuramētum ex. de
 voto. licet et. c. scripture et. xxij. q. iij. muli
 er et. c. puenit i glo. Itē qn' plau l' canomci
 vl' p' rates vel rectozes vl' officiales locozuz
 vel ciuitatū iurant statuta et d' s' uetudines ec
 clesiarū vel locozz vel ciuitatū scripta vl' nō
 scripta. hmoi iuramēta sub tali generalitate
 p' relita. extendunt' tantū ad licita et ecclesi
 astice libertati nō d' traria li. vj. e. d' iugit. vbi
 sic distinguit jo. an. scz q' aut iurat q's exp'sse
 statuta illicita inhonesta et impossibilia scz d'
 iure vl' de facto. aut generaliter iurat serua
 re d' s' uetudies et statuta illicita. et illa se ob
 seruaturū i mēte gerebat. et in hmoi duobus
 caib' d' eoipo ē largo mō piur' ex. e. sicut nō
 stris. Aut nesciebat nec illud i mēte gerebat
 et tūc nō peccauit et tñ ad licita obligatur.
 Itē si liberta iuravit nō nubere. intelligi de
 bet de illicitis nupcijs. ff. de iure patro. adiz
 gere. q. fi. et ex. e. venies i glo. s' a. i. fi. Item
 qui iurat residētā facere i ecclesia si p' nego
 cō ecclesie sit absens nō incurrit piuriū. ex. d'
 cle. nō resi. ex. pte. ij. pmo etiā si p' negocō p'
 prio sit absens nō ē piur' ex. e. peticō. In hoc
 em iuramto factū p' priū intelligit' exceptum
 qz in sermone generali persona loquēs mtel
 ligit' excepta. C. de soluc. inquisitio et in di
 cto. c. ex pte. in glo. in fi.
 Equi' videre d' x. s. d' qbusdā dubijs cca
 iuramētū et hec sūt pl' a. prio vtz d' bitoz
 teneat' p' pter vim iuramenti q' se astrixit solue
 re debitū excōmunicato d' h' ifra. vij. li. vbi a
 get' d' excōmunicacōe ti. xj. ar. iij. Quid si q's
 iuravit alicui. q' si iuuaret eū in spoliādo ali
 um p'aret' spolia secū. Nūquid tenet' seruare
 illud iuramētū? Rñdet. jo. an. q' n. qz magis
 peccat cū socio p'ciēdo q' sibi totum retinēdo
 qz alijs solvere nō possum' qd alijs debemus
 ex. e. eā te. Nec obstat illud. xxxij. q. iij. q. ecce
 vbi dicit' q' grau' peccat si nō fuerit p'ctus
 cum socio qz hic d' referēdo ad erroreā d' sci
 enciā alic' q' se teneri credit ex tali iuramen
 to. et iō si nō satisfaciāt d' scie mortaliter pec
 cat hec jo. in dicto. q. Quid si feia d' iugata
 dedit fidē adultero. mala ē fidē s' uādo si
 bi s' p'etoz ē nō s' uādo. alibi d' cūbendo. sed si
 castitate d' iugalē s' uaret bñ faceret nec tūc fi
 dez frāgeret vt p' i illo. q. ecce. et duob' . c.
 se. Quid si q's iuret se nō ferre testimonium
 d' tra aliqū. hmoi iuramētū ē temerariū
 et illicitū et nō astrigit. vñ p' h' nō repellit' a
 testimonio. ex. d' test. itamauit. Dōe aliq's i mi
 nozib' d' stitue' iurat q' nō celebrabit missaz n'
 pri' fiat miles et p' l' tea fiat p' l' biter. et añq'
 celebret fci' se fieri militem. Nūquid peccat

Respondit hostien. extra de spon. omissum. q.
i hoc peccauit scilicet q. in sua promotione
iuramentum hoc tacuit. q. licet iuramentum ab ini-
co licitum fuerit tñ ex q. fuit in sacris illicitum
esse cepit. tñ ex eo q. pmo. impleuit iurame-
tum n. accuso eū ar. ex de spō. omissū. ¶ Quid
si p̄lat. abiuret ius instuēdi v̄l aliud sile
f̄ndit bern. ex de insti. cū venissent. ij. tal il-
lo iure nō debz v̄. nec tñ p̄pter hoc p̄udica-
dignitati qz tūc ecclesia p̄t v̄ illo iure et sic
p̄t h̄uare iuramentū sine p̄udicō ecclie et sine
interitu salutis eterne. ¶ Quid d̄ iudice q̄ scit
accusatū ad penā capitis l̄ q̄cumqz aliā corā
se imūne penit. a cl̄pa q̄ sibi ip̄onic. et tñ vi-
det testes patos ad iurādū falsū. nūquid reci-
piet aut si recepit iā. nūquid p̄ illos odēna-
bit sciēter iuocētes. ¶ Iudicare p̄inet ad iu-
dicē s̄m q̄ fūgit. publica p̄tate. et iō iforma-
ri debz i iudicō. n̄ s̄m q̄ ip̄e nouit tāq̄ p̄sona
p̄uata. s̄ s̄m iō qd̄ inotescit sibi tanq̄ p̄sona
publice. hoc aut inotescit sibi et m̄ cōi et p̄-
culari. In cōi q̄dēz p̄ leges publicas v̄l diui-
nas v̄l huānas. d̄tra q̄s n̄ las p̄bacōes ad-
mittere debz i aliquo i p̄clari p̄ instrūta et
testes et alia h̄mōi legitima documta q̄ magis
se q̄ debz i iudicādo quā illud qd̄ ip̄e nouit vt
p̄sona p̄uata ex hoc tñ iuuari p̄t vt diligen-
ci. discuciat p̄bacōes m̄ductas vt possit ear-
rū inuestigare defectū. q̄ si nō possit eas d̄ iu-
re repellere debz vt d̄ctm̄ ē eas i iudicādo se-
qui. ¶ Vñ augusti. sup̄ psal. iudex bonus nihil
ex arbitrio suo scit. s̄ s̄m leges et iura p̄nū-
ciat. vñ s̄m rich. tene. esse valde sollicitus fo-
uere p̄tē illā quā i d̄scia sua scit esse veraz. ne
peat p̄pter defectū testū v̄l aduocatoz. l̄ de
bile patrociniū et si fuerit ad hoc deuentum
vt cōtra eū faciat p̄bacōes ita efficaces i fo-
ro exteriori q̄ nō p̄nt repelli. laborare debz ā-
te sniaz diffinitiuā p̄ om̄s vias si q̄s iuenit li-
citas q̄ innocēs d̄uict. libere. Si v̄o n̄ lā vi-
az talē p̄t iuenire cāz alij. si p̄t sine scādalo de-
bet d̄mittere s̄m hu. et ala. et rich. hoc ecia
d̄sulit ray. Et si nō p̄t credit rich. q̄ debz scd̄z
allegata sniare q̄ i foro exteriori iudicat. va-
lere. et hoc d̄clarari p̄t p̄ m̄ta iura. ex d̄ off-
ordi. si sacerdos et. c. nos i quep̄. et duobus
c. seq̄n. et. i. q. i. de. oipotēs p̄t ecia hoc pro-
bari p̄ rōz. iudex em̄ magis tene. esse sollicit.
p̄ salute bōi d̄uis q̄ p̄ salute p̄sona singula-
ris. maxie cū ip̄e i q̄ntuz iudex sit p̄sona publi-
ca. et p̄ defēsiōe bōi d̄muni. statua. Est ecia
bonū d̄mūe sic nobili. bono singl̄ aris p̄sona
s̄m q̄ trahi p̄t ex snia p̄bi. i. et. c. i. sed si iu-
dex sniare p̄ aliquo d̄uictō i iudicio qz tñ vt
p̄soā p̄uata scit innocētē esse. licz hoc esset
ad bonū illi. esset tñ ad malū cōitatis. quia
popul. scādalizare. et via innocēs opprimē-
di et noxios d̄mittēdi apire. q̄n̄ em̄ iniq. iu-
dex p̄ odiū v̄l munera vellet innocētes puni-
re. diceret q̄ i d̄scia sua sciret eū reū esse. et q̄n̄
ali. p̄pter amorē p̄uatu vellet noxiū d̄mit-
tere. diceret q̄ i d̄scia sua sciret eū innocētes ef-
se. et sic via malefaciēdi iudicib. miq̄s esset
apta. ¶ Alij tñ dixerūt q̄ si iudex aliquē d̄uictū

in iudicō i d̄scia sua sciat esse innocētes. cāz et
veritatē quā sup̄ hoc nouit debz ad sup̄iorem
remittere. et si sup̄ior n̄ l̄i sit subiect. et sciat
illū innocētes esse. debet eū absoluerē. vel sal-
tē sine sniaz ferat. siue isti p̄cipiat. alleuabi-
ei. d̄scia. s̄m ray. Rod. v̄o d̄dit q̄ iudex eū qz
nouit innocētes n̄ l̄o mō debz ad mortē v̄l mu-
tilacōz odēnare v̄l odēnand. exponere etiā si
sup̄ior ei p̄cipiat et si hoc faciat mortalr pec-
cat. et potius debz oia mala sustinere q̄ hoc
facere. Scd̄z ec̄ aliquos p̄stari debet se h̄ze
d̄sciaz odēnandi ip̄m. qz scit eū innocētes et
hoc iudicis certis ostēdat vt coitas nō scan-
dalizet. et sic eū absoluat a iudicō suo relin-
quēs eis p̄tates vt cām deferāt ad sup̄iores si
volūt siue agat. de p̄sona siue de reb. ¶ S̄z p̄-
dicta sētencia videt. esse d̄tra allegata p̄ima
quia si obligare. iudex inferior vt comes. ad
trā ferēduz suā iudiciariā p̄tates i sup̄iore vt
m̄ regē. m̄ cau illo posset sibi p̄iudicari i casu
b. illis qz si ter v̄l q̄ter hoc faceret. rex dice-
re posset se esse i possessione iudicādi et puniē-
di hōies illi. d̄muitatus. ei. iudicō p̄termissō
De. licz iudex q̄ nō habet sup̄iorē nisi deū n̄
sit subiect. legib. q̄s ip̄e cōdidit. s̄m ip̄as tñ
eū iudicare decet ne populū scādalizet. De.
punire cōuictū i iudicō nō tñ ē de lege poli-
tia s̄z ecia d̄ lege d̄ina cui iudex q̄libz ē subie-
ct. Et iō scda op̄iōe dimissa sine p̄iudicō et
asserōe temeraria videt. scādūz s̄m rich. opi-
nioni p̄ime q̄ multis iurib. ē m̄uita. ¶ S̄z obi-
cit. qz sup̄ illud Ro. xij. om̄e qd̄ nō ē ex fide
p̄ctm̄ ē dic. glo. i. qd̄ ē d̄tra fidē. i. d̄tra d̄scia-
enciā vt credam. i. malū eē. p̄ctm̄ ē. ¶ S̄z q̄ si
iudex p̄cedat i iudicō s̄m iura nō facit d̄tra
d̄sciaz s̄z s̄m d̄sciaz nisi h̄eat d̄sciaciaz errore
az. ¶ Quid faciēt in cau p̄dicto officiales et
executores q̄ sciūt testes falsū iurare. et tamē
cogūt a iudice innocētē occidere v̄l alio mō
punire. ¶ S̄z s̄m ray. et rod. nō debēt obedire
si p̄ certo hoc sciat. Sec. ē si dubitāt qz tunc
excusant. p̄pter obedie bonum. xj. q. ij. qd̄ er-
go. scdm̄ aut rich. et alex. an. in tercio suo et
tho. m̄istri iudicis odēnantis innocētes si sen-
tencia intolerabilez errore v̄l iniusticiā d̄tine-
at nō debēt obedire. alias excusarētur carni-
fices q̄ occidūt martires. si vero iniusticiā mā-
festā nō d̄tineat nō peceāt p̄ceptū exequēdo
qz ip̄i sup̄ioris sētenciā discutere nō habent
nec ip̄i innocētes interficiūt. s̄z iudex cui mini-
steriū p̄bet. Quid ager. q̄ iurauit alicui. q̄ ce-
labit homicidiū qd̄ ip̄e p̄curat. ¶ S̄z infra li. ij.
ti. lxx. ar. ij. q. ij. ¶ Quid d̄ d̄no q̄ facit po-
pulū v̄l famulū suū l̄ hoies suos iurare q̄ ei
dicēt si quos viderint l̄ scierint v̄l audierint
surripuisse aliqd̄ de reb. suis l̄ d̄anificasse eū
in aliquo. ¶ R̄ndet rod. distiguēs q̄ si ille cui ē
iuratu ē truculēt. et fer. p̄babiliter credit.
aut sup̄ hoc merito suspect. habet. ille q̄ iu-
rauit. siue p̄ alios p̄bare possit siue nō. illud
quod de talibus vidit non tenetur reuelare
nec pro iurato seruare quia illicitū fuit quod
iurauit. cum per consequens ille qui iura-
uit. iurasset q̄ ei cooperaretur in peccando

vel se comitteret sup h^o discrimini. vñ nō de-
 buit ab inico hñoi iuramētuz p̄stare s̄z poci⁹
 oia mala tolerare. Si aut ille cui iuratu⁹ est
 credat māsuet⁹ et iust⁹. et n̄ nisi rōnabiliter
 p̄cessur⁹. distigue qz si res hñoi d̄ qbus iura
 ut deputate sine custodie iurātis. sine pecca-
 to iuramētū p̄rare p̄t et obsuare debz. Vñ si ip-
 se vident furē asportatē res ei⁹ custodie con-
 mēdatas. licet ipse sol⁹ videat p̄t clamare et
 furē maifestare et p⁹ furē ire ne si i h^o negli-
 gēs fuerit teneat⁹ dānum restituere. nec repu-
 tabi⁹ tal⁹ p̄ditoz crimis sicut nec reputat⁹ qui
 suā miunā aut dānū p̄sequit⁹ cozā iudice licz
 qd̄ mēdit nō possit p̄bare. Si autē nō tenet⁹
 ad custodiā illarū rerū tūc si p̄ alios p̄obare
 possit qd̄ ipse d̄ talib⁹ scit dño reuelat. Si ve-
 ro p̄obare non potest non debet reuelare ar-
 ij. q. i. si peccauit. et. ij. q. vij. plerūqz. msi ta-
 lib⁹ p̄soms q̄ p̄nt p̄desse et nō obesse ar. xxij.
 q. v. h^o videt⁹. Sed et si qñ iurauit mēdit se
 obligare ad reuelandū occulta q̄ p̄bare non
 possit. non fuit licitū iuramētum nec obliga-
 toium sed taliter iurādo peccauit. **¶** Quid de
 duob⁹ hñub⁹ omunē mēsurā quā deferre cō-
 sueuerūt vēditozib⁹ bladi et mde mercedem
 accipe. q̄ iurauerūt q̄ decetero nō portarent
 eam et ex h^o mēcū damnificati sūt. qz vendi-
 tozes bladi ex hac occasione sibi de mensura
 alia p̄uiderūt. nūquid contra tale iuramētuz
 venire possūt Rñdet rod. q̄ hoc nō p̄nt aucto-
 ritate p̄pa msi ad tantā mopiā venerit q̄ nul-
 laten⁹ hērent vñ alias viuerēt etiā de elemo-
 sime. Ep̄s tñ sine tāta necessitate possit hñoi
 iuramentū m meli⁹ omutare cū n̄ li sit v̄tūte
 et aliqb⁹ sit dānosū. **¶** Nūquid vno eoz p̄e-
 rāte p̄t alter contra iuramentū venire. Rñdit
 rod. q̄ si alter p̄dictoz iurauit v̄t iurare mē-
 dit sub dicōe. s. q̄ uō portaret hñoi mēsurā
 si alter nō portaret tūc altero iuramentū nō
 seruāte nec iste tenet⁹ seruare. si aut absolute
 iurauit m omnē euentū seruare tenet⁹ quicq̄
 alter faciat. Si vō nesciat quomō iurauerit l̄
 quid mēderit distigue. q̄ si emolumentū mē-
 sure sit ip̄is duob⁹ cōe a quocūqz illoz pete-
 ret⁹. vno peierāte nichilomin⁹ alter seruare te-
 net⁹ iuramentū cū n̄ lū ex h^o ei fiat p̄iudiciū
 Si aut solū portātis mēsurā sit emolumentū
 est benignē mterptand⁹ q̄ fidē n̄ seruāti. fidez
 se seruaturū n̄ p̄misit cū suo dāno et alteri⁹ lu-
 cro. vñ n̄ tene⁹ seruare altero n̄ seruāte. hosti.
 etiā et jnno. et bern. e. e. p̄uemt. ij. dicūt q̄
 si duo aliquid sibi muice iurēt vno illoz nō
 seruāte alter seruare nō tenet⁹ e. e. sicut. n. j. i
 fi. et h^o msi illd̄ p̄missuz sit ad dei honozem
 xxxij. q. v. q̄ deo. **¶** Esto q̄ mēcū aliq̄ iuret
 se facturaz aliqd̄ l̄ nō facturā nūquid duob⁹
 v̄t trib⁹ otrauemētib⁹ p̄nt reliqui otrauemre
 s̄z s̄m rod. si simpliciter et absolute et i oēm
 euentuz sit iuratu⁹ qlibz tene⁹ s̄uare qd̄ iurauit
 q̄cquid faciāt alij. si aut sub dicōe l̄ ob cām
 sit iuratu⁹ n̄ l̄ tene⁹ msi exñte dicōe l̄ cā p̄-
 ter quā ē iuratu⁹ ar. xxij. q. vñ. nō solum ex d̄
 ddi. a p̄o. verū. et e. d̄ iureu. p̄ueit. et h^o m
 tellige vbi tota obligacō ponebat⁹ m euentū

dicōis quia. s. iurās non mēdebat se obli-
 gare msi exñte l̄ venēte dicōe. alias si iten-
 debat se obligare nō tñ p̄pter illam dicōez
 sed eciam p̄pter aliam causaz tenetur implere
 licet non extet dicō illa. vt si quis iuret ad
 sanctū iacobum ire vt fratē suū videat et pec-
 cata sua redimat. licet sciat fratē suū deces-
 sisse. nichilomin⁹ tene⁹ p̄pter aliā causam. Et
 idē mēllige quādocūqz q̄s iurat ex duab⁹
 vel plurib⁹ dicōibus v̄t cāis et nichilomi-
 nus mēdit se obligare qualibet earū extāte
 Et hoc mēllige seruādū fore m foro ecclesie
 nō m foro p̄mēcie. vbi iudicat⁹ d̄ mēcieone
¶ Quid si quilibet de illa mēcū iurauit
 aliqd̄ se facturū l̄ non facturū si alij seruaret
 nūquid duob⁹ vel tribus illud non seruanti-
 bus poterūt alij otrauemre. Rñdet rod. q̄ m
 foro p̄niali recurzendū est ad mēcūone iur-
 rantiū et secūdum eā erit iudicādū. s. quō sit
 mēlligenda condicō illa scz si alij seruēt v-
 trum scilicet si omnes alij seruēt v̄t aliqui.
¶ Quid si nesciat v̄tū illa dicō mēlligēta
 fuerit de ommb⁹ v̄t tantū de aliquibus v̄t si
 dubitet⁹ v̄t sit iuramētuz sub dicōe l̄ sim-
 pliciter. Rñdit rod. q̄ si iuramentū spectet tā-
 tū ad comodū iurantiū et medietas multitu-
 dinis v̄t maior p̄s nō seruet iuramentū ceteri
 nō tenet⁹ qz iā nō extat dicō sub q̄ ē iuratu⁹
 qz qd̄ facit medietas aut maior p̄s. facere di-
 cit⁹ v̄mueritas. Si aut medietas v̄t maior p̄s
 adhuc seruet et hec ōgat m dānu⁹ seruācium
 et lucrū n̄ seruāciū benignē mterptand⁹ ē. q̄ a
 liqb⁹ n̄ seruātib⁹ alij n̄ tenent⁹ seruare. sicut
 dictū ē supza m caū d̄ mēsurā cōi. qz n̄ ē verifi-
 mile q̄ aliq̄s iuraciū voluerit dicōz suā fa-
 cere deteriorē et alioz meliorē. Si aut seruā-
 tes iuramētuz ex hoc nullū mcomodū pacian-
 t⁹ nō ē tutū eis otrauemre s̄z denūciat⁹ p̄lato
 vt cogat v̄t iurātes sibi muice iuramētuz re-
 mittere l̄ n̄ seruātes seruare. Si aut qd̄ ē iura-
 tū spectet ad dei cultū v̄t pietatē vel religio-
 nē. aut si tale qd̄ sit iuratum qd̄ sine iuramē-
 to teneret⁹ facere om̄s tenet⁹ etiā si alij non
 seruēt. Si aut dubitet⁹ v̄t iuratu⁹ sit simplici-
 ter et absolute l̄ sub dicōe. Aut si nesciat de
 quot alijs intelligat dicōz illā. s. si alij ser-
 uarēt. tenent⁹ debz certū et dimitti icerrū. et i
 terptand⁹ ē q̄ iurātes sūt obligati p̄ hñoi iur-
 amētuz msi maior p̄s iurācium trasgressa fue-
 rit illud. tūc em̄ q̄ iā dicō non existit.
¶ Sequit⁹ videre de. xj. f. d̄ dispēlatōe et re-
 laxacōe siue absolucōe iuramēti. cca qd̄
 sciēdū q̄ scdm bern. e. e. q̄nto. papa p̄t que-
 libet absoluere a iuramēto ex iusta cā puta p̄-
 ter itollerabile scādālū. l̄ si p̄oge⁹ i multos
 malū exēplū. claue tñ discretōis p̄cedēte. hu-
 i⁹ s̄nie fuit tan. xv. q. vñ. Auctoritatē vbi plem-
 us d̄ hoc. **¶** Dicit etiā bern. e. e. peti cō. q̄ de
 claracō siue mterptacō iuramēti p̄tinet ad pa-
 pā siue dubite⁹ d̄ ip̄o qliter sit seruādū vt e. e.
 q̄nto. siue dubite⁹ v̄t sit licitū l̄ illicitum
 extra. de elect. venerabilem. **¶** Rod autem di-
 cit q̄ non tantum papa sed etiam episcopus
 iuramēta licita sicut et vota potest m melius

cōmutare. maxime cum iuratur quod nulli est
vile et alicui est damnosū. vt si quis iuret q
nō loq̄tur martio vl nō dmedat cuz eo vel nō
itrabit domū eius vel nō recipiet aliqd ab eo
vl nō s̄uiet ei nisi iurauerit hoc vt vitet occa
sionē peccādi quā solet icurrere q̄s ex famili
aritate alic⁹ plone. Nec ob. i. ex. de elec. ves
nerabilē ubi d̄z q̄ et si iuramentū fuerit illicitū
tū papa cōsuli debuit. eo q̄ ad papā p̄ner de
cernere an iuramentū illud fuerit licitū l̄ illi
citū q̄ loq̄tur de regno alemanie qd q̄ habet
eōipō impator debz esse. qd sine app̄batōe pa
pe nō debz fieri. et forte circa magnas p̄sonal
et ardua negocia p̄pter scandalū solus papa
p̄t interponere p̄te suā in talib⁹ iuramentis. et
forte etiā in iuramento vniuersitatis p̄pter scā
dalū nō p̄t ep̄us disp̄sare vel in aliud cōmu
tare. licz hoc possit in iuramento plone p̄riua
te. Potest etiā dici q̄ q̄n iuramentū est dubium
vel licitū sol⁹ papa p̄t ip̄m relaxare sine aliq̄
cōmutatōe. q̄ eius auctas excepta vi. ep̄us
vō et si nō possit a iuramento simpliciter absol
uere p̄t t̄n in meli⁹ cōmutare nec hoc ē cōtra iu
ramētū venire vl ip̄z iſringere. ex. de iureiu
puenit. ij. hec rod. Innocētius aut et host. ex
.e. debitorēs dicūt q̄ ep̄us i iuramentis disp̄s
sat si sint dolo metu vl vi extorta. xv. q. vj. c.
.j. et. ij. ex. e. cū d̄ngat imo ec̄ ep̄us p̄t q̄nq̄
ex cā i iuramentis licite factis vl p̄stis disp̄s
sare. xv. q. vj. nos sc̄tōz. et. c. iuratos. Tho.
vero circa hoc distinguit scz q̄ illd̄ qd p̄mitti
tur sub iuramento aut est maifestū p̄ctm̄ et tūc
nullo mō seruari debz. Aut ē boni maioris i
peditiuū vt cū quis iurat se nō intraturz reli
gionē. et tūc licz seruare et nō s̄quare. et in his
duob⁹ cāibus nō indiget disp̄satiōe. Aut est
dubiū verū sit licitū vel illicitū. p̄ficiuū vl ne
cessariū. simplr l̄ in cā. et in hoc quilibz ep̄s
p̄t disp̄sare. Aut ē maifeste licitū et vile. et
tunc vi. h̄re locū disp̄satio vl cōmutatō si ali
qd melius faciendū occurat ad cūem vtilita
tē qd maxie p̄tinere vi. ad p̄tatem pape q̄ cu
ram habz vniuersalis ecclie q̄ etiā ad papaz
p̄tinet i oibus generaliter q̄ spectat ad disp̄s
satiōz rez. eccl̄iasticaz sup̄ q̄s habz plenitu
diem p̄tatis. sic etiā ad vnūqueqz p̄tinet irita
re iuramentū a suis subditis factū circa ea que
subdunt̄ ei⁹ p̄tati. sic p̄t p̄t iritare iuramentū
puelle et vir vxoris vt d̄z nu. xxx. sic dice⁹ ifra
de voto. ¶ Done q̄ aliq̄s iuramento teneat ali
qd facere et petat dilatōz l̄ absolutōz et obti
neat ab eo cui tenet̄ q̄rit̄ vtz. sic ex toto abso
lutus a iuramento. et vi. q̄ nō. q̄ deo reddendū
est iuramentū. ex. e. debitorēs. h̄. s̄m rajj. si
iuramentū in fauorē dei fiat vt p̄ illud hō se
obligare deo intēdat nō p̄t absolui ab homie
nisi p̄ cōmutatōz in meli⁹ sic infra dice⁹ de vo
tis. Si tu dicas q̄ ille nō intendit se obligare
deo s̄ t̄n homi. s̄ndet rod. q̄ nihilomin⁹ ab
hoie nō p̄t absolui ex quo iurat se facturz. ali
qd in fauorē di. sic si iurasset tibi q̄ darē ticio
.x. sol. in fauorē eius n̄ posses mihi remittere
hui⁹ iuramentū. Si aut tale iuramentū sit fa
cētū in fauorē homis et ille sp̄cōe absoluit p̄

ea nō tenet̄. et idē est de dilatōe solutiōis faci
ēde si iurātū fuerit. q̄ fiat circa diē. ex. d̄ sp̄o.
.p. i. ¶ Nūquid cū iurat vniuersitas aliqua si
ue cū iurant aliq̄ se facturos aliqd remittere
p̄nt sibi inuicē iuramentū hui⁹. s̄ndet rajj.
et rod. q̄ si tale iuramentū p̄neat ad dei fa
uorē vel cultū vel religionē vel pietatē sibi
remittere nō p̄nt vt si duo iurent q̄ vltra ma
re deo militare ibunt vel q̄ religionē itrabūt
vel q̄ dicent duo vel tria psalteria p̄ inuicem
vel si aliq̄ mechantici iurant q̄ d̄ suo lucro cer
tam portōz dabunt in aliquos pios vsus. Si
t̄n aliqui iurent q̄ vltra mare sil̄ ibunt remis
tere sibi p̄nt q̄ sil̄ nō eant. sed nō p̄nt remitte
re sibi quin vadant. Q̄n aut iuramentū respicit
tp̄ale cōmodū. distingue. q̄ si sine iuramento
facere tenent̄ qd iurant sibi remittere nō p̄nt
q̄ p̄pter salutē aimaz vi. sic iurātū vt si carni
fices iurent q̄ carnes ifectas vl corruptas p̄
fanis nō vendent. Aut mercatores q̄ nō sophi
sticabūt merces suas nec p̄pter teeminū cari⁹
vendant. Si aut nō tenent̄ s̄quare qd iurāt. ni
si q̄ iurant. tūc distingue q̄ si obseruātia iura
menti spectat t̄n ad cōmodū vel incōmodū iu
ranciū. et iurent de dando siue faciēdo aliq̄
alteri ab altero. p̄nt remittere sibi. vt si quis
iuret aliq̄ q̄ faciat aliq̄ opaz sibi et ali⁹ ei iu
ret q̄ mercedē ei reddet. vel q̄ socij iurant d̄
cūicandis sibi inuicē oibus suis lucris. Si ac
nō iurent sup̄ aliquo faciēdo vel nō faciēdo
sibi inuicē. s̄ alias iurant se aliqd facturos n̄
p̄nt remittere sibi vt in cāu posito supra d̄ ha
benābz cūem mensurā. vel cū iurant duo so
cij q̄ nō negociabūt tali vel tali mercatōne
vel q̄ nō ibūt ad nūdinās tales. Si vero iura
mentū respiciat cōmodū vel incōmodū alienū
distingue. q̄ si obseruātō iuramenti respiciat cō
modū alienū n̄ p̄nt remittere sibi. vt si aurifa
bz iurent q̄ nō vendent opa sua nisi de mare
ria sic vel sic purgata. Si aut obseruātō iuramē
ti sit damnosa alijs nō est obligatoriū vt si iu
rent futores q̄ nihil faciēt in nocte de ope ar
tis sue vel certis tp̄ibus anni vt p̄pter rarita
tem cari⁹ vendant opa sua. vel q̄ ciues alic⁹
ciuitatis vineas h̄ntes iurant q̄ nō p̄mittant
vinū allatū aliunde vendi in terzitorio suo.
q̄diu vinū illi⁹ terzitorij iueniet̄ venale pro
p̄cio tali. Licet aut hui⁹ iuramenta nō obligēt
q̄ illicitū ē qd iuratur cū sit p̄ctm̄ etiā sine iu
ramēto talia aut facere vel seruare corrupta i
tentōne. t̄n p̄pter reuerētiā sacramēti et scāda
lum alioz nō expedit q̄ hui⁹ iuramenta sibi
remittāt aucte p̄ria l̄ veniāt cōtra ea s̄ aucte
epi sunt reuocanda vel potius nō tenuisse de
nuncianda et p̄nia de ip̄is est imponenda.

De piurio ti. xix.

Postea considerandum est de piurio et p̄rio
de eius mltiplici acceptōe et q̄le p̄ctm̄
ei⁹ sit veniale vl mortale. 3. de guita
te peccati eius p̄ op̄atōz ad quedā alia pecca
ta. tercio de quibusdam dubijs circa materiā
istam. quarto de ei⁹ pena. ¶ Circa primū sciē
dum quod piurium sc̄dm̄ gōf. et host. ti. de iu
reiurā. dicit̄ quadrupliciter scz falsa iuratio.

iuramēti trāsgressio. idiscreta iuratō et mēdaciū
firmatū iuramēto. Primo mō piurium scz put
est falsa iuratō p̄t esse tripl̄r. aut qz ē falsitas
ex pte iurati t̄m vt cum quis iurat falsum qd
credit esse verū. Aut ex pte iurantis t̄m vt cū
quis iurat verū qd credit esse falsum. Aut ex
pte vtriusqz. vt cū qs iurat esse verū qd ē flm
et credit esse falsū. Et i his duobz mōis vltis
est mendaciū firmatū iuramēto qd est quartū
menbzū p̄ime distinctōis. Vñ falsa iuratō p̄
ut est p̄imū menbzū p̄ime distinctōis erit so
lum qñ falsitas ē t̄m ex pte iurati. P̄tio modo
falsa iuratō s̄m gof. host. et bern. **ex. de iure**
iurā. tua. i. si ignozāter fiat et hita oi diligen
tia nullū p̄ctm inducit. xxij. q. ij. hoies. n̄ ad
hibita vō oi diligētia ē p̄ctm veniale. di. 32. q.
verz. in fi. Raj. vero dic q huiōi flā iuratō si
fit adhibita diligētia debita ē veniale. si vō p
ueniat ex ignozātia iuris v̄l facti crassa et sup
pina ē mortale. xxij. q. v. q̄ piurat. 2º vero et
3º mō iuratō falsa si fiat iocose vel simulato
rie s̄m gof. ē p̄ctm veniale. xxij. q. ij. p̄ ait et
.c. vlt. Scdz vō tho. pe. et raj. ē p̄ctm mortale
pp̄ter reuerētia dei. Si aut fiat seriose ē pec
catū mortale s̄m gof. et tho. xxij. q. ij. hoies.
Sed circa huc modū vltimū rich. distiguit sic
scz q̄ ille q̄ iurat aut deliberat d̄ dicto d̄firmā
do et de iuramēto p̄ qd ē d̄firmandū. et piur
rat solenniter in p̄ntia iudicis. et sic piurans
n̄ t̄m mortaliter peccat. s̄ etiā si p̄ tali piurto
ferat̄ snia diffinita d̄tra eū in cā accusatōis
ē infamis. vi. q. j. ifames. Aut deliberat d̄ dicto
d̄firmādo et iuramēto nō t̄m solenniter piurat.
et sic etiā iurans mortaliter peccat cū exp̄sse
faciat d̄tra dei p̄ceptū leui. xix. nō iurabis in
noie meo. Aut deliberat de dicto s̄z nō de iur
ramēto et sic p̄t d̄tigere q̄ hō piuret sine mor
tali p̄ctō t̄m est adminº veniale ḡue. Aut de
neuro deliberat. s̄z totū pfert ex surprēptōne
et sic piurās peccat etiā venialiter minº t̄m q̄
in cāu p̄cedēti hec rich. et d̄uenit cū eo bon.
o cordat etiā satis tho. Vlt̄erº addit rich. q̄ il
lud qd ex surprēptōe p̄cedit nō ē p̄fecte volū
tariū. ad ho. aut q̄ qs mortaliter peccet req̄ri
tur q̄ peccatū suū sit plene volūtariū directe
v̄l interpretat̄e qd dico pp̄ter illū qui cū deli
berare possit et deliberare d̄temnit. si ex tali
d̄temptu ex surprēptōe piurat videt̄ multis q̄
nō excuset̄ a mortali. secus ē si omittit delibe
rare ex negligētia. Per iurū vō scdo mō dictū
scz qd est trāsgressio iuramēti si sit trāsgressio
iuramēti illicitū sic p̄ctm est in iurādo sed nō
in d̄traueniēdo quin etiā nullo mō ē seruādū
.xxij. q. iij. c. j. ij. et. iij. Si vō sit trāsgressio
iuramēti licitū ē mortale p̄ctm. v. q. j. quecūqz
Per iurū aut 3º mō scz scdz q̄ ē iuratio idiscre
ta est scdz gof. p̄ctm veniale di. xxv. q. c. enmi
n̄is in fi. bern. vō. ex. de iure iurā. tua. i. distiguit
q̄ si fiat ex deliberatōe ē p̄ctm mortale.
ex. e. sic ex literis si vero iocose et icautē ē ve
niale di. xxv. q. al̄s ea demum. et satis d̄cor
dāt cū bern. bon. rich. tho. et raj. Ad hec
nota s̄m bon. p̄ piurū ē malū n̄ t̄m i se s̄z etiā
s̄m se ita q̄ nll̄o mō p̄t fieri bñ. P̄tio huiº ē du

plex. vna qz piurū plerūqz claudit in se men
daciū qd est scdm se malū. Scda aut rō ē gene
ralis qz ois piurans sūme veritati d̄tumeliaz
facit dū eaz ad eius d̄firmatōz inducit ad qd
nō deberet assumi et iō qz nō deo d̄mat hoies
t̄m ad p̄imū sed etiā ad deū inde ē q̄ semp ē
malū. **Et** nūquid si qs piuret necitate d̄pul
sus excusabit̄ a p̄ctō. **Et** p̄ est necitas nature
et necessitas coactōis. Necessitas nature n̄ h̄z
legē de d̄sec. di. j. sic. et ex. de d̄sue. quito. vñ
et a tanto et a toto p̄t excusare. ex. e. querelā.
Necessitas vero coactōis nō excusat a toto in
his q̄ s̄m se sūt mala. s̄ excusat solū a tāto. qz
volūtas sufficiēter cogi nō p̄t. ex. d̄. h̄is q̄ vi
sacris. et p̄pterea qz piurū est scdz se malū q̄
tuncūqz qs ad illd̄ cogat̄ nō oino excusatur.
hec bon. et d̄uenit cū eo Guil. naso. Petrº at
distiguit. p̄ dupl. x ē coactio scz absoluta que
excusat a toto et d̄ditio nata q̄ excusat a tāto
Prima cadit i corpe nō in aima iō actus oino
corpales p̄nt p̄ coactionē excusari totaliter a
p̄ctō. Scda cadere p̄t etiā i aima iō actus aie
vel solius vel mediāte istrumēto corpeo excu
sari p̄nt a tanto nō a toto et huiōi actº sūt mē
daciū et piurū. et iō p̄ coactōz p̄nt excusari a
tanto nō a toto. **Et** d̄cordat. g. naso. et gof. in
sa. i. d̄ h̄is q̄ vi. p̄bat̄ p̄imū mēbzū p̄dictē di
stinctōis. xxij. q. v. q̄ p̄ totū. Scdm menbzū
ex. de h̄is q̄ vi. sacris. **Qd** aut d̄. ex. de iure
iurā. verū q̄ illi q̄ venerūt d̄tra iuramentū vi
vel metu. p̄stitum p̄ vita et rebus seruādis n̄
sunt pp̄ter hoc puniendi tanq̄ p̄ crimie mor
tali. hoc iō dicit̄ s̄m rich. et tho. nō qz n̄ pec
cent mortaliter sed qz sunt puniēdi pena mio
ri. qz vt dicit̄ in glo. ibi metus attenuat cul
pam vt d̄. in. c. sacris. Vel etiā scdm rich. iº
intelligitur in iudicio fori.

Quoniam scdm q̄run̄t̄ pla scz vtrū piurium sit
maiº p̄ctm q̄ homicidiū. **Et** qdam dicunt
q̄ sic p̄ eo q̄ piurū est d̄tra rōis ordinē direc
tē et imediate respicientē deū. Et homicidiū
est d̄tra rōis ordinē directē et imediate respi
cientē p̄imū et p̄ eo q̄ piurū est d̄tra p̄ce
ptū p̄ime tabule. homicidiū vero ē d̄tra p̄ce
ptū scde tabule. Sed d̄tra ista ē q̄ eisdē rōibz
occludi posset p̄ grauiº esset in d̄nica facere o
pus seruile q̄ homicidiū. iō alij dicūt vt rich.
q̄ grauiº peccatū est homicidiū q̄ piurū qz tā
to peccatū est grauiº q̄to d̄traniatur directē
maioz virtuti et actui dignioz. s̄z piurū ē di
recte et imediate d̄tra actū veritatis lat̄ie vt
p̄ ex sup̄ioribus. homicidiū aut est directē et
imediate d̄tra caritatē rōne actus scd̄arij q̄
est p̄imū diligere. Certū est aut q̄ nobilioz
virtas est caritas q̄ lat̄ia. Nobilioz etiā est
actus p̄imum ex caritate diligere. q̄ verz ex
legitima cā iurare. **Quiº** ergo peccatū est ho
miciū q̄ piurium. **Verū** piurū sit maius
peccatū q̄ adulteriū. **Unde** rich. q̄ sic qz tāto
p̄ctm ē ḡuius q̄to corūpit ordinē digniozem
si eque p̄fecte corūpit ip̄m. sic ordo minº di
gnus corūpit̄ p̄ aliud p̄ctm. certū est aut q̄
ille ordo ē dignioz qui debet eē hois ad deū
imediate et directē q̄ ille qui d̄z ad eē p̄imū

et ad deum p̄xio mediante. Primus aut̄ ordo
corrupt̄ p̄ piuriū. sc̄d̄s corrupt̄ p̄ adulteriū
nec ordo sc̄d̄s corrupt̄ p̄fectius p̄ adulteriū
tm̄ q̄ p̄xi p̄ piuriū. Adulteriū em̄ nō ē p̄xi
qui maxie iurie q̄ possit eē c̄tra deū imo ec̄o
uerso. piuriū em̄ est p̄xi qui blasphemie q̄ ē
c̄tra deū ex eius odio q̄ adulteriū homicidio
¶ **U**tr̄ piuriū sit mai⁹ p̄ctm̄ q̄ furtū. ¶ **S** patz
ex dictis q̄ sic. cum piuriū sit maius p̄ctm̄ q̄
adulteriū qd̄ est maius q̄ furtum.

Qirca terciū qd̄ ē de quibusdā dubijs q̄rū
pla sc̄z vtr̄ necitas excuset in iuramēto
p̄missio a piurio. vbi gr̄a debitoz iurauit q̄
in certo termino solueret s̄ impedir̄ soluere n̄
p̄t̄. ¶ **S** l̄m̄ rajj. si tūc q̄n̄ iurabat credebat q̄
soluere nō possz. vel credebat q̄ possz s̄ fatue
credebat. qz cām credendi nō habebat. tūc i
vtr̄oqz cāu peierauit. qz in primo veritas i cō
sc̄ia deerat. in 2º iudiciū. Si vero credebat ab
inicio q̄ soluere posset et p̄babiliter q̄tum ad
hoc nō peierauit et si postea posse suū fecit. et
in termino soluere nō potuit nō ē p̄pter hoc p̄
iur̄ ex hac cā. et m̄romagis excusat̄ si pecu
niā tpe debito misit. s̄ pecunia cāu in via p̄
dita fuerit ex. de iureiurā. q̄relam. Si tñ elap
so termino soluere possz et nō solueret peierar̄
lapsus em̄ termini nō sustulit obligatōz iuramē
ti. ex. de dolo et c̄tu. cū dilecti. ¶ **D**one q̄ v̄
neritas alicui⁹ ciuitatis v̄ collegij obliga
uerit se iuramēto ad aliqd̄. mortui sūt iurātes
querit̄ vtr̄ successores sint piuri si trāsgredi
ant̄ vidē q̄ sic. qz om̄s obligatōes ant̄cessoz
transeūt ad successores. ex. de soluc. c. 1. et de
usu. tua. Itē idem p̄l̄ us ē hodie q̄ fuit cētuz
ānis retro. vij. q. j. deniqz. ¶ **S** n̄ sūt piuri. ob
ligatō em̄ iuramēti p̄sonalis ē ex pte iurātes.
vñ nō trāsit ad successores q̄tum ad piculū p̄
iuri tenent̄ tñ adimplere ar. ex. e. veritatis.
et p̄ iura s̄dicta. ¶ **S** ex pte ei⁹ cui iura trāsgre
dit̄ p̄sonā. vñ si q̄s p̄stet iuramētū fidelita
tis p̄lato et successorib⁹ eius nō tenē 1º p̄stare
successori eius licz sit successor obligatus
ad fidelitatē sicut ant̄cessori hoc fallit i liber
to qui dz infra ānū facere p̄fessionē p̄ono no
uo. ij. q. ij. sepe. hec inoc. et bñ. sup. c. vitatis
¶ **D**one aliq̄s iurauit se s̄uatur̄ statuta in ec
clesia sua edita. p̄tea fit ibi statutū nouū qd̄
ipe p̄mittit p̄ idē iuramētū se s̄uatur̄ et illd̄
postea frāgit ē ne piur̄. ¶ **S** licz trāsgredi nō
dbeat qd̄ p̄misit n̄ tenē tñ ad illi⁹ ob̄suatōz
ex debito p̄stati iuramēti. ex. e. cleric⁹. q̄ iura
uit. et ex hoc p̄z sc̄d̄z bern. ibidē qd̄ iuramētū
nō extendī nisi tñ ad ea de q̄bus cogitatu et
dictū fuit et nō ad ea q̄ postea accidūt ar. ex.
e. ad n̄ram. hoc aut̄ intelligas sane q̄n̄ sc̄z de
statutis p̄teritis factū fuit iuramētū. alioq̄n̄ si
intendebat de statutis tam de p̄teritis q̄ fu
turis tenē ad 1º etiā si nullā postea fecit p̄o
missioz dum tñ sit licitū statutū. ¶ **Q**uid d̄ illo
q̄ op̄ulsus a dño scienter piurat. ¶ **S** q̄ ambo
sūt piuri et mortaliter peccāt. dñs qz p̄cepit.
miles vel seru⁹ qz p̄l⁹ dñm t̄palē q̄ deū v̄l aī
mam dilexit. xxij. q. v. q̄ op̄ulsus. ¶ **Q**uid de
illo q̄ puocat ad iurandū eū que sciēter v̄l p̄

babiliter credit falsū iuratur̄. vel erigit vel
recipit ab eo sac̄m veritati c̄trariū et scienter
¶ **S** sc̄d̄m rich. et bon. et tho. iducens aliū ad
iurandū aut hoc facit p̄sona publica et sc̄d̄z or
dinē iuris et sic n̄ peccat licz eū fl̄m iuratur̄
credat. qz facit 1º ad qd̄ ex officio tenē. vñd̄
nō tam dz dici illū ad iurandū cogere q̄ ps ad
uerfa q̄ petit hoc a iudice. ¶ **S** ut facit hoc p̄so
na p̄iuata vel etiā p̄sona publica nō tñ h̄o fa
cit vt p̄sona publica. v̄l etiā hoc facit vt p̄so
na publica tñ c̄tra ordinē iuris et sic ḡuiter
peccat ar. xxij. q. v. ille q̄ ¶ **Q**uid si audiat ali
q̄s aliū iurare fl̄m et ipe scit et tacz. nūqd̄ pec
cat. videt̄ q̄ sic. qz dz leui. v. aima q̄ audierit
vocē iurātes fl̄m testisqz fuerit. q̄ aut ipe vi
dit aut sc̄i⁹ ē nisi idicauerit portabit iniq̄ta
tem suā. p̄. nō carz scrupulo societatis occulte
q̄ maifesto faciozi desinit obuiare. lxxxvj. di
facientis. Ec̄c̄trario videt̄ q̄ peccet maifestan
do. ¶ **N**ā qui crimē occultū p̄dicat nō errozē cor
rigit s̄ p̄dit vt dicit aug. ij. q. j. si peccauerit.
¶ **P**reterea si p̄dierit eū. puniet̄ forte ille i cor
pe v̄l occidet̄ a iudice v̄l etiā a pentib⁹ illi⁹
c̄tra que volebat peierare. v̄l ipemet p̄ditoz
de facili poterit mortis piculū incurzere. ¶ **S**
aug. hac q̄dem dicit eē vald̄ difficilē et p̄ple
xam. tñ sic soluit eā sc̄z q̄ ex quo moyses in p̄
dicta aucte leui. nō exp̄sit cui hoc essz idican
dū sufficit isti vt se soluat ab hoc p̄cti vinclo
si idicz t̄lib⁹ q̄ maḡ possēt p̄desse q̄ obesse p̄
iurio. siue eū corrigēdo siue deū p̄ eo placan
do vt sūt sac̄dotes v̄l honesti et discreti p̄tes
et ad hac denūciatōz faciendā talib⁹ p̄sonis
tenē q̄libet s̄m oēs q̄ viderit aliq̄z vicinū p̄ci
piurio. i. p̄ctō dmittēdo. xxij. q. v. hoc v̄l. s̄z ad
denūciandū crimē iā dmissū dnt fere om̄s doc.
q̄ tenet̄ p̄lati ex p̄cepto. ¶ **S** l̄m̄ at̄ n̄ tenent̄ nisi
ex c̄silio. et intelligas p̄latos large tā eccl̄iasti
cos q̄ seclares etiā p̄emfamilias c̄ca famili
am suā. xxxij. q. iij. duo ista. ij. q. v. nō p̄tes
et ē ar. xxij. q. iij. c. j. hugo v̄o dicit idist̄cte
om̄ib⁹ eē p̄ceptū a dño vbi ait. si peccauerit
i te fr̄ tu⁹ zc. ¶ **S** ad hoc p̄t dici q̄ ibi loq̄batur
dñs petro p̄ qd̄ p̄z q̄ p̄latis tñ dabat p̄ceptuz
optimū ar. di. xxvj. deinde. opi. hu. ē nimis r̄
gida vnde prima magis placet sc̄d̄z rajj.

Qirca q̄rtū sc̄z de pena piurij sciend̄ q̄ p̄o
crimine piurij iponi⁹ p̄nia. vij. āncz. vj. q.
j. q̄cūqz qz hec p̄nia p̄ quolibz mortali iponi
tur. xxxij. q. ij. hoc ipz tñ inspectis mois piurij
et q̄litate et ceteris circūstātis vel magis v̄l
min⁹ ē aspera p̄nia iponēda vt habē infra li.
v. ti. de canoib⁹ p̄nialib⁹ h̄o ē i iudi⁹ aie. s̄z i
iudi⁹ corpm̄ si accusat⁹ dicit̄ d̄gd̄abi⁹ di. xx
v. q. crimis. et ē infamis nec ad testioniū ad
mittit̄ q̄tumcūqz p̄niam egerit. vt ex. de testi
bus. testimoniū et. vj. q. j. infames. ex quo ei sel
est p̄batū c̄tra eū piuriū eē in mod̄ exceptōis
expellit̄ in alio iudicio. et patet̄ hac penā or
dinariā qz hoc crimen nimis frequentat̄. xxij.
q. vlt. et quia ipm̄ crimen tangit fl̄m testimo
niū. ex. d̄ testi. sicut nobis. h̄o itellige de eo q̄
sciēter deiurauit ponēdo fl̄m p̄ v̄o l̄ c̄tra v̄l
veritatem celādo. ex. de crimine falsi. c. j. vel

mō votū n̄ tñ hñs plene rōz voti. hec rich.

Verū d̄ forma voti sic q̄ fiat ex d̄liberatōe. q̄ votū d̄ a volēdo. vñ sic in nobis ē duplex velle. s. plenū qd̄ ē d̄liberatiū et semiplenū qd̄ ē velle ex surprēptione. sic ē duplex votum qd̄dam hñs plenā rōz voti. qd̄dam n̄ hñs plenā rōz voti. de rōe p̄imi ē q̄ sic factū ex d̄liberatōe. n̄ aut̄ de rōe sc̄di. tale em̄ p̄t fieri ex surprēptōe et qz n̄ hz plenā rōz voti. iō nō obligat de necessario. s. de cōgruo tñ. ex. e. venientes. et ex de regularibz. ad nr̄az. et iō venire cōtra t̄le votū etiā p̄a auctoritate n̄ ē peccatū mortale vt infra dice. Nec intelligas p̄ p̄di c̄ta q̄ actus volēdi volūtatis cū d̄liberatōe sit de essentia voti sumēdo votū p̄ obligatōe q̄ manz postq̄ trāsit act̄ ille. s. qd̄ de essentia voti sic acceptū ē q̄ sic factū p̄ talez actū. ille tñ actus d̄ueniēter d̄z votū sc̄dz aliā ei⁹ significatōz. **h̄ rich.** **Q**uid ergo d̄ votis mulierū q̄ faciūt i p̄tu vel i infirmitatibz vel angustijs suis vl̄ suorū. aut etiā q̄ viri faciūt moti ex aliqua angustia vel turbatōe nūquid ea seruare tenent. **h̄ sc̄dz rōd.** si habuerūt itentōz obligandi se deo cogitantes de causa q̄ mouebat eos ad v̄uendū. s. infirmitate vel piculo et d̄ fine. s. de euasione piculi. p̄pter qd̄ euitandū vouebāt tenēda sunt licz ex tribulatōe vl̄ turbatione emissa sint. iuxta illud p̄s. reddam tibi vota mea que di. la. me. et lo. est os me. in tri. mea. ar. xvij. q. iij. sunt qui opes. Nec fiunt huiōi vota sine d̄liberatione ex quo vouētes sūt i sana mēte. Idē credo de iuramentis q̄ non vergūt in deteriorē exitū.

Equit̄ videre de tercio sc̄z de q̄bus votū fieri p̄t et circa h̄o querunt̄ plura. s. v̄x votū fieri possit de re inuili ad salutē. **h̄ sc̄z rōd.** q̄ sic de facto multi em̄ fatui qñ qz vouent n̄ tñ inuilia sed etiā nociua ad salutē. de iure v̄o nō p̄t votū fieri nec de malo culpe. qz de⁹ respuit obligatōz oblatam sibi d̄tra seipsum. vñ p̄si. et̄ habet. xxij. q. iij. in malis p̄missis rescinde fides. et in turpi voto muta decretū. nec de re inuili ad salutem sub rōe q̄ ē indr̄ns. qz de rōe obligatōis q̄ n̄ ē ad dei honorē nec ē valis ad offerēdis salutē nō curat et iō talis obligatio nō tenet ipso iure. Et dixi sub rōe qua ē indr̄ns. quia si sit tale in dr̄ns qd̄ p̄ aliquā circūstātiā p̄ opatōem ad vouentē sit d̄ferēs ad salutē. sic de illo p̄t fieri votū. licet rōe generis sit indr̄ns. **Si obi⁹** de iēpte qui p̄pter votū filiā suā interfecit iudic. xj. et tñ heb. xj. munerat̄ inter eos qui p̄ fidē vicerūt regna. Dicendū q̄ ipse in vouendo fuit icautus et in reddēdo votū ipius s̄ d̄ illa impietate penituit et iō sanctis annumeratus fuit. hec rich. **V**erū votū fieri possit de oī bono v̄ali ad salutē. **h̄ sc̄dz rich.** votū aliud ē cōmune ali⁹ singulare. siue votū aliud ē necessitatis ali⁹ volūtatis. Cōmune ē qd̄ oīns i baptismo faciūt cū d̄pabelo et p̄p̄is ei⁹ renūtiare p̄mittūt. et tale fit de eis q̄ sūt necessaria ad salutē. ibi tñ diminute iueni⁹ rō voti qz votū p̄p̄e ē qd̄ volūtariū et respectu p̄cisi. p̄i a q̄ p̄cedit et respectu ei⁹ qd̄ vouē. Simi-

vota p̄p̄e

V v̄m p̄p̄e

p̄p̄e q̄ d̄mone v̄m p̄p̄e
p̄p̄e q̄ p̄p̄e q̄ p̄p̄e
p̄p̄e q̄ p̄p̄e q̄ p̄p̄e
p̄p̄e q̄ p̄p̄e q̄ p̄p̄e

vota h̄ v̄m p̄p̄e

glare cū aliq̄s p̄mittit se sp̄ore factūz. aliq̄d bonū ad qd̄ alias n̄ tē. liz teneat̄ p̄ votū. et t̄le votū fieri n̄ p̄t de bono necessario ad salutē. De his duobz votis d̄z. xvij. q. j. c. j. sūt qd̄a q̄ n̄ vouētes debē. qd̄a q̄ n̄ vouētes n̄ debē. s. postq̄ ea d̄no p̄missim⁹ necio d̄o reddere cōstrigim⁹. **Ad** hec nota sc̄dz tho. q̄ maceratō p̄p̄i corp̄is puta p̄ vigilias et ieiunia n̄ ē d̄o accepta nisi in p̄tū ē op⁹ v̄tutis qd̄ qd̄ ē in p̄tū fit cū debita d̄cretiōe vt sc̄z d̄cupia refrenē et n̄ nimis ḡuet̄ et sub tali tenore p̄nt h̄z mōi sub voto cadre. p̄pter qd̄ d̄z Ro. xij. rōnabile obsequiū v̄m s̄ qz i his q̄ p̄inet ad se ip̄suz h̄o defacili falli⁹ i iudicādo t̄lia vota. cōueniēti⁹ sc̄dz arbitriū supioris sūt s̄uāda l̄ p̄s. termittēda ita tñ q̄ si ex obs̄uatōe talis voti magnū et maius grauamē sentiret et facultas ad supiorē recurrēdi n̄ adesset h̄o tale votū s̄ uare n̄ debet. Itē vota huiōi stulta vt de n̄ p̄ctinādo caput i sabbato et huiōi sūt pot⁹ de ridenda q̄ seruāda. hec tho.

Sequit̄ videre de .iij. s. qd̄ ē votū. et c̄ca hoc q̄run⁹ p̄la. s. v̄x votū sit act⁹ latrie siue religiōis. **h̄ sc̄dz tho.** sic dictū ē sup. oē op⁹ v̄tutis ad religiōe siue ad latriā p̄tinz p̄ mod̄ ip̄ij sc̄dz qd̄ ad dei reuerētiā ordinat̄ qd̄ ē p̄p̄us finis latrie. ordiāre aut̄ alios act⁹ i suum finē p̄inet ad v̄tutē ip̄antē n̄ ad v̄tutes i patas. et iō ip̄a ordiatio actū cuiuscūqz v̄tutis i s̄uitū dei ē p̄p̄us act⁹ latrie. manifestū ē aut̄ ex p̄dictis p̄ votū ē quedā p̄missio facta deo. p̄missio v̄o nihil ali⁹ ē q̄ ordiatio qd̄dam ei⁹ qd̄ p̄mittit̄ i eū cui p̄mittit̄. vñ votū ē ordiatio qd̄a eorū q̄ q̄s vouz i diuinū c̄tū l̄ obsequiū. et sic p̄z q̄ vouere ē p̄p̄us act⁹ latrie.

Quid ē votū sc̄dz diffōez. **h̄ sc̄dm rich.** ex p̄dictis d̄ voto p̄t colligi t̄lis diffō voti. votū ē p̄positū superogātis boni p̄missio d̄o facta. p̄pter bonū finē ex d̄liberatōe firmata. sup̄ rogātis boni d̄z ad d̄raz voti qd̄ ē de bono necessario ad salutē i q̄ voto n̄ plene iueni⁹ rō voti. p̄positū. i. rei p̄positē. d̄o facta d̄z ad d̄raz p̄missiōis h̄oi facte q̄ n̄ hz rōz voti p̄p̄e dicti. p̄pter bonū finē d̄z ad excludēdi vota facta p̄pter finē malū. q̄ l̄z sint de re bona n̄ tñ p̄p̄e loquēdo sūt vota. ex d̄liberatōe firmata d̄z ad d̄raz votoz q̄ fiūt ex surprēptōe i q̄bz n̄ iueni⁹ plene rō voti vt s̄ dictū ē. Aliq̄ aut̄ supaddūt intētōz obligādī se ad iplendū p̄missuz. dicētes ex nuda p̄missione eē ex d̄liberatōe facta n̄ obligari p̄mittētē. sola em̄ d̄liberatio n̄ firmat p̄missione. Predicta aut̄ diffō ē cōis voto tā publico q̄ p̄uato. siue p̄ vocē sensibiles exp̄sso siue p̄ locutōz iteriozē tñ. Illa aut̄ diffinitō. votū ē d̄ceptio melioris p̄positi ai d̄liberatōe firmata. ē diffō voti taciti qd̄ fit deo p̄ locutōz iteriozē tñ. diffō v̄o voti quā poit mgr̄ sniaz. l. i. iij. di. xxxvij. s. votū ē testificatio qd̄a p̄missiōis sp̄otaneē q̄ deo et de his q̄ sūt dei fieri d̄z. Queit voto p̄ sensibile locutōz exp̄sso siue solēni siue p̄uato. hec rich.

Ad h̄o nota q̄ votū p̄ metū emissuz p̄ paciētiā et p̄seuerātiā sequētis t̄pis fit validū. ex. qui c̄li. vel v̄o. insinuante.

est p̄p̄e

est p̄p̄e

est p̄p̄e

in colore scissura vel forma sit manifeste distinctus ab habitu p[ro]fessor[um]. Nunquid votu[m] continentie solenizari potest sine religione vel sacro ordine remanendo in propria domo ita quod impediat matrimonium contrahendum et dirimat iam contractum. **¶** Sed et ad solenizandum talis votu[m] necessaria sunt quatuor sine quibus non erit huiusmodi votu[m] solenne quous fiat coram mundo sed consensus de presenti in perpetua continentia ut dictu[m] est. et notificatio eiusdem consensus facta publice persone sic in matrimonio carnali necessaria est notificatio consensus. Item traductio facta in manu publice persone. Item appbatio et receptio facta per illam publicam personam quod quicumque voueat aliquid vel tradat se deo quod in se est in huiusmodi matrimonium spirituale. tamen nisi assit vicarius dei qui loco eius acceptus et recipiat huiusmodi votu[m] et traditio non erit nisi votu[m] simplex quod emittatur a seculari in seculo remanente. **¶** Aliqui tamen dicunt quod non est votu[m] solenne nisi alicui religioni subiciatur et habitum eius induat. **¶** Sed que est dicenda quo ad hanc personam publicam. **¶** Ep[iscopu]s. **¶** xvij. q. i. vidua. vel eius vicarius qui super hoc habeat eius mandatum generale vel speciale. **¶** Item abbas vel abbatissa ex. q. cl. i. consulit. Et si licet quicumque alius placuit alicui religionis ad quem hoc spectat secundum sui ordinis statuta vel canonicas regulas vel etiam monachos. **¶** ad hoc missus ex. de donatione. iter dilectos. secus si non sit ad hoc missus ex. qui cl. i. veniens. dicit etiam inno. ex. de regulis. super c. porrectum. quod ad hoc secularis clericus vel laycus sufficeret de mandato abbatis. et idem est etiam si sine mandato nomine tamen eius fecit et postea ratum habuit ex. de iur. diu. dudum. sed ante ratum votu[m] solenne non erit. nec matrimonium postea contractu[m] dirimit. **¶** Ex predictis secundum rich. et roth. videtur quod non sit bene dictum quod aliquis votu[m] solenizat si super altare voueat in domo sua permaneat quod ibi non est persona publica qui recipiat. **¶** Ad hoc nota quod hodie minoribus et predicatores huiusmodi et ceteris ordinum medicamentum in hibeat in virtute obedientie et sub pena excommunicationis ne ante probationis annum elapsu[m] quando ad professionem ordinis sui seu renuntiationem seculi faciendam recipiant. Nec etiam aliquatenus impediat quominus infra illu[m] annum ad religionem aliam quam maluerit transseat vel etiam ad seculu[m] omnino redeat nisi maius. **¶** xiiij. annis ex his sit professus tacite vel expresse. aut euidenter ostendat illu[m] voluisse vitam mutare quod tamen non presumitur nisi clara probatione vel operibus indicibus ostendat puta secundum iohannem. an si beneficium renuntiavit vel de bonis suis verbo et facto disposuit vel alijs similibus modis. quod si aliquis forte predictorum infra annum probationis aliquid accepit receptu[m] nullatenus illi ordini obligatur. et recipiens a receptione quouslibet ad professionem eiusdem ordinis est ipso facto suspensus. et insuper pene quam fratribus ipsius ordinis pro culpis grauioribus consuevit infligi est subiciendus **¶** l. vj. de regularibus. non solu[m]. et c. constitutione. Et dicit host. quod superior qui non peccauit eum absolueret poterit ar. ex. de sen. ex. nup. In ordinibus autem non mendicantibus professio expresse vel tacite fieri potest licite infra annum. sed expresse emissa etiam

seculari habitu non mutato illi religioni precise obligat quam professus. tacite vero facta infra probationis annum per susceptores habet professorem non ille specialiter cuius habitus est susceptus sed generaliter religioni alicui obligat si sit etatis apte. et si scies et voluntarius ac triduo perseueret li. vj. de regulis arborum. constituto. **¶** Ex his patet quod prout ad obligatos ex tacita professione infra annum non est deinde inter medicantes et non mendicantes. sed in expressa sic. quod huiusmodi professio in non mendicantibus obligat illi religioni. in mendicantibus autem non obligat illi religioni. sed religioni tamen in genere.

¶ Equi videre de sexto. scilicet quis possit vouere circa quod sciendum quod votu[m] ut dictu[m] est supra est quedam promissio facta deo. Nullus autem per promissionem potest se firmiter obligare ad id quod est in alterius potestate. sed tamen illud quod est omnino in potestate sua. Sunt autem sex genera hominum qui non sunt omnino in potestate sua sed alterius. et ideo non habent liberam facultatem vouendi. scilicet religiosus episcopus clericus secularis seruus. filius factus. et vxor. **¶** Predicti tamen secundum thomam. vouendo non peccant. quod subintelligitur in eorum voto si placuerit superioribus suis. **¶** De predictis autem sex generibus per ordinem est dicendum **¶** De religioso igitur est sciendum quod non potest vouere aliquid sine licentia prelati sui. unde de. **¶** xx. q. iij. monachus non licet vouere sine consensu abbatis sui si autem vouerit frangendum erit. **¶** Ratio huius est secundum thomam. quod religiosus est subditus prelati prout ad suas operationes secundum professionem regule. et ideo licet ad horum aliquid facere possit quod non occupat circa alia a prelato. quod tamen nullu[m] tempus est in quo non possit esse prelati circa aliquid occupare nullu[m] votu[m] eius est firmum nisi sit de consensu prelati. secundum autem rich. **¶** roth. huius est quod votu[m] religiosum est tamen altitudinis quod omnia alia commutari possunt in illud ut infra dicitur. et ideo ecclesia considerans huiusmodi votu[m] altitudinem et humanam infirmitatem voluit autoritate dei nullu[m] votu[m] posse superaddi voto religiosi propter peccatum transgressionis. qua etiam de causa iura consentire videntur. per vota que fecit homo ante suam professionem in religione que prelati eum recipiens ignorauit. reuocare potest postquam votu[m] sibi fecerit quod probatur per hoc quod religiosus est prelati sub prelato quod vxor sub viro et ut de. **¶** xxxij. q. v. voluit. si adhuc innupte mulieri decesserat pater vota persolvere. si ante quam persoluerit nupsit et eius viro hoc cognito. non placuerit. non persoluat. et hoc omnino sine peccato. ex hoc arguit glo. abbatem reuocare posse votu[m] monachi quod emisit ante monachatum sed et rich. **¶** Sed et host. autem si talis prior tempore votu[m] implet et postea religionem intraret tunc faceret quod tunc utrumque implet ar. ex. e. p. tuas. et melius de sponsa. commissum. **¶** Dicit autem inno. super c. scripture. quod si religiosus voueret dicere unum psalterium vel aliam orationem votu[m] seruet. **¶** De episcopo sciendum quod votu[m] facere sine licentia pape prohibetur per quod videtur eum iter eum et suam ecclesiam dissoluam. ex. de renunc. nisi cum predeceat in se. **¶** Nec est aliquid per quod ecclesie sue grauius preiudicet. ex. de iure iur. sic. **¶** Vnde non potest etiam sine pape licentia generale vel speciale votu[m] peregrinationis emittere propter quod oportet eum diu a sua ecclesia absentari. **¶** ex. e. magne

De religio

De voto

Si autē n̄ oporteret eū diu abesse sufficeret licētia archiepi. ut dicit rod. Et idē vult inno. ex e. sup. c. magne. votū tñ abstinētie et elemosi ne epate p̄t emittere ar. viij. q. j. clemēs. et ex de testi. relatū. ij. et breuiter p̄t emittere qd̄ libet votū p̄ qd̄ p̄beat bonū exemplū qz ad h̄ te^r ex. e. magne. f. j. ¶ De seculari clerico sciēduz qz si h̄z sub epō aliqd̄ bñficiū debēs residētā n̄ p̄t sine licētia ep̄i votū lōge pegrinatōis emittere. ut i. c. magne. et de dse. di. v. n̄ oportet. Nec etiā aliud votū p̄ qd̄ eū oporteat suā ecclesiā relinquare. ex. de renūc. amonet. ex cepto qz p̄t emittere votū de intrādo religiōz sine licētia ep̄i sufficit em̄ sibi licentiā petere rix. q. ij. due. et etiā scdm̄ aliquos de accipiēdo cruce. ex. de voto. ex multa qz ad hoc licētiā eē viden^r p̄ papā illi q̄ p̄t esse viles terre sancte. Aliq̄ vō itelligūt qz p̄t emittere vōtū trāsmarinū de licētia plati vel sedis apli ce. ar. ex. de cleri. nō resi. fraternitati. et ex. e. magne. f. v. ex. Aliq̄ autē votū castitatis et abstinētie facere p̄t sic dictū ē de epō ¶ Ad h̄ nota qz sicut habet li. vj. de reglaribz. bñficiū bñficiū ei⁹ qui intrat ordine n̄ ē alicui dferēdū infra pbatōis annū nisi ipse d̄sentiat aut d̄stet qz voluerit absolute vitā mutare. d̄stet i quā clara pbatōe vel d̄peritibz indicijs li. vj. e. ti. n̄ solū vel p̄fessionez exp̄ssam fecerit. subaudi. scd̄z io. an. alicui de religionibz ap pbatōis. vj. de voto. c. vno. siue scieter habitū p̄fessionz recepit. s. vbi ē d̄stictio ¶ Quid si minor. xiiij. annis igrediat^r ordine. R̄ndz io. an. p̄ hoc qz d̄z infra pbatōis annū qz bñficiū tale d̄ferri n̄ p̄t añ sine anni. xv. qz annz. xv. est annz pbatōis i eo li. vj. d̄ reglaribz. c. j. qd̄ ē v. nisi post. xv. annū aliqd̄ sequētū ibidē iteraueniat ¶ S̄z nūquid d̄stituto in pbatōe p̄t bñficiū d̄ferri credit io. an. qz n̄. qz iam fingit religiosus quo ad bñficiū emunitatis. vj. de sen. ex. ex religioso. R̄. ij. et hoc intelligit de bñficio qd̄ p̄ regulares possideri n̄ p̄t. Ad ep̄iscopatu tñ talis eligi p̄t. vj. de elec. nullz ¶ S̄z nunqd̄ canonic⁹ ecclie cathedralis igressus ordine añ p̄fessionē vocari d̄z ad electiōz ep̄i si sit i loco vicino de quo d̄z alias vocari R̄ndz io. an. qz n̄. et ad h̄ facit optie p̄ silē de pcuratore. vj. l. pcur. c. ij. Sec⁹ ē de p̄no l. eo ad quē n̄ iure collegij h̄z iure singulari electio p̄tinz hec io. an. sup. c. bñficiū ¶ Quid si et interim de bñficio talis. R̄ndet in fi. illi⁹ c. bñficiū. qz ille p̄ aliū debebit deseruire scz in diuinis officijs et etiā i cura si sit bñficiuz curatū assignata sibi bñficij eiusdē d̄grua portione. et scd̄z io. an. ibidē reliq̄ portio d̄seruabit^r vel i utilitatē ecclie expende^r. vj. de ele. qz sepe. nec d̄z illi dari. S̄z bar. b̄xiē. dicit qz tan. tenebat qz ille iterim haberz fructz qz nōduz ē monach⁹ et p̄t reueri. Fate^r tñ qz cōsuetudo i d̄trariū se h̄z. Mandabit autē p̄dicta p̄uisio p̄ ep̄m executōi. vj. de ele. cū ex eo. f. pozro ¶ De seruo sciēdu ē qz n̄ p̄t vouere aliqd̄ eozz qz ipediūt eū a seruitio dñi sui sine illius volūtate di. liij. ex antiquis. et. c. si seruus sciēte ¶ Quid si seruo itrauent religionē

¶ Si sit p̄sona nota vel etiā ignota. qz nesci^r vtz sit liber l̄ seruo. recipi n̄ d̄z ad monacha tū añ trienniū. Ita qz si seruo v̄l obligat^r rōci nijs. s. reipublice vel colon⁹. i. originari⁹ v̄l ascriptici⁹ q̄rat^r a dño suo. redde^r ei cū oibus his q̄ attulerat fide tñ accepta de ei⁹ ipunitate. Si autē ifra triennium n̄ fuerit requisit^r postea q̄ri nō p̄t ar. xvij. q. ij. siquis incognitus. Longi⁹ tñ tps d̄cedit^r si n̄miū distat. vtz ibi: dē ¶ S̄z qñ icipiet ill⁹ trienniū d̄putari. dixit hu. qz a tpe igressus et curret d̄tinue i fauozē religionis. Laurēt⁹ autē et io. et plēs alij d̄cūt qz a tpe scie dñi. ar. p̄dicti. c. siquis incognitus in fi. vbi d̄z nisi sit tā longe qz iueniri n̄ possit ¶ S̄z q̄re seruo ignorate dño p̄mor⁹ in clericiū repeti n̄ p̄t infra annū ut dice^r ifra li. vj. d̄. de seruis n̄ ordinādis. s. monachus p̄t repeti ifra trienniū R̄ndz inno. ex. de seruis n̄ ordi. sup. c. de seruo. qz rō hec ē qz clericus manet publice monach⁹ secrete ¶ Quid si recepint eū ad p̄fessionē añ tps p̄dictū. R̄ndet rap. et host. qz ille d̄z i ordie remanere et monasteriū d̄z satifacere dño. qz fuit i culpa eū recipiēdo ar. di. liij. si seruo absēte. et h̄ scd̄z rod. qz bona fide mōsteriū itrauerit credens se libez esse aliter v̄l restituedus dño si ipse sez dñs velit. Vel dic etiā scd̄z rap. et host. qz si iste icognit⁹ erat et se libez esse asserabat l̄ forte h̄ p̄ testes falsos p̄batat si dñs noluerit ex ḡtia dimittere spoliabit^r tanq̄ vilis et idi gnus habitu quē accepit furtiue et restituet^r dño ar. ex. de seruis n̄ ordi. de seruo. ¶ Sed nunqd̄ talis ē monach⁹ v̄l qz n̄. cū seruo iuito dño n̄ debeat fieri monachus. xvj. q. j. qui vere ¶ scd̄z rod. quidā dicūt qz n̄ p̄t fieri monachus. s. hu. v̄l velle d̄trariū qz seruus d̄tinētiā vouere et p̄ijs abrenūtiare et scd̄z regula monachoz. viuere saluo iure dñi qd̄ h̄z i corpe serui et aiam dō obligare p̄t iuito domino licet n̄ possit alijs subicere corpz. s. subiectio corpis n̄ exigit^r ad monachatu qz i domo p̄a p̄t quis esse et fieri monach⁹ ar. xvij. q. j. de viduis ¶ Quid si fuerit postea manumissus nūqd̄ postea reuertū tenebit^r ad monasteriū vbi p̄fessus fuit. ¶ scd̄z rod. dicūt qui d̄a qz n̄. sed hu. innuit xvij. q. ij. si q̄s incognitus qz huiōi seruus licet dica^r qz n̄ fuerit monachus qz tñ q̄tū i eo fuit. monach⁹ fuit redire tene^r. s. d̄trariū vide^r. ex. de d̄uer. diu. q. d̄az itrauit. Equidē difficile ē respōdere dato qz seruus nō possit fieri monach⁹. sed dato qz possit sic sentire vide^r hugo facilis ē r̄nsio qz aliud ē de viro intrāte monasteriū iuita vxore qz monachus n̄ p̄t esse. cū annexa sit d̄tinētia monachali regule v̄n reuocatus ab vxore de monasterio nō tenet^r ea mortua ad monasteriū redire. quia nunq̄ fuit monachus. sed seruo accepta libertate reuertū debet qz fuit monachus ¶ Quid de voto pegrinationis facto a seruo. ¶ scd̄z h̄ost. non potest ipm erequi iuito domino nisi qñ ē necessaria. ex. de sen. ex. relatū in fine. Et dic hic de seruo si cut dice^r infra de filiofamilias cū seruus sit dño astrictus tanq̄ patri filius ¶ De filiofa.

De filiofamilias

Scamp.

distinguendū ē scđz io. lau. tan. ray. host. et inno. ex. de regularib⁹ sup. c. ad nostrā. q̄ si sit impubes se n̄ p̄t alicui voto obligare sine patris vel tutoris auctoritate ex. de regularibus si quis. et intellige masculū impubē vsqz ad xiiii. annū. feminā vsqz ad. xij. annū cōpletum. vñ si talis scđz impubes intrat religionem p̄ se pater vel tutor qui h̄z eū in p̄tate potest eū reuocare si infra annū et diē p̄cipi. i. pa. pe aut p̄po ep̄o vel regi vel misso dñico. i. officiali q̄relaz deponat. xx. q. ij. puella. et ex. de regularib⁹. c. ij. **S**z quare addit dies ad annū. **S**z scđz rod. qz sic placuit iuris additor. postea vñ nō audiet nisi monasteriū forte esset valde remotū qz tūc indulgetur maius tēpus scđz gof. ar. xxiij. q. ij. si quis incognit⁹ et ex. d. pcur. dilectos. et currit ann⁹ p̄dict⁹ a tpe sciētie ar. illi⁹. c. si quis incognit⁹. ibi lōge scđm gof. et meli⁹ scđm host. ex. de cess. pben. qz diuersitate. et ex. de sup. negl. pla. licet. h̄ host. et gof. Si aut tal n̄ reuocet et cōpleto anno. xiiii. in anno sequenti scđz. xv. sue etatis p̄fessionē faciat vel habitū p̄fessorū suscipiat vel p̄fessionē prius scđz añ. xiiii. annuz cōpletū factā exp̄sse ratā habeat irreuocabilr obligat⁹ alioquin exire p̄t libere infra annū sequentē. f. xv. qd̄ si cōpleto. xiiii. anno p̄ annuz sequenti scđz. xv. integrū i religione p̄miserit ubi habit⁹ p̄fessorū et nouit⁹ ē distinct⁹ p̄fessionē vide⁹ tacite emisisse nisi ibidē nulla distinctio habitus habeat. puta qz p̄fessi et nouitij et alij cōmunē cū eis vitā ducētes simili penit⁹ habitu induunt. li. vj. de regularib⁹ is qui. Si aut talis scđz impubes ponat⁹ ab alio in monasterio. f. patre vel tutore. aut ipse n̄ cōsentit et tūc p̄t egredi quādocunqz voluerit vsqz ad etatē legitimā. xx. q. j. puelle. et. ij. q. ij. patris. Aut cōsentit et tūc licet cōsensus ille qui fuit añ tps̄ pubertatis n̄ teneat tamē n̄ potest exire priusqz veiat ad etatē legitimā. xx. q. j. illud. ad instar carnalis matrimonij. ex. de despō. i. pub. de illis. j. h̄ p̄cito puenerit ad etatē legitimā p̄t egredi. xx. q. ij. prius et ex. de regularib⁹ cū scimus. h̄ ray. et idez dicit host. et scđm host. forte infra triuū p̄ q̄ ad etatē legitimā venerit ex. de regularib⁹ ad nostrā. qz tunc etiā in cōtinenti egredi intelligit⁹ ar. C. de iudic. l. fi. et ex. de elec. in causis. Si vero tūc exire noluerit sed pot⁹ manere p̄legerit extūc irreuocabiliter obligat⁹. qz ipso facto cū mora tps̄ tacite cōsentire vide⁹ ar. ex. de despō. ad id qd̄. h̄ tñ intelligendum ē qn̄ oblat⁹ siue posit⁹ ibi fuerit xij. l. xiiij. anno. vt sic ibidē admin⁹ p̄ annū morā cōtra. xerit ar. ex. de reglarib⁹. statuimus. et exp̄sse ar. C. de iudic. p̄parandū. vñ qd̄ dixit gof. qz filius oblat⁹ a patre qn̄ stetit vsqz ad tps̄ aptū p̄fessionī d̄z interrogari vtz. habeat ratuz suū introitū n̄ ē necesse scđm host. qz nec inuenit⁹ qz talis sit magis interrogād⁹ q̄ ali⁹ bñ. tñ dicit ex. de reglarib⁹ significatū. qz hoc faciūt aliq̄ religiosi et bñ cā maioris certitudis **N**ota ē qz inno. dicit ex. de reglarib⁹ sup. c. sane. qz si impubes de cōsensu penitū l̄ tutor.

tacito vel exp̄sso religionez intrant n̄ potēt eum postea reuocare ex. de regularib⁹ significatū. et si h̄z tñ vnū parentē ille solus p̄t eū offerre. et si h̄z tutores alios q̄ p̄ntes. p̄ntes tñ inuis tutozib⁹ eos offerre monasteriis p̄nt. Credit etiā aliqui qz et si aug. habeat in p̄tate filiū et nepotē pater iuncto auo p̄t euz offerre et n̄ ecōuerso et ē ratio qz in spūalib⁹ ius naturale positūo p̄fert. **Q**d vero dictū ē qz impubes mascul⁹ exire p̄t intelligebat hūqñ malicia n̄ supplebat etatē. alias si discretus esset exire n̄ posset nisi cōtradiceret. et idez vñ sensisse ray. dicit qz sic in m̄rimonio carnali malicia supplet etatē ita et in spūali. cū em obligare se possit dyabolo. multo magis deo vt ex. de delic. pu. puris. et sic intelligebat ill⁹ ex. e. viij. In hac etiā opi. fuit inno. 39. ex. de regularib⁹ postulasti. h̄ em decre. n̄ ē hodie i forma i q̄ esse solebat. Vñ hodie n̄ p̄t obligari infra annū quin exire possit li. vj. e. nō solum et ē rō qz graue ē inextros hoīes monasterijs applicare. xix. q. ij. monasterijs scđm host. illd̄ tñ c. nō solū loquit⁹ tñ de p̄dicatozibus et minorib⁹. extēdit tñ p̄ ca. se. ad om̄s ordines medicātes. Si tñ impubes doli capax sp̄te intraverit cōsulit ei ray. ad cautelā qz n̄ exeat vel si exiit qz redeat nisi duxisset uxore nō dicit tñ eū teneri nisi scđm distinctōem p̄missam **Q**d h̄ nota scđm ray. qz si impubes doli capax emisit votū ali⁹ qz cōtētie vñ qz sit obligatus nisi pater statim cū audierit reuocet. xxiij. q. iij. mulier. Et idē credit rod. de voto cōtētie citra ingressum religionis. qz n̄ poterit reuocari nisi statim reuocet. et h̄ intellige tā de voto filij qz filie. licz numeri. xxx. fiat mentio tñ de filia. Et exponit statim. i. ipsa die ar. numeri. xxx. vbi d̄z et i alterz diē distulerit sentētiā. In trāitu vō ad religionē d̄z patris annus et dies qz p̄ illū eximit⁹ a p̄tate patris vel tutoris n̄ sic aut p̄ alia vota. h̄ rod. **Q**uid si vouerit se seruaturū cōtētiā vel ingressū religionē cū venerit ad etatē legitimā vñ cū pater ei⁹ obierit nūquid pater votū illud reuocare vñ irritare p̄t cōtradicēdo. **R**ndet rod. qz h̄ n̄ p̄t scđz opi. hu. sed scđz opi. q̄ ē humanior. p̄t. vñ nō tenebit⁹ illd̄ seruare nisi itez voueat vel iuret. qz obligatio semel exincta nō reuiuiscit. nec pater nec tutor peccat i reuocādo. qz h̄ sibi cōcedit⁹ a iure et a deo. hec rod. et inno. sup. c. scripture. **N**ota etiā qz licet n̄ obligat⁹ quis ex voto qd̄ i m̄iozi fecit statu si tñ maior postea fact⁹ illud ratuz habuit qd̄ vouit obligat⁹ erit ex. e. c. ij. i. tex. et glossa bñ. et ino. dic̄ ei ino. ex. e. sup. c. scripture qz impubes si sit doli capax et fecerit votū abstinentie l̄ pegrinationis vel aliud d̄z implere p̄ qz patriā exiuerit potestates. qz se potuit obligare deo sic et dyabolo ex. de delic. pu. c. j. cū hui⁹ tñ ē facile dispēladū cū sint inextri **D**e filio aut familias adulto siue pubere sciendū qz p̄t votū religionis vouere circa qd̄ nota scđz host. p̄ talis aut intrat p̄ se religioez et tūc exire p̄t quicunqz vult añ. p̄ faciat p̄fessionē tacitā l̄ exp̄ssam. post. p̄ aut fecerit eā ex

psam vel tacita exire n̄ p̄t. xx. q. j. puelle. et. ij. q. ij. c. j. et. ij. Et idē scd̄z rap. Si aut̄ itret oblatus a p̄re aut̄ itrat sp̄ote aut̄ iuit̄. si sp̄onte sc̄z q̄ n̄ tradidit tenet itroic̄ et obligat̄ filī n̄ tñ irreuo cabl̄. sic itellige i^o. ex. de regl̄a ribus cū vix. Expectabit ergo et expectabit̄ p̄ annū et diē. Nā añ n̄ p̄t exire scd̄z tho. ex. d̄ regl̄a ribus significatū. et opleto anno et die si voluerit exire l̄ remanere poterit et si remanere ōsenserit decetero exire n̄ poterit ut i. c. significatū. et e. ti. cū scim̄. et. xxx. q. j. illud Si v̄o itret inuit̄ exire p̄t nisi p̄ aliqua culpā ibi ponere ad agend̄ penitētiā sc̄z imp̄petuū vel ad t̄ps. xx. q. j. sic et. xxi. q. ij. placuit. et di. l. si ille. et itellige inuitū qui itrauit p̄pter metū qui cadere p̄t in ostantē vix. ex. q. me. cā. platū. et c. cū dilectus. et idē dicit rap. Qd̄ aut̄ d̄z ex. de regularib̄ cū vix. q. mona chū facit aut̄ paterna duotio aut̄ p̄pa p̄fessio itelligit̄ scd̄z host. et bern. ibidē. sequeti rati habitatione filij mō sup̄radictō. et sic exponit̄ ibi aut̄ p̄t. Intelligi etiā p̄t occasionalr̄ de paterna oblatōe siue deuotōe q̄ liz ad hoc n̄ cogat̄ honestū tñ ē q̄ filī in hoc ob̄p̄et p̄ri

¶ B̄ qd̄ si nō metu sed dolo induct̄ itrauit aliq̄ religionē nunq̄d̄ allegare p̄t deceptōz et exire. **¶** scd̄z rap. q. n̄. q̄ n̄ p̄t dicere se de ceptū cui^o d̄ d̄tio ē meliorata. nec alteri^o dolo h̄ sue pot̄ fatuitati ascribat. ex. q. me. cā. cū dilect̄. et de d̄uer. diu. ex p̄te tua. Aut̄ ob̄tinet̄ ōtrariū regulariter q̄ dante dolo cām cō tractū n̄ tenet̄ ōtract̄. xv. q. vj. c. j. scd̄z aut̄ host. el̄is n̄ p̄t exire exquo fecit̄ p̄fessionē ex. d̄ d̄uer. diu. veniēs. et. c. dudū. Idē ē si ex falsa causa fuit induct̄ ad h̄o faciendū ex. de cō uer. diu. ex p̄te. ij. q. dolo i sp̄ualib̄ n̄ rescin dit̄ ōtractū ex. q. me. cā. c. penl̄. h̄ host. Vorū aut̄ ali^o a voto religiōis p̄ qd̄ ḡuiter p̄rie pt̄a ti p̄iudicare. v̄l p̄ inde scādalisare. n̄ d̄z iui to p̄re filiul̄ fa. obseruare. p̄ eo q̄ n̄ ē sue volū tatis cū sit obligat̄ p̄ri iure p̄rie pt̄as ar. ex. de sen. ex. mulieres. et exp̄sse dicit̄ lex q̄ n̄ p̄t sic nec ipubes nec seru^o. vt. ff. d̄ pollicita. l. ij. §. j. **¶** Quid ḡo si vouerit elemosinā dare de peculio p̄fectitio. **¶** cōsiderāda ē p̄sone p̄ris q̄litas et elemosine quātitas et scd̄z hoc v̄t q̄ possit elemosinā reddere nisi p̄ ōtradicat̄ ex p̄resse. et idēz itellige de vxore et mercenario modicā elemosinā paupi dāte. ar. ad h̄ exp̄sse ff. d̄ dona. filiul̄ fa. §. j. et. ij. hec etiā lex ē cō siderāda n̄ iprobāda ar. ex. de do. ceterz. **¶** hec host. **¶** B̄ nunq̄d̄ p̄t filiul̄ fa. emittēre votū p̄ egrinatōis longinq̄. B̄nō; host. q. n̄. vt vi^o q̄ nimis p̄iudicaret̄ p̄rie pt̄a. Excipe p̄grina tiōz voti trāsmarini ar. ex. e. ex multa. §. q̄ aut̄ Et cām ncc̄iaz. vt si sit a papa absolued̄. ar. ex. de sen. ex. relatū **¶** De vxore sciend̄ q̄ n̄ p̄t vouere sine licētia viri abstinere siue ieiuna re p̄grinari siue religionē iterare. q̄nimo si añ m̄imonū ōtractūz abstinētie votū emiseric n̄ d̄z iuito viro ill^o adimplere s̄ et si de licētia vi ri votū ab initio emiseric idē erit. q̄ sp̄ i huiōi d̄z obedire viro lic̄z vir peccet i^o qd̄ d̄cessit p̄ bibēdo. xxxij. q. v. voluit. et c. manifestū. Idē

intelligit̄ quidā de viro vouēte q̄ n̄ ad impa ria iudicant̄. xxxij. q. j. si q̄s vxor. xliij. dicit̄ q̄ i voto abstinētie vir ē sup̄ior. q̄ caput. vt i c. manifestū. qd̄ ē d̄cedendū scd̄z host. nisi cir ca debitū reddēdū p̄iudicare^o vxori. tale em̄ votū vir seruare n̄ posset iuita vxore. q̄ nulla exceptio oblat̄ in h̄o casu ex. de diu. lep̄ro. §. fi. ergo nec votū p̄grinatōis facere p̄t vnus diugū sine ōsensu alteri^o. ar. xxxij. q. v. q̄ d̄o vñ dicit̄ bar. in q̄onibus q̄ si q̄s ire romā vo uit et postea d̄eraxit. vxore ōtradicēte ire nō poterit. **¶** Eallie tñ hoc i voto trāsmarino. qd̄ p̄ ter volūtate vxoris vir p̄t emittēre vt tñ ōsen tiat̄ d̄z attenūus amoneri ex. e. ex multa. §. q̄ aut̄ et q̄ n̄ vult remanere sequat̄ vix. suū ex. e q̄ sup̄ his. §. fi. h̄ host. rap. et inno. ex. e. scri p̄ture **¶** B̄ nunq̄d̄ p̄t viri silr̄ irritare iuramē ta vxor̄ facta añ m̄imonū ōtractū vel post B̄nō; rod. q̄ nō nisi sint de abstinētia scd̄z q̄ inuit glo. aug. numen. xxx. **¶** Notauit ec̄ hu. xxxij. q. v. voluit. q̄ si añ m̄imonū ōtractūz obligauit se mulier alicui hoi. n̄ posset p̄ cō tractū m̄imonū vir ei^o deobligare eā ab il la obligatōe. Idē credit rod. q̄ si p̄ ōtractū m̄imonū iuraret aliq̄d̄ alicui q̄ ipsa poss̄z cō tradicēte viro facere. ip̄e n̄ posset tale iuramē tū irritare. alias credit q̄ poss̄z **¶** Quid si vo ueat vxor q̄ n̄ ibit ad diuinū vel aliq̄d̄ aliud ex domū p̄pam cū viro suo. B̄ndet rod. q̄ vir huiōi votū si tñ ē votū vel etiā iuramentū re uocare p̄t. hu. tñ notauit. xxxij. q. v. manifestū q̄ vir illa sola vota vxoris p̄t reuocare q̄ ip̄a si ne scādalo viri implere n̄ p̄t vt d̄ ieiunādo ad matutinas surgēdo et i camisia d̄nocte iacen do. alia aut̄ n̄ p̄t reuocare nec vxor tenet̄ ei^o reuocacōi obedire vt si vouerz q̄ aliq̄d̄ d̄ p̄po daret si p̄afernalia haberet l̄ si vouerz multa pater n̄ l̄ multos p̄s singulis dieb̄ l̄ nocti b̄ dicere v̄l q̄ decetero debitū n̄ exgeret v̄l filia. **¶** De voto aut̄ d̄tinētie vtz. alter diuguz eā vouere possit sine licētia alteri^o diugis di ce^o infra li. viij. ti. de bono fidei ar. ij. et ti. de bono sacri. ar. ij. et ti. d̄ ipedimēto votū d̄tinē tie. et ti. de ipedimēto ord̄is

¶ Equit̄ videre de septio. f. de obligatōne voti et circa h̄ q̄run̄t̄ plura sc̄z vtz. om̄e votū licitū sit obligatoriuū voueti ad iplendū ill^o qd̄ vouit. **¶** Ex. q̄ sic. vñ deu. xxiij. cū votuz voueris d̄no d̄o tuo n̄ tardabis reddere. q̄ re q̄ret ill^o d̄ns deus tu^o. et ex. d̄ voto. liz. dicit̄ q̄ v̄sq; adeo solutio ē ncc̄ia post votū vt si ne salutis p̄pe dispēdio n̄ liceat alicui resiste re. h̄o hui^o ē q̄ ois p̄missio licita facta cū i tēcōe obligādi se et etiā d̄liberacōne si acce pte^o ab eo cui sit obligat̄ p̄mittētes n̄ tātū ex p̄cepto legis diuie s̄ etiā legis nature. s̄ vo tū licitū ē huiōi p̄missio. et om̄ez talē p̄missio nē recipit de^o. g^o. 2c. **¶** Notādū aut̄ s̄m̄ tho. iij. sen. y. qd̄ qd̄ votū fieri ipediret si p̄ns eēt obligacōz voto etiā facto aufert. vñ si aliq̄d̄ voue^o et postea fiat ipossibile q̄ntū ad h̄ obli gacō tolli^o. vt si aliq̄s diues vouerz ec̄iaz edi ficare. q̄ postea sup̄ueniēte paup̄tate n̄ posset facere n̄ obligat̄ nisi ad i^o qd̄ p̄t **¶** B̄ nunq̄d̄

V. om̄e votū licitū sit obligatoriuū
hu. vñ deu. xxiij. cū votuz
voueris d̄no d̄o tuo n̄ tardabis reddere.
q̄ re q̄ret ill^o d̄ns deus tu^o.
et ex. d̄ voto. liz. dicit̄
q̄ v̄sq; adeo solutio ē ncc̄ia post votū vt si
ne salutis p̄pe dispēdio n̄ liceat alicui resiste
re. h̄o hui^o ē q̄ ois p̄missio licita facta cū i
tēcōe obligādi se et etiā d̄liberacōne si acce
p̄te^o ab eo cui sit obligat̄ p̄mittētes n̄ tātū ex
p̄cepto legis diuie s̄ etiā legis nature. s̄ vo
tū licitū ē huiōi p̄missio. et om̄ez talē p̄missio
nē recipit de^o. g^o. 2c.

Ex. q̄ sic.

vonec nisi iroitu. et votu comitat' exeudi p:
 positu et quolibz illoz triu moz voues pec:
 cat et n tenet votu qz e temerariu vt patz intu
 enti. patet ergo p voues itrare religionē eo
 mo quo tenet votu. n implet votu scdm diui:
 nu3 iudiciu. nec absoluit ab obligatōe facta
 deo. si intret cū pposito exeudi absolute et cū
 volūcate n dandi opam vt mutet' pposito suū
 scdm rich. nuda pmissio dē que n ē firmata si
 dei interpositioe nec iuramēto. aut ergo ē cum
 intētoe obligadi et tūc obligat. aut n ē cū in
 tentōe obligadi se et tūc n obligat in foro cō
 sciencie de necessitate salutis vt quidā dicunt
 Ad qd facere vide' ill' e. e. literaz. vbi dē
 de quodā qui pauore mortis pterit' dixit nō
 diu hic moraboz pponēs in aio q religionē i
 traret q si plus i voto n pcessit. eius trasgres
 soz dici nō poterit si n impleat qd dixit. et dē
 ibidē in glo. q nō dixit h aio se obligandi et
 nemo se obligat nisi qui se obligandi animū
 habet. Ad hoc etiā facit. ff. de ac. et ob. obli
 gationū. licet em ex iure nature pmittēs ob
 ligē' ad implend' qd pmittit nisi tñ obligare
 se intēderit. illa obligatio n ē necessitatis sed
 honestatis et cōgruitatis et iō cōtraueniēs non
 peccat mortaliter s3 venialiter. et hoc rōnabi
 le vide'. qz multū ex deliberatōe dicūt aliqua
 bona se facturōs q hoc n dicerēt. si p hoc se
 obligatos ad faciendū illud tanq' necessariū
 crederēt. Aliqui tñ dicūt q quelibet pmissio
 ex deliberatōe facta. obligat pmittentē ob
 ligatōe necessaria ad faciendū qd pmittit si
 salutē cōsequi velit. xij. q. ij. quicūqz suffragio
 et eadē. q. v. q. 10. et xxij. q. v. iuramētū hōd.
 vō ti. de voto notat q sine p iudicio credit q
 solū ppositū n obligat. nec ē mortale cōtraue
 nire nisi addat' pmissio vel votū exp̄ssū. l. taci
 tū siue p̄sumptū. **Vt** votū interpretatiuū ob
 liget. **Scd** r. sup. iij. sen. q sic. vñ si qz
 p' tps pbatōis in monasterio remāsēt obli
 ga' ex voto interpretatiuo nisi forte ppter aliq
 causaz fuerit sibi termin' p̄telat' vel in tali
 loco cōsuevit p̄telari. tūc aut facientes huiōi
 votū tenent' ad tria p̄cipalia vota religiōis
 sed ad alias obseruatiōes qz trasgressio ex dis
 simulatōe p̄latōz inducit' obligari n vident'
 p̄cipue si sint simplices talia sufficiētē discer
 nere nesciētes. **hec** d. **Vt** ex ingressu re
 ligionis obliget' qz ad remanendū ibi. **Scd** q
 n pmo greg. ix. statuit q nouitij in p̄batione
 positi pnt ad statū p̄iorē redire libere infra
 annū. nisi i trib' casib' p̄im' ē si accepunt
 habitū p̄fessorz. scdōs si p̄fessionē fecerūt. 3
 si euidenter appareat q tales voluerit vitā mu
 tare et i religione dō p̄petuo seruire ex. de re
 gularib' statuim'. **Scd** quōd apparet q vitam
 qz mutare velit. **Rndz** ibidē glo. q h apparz
 si exp̄sse seculo renūtiat. l. si aliqd dicat l. faci
 at p qd ei' volūtas appareat. de hoc vide' i'
 qd host. dic' s. e. ti. ar. v. q. 3. p qd h3 zc. Et
 nota q illa decretalis ex. de reglarib' cōsulā
 q fuit gg. ix. hodie n v' h're locū vt ibi dicit
 glo. ppter dictā decretalē statuim' q fuit p'

sterioz et fuit ino. terciij **Scd** qualiter sciet' q
 fuerint i p̄batione. **Rndz** rap. q h scie' vel qz
 p̄testati sunt se velle esse in p̄batōe vl' qz ac
 ceperūt habitū nouitioz. qd h3 locū in reli
 gionib' illis in quib' habit' nouitioz ē di
 stinct' ab habitū p̄fessorz. vel qz ē ordo talis
 qui n cōsuevit aliqū ad p̄fessionē recipere nisi
 habita p̄batōe. vbi aut habit' n ē distinctus
 scdm q habe' in illo. c. statuim'. debet tpe p
 fessionis bñdici vestes q p̄ficientib' cōcedun
 tur vt habit' nouitioz a p̄fessorz habitū di
 scerna'. **Quid** si i aliq' p̄dictōz triū casuuz
 redeat ad seculū et cōtrahat m̄rimoniū. **Rndz**
 rōd. p in casu p̄rio et scdō n tenebit matrimo
 niū nec etiā i terciō si talis simpliciter renun
 tiauit seculo pmittēs se decetero victurū i re
 ligione. tale votū vl' p̄missione approbāte p̄
 lato religionis illi'. tūc em votū solēnizasset
 sed si tñ habitū nouitij recipet et volūtatē
 manifestaret votū simpliciter esset qd tñ m̄ri
 moniū cōtrahendū ipediret. **Vt** votum sub
 cōditione factū q cōditio n implet' ppter culpā
 vouentis sit obligatoriū. **Scd** r. sup. q sic. q sic
 ad qd facit illd qd dē ex. de spō. sic ex literis
 de quodā qui mulierē quandā se ducturū i cō
 iugem infra certū terminū iurauit nec p vix
 sed p mulierē stetit q ipse iuramētū n impleuit
 qd viro n ē imputandū pmo p cōpleta cōditōe
 ē habēda. Idē ergo ē tū ad equiualeū ad h
 vt teneat pmissio implere cōditionē appositaz
 et non stare p illū qui debet eā implere quo
 min' impleat' sed qn pmittens ipedit ei' im
 p̄tione illo qui debebat implere p̄tō. p p̄ro
 mittentē et non p aliū stat ne impleat' haben
 da est ergo p cōpleta. cū ergo sua pmissio te
 neret si cōditio implere' nihilomin' etiā tenz
 qn p eius culpā stat q n implet'. vñ cū aliqz
 deo vouet aliqd sp̄uale obsequiū si a peccato
 a quo tēpta' p̄seruauerit eū si incidat illd pec
 catū nihilomin' tene' implere votū. qz p deus
 eū nō p̄seruauerit ab illo peccato. stetit p euz
 n p deū. qui illū a peccato illo p̄seruasset si il
 le voluisset. **Est** p aliquis hoīes cōmittere
 aliqd magnū scelus qd nunq' intēdit cōmitte
 re. voueat qd si cōmittat itrabit aliq' religio
 nē quā nō vult sed hoīret itrare. et postea id
 scelus cōmittat. nunq' tene' intrare religioez
Rndz rich. sup. iij. sen. di. xxxviiij. q sic qz vo
 tū sub cōditōe factū de re bona et ppter finez
 bonū ē obligatoriū existente cōditōe. siue illa
 cōditō sit bona siue mala. **Vt** votū de n vo
 uendo aliqd nisi illud qd vouet' exprima' ver
 bo vl' dicto vel scripto sit obligatoriū. **Scd** q
 sic. ita q si postea voueat et votū suū verbo l
 scripto n exprimat peccat. **Nā** tale votū ē bo
 nū. qz p voti exp̄ssionē i verbo vel scripto ha
 be' de voto facto certoz cognitio. et p̄cauet'
 in vouendo p̄cipitatio quoz vtrūqz ē bonū.
 nihilomin' tñ v' q teneat illud votū si alias
 sit licitū. qz cū vouere sit bonū et a sp̄sancto
 cōsulat' p p̄s. vouete et red. dō. deo nō omēs
 qui zc. **Votū** vō de nō vouendo n obligat. vñ
 votū de quo ē p̄posita q̄stio n obligat ad nō
 vouendū sed obligat ad exprimedū p verbuz

Handwritten marginal note

Handwritten marginal note

Handwritten marginal note

Handwritten marginal note

Handwritten marginal note

alicui i religioe existi. q no est pporcionata
 eidē in seclō remanēt. **S**z obicit qz gūius
 peccatū ceteris pibz ē pctm̄ religiosi q̄ layci
 vñ dicit an. l. de similitudinibz q̄ si penitere re
 ligiosus noluerit maiori dānatōe subiacēbit.
 ergo rouere n̄ expedit. **S**z q̄ licz ex voto pec
 catū aggrauē tñ in bñfaciēdo eē magis me
 re² vt i se. q. oñde² et etiā de peccato penitēs
 maiorē misericordiā q̄ penitēs i seclō dēq̄t
 scdm̄ an. l. i. p̄dicto. **S**z rich. **V**tz idē opus
 bonū factū cū voto sic magis meritoziū q̄ fa
 ctū sine voto. **S**z scd̄z rich. q̄ sic dē² em̄ cum
 acceptet op² ppter opantē tātomagis accep
 tat op² pto ē ab hoie ad eius seruitiū magis
 et spēalius dedicatū. ceteris aut̄ paribz spēa
 lius dedica² hō ad dei seruitiū p̄ votū q̄ sine
 voto. **P**terea vt dicit an. de similitudinibz si
 cut obsequiū ei² q̄ dño totā arborē cū fructu
 offert ē acceptū dño q̄ obsequiū ei² q̄ dat dño
 de fructu arboris q̄tū vult n̄ tñ dat arborē.
 sic seruitiū religiosi ē gū² dō q̄ hois secl̄ an.
S Equit² videre de r. s. de mutatoe voti. et
 cca h̄ q̄rūt² pla. s. vtz. votū dmutari pos
 sit. **S**z h̄m̄ rich. vt habitū ē supra votoz qdā
 sūt necitatis et h̄ redimi² dmutari n̄ possūt
 qz nō possunt omitti sine peccato. ar. xxj. q. i.
 sūt qdā. **A**lia sūt vota volūtatis et talia fere
 oia dmi et dmutari possunt. fere dixi ppter
 vota religiois et dmutatōe d̄ qbz specialiter q̄
 ret² ifra. s. i. se. ar. sic em̄ dicit bern. d̄ p̄cep. et
 dispē. iij. c. inquit forēt si statutū p̄ sola cari
 tate dtra caritatē teneret. votū at̄ fieri debet
 ex caritate. et p̄ caritate. vñ ei² obligatō te
 nere dtra caritatē n̄ debz. dtra caritatē at̄ te
 nere si illud i meli² dmutari n̄ licet. **V**otū g^o
 dmutari p̄ i meli² bonū eē. e. mag. **H**oc aut̄
 fieri nō debz p̄pā auctoritate ipi² vouētis. qz
 null² debz esse iudex in sua. cā et sic d̄z leui.
 vlc. aial qd̄ imolari p̄ dño siqz nouerit factū
 erit et mutari nō poterit. sed auctoritate iuris
 votū t̄pale dmutari p̄ i p̄petuā obseruatiā r̄
 ligionis vt dice² i se. q. et votum religionis
 laxiois in aruozem. prius tamen licētia sui
 plati petita. siue obtēta siue nō. eē. de regula
 ribz sane. et. c. licet. iura vero q̄ dtrariū dice
 re vidēt̄ intelligi debēt d̄ eo qui cā leuitatis
 et nō peita licētia trāsit ad ordinē aliū. si tñ
 licētia nō peita trāsit redire nō tenet² ad bo
 nū inferi² qd̄ reliq̄t vt bern. dicit li. d̄ p̄cep.
 et de dispē. c. xxxvj. **N**ec h̄ est dtra p̄dicta qz
 multa fieri p̄hibent² q̄ tenet post q̄ facta sūt.
 hec rich. et dicit cū eo bern. eē. d. regu. licz
 Si tñ trāseat cā leuitatis licētia etiā peita re
 uocari potest scd̄z hosti. xix. q. iij. mādam² et
 c. statum². et eē. de etate. itellexim² **V**el ite
 lige eē scd̄z hosti. q̄ leuitas p̄sumit² qñ licen
 tia nō peti² vt ibid. sec² est si petat² vt dicit²
 in c. licet vñ q̄ dicit c. statum². sine pmissiōe
 p̄is subaudi petita licet nō obtēta. **Q**uid si
 dubitet² vtz sic laxioz l̄ arrior religio ad q̄
 trāfire peti² et vtz velit h̄ ex temeritate l̄ ex
 diuina inspiratiōe. **S**z scd̄z hosti. et rod. h̄ ē su
 p̄ioris arbitrio relinquend². ne. s. sathanas se
 trāformet i āgelū luc. eē. d̄ regularibz licz.

Quid si supior arbitre² iniq. **S**z scd̄z hosti. ad
 supiozē supiois ē r̄curzend². eē de elec. ne p
 defectu. **Q**uid siqz regularis ipetrauit ab
 abbate suo licētia trāseūdi ad religioz artio
 zē et postea penitet eū. **N**ūquid abbas ille te
 net² recipe eū reuertēte. **S**z scd̄z rod. si ille n̄
 p̄t inuenire religioz artiozē vbi recipiat² aut
 sustinere n̄ p̄t ei² austeritate postquā eā p̄ba
 uit tenet² eū recipe si r̄uertat² an̄ factā p̄fessi
 onē. nec repelli p̄t p̄textu p̄ioris licētie vel
 renūt. acōis. si renūtauit monasterio p̄imo.
 cū facta sit ex cā scz trāseūdi ad religioz artio
 zē et cā n̄ sit secuta aliter r̄cipe eū n̄ tenet². **Q**
 Quid si petiuit licētia trāseūdi et abbas dixit
 q̄ deliberaret et anquā r̄pōdeat peniteat eū
 et dicit q̄ nō vult trāfire abbas tñ postea li
 cēciat eū nūqd̄ exire tenet². **S**z scd̄z rod. q̄ n̄
 exq² nō dcurrūt volūtates petētis et licētia
 zis. **N**ota² eē hu. p̄ nō sufficite licētia plati
 sine licētia dūet² cū i alienatiōe p̄dij qd̄ mi²
 valet q̄ hō r̄q̄rat² d̄sensus capli. **S**ed rod. o.
 credit q̄ vbi peti² licētia trāseūdi ad religioz
 artiozē sufficite licētia soli² abbatis. **A**d laxio
 zē aut̄ religioz trāfire nō p̄t etiā de d̄sensu ab
 batis et dūet² qz ē dtra ius. **Q**n̄ aut̄ abbas et
 dūet² licētiat̄ aliquē simpliciter et ille r̄mūci
 at simpliciter monasterio suo ex ordio foete l̄
 r̄acore l̄ alia cā nō valz qd̄ agit². qz h̄ n̄ ē nisi
 ei dare licētia euagādi. **V**ota at̄ pegrinaciōis
 et abstinentie et huiōi dmutari possūt auctozita
 te epi. iura em̄ h̄ posse ab epi² n̄ excludūt ar.
 eē. c. i. i. rex. et glo. **I**nferiores vō plati epi²
 nullū votū dmutare possūt nisi fuerit eis spe
 cialiter dmissū siue dcessuz p̄ter platos religio
 sos q̄ dispēsare possūt i votis subditoz suoz.
Vota aut̄ d̄netē et religiois et trāsmarinuz
 dmutari n̄ possūt auctoritate epi. s̄ sol² papa
 dispēsare p̄t i illis. eē. e. ex ml̄ta. i. l̄. i. si. et
 c. veniēs et q̄tuoz c. se. **E**t idē ē scd̄z hosti. de
 voto crucis cuiuslibz. xxij. q. i. quotiēs. **R**ō
 cui² ē scd̄z rich. qz n̄ ē dispēsand² i votis illis
 nisi p̄pter d̄mūez ecclie vtilitatē l̄ aliquā mag
 nā necessitatē. et iō dmutatō eoz merito r̄fer
 uat² pape q̄ curā habz totū v̄l is ecclie. **N**ū
 qd̄ votū de ieiunādo i sabbato sp̄ ē dmutādū
Respōd̄z rod. q̄ n̄ oportz huiōi votū r̄uocare
 v̄l dmutare. p̄t tñ i meli² dmutari. **N**ā et h̄m̄
 canonē veterē. de d̄se. di. iij. sabbato. ieiunā
 dū ē i die sabbati. q̄ tñ canō l̄ loq̄t² de d̄silio
 vel est abrogatus. **Q**uid de voto feriandi
 in sabbato. **R**espōndet rod. q̄ non est sim
 pliciter irritādum vel necessario commutan
 dum nisi vouens suspect² sit q̄ iudeizare ve
 lit. **Q**uid si quis vouit diuersa vota. **R**espō
 det tho. super iij. sen. q̄ si vnum est alteri cō
 possibile debz verumque seruare. nisi forte
 sibi commutet votum p̄cedens in melius se
 quens. **S**i vero vnum sit impossibile al
 teri debet maius seruare et de minori ad arbi
 trium p̄lati satisficere. **V**trum quodli
 bz votū dmutari possit i votū religiois. **S**z vo
 lēs facere p̄fessionē i religione si act̄ ualiter
 seu habitualiter r̄māere velit obligat² ad vo
 ta q̄ fecerit i seclō n̄ dmutat² i votū religiois tñ

Quid si supior arbitre iniq. scd̄z hosti. ad supiozē supiois ē r̄curzend². eē de elec. ne p defectu.

Quid si petiuit licētia trāseūdi et abbas dixit q̄ deliberaret et anquā r̄pōdeat peniteat eū et dicit q̄ nō vult trāfire abbas tñ postea licēciat eū nūqd̄ exire tenet².

Nota² eē hu. p̄ nō sufficite licētia plati sine licētia dūet² cū i alienatiōe p̄dij qd̄ mi² valet q̄ hō r̄q̄rat² d̄sensus capli.

Quid si quis vouit diuersa vota. Respōdet tho. super iij. sen. q̄ si vnum est alteri cō possibile debz verumque seruare.

De voto d̄netē

sequit' ea ex amore corrupto debet admitti. nec ei' votu approbari qz nec oblatio sua debet recipi ut dicit' ifra. vij. li. n. d. prochijs.

Sequitur videre d. xi. f. d. dispensacoe voti et circa h' qri' vtr'ome votu sit dispensabile. **H**u. et ei' sequens dixerit q' dispensaco dup' pt sumi vno mo p relaxacoe iuris et sic n'lo mo votu e dispensabile. qz p votu deo factu ab eo q' e libere potestatis in vouedo vnus sit obligaco. h' e de iure diuino. papa aute ius dinu relaxare n' pt. xxv. q. i. s'nt qda. Alio mo p iuris dclaracoe et h' mo aliq' s'nt dispesabilia ut ea q' pnt i meli' dmutari qz papa pt iterptari et dclarare ius dinu. Aliq' vo n' s'nt dispesabilia ut ea q' digna recopensacoz habere no pnt ut votu d'netie et religiois h' d'netie e ec' ray. Bon. ec' sup. iiii. se. di. xxxvii. huic opi. mag' faue videt'. Et si dica' q' possib' e q' i matrimoio par ecclie det' q' e valit' tal' cois q' e pferenda pinate g' d' h'nd' d' scd'z eu' q' voues debz esse mag' sollicit' d' salute sua q' alioz. et p'erea nescit' vtr' ex matrimoio par dare' et certu' dimiti' n' debz p' ic'io. **O**ro hac eti' opi. e ex'plu' beati math. apl' q' d'sentire noluit q' effigienia vgo deo d'dicata regi nuberet q' se fieri xpianu' cu' oi' populo pmittebat qnpoit' morte susinuit. Tho. aut' d'ixit d' voto d'netie scz q' ecclia dispesare pt in ipo solenizato p sacri ordinis susceptio ne. p' eo q' debitu' d'netie n' e annexu' essent' aliter sacro ordini h' ex statuto ecclie h' n' pt dispesare in voto d'netie solenizato p religiois p'fessioz. qz debitu' d'netie essentialiter e statui religiois anexu'. p' q' h' se macipat to taliter dei seruicio qd' n' pt sil' stare cu' matris moio in quo icubit' necessitas pcuradi vroz' ple' et ea q' ad hoc req'ru' ar. ad h' ex' d' statu mona. cu' ad monasteriu' in fi. vbi dicit' q' castitas e anexa regle monachali. Si obiciat' q' tale votu pt esse impeditiuu' meliois boni ut pacis. vni' magne' g'ois. Dic'ed' q' picul' re' h'uanax' e obuiadu' p res h'uanas n' p h' q' res diu' ouertat' i vsum h'uanu'. religiosi aut' mortui sunt seculo et viuut' deo. v' n' sunt re uocadi ad vit' h'uan' occasioe c'cuqz eu'et' scd'z tho. Sed o'ra hoc obici' scd'z rich. qz v' d'ctm' e s' platus religiosus dispesare pt in votis subditoz suoz. siq' supaddut' nec'ria ad salut' q' sunt superogacois ergo eti' papa pt h' respectu oim' cu' in eo sub deo sit pleitudo p'raus. Videt' ergo d'cedu' q' ome' votu p'prie d'ctm' scz qd' e de his q' sunt superogacois est dispesabile. qz i quolibz tali voto pt inueniri ca' dispesacois ronabilis scz vel p'fect' maio ris boni vel vitacio mali. et h' vel respectu republice vel respectu vouetis. Reformaco' em' pacis inter regna est mai' bonu' coitatu' q' d'netia vni' p'fone. In tali ergo cau' si p'fona q' d'netia vouerat p' obedi'ia pape nubat mag' meret' obedi'edo q' d'netio. qntu' ad primuz' subst'aciale. aliter obligaco' facta p'pter caritate' militaret o'ra caritate'. P'eterea recta videtur d'ctare ro' aliq'ue esse loco dei i terra q' p'clis coitatu' et p'fona p'fatus i firmitati

h' valit'atib' et damnis possit ronabiliter obmare. et dico ronabiliter. qz vbi n' esset dispesandi ronabilis ca' si dispesaret. n' essz dispesaco h' dissipaco scd'z b'n. 3. d' d'sideraco' ad eugeni' c. xiiii. et hec e opi. rich. ho. et hu. card'inal' sc'ite sabine. q' ho. allegat i hac. q. Et i' no. ex. de sta. mo. sup. c. cu' ad moasteriu'. et jo. theutonic' q' dicit q' vidit de facto dispesari. Tho. aut' dicit q' dispesari pt in voto t'p'alis d'netie sicut et in voto t'pal' abstinentie. **S**ed o'ra dicta solucioz p'la obiciu'. et primo ill' eccl. xvj. ois p'oderaco' n' e odigna aie d'netis. ergo videt' q' dispesari n' possit in voto d'netie. **S**ed glo. ibidez aia d'netis. i. xp'o desp'ata i sp'uali scia' opat' opib' mundi et sapien'ie seculari' intelligit' h'm hu. cardiale de d'netia a p'ctis et hoc no' e o'ra p'dicta. si em' itelligeret' q' i nullo actu esset maior ro' merit' q' i obseruacia d'netie. falsus est itellect'. qz i susti'endo martiri' est mai' merit' vel scd'z tho. illa autoritas debz intelligi qn' tu' ad hoc q' nec fecunditas carnis nec aliq' corpale bonu' est copand' d'netie que d'putat' inter bona aie ut dicit' aug' li. de sc'ta' v'g'itate. v' n' dicit' signater aie n' carnis d'netis. **O**bici' eti' qz ex. de sta. mo. cu' ad moasteriu' dicit' q' abrenuciaco' p'petatis sicut et custodi a castitatis est ita anexa regle monachali. ut nec o'ra eas papa valeat dispesare. ergo d'ct'. **S**ed licz papa n' possit facere q' q's sit moach' et no' renuciet' p'petate. qz hoc esset facere d' tradiciozia sil' pt' t'n de monacho facere n' monach' si assit ronabil' ca' scd'z ala. l' scd'z ho. s'nt. dic'edu' cu' dicit' q' papa hoc n' pt. v'ez' e d' iure coi' pt' t'n d' plenitudine p'raus licet n' d'ceat eu' sic ec' exponit'. xxxij. q. v. paul' vel n' pt sine magna et euiden' ca' q' putet magis deo placere. ex. e. c. i. porro de pleit'udie potestatis pt de iure s' ius dispesare. ex. de co. p'ben. p'posuit. n' peccat' igt' h' meret' moialis obedi'edo in h' d'no pape et cu' aia sua saluari possit et multe alie acq' rat'. ut siqs rex saraceno' offert sua et terre sue ouerhoes si moial' aliq' daret' sibi i iug' **O**bici' itez' q' religiois votu' no' possit in meli' dmutari cu' o'mia alia vota dmutari possint in ipm' ut d'ctm' e s' ergo n' pt i eo dispesari. **S**ed h'm rich. q' imo pt dmutari i mai' bonu' c'oe licz n' i maius bonu' p'ziuat' talis ei' d'netiois possit esse q' vouit q' votu' illd' dmutari possit i aliud bonu' magis expedies sibi licz n' possz dmutari i magis expedies simpliciter. **A**d h' nota h'm rich. q' sic n' e icoueniens q' si aliq's resuscitaret' a morte corpali aliq' essent' n' d'uges licz atea d'uges fuissent ita si aliq's ab illa morte q' dicit' mozi p' ingressum religiois resuscitaret' p' hoc q' d' moacho fierz n' moach' p' pap' n' essz icoueniens q' aliq' essent' n' d'uges q' fuerat' atea d'uges n' caraliter coplatu'. **V**tr' votu' d' nuq' petedo a papa dispesaco' i aliq' voto sit obligatoriu' **S**ed h'm rich. votu' d' n' petedo illd' qd' e v'ile aie vouetis n' e obligatoriu' h' qn'qz e v'ile aie eius qui vouit q' dispeset' sec'u. in voto quia qn'qz est ei nimis graue ad q' seruadum ita q'

Interrogatio...
...p' h' d' d' p'prie...
...p' h' d' d' p'prie...

ppabiliter tunc transgressiois piculū g^o votū
d nūq̄ petēdo dispēfacōz pape i aliquo voto
nō est vniuersaliter obligatoriu. In cau tū in
quo vtili⁹ esset aie vouētis dispēfacōez n̄ pe-
tere q̄ petere obligat⁹ esset ad n̄ petēdum qz
si q̄s voueret aliqd qd̄ in vno cau p̄t esse vti-
le ad salutē et i aliq^o cau iutile. votū tene^r s̄
uare in eo cau i q^o ē vtile ad salutē. et n̄ in il-
lo in quo ē ad salutē inutile nisi vouēs i ten-
dit q̄ in nullo cau obliget^r si n̄ in oi obligat^r

Voz abbas retractare possit votū qd̄ fecit
subdit⁹ de licētia sua. **S**cđm rich. si abbas
licētiā reuocet antequā ille faciat votū et
p⁹ reuocacōz voueat p̄t retractare. n̄ tū illud
votū ē irritū. si autē votū fecerit an̄ reuocacōez
licētie tenet. donec cum eo fuerit dispēsatum

Sed nūquid id abbas cū eo dispēfare pote-
rit videt^r q̄busdam q̄ n̄ qz cum subdito suo li-
cētiā vouēdi illd̄ dederit. sibi p̄iudicauit vt i
illo dispēfare n̄ possit. **A**lij dicūt q̄ sicut ex
rōnabili cā eū licētiare potuit vt voueret ita
ex rōnabili cā si occurreret dispēfare postea
poterit. Nā et idē papa i voto facto d̄ sua licē-
tia p̄t dispēfare postea. **S**z scđz alios n̄ videt^r
h̄ sile bonū. qz papa sub deo habz sup omēs
plenitudiez potestatis. n̄ sic autē abbas sup o-
nes monachos suos. vñ scđm rich. tūc⁹ d̄sili-
um esset q̄ ille monach⁹ de voto sic facto se-
per papā absolui faceret. et si religiosus ille
plures habeat p̄latos p̄ ordinē se habētes.
ita q̄ qd̄ p̄t inferior p̄ superior et p̄. si vo-
luit de licētia inferioris. p̄t de illo voto absol-
ui a superiori. sed d̄ voto facto d̄ licētia superio-
ris. absolui n̄ p̄t ab inferiori.

Sequit^r videre de xij. s. a quo debz crux
p̄dicari et contra quos. et circa h̄ q̄rūt plu-
ra. s. contra quos p̄t et debet p̄dicari. **S**cđm
hosti. q̄ contra saracēos et hereticos. vt patz ex
e. p̄ sup his et c. se. et c. fi. et ex. de heret. ex
cōmunicam⁹ **S**ed nūquid p̄dicari p̄t crux contra
scismaticos et inobediētes et rebelles. **S**cđm se-
cūdu hosti. h̄ n̄ ē i iure exp̄ssū. s̄ certe h̄ n̄ sp̄
requi debet qz p̄la sunt negocia q̄ vocabula
ff. d̄ p̄scp. ver. l. iij. et iō iure deficiēte d̄ si
milib⁹ p̄cedi debet ad silia. ex. d̄ rescp. inter
cetera. et naturalib⁹ rōib⁹ est vtedum. si em̄
crux transmarina p̄ recuperacōe terre merito p̄-
dicat^r multo foroz⁹ p̄ vnitāte ecclie seruāda
crux contra scismaticos p̄dicabit^r. **xxiii. q. i. lo-
quit^r et c. se. mai⁹ em̄ piculū imminet in h̄ q̄
in illo. qz aia est p̄ciosior reb⁹ **O**zeterea si p̄-
sonaz offēsas accēdam⁹ magis peccāt crista-
ni inobediētes et scismatici q̄ ad fidē sel̄ susce-
ptā redire p̄cise debēt cogi q̄ saraceni q̄ fidē
recipere nō cogūt^r inuitā. **xxiii. q. v. ad fidē. et
di. xlv. de iudeis. O**zeterea nullū est scisma
qd̄ sibi n̄ d̄figat aliq̄ heresi. **xxiii. q. i. scisma**
Cui⁹ auctoritate p̄t siue debet crux p̄dicari
Scđm hosti. q̄ auctoritate pape ad quē est
d̄ fidei piculo et de cāis maiorib⁹ recurrend⁹
et q̄ ē xpi vicari⁹ general. **ex. de trasla. epi. c.
i. S**z nūquid auctoritate epi crux p̄t p̄dicari.
Scđm hosti. q̄ n̄ p̄rio qz nec imissionē tātā
facere possz q̄ntā crux requi. vt patz ex. e. c. fi**

Sed qz ad solū papā p̄inet d̄ fide r̄spōdere
et ei⁹ piculis obuiare. **xxiii. q. i. quociēs. 3°.**
qz ad eū p̄inz votū crucis si tū ep⁹ habeat
epalē iurisdicōez i aliquos exq^o steterūt ex
cōicati tpe d̄petē. tū qz ē ep̄s et xpi vicari⁹
xxiii. q. i. militare. tū qz ē d̄ns epal. ipos tā :
q̄ i fideles et res eoz saluo eo q̄ null⁹ occi-
dat^r nec matilet^r q̄ sp̄ excipere debz exponere
p̄t et hoc dico si p̄seq̄t iuriā ecclie siue rei
publice. **S**ec⁹ ē si itenderet vlcisci iuriā p̄-
soē p̄pe. et curial⁹ et tūc⁹ faceret si ad papā
r̄currerz. ar. c. de pigno. l. 3. **S**z et tales auto-
ritate ecclie l̄ p̄cipis sine signacōne crucis
possunt ipugnari cā iusticie et obediētie et fi-
dei defēdē. n̄ cā cupiditatis l̄ vlcōis p̄pe sic
itellige. **xxiii. q. i. qd̄ culpa. et. ij. q. ij. c. i. et
ij. h̄ hosti. Q**uid si tales d̄uertāt nūquid p̄-
eoz d̄uertōz eis satisfacere tenē illi q̄ dāna
d̄dere. **S**cđm hosti. p̄ n̄ imo ē iputād duricie
et culpe eoz. ex. d̄ hoicid. postulasti. qz nec
peccauerūt. **xxiii. q. iij. q. peccat. p̄t tū illoz ḡ-
tis q̄ voluerit misereri. ex. de hereticis. vgeus
i fi. De adiuracōe ti. xij.**

O Eide d̄siderādū ē d̄ adiuracōe. et de
hac q̄rūt p̄la. s. vñ liceat adiurare
hoies. **S**cđm iurās iuramēto p̄missio p̄-
iuocacōz diui nois. qd̄ cōfirmacōz sue p̄mis-
siois adducit firmiter seipz d̄termiat ad faciē-
dū qd̄ p̄mittit. sic ac h̄o seipz d̄termiat p̄t ad
aliqd̄ agendū l̄ paciēdū ita etiā p̄t alios i d̄uce-
re. superiores qd̄ d̄p̄cādo. inferiores autē ipan-
do. cū igi^r h̄ l̄ ibi iuocāt nomē dei l̄ alic⁹ sa-
cre rei adiura⁹ d̄z eē. vñ hoies. adiurare ē eoz
p̄ iuocacōz nois dei l̄ alteri⁹ sacre rei obsecn-
do l̄ ipādo eoz icliare ad agēdū aliqd̄ l̄ paciē-
dū. **S**ic autē h̄o d̄ns actiū suoz n̄ aut agēdoz.
ab alio. et iō sibi necitatē p̄t iponere p̄ iuoca-
cōz diui nois. n̄ aut alijs n̄ subditis quos p̄t
ex d̄bito iuramēto p̄stia d̄pellere. **S**i igi^r aliq̄s
p̄ iuocacōz diui nois l̄ alteri⁹ sacre rei ali-
cui n̄ subdito sibi adiurādo necitatē agēdi a
liq̄d̄ itēdat apponere. sicut iponit sibi iurādo
huiōi iuracō ē illicita qz sibi p̄catē vsurpat i
aliū q̄ n̄ habet. et sic d̄t orig sup m. q. si n̄ li-
cet iurare scđm euāgelii. notā ē q̄ nō licz ad
iurare alterz. et iō manifestū ē q̄ i euāgē^o p̄in-
ceps sacerdotū adiura^r illicite i h̄m per deū
viuū. tū p̄pter aliq̄ necitatē superiores iferio-
res suos tali genē adiuracōis p̄nt astrigere.
Si vō itēdat tū p̄ reuerētiā diui nois l̄ alteri
us sacre rei aliqd̄ ab alio obtinere sū necita-
tis iposicōe. huiōi iuracō licita ē i spēctū oim
vñ et deū obsecrā⁹ p̄ aliq̄ fac eū obt. stātes
apostolus etiā fideles obsecrē p̄ miaz dei. vt p̄z
ro. xij. qd̄ p̄ciere vid^r ad adiuracōez **V**ñ li-
ceat adiurare d̄mōnes. **S**cđm sicut d̄ctm est du-
plex ē adiurādi mod⁹. vñ p̄ mod d̄p̄cācōis
l̄ iductōis ad r̄uerētiā. alic⁹ sac. sic n̄ licz de
mōes adiurare. qz h̄o videt^r p̄tinere ad quāda⁹
beniuolētiā l̄ amiciciā q̄ n̄ licz ad d̄mōes vti.
Alij ē p̄ mod d̄pulsōis. et h̄o mō licz nobis
ad aliqd̄ vti. et ad aliqd̄ n̄ d̄mōes ei nobis i-
hac vicia aduersant^r. n̄ autem eoz. actus n̄re
dispōi subdū^r diuie dispōi et scđm agl⁹ o^r

De adiuracōe

L

P

T. pp. 11

qz vt dicit aug. 3. de tri. spūs deserto regi² p
 spiritū iustū. possum⁹ ergo demones adiura-
 do p dmi nois vtute tāq inimicos repellere
 ne nobis noceāt corpalliter l spiritualiter se-
 cūdum potestātē datam a xpo. s̄m i^o luc. x.
 ecce ddi vobis potestātē cal. s̄ ser. et scoz. et
 s̄ om. vtu. in. et nichil vobis no. Et math.
 vlt. i nomie meo demo. ei. Nō tū licz eos ad
 iurare ad aliqd ab eis addiscēdum vl p eos
 obaiūdū sicut faciūt nigromāti. h̄ em p̄ine
 ret ad aliq̄ societatē cū eis habēdaz. nisi for
 tē et speciali insūctū vel reuelacōe dīna ali
 qui sc̄ti ad aliquos effect⁹ demonū opacōe
 vtātur sicut legit^r de beato iacobo qz p demo
 nes fe^r hermogenē adduci ad se. **¶** Vt lice
 at adiurare irracōnales creaturas. **¶** qz sic
 vñ apli s̄mō et iudas legūt^r adiurasse dra
 cōes et eis p̄cepisse vt i des̄tum locū abirēt
¶ Ad c⁹ euidētā sciēd qz creature irracōnales
 ab alio agūt^r ad pprias opacōes. ead autē
 accio est acti et agētis. sicut mot⁹ sagitte est
 qdaz opacō sagittatis. et iō opacō irrōnalis
 creature n̄ em ei attribuit^r s̄ p̄cipaliter deo
 c⁹ disposicōe omnia mouētur. p̄net etiā ad
 dyabolū qz pmissiōe dīna vtūt^r irrōnalib⁹ cre
 aturis ad nocēdū hoib⁹. Sic ergo adiuratio
 qua q̄s vtūt^r ad irrōnalē creaturā. p̄t i telligi
 dup^r. vno modo vt referat^r ad eā s̄m se et sic
 esset vana qz n̄ itelligit eā. Alio mō vt referat^r
 ad eū a quo agit^r et mouet^r. et sic dupliciter
 adiurat^r irrōnalis creatura. s. l. p mod de p
 cacōis ad deū directe. qd p̄inet ad eos qz p i
 uocacōez dei miracula faciūt. vel p modū d̄
 pulsionis qz referet^r ad dyabolū qui vtūt^r irrō
 nalib⁹ creaturis i nostrū nocūm̄tum. et talis
 modus est i exorcismo p quē potestas demo
 nū excludit^r ab irrōnalib⁹ creaturis.

De 3° p̄cepto qd ē d̄ obs̄uātia sabbati. xi. xxij.

Qonleq̄nter cōsiderād ē d̄ tercio p̄cepto
 qz est d̄ obs̄uātia sabbati et p̄io d̄ ip
 s̄i sabbati obs̄uacōe a deo p̄cepta. se
 cūdo ḡna ipi⁹ d̄ festoz alioz. obs̄uacōe ab
 ecclēsia idicta. Circa primū p̄io d̄ vboz h⁹
 p̄ceptū expōsicōez. 2° de h⁹ p̄ceptū q̄litate. s. v.
 tū sit morale vel cerimoniale. 3° de obs̄uātie
 sabbati cessacōe et d̄nice successiōe. q̄rto a q̄
 bus opib⁹ debebat i sabbato. et nūc i d̄nica
 debz hō vacare. q̄nto vtrū laborare in alijs
 dieb⁹ sit in p̄cepto sicut q̄scere in die. vij. l.
 primo **¶** Circa primū g^o sciēdum qz vba q̄b⁹
 tradit^r terciū p̄ceptū **exo. xx.** sunt hec. s. mem̄
 to vt diē sabbati sanctifices sex dieb⁹ opabe
 ris et facies oia opa tua. septio aut die sab
 batū d̄ni dei tui est. Nō facias omē op⁹ tuū.
 et fili⁹ tuus et filia et s̄u⁹ tuus et acilla tua.
 iumtū tuū et aduena qui ē itra portas tuas.
 In p̄dictis v̄bis ponūt tres clausule. quaz pri
 ma p̄cipit sc̄tificacōez cū dicit^r mem̄to vt diē
 sabbati sc̄tifices. secūda in sex dieb⁹ opacōz
 ibi sex dieb⁹ zc̄ tercia iter d̄i i sabbato omnē
 opacōez ibi n̄ facies zc̄. Quātū g^o ad primam
 clausulā dicit. mem̄to. circa qz nota qz huic p̄
 cepto et nō alijs addit^r v̄bum cōmemoracō
 nis s̄m. alex. an. qz i p̄cedenū sc̄ptura fuerat

ip̄is iudeis d̄ sabbati obs̄uātia mētio facta
gen. ij. et exo. xvi. l. s̄m rich. qz h̄ p̄ceptū siml
 erat morale et cerimoniale cerimonialia au
 tem nō sunt ita de lege nature sicut moralia.
 ita nec ita firmiter mēti impressa. **¶** Sequit^r
 vt diem sabbati sc̄tifices sc̄tificacō sabbati ē
 ad deū vacatio. sc̄tm̄ em s̄m ozigenem dicit^r
 sepatum ab vsu cōuni ad cultū dei. p̄ceptum
 ergo sanctificacōis est vt co: a curis supfluis
 separet^r et diuiso cultū mācipe^r. et h^o ē vaca
 re deo. h̄ aut fit tripliciter. p̄zio generaliter.
 s. dū nos a vicijs sepam⁹ et itentōez nostram
 ad sabbatū. i. requiez eternitatis habē⁹. sc̄do
 specialiter dū scz t̄pib⁹ statutis et ad h^o d̄pu
 tatis sepantes nos ec̄ a licitijs opib⁹. d̄o ozā
 do et meditādo vacat⁹ et h̄ ē sc̄tificacō sabbati.
 t̄ercō sp̄ealissime sicut ē i v̄nis d̄replatiuis
 qz ab oib⁹ mūdānis se sepāt vt deo familiari
 ter itendāt. p̄zia sc̄tificacō ē necessaria. sc̄da ē
 d̄bita. tercia p̄fecta. **¶** Notād vō qz vacatō qz
 ē ad deū itelligi p̄t dupliciter scz i habitu et
 i actu i habitu nō it̄cipit taxatōz t̄pib⁹ quātuz
 ad eos qz sunt i caritate. qz offerūt in habitu
 deo totū t̄p⁹ vite sue tū quātū ad seruientes
 ex timore pene taxa^r temp⁹. Vacatio vero in
 actu recipit taxatōz t̄pib⁹. qz degētib⁹ in hac
 vita mortali n̄ ē possibile sp̄ actu d̄o vacare.
 Intelligend̄ etiā qz obseruatō sabbati p̄t du
 pliciter itelligi. vno^o d̄termiate vt dica^r dies
 sabbati dies req̄ei et sic dies d̄nica et etiā q̄li
 bz alia dies instituta ad vacand̄ d̄o. p̄t dici die
 es sabbati. vñ **deu. v.** ponit^r interptacō talis.
 sabbatū ē. i. req̄es d̄ni dei tui. et h^o mō semp
 etiā t̄pe gr̄e obseruat^r. Alio^o dies sabbati d̄z
 dies d̄termiate scz septima **exo. xxxv.** Sex die
 bz facietis op⁹ septima dies erit sabbatū. et
 hoc mō licz est morale discipline. erat tū fi
 gurale vñ trāsijt figura d̄pleta. Postea subdi
 t^r p̄ rōe motua sc̄tificacōis sabbati. sex ei die
 bz fe^r de⁹ celū et terzā et i septia die req̄euit
 . i. nouas sp̄es facē cessauit. Assignat^r aut ma
 gis rō i hoc p̄cepto et i p̄io quā i alijs p̄ce
 ptis qz alia habet rōz manifestā. et iō n̄ opoz
 tuit i eis ratōz reddi s̄ p̄io p̄cepto et huic
 addit^r aliquid cerimoniale vl d̄terminatū
 p̄cepti moralis cōmunis vt i p̄io n̄ facies ubi
 sc̄lptūle zc̄. i isto d̄terminatur dies sabbati.
 iō et vtrōbz rō debuit assignari. **¶** Seq̄t^r sc̄da
 clausula i qz p̄cipit^r opari d̄termiato t̄pe d̄tra
 ociositatē. cū d̄z sex dieb⁹ operaberis et faci
 es oia opera tua. sed ad opera diuersa tenēt^r
 h̄ oies diuersi. **¶** Sequit^r tercia clausula in qz
 iter dicit opatōz in sabbato. cū dicit^r septimo
 aut die sabbatū d̄ni dei tui ē. n̄ facies omē op⁹
 tuū et fi. t. et fi. et s. t. et an. t. iu. t. et ad
 uena qz ē itra portas tuas. h̄ aut potest itelli
 gi dupliciter. vno mō literaliter vt hō vacz
 a corpallib⁹ opib⁹ qz vacacōz ad deū i pediūt
 i solēnitatib⁹ vt negociacō et huiōi. et iō ec̄
 de irrōnalib⁹ p̄cipit^r vt q̄scāt. qz sine ducatu
 hois n̄ laborāt. alio mō specialiter vt p̄ q̄etē
 istā quies a vicijs designet^r. Sic ergo p̄ceptū
 h̄ mirabiliter ad summam ordinat bonitatē.
 prima em clausula p̄cipit ad deū cōuersionē

o. h. p. h. j.
 Sancti p.

Hyamio

scda p̄cipit dei imitacōez p̄ opa misericordie
mah. vii. estore mise. sicut et p̄ v̄ ce. mise. ē
Nō em̄ ē illa boīcas ociosa imo diffūdit ra
dios sue bñficentie sup bonos et malos vñd
ibid q̄ solem suū oriri fa. s̄ bo. et ma. tertia i
iūgit oīs malicie vitacōz q̄ p̄cipit a vicijis q̄e
tudo. **S**z q̄re maḡ p̄cipit obsuacō sabbati i
speciali q̄ aliaz solēnitātū. **H**ec oēs solēnita
tes veteris leḡ sunt institute in omemoracōz
alic̄ dīm bñficij. p̄teriti omemorati. p̄ futu
ri p̄figurati inter oīa aut̄ beneficia dei memo
rāda p̄imum et p̄cipuū est bñficiū creacōis
et memoratur i sanctificacōe sabbati vñ ero
zo. p̄ ratione h̄ p̄cepti d̄z sex dieb̄ fecit de
celū et teraz zc. Inter oīa vō bñficia p̄figurā
da p̄cipuū et finale erat q̄es mētis in dō. vel
in p̄nti p̄ gratiā vel in futuro. p̄ gl̄am q̄ figu
rabat̄ p̄ obsuatiā sabbati. vt dicit̄ p̄sa. s. si
auerteris a sabbato pedē tuū vocaberis sab
batū dñi delicatū et sc̄m dñi gl̄oziosum. **H**ec
em̄ beneficia p̄imo et p̄ncipaliter sunt i mē
te fid̄iū. **M**ie vō solēnitates celebrāt̄ p̄pter
aliq̄ bñficia p̄cularia tpaliter trāseūtia vt
pasca p̄pter bñficia p̄terite liberacōis de e
ḡipto. et p̄pter futurā passionē xp̄i. que tpali
ter trāsiuit. inducens nos in q̄etē sabbati spi
ritualis et ideo inter. x. p̄cepta fit mētio d̄ so
lo sabbato.

Quoniam sc̄iendum q̄ h̄ p̄ceptū literaliter
intellectū ē p̄tū morale et p̄tū cerimoniale
morale q̄dem i q̄ntū hōi p̄cipit q̄ d̄putet ali
q̄d t̄p̄ vite sue ad vacādū dīm̄. iest ei hōi i
clinacō naturalis ad hoc q̄ cuilibz rei neces
sarie d̄putet aliquod t̄p̄. vt corpali refectōi
dormitacōi et alijs huiōi vñd etiā spirituali
refectōi qua mens hōis reficit̄ in dō s̄m dic
tamē racōis naturalis aliq̄d t̄p̄ d̄putat hō.
et sic habere t̄p̄ aliq̄d ad vacādū dīm̄ ca
dit sub morali p̄cepto. Est aut̄ cerimoniale in
quātum in h̄ p̄cepto d̄terminat̄ ad h̄ speciale
t̄p̄. s. dies septima in signū memorat̄m gene
ralis beneficij. s. p̄ductōis mūdi. sex em̄ die
bus mūdum fecit et in die septiā req̄euit. Spi
ritualiter aut̄ intellectū est cerimoniale. Nā
allegorice signat̄ xp̄i q̄etē i sepulchro q̄ fuit
in septima die. **M**oraliter aut̄ significat̄ ces
sacōz ab oī actu peccati et q̄etē mētis in dō
et s̄m hoc est q̄dāmō p̄ceptū generale. **M**na
gogice vō significat̄ quietē dīm̄ fructōis i pa
tria futurā ietate septiā. s̄m em̄ au. li. lxxxij.
q. lviij. q. et. xij. o tra faustū. p̄riā etas gene
ris humāi fuit ab adā vsqz ad noe. scda a noe
vsqz ad abrahā. tertia inde vsqz dauid. quar
a da^o vsqz ad transiūgēcōz babilonis. q̄nta i
de vsqz ad aduētum dñi. sexta i de vsqz ad fi
nē seculi. septima in req̄e beatorū. Et q̄ hoc p̄
ceptū quo ad aliq̄d est morale quo ad aliq̄d
est cerimoniale idō quandoqz ponit̄ iter p̄cep
ta moralia. quandoque inter cerimonialia

Quoniam sc̄iendum q̄ obsuacō dei sab
bati debuit cessare. significabat̄ em̄ obsu
uacō sabbati futurā q̄etē dñi i sepulchro die
septiā et req̄ez beatorū. i celo p̄ xp̄i meritū fu
turā etate septima. et iō aduēiente vitate d̄bu

it illa figura cessare. et etiā p̄pter exclusiōez
errozis. ne forsan ex hoc aliq̄s crederz q̄ ad
huc obligacō ad cerimōias veteris legis ma
neret. vñ greg. de ose. di. 3. p̄ueit. dicit p̄ueit
ad me quōsdā p̄uersi sp̄s hōies p̄ua iter vos
aliq̄ et facte fidi aduersa semiāse. ita vt i die
sabbati p̄hiberēt aliq̄d opari zc. Et apl̄s ad
col. nemo vos iudicet i cibo et potu siue i p̄
te dei festi. aut neomēie aut sabbatorū q̄ sunt
vmbra futuroz. corp̄ aut̄ xp̄i. i. veritas h̄
vmbre ē xp̄c. i. p̄tinet ad xp̄m l̄ signat̄ corp̄
xp̄i. q̄d sc̄z sumpsit d̄ v̄gine l̄ q̄d ē eccl̄ia. **M**ul
tū etiā disputat super h̄ ap̄los heb. 3. et. iij.
Magis aut̄ d̄buit sabbatū cōmutari in p̄imā
diez septimāe q̄ i aliā die cū p̄pter memoriā
n̄re creacōis q̄ illa die creauit de^o celum et
terrā. tū in memoriā n̄re redēptōis p̄terite et
resurrectōis future. resurrectio ei xp̄i māifesta
cio fuit n̄re redēptōis et exemplar n̄re future
gl̄ose resurrectōis. et q̄ die illa xp̄c resurrex
it. vocata ē dies illa dies d̄nica p̄pter xp̄i r̄ue
rētiā et sue resurrectōis memoriā q̄ vocabat̄
p̄rius dies solis. vt habet̄. C. de ferijs. l. ij.
De h̄ aut̄ diei s. d̄nice excellētia et celebraci
ōe habet̄ de ose. di. 3. sabbato. et. c. ieiunia.
et di. lxxv. q̄ die d̄nico Vocabat̄ aut̄ p̄ima di
es septiāne dies solis p̄ri^o. q̄ vt dicit̄ q̄dam
i p̄ima hora illi^o diei d̄nat̄ sol et i p̄riā secū
de ferie lūa. et i p̄ima tertiae mars. et i p̄ima
q̄rte mercuri. et i p̄ima q̄nte iupiter. et i p̄i
ma sexte ven^o. et i p̄ima sabbati sat̄n^o. **S**uc
cessit 3° i noua lege obseruacō d̄nice diei ob
suacōi sabbati. nō t̄m ex vi p̄cepti legis. s̄ ex
d̄stitucōe eccl̄ie et d̄suetudie p̄p̄i xp̄iani p̄di
ctis de cāis **H**is ē aut̄ figurāl̄ obsuacō diei
d̄nice sicut fuit obsuacō sabbati i veteri le
ge. et iō n̄ ē ita arca p̄hibicō opādī i d̄nico si
cut fuit arca i sabbato. **V**ñ q̄dam opa i d̄nico
cedūt̄ q̄ in sabbato p̄hibebāt̄. vt decoctio
ciboz et huiōi. et etiā in q̄busdā opib̄ p̄hi
bitis facili^o dispēsat̄ p̄ter necitātē i noua le
ge q̄ i veteri. quia figura p̄tinet ad p̄restacō
nem veritatis q̄ nec i modico o p̄portet p̄teri
re. opa aut̄ s̄m se cōsiderata mutari possunt
p̄ loco et t̄pe.

Quoniam quartū q̄d est a q̄b^o opibus erat ces
sandū in sabbato. sciendū q̄ in obsuacōia
sabbati duo sūt cōsiderāda. quoz vñ ē sic fis
et hoc est vt hō vacet reb̄ dīm̄. q̄d signifi
cat̄ ibi. memēto vt diē sab. san. Illa em̄ in le
ge sc̄tificari dicit̄ que diuino cultui appli
cant̄. ali^o ē cessacō opm. q̄ significat̄ ibi septi
ma die dñi dei tui n̄ fac omē op^o tuū **S**z d̄ q̄
ope itelligat̄ leui. xxxij. ex poi^o omē iqt̄ opus
seruile nō fa. i eo. **O**pus aut̄ h̄uile a h̄uicute
d̄z. Est aut̄ triplex seruitus. vna ē h̄uicute dei
et s̄m hoc op^o seruile dici possēt opus patrie
q̄d p̄tinet ad dei seruiciū. **M**ia ē q̄ hō h̄uit pec
cato s̄m illd̄ jo. 8. qui facit p̄ctm̄ h̄u^o ē pec
cati et s̄m h̄^o omē op^o peccati dicit̄ h̄uile. ter
cia ē q̄ hō h̄uit hōi. est aut̄ vñ^o hō seruus al
teri^o nō s̄m mētem s̄ s̄m corp̄ et iō s̄m hoc
opera h̄uilia dicit̄ opa corpalia in q̄b^o vñ^o
hō alteri seruit. **O**p^o aut̄ p̄imo mō dicit̄. nō

anua lund p̄m p̄p̄i p̄p̄i

376

A
376

Li. 1. p. 109

phibet i die sabbati. quia h eēt dtrariū fini
 obsuacōis sabbati. et silr etiā nulli actū spi
 ritual exercitiū ē dtra obsuatiā sabbati pu
 ta si q̄s doceat vbo l scripto. vñ nūeri. xxviii.
 di. glo. q̄ fabri et huiōi artifices ociat i die
 sabbati. lectoz aut dīne leg l doctoz ab ope
 suo n̄ d̄silit. nec tñ d̄tamiat sabbatū. Op̄ au
 tē h̄uile 2° mō vel terciō dictū d̄trariat obs̄
 uatiē sabbati i q̄ntū ipedit applicacōz hoīs
 ad diuina. et q̄ magis impedit hō a d̄inis p
 op̄ peccati q̄ p op̄ licitū licz sit corpale iō
 dtra p̄ceptū hoc magis agit qui peccat i die
 festo q̄ si aliqd op̄ corpale licitū facit. Vñ
 aug. li. de. x. cordis dicit meli⁹ faceret iud:
 us in agro suo aliqd vtilē q̄ in teatro sediti
 onis assiliteret. n̄ tñ peccās venialiter i sabba
 to dtra h^o p̄ceptū facit q̄ veniale sanctitatē
 nō excludit. Opera aut corpalia itātū h̄uilia
 dicūt in q̄ntū p̄prie p̄nēt ad h̄uiles. i q̄ntū
 aut sunt cōia h̄uis et liberis nō dicūt h̄uilia
 q̄libet aut tā h̄u⁹ q̄ liber tenet i nccarijs p
 uidere nō tācū sibi s̄ etiā p̄mo p̄cipue i pa
 nētib⁹ ad salutē corpale. s̄m illd̄ puer. viij
 erue eos qui ducūt ad mortē. secundario aut i
 d̄anis rez vitādis. s̄m illd̄ deu. xxij. nō vide
 bis bouē aut ouē fratris tui errantē et p̄teri
 bis sed reduces fratri tuo. et iō op̄ corpale
 p̄nēs siue ad salutē corpis p̄p̄i vel p̄p̄i si
 ue ad vitādum d̄anū imminens exterioris rei
 nō est dtra obsuacōz sabbati vñ d̄ns jo. vij.
 michi in dignam̄ quia totū boiez saluū feci
 i sabbato et mar. xij. q̄s erit ex vobis homo q̄
 habet vñā ouē et ceciderit sabbato i foueam
 nōne tenebit et ligabit eā. ar. e. d. ferijs licz
 et. xxij. q. 8. n̄ la. et de d̄se. di. i. sic. h̄ec th̄.
 Vñ aut i dieb⁹ d̄nicis vacādū sit ab oi ope
 h̄uili patet ex r̄spōsiōe q̄stionis p̄cedētis. q̄
 idez dicēdum est de d̄nica qd̄ dictū ē d̄ sabba
 to. potest tñ s̄m rich. cōsiderari et notari p
 aliū modum q̄ supra sic habitū quōd est op̄
 h̄uile. Sciēdū ergo s̄m ip̄m q̄ opus h̄uile op
 ponit⁹ opi liberali quoz vtrūq̄z in q̄ntū hu
 iōi pensari debet maxie ex p̄mo et p̄mo si
 ne ita q̄ ratiōe p̄p̄i et p̄p̄i finis. nō q̄dem
 finis accidētalis quē d̄stituit in terciō agētis
 s̄ essentialis quē p̄cipali⁹ respicit q̄ntū ē ex
 p̄e sua. iudicari debet op̄ h̄uile simpliciter
 vel liberale. et rōe finis p̄p̄i quē d̄stituit i
 tentio agentis debet formaliter iudicari op̄
 h̄uile vel liberale p̄ respectum ad agētem. vt
 em̄ vult p̄bs. v. ethi. c. iij. si quis luxurietur
 vt lucret⁹ auar⁹ si aut vt d̄lecter⁹ luxuriosus
 vidbit. Certū est aut q̄ corp⁹ debz h̄uilitate
 aie subdi et. aia. desup̄ sedere sic libera. Illa
 ergo opa q̄ tanq̄ finē p̄p̄i et p̄p̄i respiciūt
 rēporale bonū corpis ipi⁹ opantis sunt h̄ui
 lia. etiā si materialiter essent spiritualia. vñ si
 q̄s i corde suo meditet⁹ aliqd sciētiāle ordia
 tū vt ad p̄ximū et p̄p̄iū finē ad r̄pale lucz.
 illd̄ op̄ ē magis h̄uile q̄ liberale. Silr si q̄s
 aliqd op̄ faciat qd̄ ē materialiter seruire et
 illd̄ ordinet vt ad finē p̄ximū et p̄p̄iū ad bo
 nū sp̄iale ipi⁹ anime magis est liberale q̄ ser
 uile saltem p̄ respectū ad agētem vt scribere

De ferijs ti. xxij.

aliqd nō p̄pter r̄pale lucz. s̄ p̄pter edificacō
 nē aiaz et p̄pter d̄nū cultū. qd̄ cōfirmari p̄t
 ex. de ferijs d̄quest⁹ et de sta. mcā. cū ad mo
 nasteriū. Cū ergo sic vacādūz in d̄nicis dieb⁹
 ab omni ope corpali ordiatosicut ad p̄ximū
 et p̄p̄iū finē ad r̄pale bonū p̄p̄i corpis. vacā
 dum ē illis dieb⁹ ab oi ope qd̄ materialiter
 et finaliter et formaliter est h̄uile simpliciter
 et p̄ respectum ad agētem. Ab opi b⁹ aut q̄
 sunt materialiter libera et formaliter h̄uilia
 vt cū ad h̄occat⁹ studz et cogitat d̄ his q̄ cras
 vult p̄ponere p̄pter lucz r̄pale. et rult⁹ de
 aracōe terre sue q̄ in c̄stina die vult arare. n̄
 ita astringit hō abstinere in dieb⁹ p̄dictis si
 cut ab opi b⁹ q̄ materialiter et formaliter sūt
 h̄uilia. q̄ facilius est abstinere ab his q̄ ab
 illis. vñ p̄ tales act⁹ n̄ hō peccat mortaliter
 nisi p̄ h̄ec excludat⁹ vacacō illa q̄ necessario
 debet cultui d̄ino. Ab opi b⁹ aut q̄ sunt h̄uili
 a materialiter et nō formaliter p̄ respectū ad
 agētem. nō tēet hō necessario cessare i d̄nicis
 vñ. ff. de ferijs d̄inis. dicit lex ea q̄ ad milita
 rem disciplinā p̄nēt etiā feriatis dieb⁹ pa
 gēda vt addit a p̄parat⁹. et sic scolares lege
 re et scribē p̄nt. Et rō ē q̄ talia opa q̄ntū ad
 suū finē p̄ximū et p̄p̄iū sunt liberalia. s̄ rich.
 Circa quātū qd̄ ē vñ laborare i alijs di
 eb⁹ sit i p̄cepto sic req̄scere i die septio
 Sciēdū p̄o q̄ triplex est labor scz d̄bit⁹ d̄ces
 sus et phibit⁹. Debit⁹ est duplex vñ exclu
 des ocū aie mimiciū. et ad hūc tenent omēs.
 q̄ omēs tenent se exercē i aliq^o vtili rōe c⁹ ex
 cludāt a se tēptacōis i ḡsū s̄m id̄ ecc. xxij.
 mitte illū i opatōz ne vacz. ml̄tā em̄ maliciā
 docuit ociositas. Ali⁹ ē introducēs fructū. et
 ille ē triplex vñ p̄latōz de cura subditoz d̄
 quo. thi. v. q̄ bñ p̄sunt p̄ bñ dupli. ho. digni
 habeant⁹ maximi qui labo. i ver. et doct. Ali
 us actiuoz et hoc circa temporalia vt habeāt
 vñ viuāt et alijs subueniant de quo ep̄b. iij.
 magis autem laboret homo operando mani
 b⁹ qd̄ bonū ē vt habeat vñ tribuat. necessita
 tē paciētū et ad hūc tenent fortes corpe ne
 cogātur viuere ociose d̄ bōis q̄ debent⁹ alijs
 Sicut circa spiritualia vt ē labor p̄dicatoz et
 p̄biteroz sac̄menta ministratū. et sic cū apl̄s
 dixit. i. cor. 3. ego pl̄taui zc. subdidit vñ q̄
 q̄ p̄p̄iā mercedē acci. s̄m suū latz⁹ est d̄cem
 pl̄tauoꝝ in q̄bus et si q̄scat mēs a strepitu
 mūdi tñ in vigilat sollicitando d̄o placēdi et
 alijs d̄nā impetrādi. et sic dicit sponsa Can.
 iij. ego dormio et cor meū vigi. Nā in dormi
 cōe ē quies s̄ i vigilia labor. d̄ his laborib⁹
 d̄ sapie. 3. bonoz labor gloriozus ē fruct⁹.
 Et p̄dictis laboribus laborātes viuere pos
 sunt d̄ elemosia. q̄a p̄ illis a quib⁹ accipiūt
 vtiliter laborāt. Concessus labor ē hoīm mū
 di circa occupacōes r̄paliū vt habeāt vñ vi
 uant et p̄ r̄palia acq̄rat eterna. ecc. i. cognoui
 q̄ m eis esset labor et afflic. spirit⁹. phibit⁹
 est labor curiositatis et cupiditatis qui extin
 guit sp̄ialem quietem m̄ deo de quo hier. ix
 vt mique agerent laborauerunt.

De ferijs ti. xxij.

Labore 370

Ostea cū nō tm̄ vacādū sit in dieb⁹ do-
minicis s; etiā in aliqb⁹ alijs festis q̄
p ecclesiā indicūt ideo ad maiorem i-
structionē cōsiderādū est h̄ de ferijs. et primo
vñ dicāt et q̄liter distinguāt. 2º qñ festa et
alij dies incipiāt et finiāt. 3º q̄ i eis agi possint
et q̄ nō s̄m iura. **Sciēd** igit q̄ ferie dicunt⁹
q̄si foerie qz p̄stant vacacōez ab his q̄ agi so-
lēt in foro. vel dicūt ferie q̄si festiue. **Feriaz**
alie sunt rpaneē vt q̄ dāt p̄ fructib⁹ colligē-
dis et sunt duoz. mēsiū quoz. vn⁹ dat̄ ḡua
mēsiū alter ḡua videmiaz. et he ferie s̄m di-
uersas regiōes ciu⁹ et tardis idicūt. et iō a
p̄sidib⁹ p̄cipiūt. ex. e. p̄sides. et i his nō d̄bz
fieri p̄cessus iudicialis. nisi ex cōsensu p̄iū. ex.
e. c. quest⁹. et dicit ibidē hosti. q̄ i oī terra de-
bēt dari ferie p̄ messib⁹ et si n̄ crescit ibi āno-
na. qz hoies habēt sibi cōmuniter de ḡno ali-
quo tēpe puidere. s; p̄ videmijs nō dabūt
nisi vbi sunt vinee l̄ saltē vbi ē cōiter vsul vi-
ni. **Alie** sūt repētine. scz q̄s p̄iceps siue i pa-
tor idicūt. vel p̄pter victoriā. vel qz duxit vxō-
rē. vel qz fili⁹ ē ei nat⁹. Et si ali⁹ idixerit ca-
rebūt noie et p̄sequēs effectu. e. a nullo. et
dicūt repētine qz nō sunt certe. imo repētē i-
dicūt. **Alie** ferie sunt solēnes siue festiue. d̄-
q̄bus p̄cipaliter hic itēdim⁹. **Alie** autē ferie fe-
stiue sunt p̄cipue festiuitates p̄ circulū āni. s.
natiuitatis dñi. sancti stephāi. sancti. .jo. euā-
geliste. sanctoz. inoē. sancti siluestri. circūci-
lio dñi. eph. purificacōe sacte marie. pasca cū
tota ebda sua. Rogacōes trib⁹ dieb⁹. isti tñ
tres dies non obsuāt de cōsuetudie q̄ntū ad
māualē laborē. **Ascēsiō** dñi. dies p̄thecostes
s. .ipa dies cū duob⁹ dieb⁹ se. sancti. .jo. bap-
tij. ap̄loz. et marie pe. et pauli. sacti laurē-
cij. assumpcōis beate marie. natiuitas eius et
oia festa eiusdē. vt dicit. ex. e. c. q̄stus. dedica-
cio sacti michaelis. et hec oia p̄bat̄ d̄ cōse.
di. 3. p̄nūciādū. d̄dicacōe c̄libz oratorij. fe-
stiuitas oim̄ sactoz. sancti martini. et ille fe-
stiuitates q̄s ep̄i singuli i suis ep̄atib⁹ l̄ eccle-
sijs cū p̄lo laudauerūt. q̄ sunt nō generaliter
oib⁹ sed tm̄ vicinis circūstātib⁹ idicēde. qd̄
tñ itelligi debz de sanctis canosifatus auzori-
tate ecclesie romāe qz ep̄us p̄ se nō possit ali-
quē sanctū canonisifare. ex. d̄ reliq̄. c. 1. **Reliq̄**
vō festiuitates p̄ ānū cogi nō debēt ad feriād̄
nec p̄hiberi vt i. c. p̄nūciādū. Itē statuit ense-
bi⁹ papa festū iuencōis sancte crucis solēni-
ter celebrari. **de cōse. di. 3. crucis. festū** etiā ex
altacōis crucis celebrari d̄z. **De** anūciacōe
dō nō fit ibi mētio cū tñ sit celebre festū. q̄a
forte tpe illi⁹ cōcilij nō erat illa solēnitatis i-
stituta. **Ad** h̄ nota q̄ ex. d̄ ferijs. qm̄ dicit⁹
q̄ festiuitas sancte trinitatis s̄m diuersaz cō-
suetudines regionū a q̄busdā cōsuevit i octa-
ua pent. et ab alijs i dñica prima āte aduētū
dñi celebrari. **Ecclesia** q̄dem romana i vsu n̄
habet vt hui⁹i celebraret specialiter festiui-
tate. cū singulis dieb⁹. **Ḡla** patri. et. fi. et. s.
f. et cōsimilia dicāt ad laudē p̄tinētia trinita-
tis. Itē platis ecclesiaz p̄cipit q̄ festū corp⁹
is xpi feria quinta p̄ oct. pent. ānuati solēni-

ter celebrēt et p̄ oēs ecclesias faciāt solēniter
celebrari. et oib⁹ vere peitētib⁹ et cōfessis q̄
matutinis eiusdē festi i ecclesia i q̄ id festū fi-
et vel misse vel primis vel sc̄dis vesperis in-
terfuerit. p̄q̄libet haruz. c. dies. q̄ vō prime
tercie sexte none et cōpletorio p̄ q̄libz barz.
xl. q̄ vō p̄ octauas eiusdē festi matutis misse
vesperis et p̄dictis horis i terfuerit. c. dies p̄
octauas dieb⁹ singulis de iniūctis peniten-
cijs relaxāt. vij. s. li. hoc est i clement. de re-
liquijs si dominum.

Arca sc̄dm sciēdum q̄ dies incipit et fini-
t diuersis t̄pib⁹ et horis s̄m diuersitate
eoz. de q̄bz agit. **Ad** feriādū em̄ regulariter
incipit i vespera p̄cedēt et finit i se. vespera
ex. e. oēs. iniciū tñ et finis festoz cōsiderari
debet s̄m q̄litate eoz. et diuersaz cōsuetudi-
nē regionū. et sicut magnitudo festoz exigit
celebrari. sic vidēt ea debere p̄zi ip̄ce et tar-
di⁹ terminari. ex. e. qm̄. Quo vō ad ordinād̄ i-
cipit dies i vespera et finit i m̄a sequēt. vt p̄z
di. lxxv. qd̄ a patrib⁹. Quo ad iudicād̄ aut̄ in-
cipit i solis ortu et finit i occasu cū scz iudex
iā p̄ tribunali n̄ p̄t honeste sedere. vt ex. e. de
offi. dele. c. sulur. Quo ad soluend̄ vō incipit
i medietate noctis vni⁹ et finit i medietate
noctis alteri⁹. vt di. e. more romāo. Quo ad
treugas s̄uādas incipit i solis ortu et finit i
occasu. vt. ex. d̄ pace et treu. c. j. Quo ad ieiū-
nād̄ vō sexta feria incipit post cenā die iouis
et finit i m̄a sabati. et id ē d̄ ieiunijs alijs
vt. de cōse. di. iij. de esu. hec gōf.

Arca terciū sciēd q̄ i dieb⁹ festiuis d̄bēt
homines vacare himnis psalmis et cān-
tis spiritualib⁹. de cōse. di. 3. ieiunia. Itē p̄di-
cacōi et v̄tutib⁹ et regulari discipline. sed et
religiosi regulari obsuātie tūc magis q̄ i di-
eb⁹ alijs. ex. de vi. et ho. cle. cū d̄corē. et de
sta. mo. cū ad mōasteriū. et de ferijs licet. **Vt**
aut̄ istis hoies meli⁹ possint vacare debēt vt
dictū est supra abstinere ab oī s̄uili ope. vt a
mechāicis agculturis et ab alijs secularib⁹
negocijs. scz mercaturis placitis sentētis. iu-
dicijs sacramtis nisi cā faciende pacis. ex. e.
oēs. et de cōse. di. 3. rogacōes. et. xv. q. iij. c.
1. et. ij. **Vñ** nec sentētia lata nec iudicialis p̄-
cess⁹ fact⁹ in festis ob dei reuerentiā s̄uādis
etiā si p̄lea cōsēāt tenz nisi necessitas cogat.
vt si res esset tpe peritura l̄ pietas suadeat.
vt si sic cā debiliū vel miszabiliū p̄sonaz vt
dicit bern. et hoc i dieb⁹ ex̄p̄ssis. ex. e. c. q̄st⁹.
et exprimūt ibi oia festa sup̄dicta et septē di-
es dñice passōis. nō tamen ponūt ibi tres di-
es rogacōm. **Qd̄** aut̄ dicit⁹ ex. e. oēs q̄ sacram-
ta p̄stare non debent in diebus hui⁹i intelli-
gend̄ nisi p̄ pace vel aliēa necessitate. vel se-
cū dum bern. p̄fide p̄ obediētia p̄ fama. ex.
de. elec. significasti. dicit hosti. ibidē i glo.
q̄ h̄ et si sic honestū nō tamē necessariū. vnde
generaliter nō s̄uat. **Itē** nō debem⁹ infestis
flectere genua n̄ i trib⁹ cāib⁹. vn⁹ est cum
episcopi consecratio vel clericoz ordiācō ce-
lebrat. **Tūc** em̄ cōsecns et cōsecr⁹ tm̄ genua flec-
tere p̄nt s̄m q̄ mod⁹ cōsecōis requit. **Scd̄** ē

scd3 legē n̄ tm̄ hoies scd etiā iumēta sabbaro
sint vacare iussa exo. xx.

De quarto p̄cepto ti. xxiiij.

Qonsequenter considerandum est de quarto p̄cepto qd̄ po^o exo. xx. sic honora patrem tuum et matrem tuam ut sis longeuus super terram deum. v. d. sic honora patrem tuum et matrem tuam sicut p̄cepit tibi dominus ut longam vitam viuas. et bene sit tibi. hic ergo primo considerandum est de huiusmodi p̄cepti iussione. scdo de p̄missionis additōe. 3° de huiusmodi p̄cepti obligatōe. Circa primum quoniam plura scilicet quod dicit pater et mater in hoc p̄cepto. **H**ic p̄ dicitur multiplex. scilicet creatōe ut dicitur deum. xxxij. nonne ipse est pater tuus qui possedit fecit et creauit te p̄latōe ut p̄latus. ut ibidem. Interroga primum tuum et an. ubi dicitur et p̄pagatōe scdm̄ carnem. Ombus his modis p̄t hic accipi p̄. Oceptum enim illud p̄t intelligi tripliciter. primo scdm̄ quod dicitur esse a lege nature. scdo scdm̄ quod dicitur legis scripte a deo ispirate. tertio scdm̄ quod accipitur scdm̄ allegoriam in p̄prie. primo modo intelligitur pater carnalis natura enim non nouit nisi patrem carnalem quod est principium in esse nature. Scdo intelligitur pater spiritualis. lex enim scripta reputet p̄ter non tamen illum qui est principium in esse nature scilicet est illud quod est principium p̄ misterrum in esse gr̄ie scdm̄ i. cor. ij. in xpo iesu p̄ euangelium ego vos genui. 3° modo est deus. Dicendum est ergo quod hic p̄prie et p̄se honorari p̄cipit hō qui est principium in esse nature vel in esse gr̄ie. vñ dicitur glo. sup̄ i. deum. v. honora patrem. scilicet carnalem vel spiritalem. Allegorice tamen et in p̄prie deus. vñ glo. alia ibidem dicit deum et ecclesiam. Et sicut p̄ accensum sic enim in dilectōe proximi intelligitur amor dei. sic in honore patris intelligitur honor dei a quo omnis p̄nitentia in celo et in terra noiat. p̄prie autem et p̄ se honorari p̄cipit deus in primo p̄cepto. **H**ec alex. dicit an. **C**on quo consistit honor iste. **H**ic in duobus scilicet in reuerentia et sustentatōe ut dicitur glo. sup̄ i. eph. vj. honora patrem scilicet reuerentia consistit in tribus scilicet in affectu timēdo patrem offēlam ex amore. leui. xix. unusquisque patrem et matrem timeat. In effectu. scilicet obediēdo eph. v. filii obediite parentibus vris. In signo scilicet assurgēdo et huiusmodi sic sumit honor Ro. xij. cui honorē honorez ut p̄ glo. Sustentatio etiā consistit in tribus. scilicet in solatio verborum. **H**ieronymus nemo patrem asperis verbis ledat hoc filij loquantur quod parentes delectat audire. In huiusmodi op̄e ecc. iij. quod timet dominum honozabit parentes et qui dominus seruiet huiusmodi quod se genuerit in ope et h̄mone. In exhibitōe necessariorum. vñ eph. vj. honora patrem scilicet glo. honozare patrem est ei reuerentiā exhibere et necessaria ministrare. et hoc modo expoit dominus huiusmodi p̄ceptum Math. xv. Debet autem uterque honor p̄dictus scilicet reuerentiē et sustentatōis tamen p̄t carnali quod spirituali. quod enim uterque est principium idō debet utriusque reuerentiā. quod etiā uterque indiget idō utriusque debet sustentatō. **O**reterea in p̄t carnali est sp̄ialis rō reuerentiē. rō gnātōis ecc. vij. memto quoniam nisi p̄ illos non fuisses. et in p̄t sp̄iali p̄minentiā sublimitatis Ro. xij. omnis anima p̄tātibus sublimioribus subdita sit. scilicet in p̄t carnali est sp̄ialis rō sustentatōis rō educatōis ecc. vij. retribue illi quoniam et illi tibi in p̄t vō sp̄iali dispēsatiō istru-

ctōnis Gal. vj. comunicet auribus quod cathezizat verbo ei quod cathezizat in omnibus bonis. **H**ec alex. an. **P**otest etiā dici quod parentes in p̄t huiusmodi debent honor reuerentiē scilicet sustentatō et alia debentur eis rōe alicuius accidētis scilicet rōe indigentis vel alicuius huiusmodi. et quod quod est p̄ se. est p̄t eo quod est p̄ accensum idō sp̄ialr̄ p̄cipit honoratō p̄ntū in qua sic in quodā p̄cipali mādari intelligitur et sustentatō et quod quid aliud parētibus debet. **H**ec tho. **N**ota etiā scdm̄ tho. quod in p̄cepto isto intelligitur mādari quod quid p̄ntet ad redēdendū debitū cuiusque p̄sone sicut scdm̄ rōem in cludit in p̄cipali. **N**ota etiā scdm̄ alex. an. quod scdm̄ p̄prie rōem non p̄cipit hic nisi honor est quod p̄t dici p̄prie pater vel mater. in p̄cipiū p̄ generatōis scilicet carnalē vel sp̄ialē. in p̄t patris carnalis vel sp̄ialis. scilicet p̄lati. **S**cdm̄ omnes tamen rōes p̄t reduci ad hoc p̄ceptum honor senis qui dicitur pater etate. sic dicitur i. p̄t. iij. seniore ne in crepaueris. scilicet obsecra ut pater. **E**t honor regis quod pater dicitur misericordia. ecc. vij. **I**n iudicando esto p̄ misericors ut pater. **E**t honor socij scdm̄ quod supior estimat. **E**t honor cuiusque p̄sone alij exhibendus. **C**uius virtus est actus honorare patrem. **H**ic quod est actus cuiusdā virtus sp̄ialis quod pietas dicitur. et a tullio pars iusticie potest. ut infra in scdo li. tagit. **C**um enim ad rōes iusticie p̄ntet quod debitū alij reddat. ubi inuenit sp̄ialis rōe debiti alicui p̄sone. ibi est virtus sp̄ialis dicitur sub iusticia. debet autem aliquid alicui sp̄ialiter quod est principium p̄ducēs et gubernās in esse hoc autem principium pietas respicit inquantū p̄ntibus et patrie et his qui ad hoc ordinantur officij et cultū ipendit et sic p̄t quod pietas est virtus sp̄ialis ad iusticiā reducibilis et quod ad eā p̄ntz honorē p̄ntibus exhibere. **N**ota quod tullius dicit quod hec virtus. scilicet pietas exhibet parentibus et patrie officij et cultū. ut officij referat ad obsequiū. cultus vero ad reuerentiā et honore. quod ut aug. dicit. x. d. civitate dei. colere dicimur hoies quos honorificatione vel recordatōe p̄sencia frequētam. **E**t quidā in cultu p̄ntū intelligitur cultus oim̄ sanguineorum qui sic dicitur quod ex eodē patre p̄cesserunt ut p̄ pb̄m. viij. ethi. **I**n cultu vō patrie intelligitur cultus dicitur et oim̄ p̄ne amicorum. et idō ad hos p̄cipaliter pietas se extēdit. **S**ic ergo cultus et officij ut dicit tullius debentur oibus sanguine iunctis et p̄tē beniuolis. non tamen eque oibus scilicet p̄cipue p̄ntibus. **A**lij autem scdm̄ p̄prie facultatē et decentiā p̄sonarū. **A**d hoc itē nota quod sicut dicit aug. x. de ci. dei more vulgi. nomē pietatis est tamen in op̄ibus misericordie frequētatur quod idō arbitror euemisse quod hic p̄cipue fieri deus mādat ea quod si bi p̄ sacrificijs placere testatur ex qua etiā consuetudine factū est ut ipse deus p̄t dicat. **S**ed quare non est datū p̄ceptum de honore filiorum et aliorum hoim̄ sicut de honore p̄ntū. **H**ic rō naturalis non statim dicitur quod aliquid sit p̄ alio faciendū nisi cū hō aliquid dicitur debiti autem filij ad patrem est maxime manifestū. et ideo non ponitur sub aliquo p̄cepto decalogi ut aliquid beneficium vel obsequiū alicui nisi parētibus impēdat. parētēs autem non videntur esse filijs obitōres

pe de mlti

In quo p̄prie honor

Alc 2 d/pt

32

propter aliqua beneficia ab eis recepta. s; potius
 us eoduerso filio qd aliqd pns et pres amat
 filios ut aliqd ipoz. ut dz. viij. ethi. vn eisdē
 roib; nō ponūt aliq pcepta pntētia ad amo
 rē filioz. quib; nō ponunt aliq pcepta ordi
 nātia hoiez ad seipz. **¶** Quare iter pcepta scde
 tabule pzo po pceptū de penab; honorādis
 h; qd hō est rōe picipij cui; honor picipitur
 vñ sic in ordie ad deū primū pceptū ē de ho
 noze picipij qd est deus in prima tabula. ita
 in ordie ad pximū primū pceptū ē de honoze
 picipij qd ē hō i scda tabula vñ sic dicit hu
 de scdo vic. vtrobiq; picipij dignas honozā
¶ Circa scd; qd p; p; a scz qre magis pmitit
 pmiū i pzo pcepto et in qro q in alijs
 pceptis. h; hoies ut in plibus ad vtilitatem
 aliquā ordināt suos act;. et i ill pceptis op
 tuit pmissionē addere pmiij. ex quib; nlla vi
 debet vtilitas sequi vel aliq vtilitas impedi
 ri. qz vero pntes iā sunt in recedēdo nō expe
 ctat vtilitas de eis. et iō huic pcepto addit
 pmissio. S; et pcepto pzo d; phibitōe pzo
 latie qz p hoc videbat; a pparea vtilitas im
 pediri. quā hoies credūt se p pactū cū dmoni
 bus mictū. dsequi posse. **¶** Quare lōgeuitas p
 mitit; p pentū honoze. h; qd agruū est ut ei
 qui gratus ē beneficio beneficiū dseruet. in
 gratus aut beneficō priuari meret;. benefici
 um aut vite cozpal post deū a pentib; habe
 mus. et iō pntes honozās q; hñficio gratus
 meretur i vita dseruari. qui vō nō honozat tā
 quā ingrāt; meret; vita priuari. qz vō lōgeui
 tas n̄ alliceret nisi cū pspicitate ess;. iō deu
 qd exodū explanat. lōgeuitatē pmissaz i ero
 iunctā hñe pspicitatē determinat addēs et be
 ne sit tibi s; alex. qz vō bona vel mala pntia
 nō cadūt sub merito vel demerito nisi in q; cū
 ordinant; ad futurā remuneratōz. iō qñz s; m
 occultā rōem diuioz. iudicioz q; maxie remu
 neratōz futurā respiciūt. aliq filij pij i pntes
 citius decedunt. aliqui vero impij in eos diu
 tius viuūt s; m dho.

¶ Circa terciū qd est d; obligatōe h; pcepti
 querūt; p; a scz i qbus tenet; filij p; obe
 dire. h; s; m gō; supiozitatē ē mod; obediē
 onis. qz ut dz. ho. xij. ois ptās a deo ē. et ois
 aima ptāibus sublimiozib; subdita sic. ē aut
 supiozitas dstituta in spūalib; et t; palib;. et
 in t; palibus dupliciter scz q; tū ad regimē rei
 publice et p; p;e familie. pzo mō pēst; p; latus
 spūalis. 2o p; latus secularis. 3o p; carnalis. Si
 cut ergo determinat; obediētia p; lati spūalis i
 spūalibus et p; lati secularis i t; palib; reipub
 lice. sic obediētia p; nis in dispositōe reifamili
 aris. et s; m hoc p; t; dicit; q; filij patris familias
 tene; obedire patri i oibus pbabiliter pntē
 tibus ad necitatez vel vtilitatē reifamiliaris
 sic intelligi debz illd ad col. iij. filij obedite
 pentibus vestris in oibus. et filij mō intelligi
 debēt auctoritates d; silēs. **¶** Qd āt dz. deu. xxi
 si genuerit hō filiu d; mactē q; nō audiat p; nis
 et matris impiū lapidib; obzuet eū ois pplē
 quo debz intelligi oñdit; in se. auctoritate vbi
 dicit; monita p; nis audire d; mētēs et d; messā

tōibus vacans at; luxurie. vñ d; mpt; corre
 ptōis ē pētīm et malicia d; uersatōis q; nō cozi
 git; p monita p; nis. vñ p; q; filij tenet; obediē
 re patri i disciplina bonoz moz. qd intelligi
 debz de necessarijs ad salutē. **¶** hec alex. an. **¶**
 Nota ergo q; filij q; diu vūt; bonis p; nis debz
 ei obedire in exercitōe actū virtuosoz. si
 ue salubziū. i dispensatōe t; palii et submisstra
 tōe obseqoz. qñ ē; vinit seozsū a patre riuere
 debz s; m eius impiū. et si expedit submisstrare
 obsequium. si tñ p; aliqd p; cipiat qd sit cōtra
 salutis pfectū nō ē ei obediēdū s; m illd luc.
 .xiiij. qui nō odit p; m. s; c. **¶** Vtrū honoz sit
 exhibend; ex hoc pcepto malo p; lato et vide
 tur q; n. qz. j. ethi. v. qui bñ p; sunt zc. glo. ut ei
 spūaliter obediāt et exteriōza exhibeāt s; ille
 honoz nō determinat; nisi bñ p; sidenti ergo zc.
 cōtra ibidē alia glo. Ille duplex honoz exhibē
 dus ē oib; p; b; nis. s; maxie his q; laborāt vbo
 et doctrina. h; s; m alex. an. malo p; lato ho
 noz debet; q; diu ab ecclia tolerat;. Et licz ma
 le p; s; deat haberi debz ut bñ p; s; dens quousq;
 ab ecclia deponat;. vñ nō debēt debita ei sub
 erabi a subditis. Et generaliter ē dicend; q; in
 ferioz nō est iudicare de ep; nis vtz. scz bñ op
 ent; ho. xiiij. tu q; es q; iudicas alienū s; uum
 tñ eos dñs iudicabit p; a. iij. stat ad iudicandū
 dñs et sequitur verbū ad p; latus. vos depalti
 estis vineā meā. ra. pa. est i do. vñ. hec alex.
 an. **¶** Vtz filij accusat; p; z; hereticū soluat
 hoc pceptū. h; hereticus aut sibi tm obfuit
 ut qñ heresis ē occulta. aut etiāz alios p; aua
 doctrina corūpit. Et hoc scdo mō tenet; filij
 accusare p; m. s; pzo mō n̄ tenet;. Ratio hui;
 est qz honozē p; nis celestis tenet; p; ferre hono
 ri patris carnalis. vñ p; carnalis qui d; hono
 rat p; z; celestē nō ē sustentād;. vñ in tali cāu
 tenet; illud euāgelicū qui honozat p; m aut
 matre plus q; me nō est me dign;. et in deu
 in laudē leui. dicit; q; dicūt patri et matri ne
 scio vos. **¶** hec alex. an. **¶** Vtz occasiōe religi
 onis sint p; termittēda pietatis officia i paren
 tes. h; religio et pietas sūt due v; tutes nulla
 aut virtus alij v; cuti repugnat. qz s; m phm in
 p; dicamētis bonū nō est bono d; rariū. vñ nō
 potest eē q; pietas et religio se mutuo impe
 dian. ad pietatē aut p; tinet; exhibere pentib;
 officiū et cultū. s; m debitū mod; n̄ est aut de
 bitus mod; ut hō plus intēdat ad colendum
 p; m q; deū. s; ut dicit amb;. sup luc. nccitu
 dimi generis. diuie r; ligiois pietas anfert;. Si
 ergo cultus pentū a cultu dei nos abstraherz
 iam cultui pietatis pentū insistere ess; cōtra de
 um ideo in tali cāu p; termittēda sunt pietatis
 officia in pntes p; pter religiois diuinū cul
 tum. **¶** Vñ i hoc cāu dicit; hiezo. i epl a ad elyo
 doz. si p; in limme iaceat. si mr vbera q; bus
 te lactauit oñdat. p; calcatū p; ge p; m. p; cal
 catā p; ge m; rez. et siccis oculis ad vexillū cru
 cis euola. summū gen; pietatis ē in hac re eē
 crudelē. Sic etiā dñs dicit luc. xiiij. si q; ve
 nit ad me et nō odit zc. Si vero exhibēdo pen
 tibus obsequia debita nō abstrahat; q; a cul
 tu diuio hoc iam ad pietatē p; tenebit et sic nō

oportebit propter religionem deserere pietatem et in hoc casu dominus math. xv. respondit phariseos quod religionis intuitu honorem parentibus debitum subtrahere docebant. Et sic patet quod si penitus nostris carnalia obsequia nostra sint necessaria. ut sine his sustentari non possint. nec nos ad aliquid contra deum inducant. eos intuitu religionis deserere non debemus. Si autem sine peccato eorum obsequijs vacare non possumus. vel etiam sine obsequio nostro sustentari possint. licet eorum obsequia omittere ut amplius religioni vacemus. de hoc li. ij. ti. lxxij. c. Quid de religiosi in hoc casu dicendum. Et aliter et aliter est de constituto in seculo et de professio in religione. primus enim si penitus habet qui sine eo sustentari non possint. non debet eis relictis religionem intrare. quia transgredietur preceptum de honoratone parentum licet quidam dicant quod etiam in hoc casu licite posset eos deserere deo committendo curam eorum. sed si quis recte consideret hoc esset temptare deum cum habes ex humano consilio quid agere periculo sub spe divini auxilij penitus exponeret. Si vero sine eo penitus possent vitam transigere licet sibi parentibus relictis religionem intrare quia filij non tenentur ad sustentatorem parentum nisi in necessitate ut dictum est. licet inquit eis intrare etiam contra prohibitorum parentum quod quilibet ingenuus est liber quantum ad pertinencia ad dispositorem sui status presertim in his que sunt obsequij divini. Et magis est obtemperandum patri spirituali ut vivamus quam parentibus carnis hebr. xij. vñ dominus ut legitur math. viij. et luc. ix. reprehendit discipulum qui statim volebat eum sequi intuitu sepulture patris. poterat enim per alios se pelari ut dicit er. so. Sedus autem se professus in religione reputatur quasi mundo mortuus. vñ non debet occasione sustentatoris parentum exire claustrum in quo ipso desepelitur. et iterum se negocijs secularibus implicare. Tenetur tamen salva sui placati obedientia et sue religionis statu. prius studium adhibere quod subueniat parentibus eius. hec tho. et satis dicitur cum alex. an. Preterea si talis non sit obligatus ad exhibitorum corporalem honoris parentum. est tamen obligatus ad exhibitorum spirituale scilicet in reuerendo. in consolando. orando. ad bonum inducendo. et salutem anime procurando. in exhibitore one enim spirituali maxime habet profici. hoc preceptum in quo est confirmatio ad deum. hec alex. an. in 3o.

De quinto precepto. ti. xxv.

Consequenter considerandum est de quinto precepto quod est non occides exo. xx. et primo de ipso homicidio quod ibi prohibetur explicito. secundo de alijs iniurijs que committuntur in personam proximi prohibitis implicito ut p3 ma. v. Circa primum primo videndum est de breui huius precepti expositione. secundo ad maiorem instructionem de multiplici circa hoc dubitatione. Circa primum sciendum hoc preceptum explicito prohibet homicidium. implicito vero omnis motus ire sic explicat dominus. Est autem homicidium hominis ab homine facta occisio. prohibetur ergo homines occidi ab homine. ab homine inquit ut ab homine siue ut est homo. non autem ab homine ut a lege siue ut est legis minister dummodo non desit iustus ordo. iusta causa iustus animus. vñ non prohibetur occisio iniusta sed iniusta. est autem iniusta

si desit aliquod trium predictorum. deest autem iniusta causa cum aliquis sine merito occiditur. deest ordo iustus cum occidit ille qui non est legis minister. deest iustus animus cum iudex occidit libidine vindicte non amore iusticie. Est autem homicidium tripliciter. primo voluntate ut cum fit ex intentione. secundo casu ut cum fit propter intentionem. et hoc potest esse tripliciter scilicet vel dando operam rei illicite vel licite. et ad hoc adhibendo debitam diligentiam. vel non adhibendo. In primo casu et 3o non excusatur a toto sed a tanto. in secundo excusatur a toto. tertio fit homicidium ex necessitate et hoc autem necessitate vitabili. ut cum fugere potest et non vult propter verecundiam vel causam aliam. Sicut inenitabile ut cum quis occidit alium non libidine vindicte sed amore conservationis vite et anime. ne scilicet perdat vitam et animam et hoc cum moderamine inculpate tutele primo modo excusatur a tanto. secundo modo occidit imperfectis non perfectis. et excusatur a toto sicut aug. li. de libe. ar. et hec ad primum de differentijs homicidij sufficiat. quia isra. li. vij. ti. xij. de ipsis plenius agetur.

Arca secundum queruntur plura. scilicet utrum occidere plantas et alia brutia sit peccatum vel sit contra illud preceptum. Et quod non. ut enim dicit aug. j. de civitate dei quod dictum est non occides intelligitur de homine. nullus ei peccat ex hoc quod vitur aliqua re ad hoc ad quod est. ex ordinatione autem dei plante ordinantur ad usum animalium. et animalia ad usum hominum quod fieri non potest sine mortificatione eorum. dicitur enim gen. j. ecce dedi vobis omnem herbam et universa ligna ut sint vobis in escam et cunctis animam. et gen. ix. dicitur omne quod movetur et vivit erit vobis in cibum.

Nec obstat quod occidit hominem vel ovem alterius determinata statuitur pena exo. xxij. quia talis peccat non quia bouem occidit. sed quia homini damnum in sua re facit. Unde non dicitur sub peccato homicidij sed furti vel rapine. Ut liceat occidere hominem peccatorem. Et quod sic exo. xxij. maleficos non patieris vivere. et ro. xij. non sine causa gladium portat. dei enim minister est vindex in iram et qui male agit. Secundum enim aug. in quoniam super math. cum homo ab homine occidit hoc fit aut cupiditate nocendi sic fit ab hoste. vel iniuste aliquid auferendi sic fit a latrone aut ordine obedientie sicut fit a iudice. aut necessitate subueniendi. sicut fit a milite. in primo et secundo casu nulli licet occidere. in tertio autem et quarto licet. Omnis enim pars est naturaliter propter totum. unde videmus quod si expediat salutem corporis humani percussio alicuius membris. scilicet quod est putridum et aliorum membrorum corruptivum. laudabiliter percussit. quilibet autem persona singularis comparatur ad totam civitatem ut pars ad totum et ideo si quis sit civitati periculosus et eius corruptivus propter aliquod peccatum. iuste occiditur ut bonum civitatis conservetur. Si ergo maleficus occidatur amore obedientie seu iusticie. non peccat iudex odemnans. nec minister a iudice iustus occidens peccat tamen uterque si faciant hoc iuris ordine non servato. xxij. q. iij. c. p. l. et. q. v. miles. Nec obstat quod dominus math. xij. p. bibit exurpari zizania que sunt filij nequam.

ve ibidem dicit qz hoc fecit ut parceret mci
 co. i. bonis qd fit qm mali non possunt occidi
 qui sil occidant et boni vel qz latent inter
 bonos vel qz habent sequaces multos ita qz
 sine piculo bonoz nō pnt interfici. ut dicit
 aug. dtra pmenianū qn vero ex occisiōe maloz
 rū nō imminet piculū boīs s; magis tutela et
 salus. tūc mali licite pnt occidi. **U**trū liceat
 psonē priuate hoīez peccatozē occidere. **S**ed qz
 nō. vñ aug. j. de ci. dei. qui sine aliq publica
 amistratōe maleficū interfecerit velut homi-
 cida repurabit. sic em dictū est. occidere ma-
 lefactorē licz inq̄tū ordinarē ad salutē totius
 dūitatis et iō ad illos tm p̄nz qbz cura omic-
 ticar omunitatis seruāde. **P**reterea dē in legē
 da beate lucie. hō potest eē mister mortis nō
 vire. qz omīs vita est a solo deo. nec eam deus
 dare voluit p misterīū alicui. sic em auferre
 rem alicui sine auctoritate et volūtate ei nū
 quā licet. sic et multozoz occidere qd ē vi-
 tam auferre sine dei volūtate et auctoritate nū
 quā licebit **deu. xxij.** et ego occidā e^o vi. fa.
 p. cu. c. **E**deo qz quicūqz nō accipit p̄tatem vl
 a diuina auctoritate q est in lege. vl ab eius vo-
 luntate scz agnita ex inspiratōe. si interficit
 dtra illud p̄ceptū facit. **N**ec obstat qd **exo. xxij.**
 p̄cepit moyses. occidat vnusquisqz proximū
 suum p peccato vituli cōflatis qz fecerunt
 hoc ex dñi p̄cepto. **U**trū liceat clericis ma-
 leficos occidere. **S**ed qz non. **vñ. j. thi. iij.** Oportet
 ep̄m sine crimie esse nō violentū nō p̄cussorem
 et vñ. **ad eugenū li. de cōsideratōe** dic aggre-
 dere subditos sed verbo nō ferro. quid denuo
 vsurpare gladiū temptes quē semel iustus es
 ponere in vaginā scz in petro cui dictū ē. mit-
 te gladiū tuū in vaginā. **R**atio hui est. qz hō
 p̄cepto nō occides phibet quilibz occidere
 sua auctoritate. qz ergo mistris veteris testamē-
 ti erat auctoritas omīssa. mistris vero noui te-
 stamēti nō est accessa ut p se interficiāt. idō ex
 dsequēti phibent illo p̄cepto clerici interfi-
 cere in cā iusticie. **R**atio aut hui est qz ipi sūt
 clerici ad misterīū altaris in quo rēp̄sentatur
 passio xp̄i occisi. qui cū p̄cuteret n̄ p̄cutiebat
 ut dicit. **j. pe. ij.** mister aut debet suū dñm imi-
 tan s̄m illud **ecc. x.** s̄m iudicem populi sic et
 mistri eius. et iō nō op̄tēt eis qz p̄cutiant vel
 occidant. **N**ec obstat qz **pe. act. iij.** ananiā et
 saphirā interfecisse referē qz hoc p̄pria auctori-
 tate nō fecit sed potius dei sniam de eoz mo-
 te p̄mulgauit. vl potius eoz mortē quā dya-
 bolus inferre debebat p̄dixit et causaz scz cul-
 pam patefecit. **S**i obiciat qz impator auctori-
 tatem accepit a papa maleficos puniendi. di-
 cendū qz a deo p papam suscipit auctoritatē ut
 sit mister legis et iusticie diuine. **S**z ab ipa le-
 ge auctoritatē habz vsus misterij iusticie. vñ d
 aug. in qōnibus leui. cū homo iuste occidit
 lex occidit nō tu. loquit iudici seculari. **S**i
 obicit qz ille facit cū auctoritate fit. vñ pa-
 pa et epi qui p̄positos habet et iudices in cā
 sanguis vident occidere. dicendū qz duplex
 est auctoritas scz iubendi et innuēdi. prima est
 penes impatorē. scda penes papā et p̄sbros.

hec em est p̄dicatio diuine legis et hortatio ut
 principes obediāt ei. de prima auctoritate nō
 de scda intelligi debet qz ille facit cuius au-
 toritate fit. vñ bñ. **ad eugenū li. iij.** de cōsid-
 ratōe ostendit quō vterqz gladius ē ecclie scz
 materialis et spūalis. et qz ad eam p̄tinet gla-
 dius materialis nō q̄tum ad vsū vel iustitiam
 s; q̄tum ad nutū. qui inq̄t materialē gladium
 negat tuū. nō satis mihi videt attendere ver-
 bā dñi dicentis. auerte gladiū tuū in vaginā
 ergo et ip̄e forte tuo nutu et si non manu tua
 euaginand. alioquin si nullo mō ad te p̄tine-
 ret dicentibz aplis. ecce duo gladij hic. n̄ re-
 spondissz dñs satis ē s; nimis est. vterqz ergo
 est ecclie scz materialis et spūalis. sed is p̄ ec-
 clia. ille vero ab ecclia exercēd. ille sacr-
 dotis is militis manu. sed sane ad nutū sac-
 dotis et iustiz impatoris. **U**trū alicui liceat
 se occidere. **S**ed qz non. vñ **aug. j. de ci. dei.** qz
 dictū est nō occides intelligit de hoīe. nec
 ergo alterz nec te. nec em aliud qz hoīem oc-
 cidit qui se occidit. est aut hoc illicitū. primo
 qz peccat dtra seipm. facit em dtra naturalem
 inclinātōz et legē. et etiā dtra caritatē qua qz
 libet tenet diligere seipm. et ideo semp ē pec-
 catū mortale. **S**ed qz peccat in deū. sicut qz seruū
 occidit alienū peccat in ei^o dñm. et etiā vsur-
 pat sibi iudiciū diuinū. p̄tinet em ad deū solū
 mortis et vite iudiciū s̄m illd **deut. xxij.**
 ego occidā. et ego vi. fa. c. **N**ec obstat qz sam-
 pson se cū hostibus occidit ut habet iudiciū.
xxj. qui tñ numerat inter sanctos **hebr. xj.** qz
 ut dicit **aug. j. de ci. dei.** hō sibi spūs dei laten-
 ter suggestit. et eandē rōz reddit de qbusdā fe-
 mis sanctis quaz memoria ab ecclia celebra-
 tur. **N**ō obstat etiā qz razias qui se occidit lau-
 datur qz ex hoc nō laudat s; p̄pter zelū legis
 qui cōditur ex hoc qz se occidit licz occidere
 nō debuerit ut etiā dicit **aug. j. de ci. dei.** nul-
 lus sibi debet manū inicere ut effugiat hoīes
Sed obi^o qz **math. x.** dicit. qui p̄didit aiam
 suā p̄pter me sal. fa. eam. et aiam vocat ibi vi-
 tam. sed qz se occidit illo desiderio de quo dic
 apls cupio dissolui et esse cū xp̄o p̄dit aiam
 suā p̄pter deū. ergo inueniet eam. **S**ed s. d. s. san-
 ctos ibi aima dē vita aialis qz debet vno mō i-
 terimi. alio mō saluari. s̄m ei platonē duplex
 est mors vna nature scz cū aima egredit. alia
 virtutū scz cū p virtutes hō vicijs et volupta-
 tibz morit. prima ē expectāda. scda p̄curāda
 p̄denda est em vita aialis scda morte. nō pria
 si tñ illa prima p xp̄o inferat patienter ē su-
 stinēda. **U**trū liceat mulieri se occidere ne
 ab alio corūpatur. **S**ed qz nō qz nō debet in se
 committere crimē maximū qd est sui ip̄i occisio
 ut vicit min^o crimē alienū. nō em est crimen
 mulieris p violentiā violari si cōsensus nō af-
 sit. qz nō coinq̄natur corp^o nisi de cōsensu mē-
 tis ut lucia dixit. fornicatō aut vl adulteriū
 est etiā min^o peccatū qz homicidiū. p̄cipue sui
 ip̄ius. est etiā piculosissimū p̄ctm occidere se
 qz nō restat r̄pus ut p penitentiā illd peccatū
 expiet. **U**trū liceat alicui se defendēdo ali-
 quē occidere. **S**ed scdm rich. qz sic. et hoc patz

*ad legem p̄dixit iudicij
 est que ad p̄ctū p̄tinet*

Sam. p̄p̄t

*lucania vel mag. l. 2. p̄
 qd...*

prio autoritate. dicitur enim ergo. xxiij. si effringens fur suffodiens fuerit inuentus et accepto vulnere mortuus fuerit. percussor non reus erit sanguinis sed multo magis licet defendere vitam propria quam domum suam. 8o. et hoc est probatum per C. ad l. cornel. de sic. l. ij. et. iij. et. ex. de hoici. significasti. ij. vim enim vi repellere leges omnes et oia iura promittuntur in fieri de cum modamine iel. pate. tute. le. v. dicitur glo. seruat equum moderamem si tantum fiat illud quo omisso violentia repelli non possit. si 8o. violentum interficis si mortis periculum ab eo vitare non poteris sine pena interficis. et per pauca subdit. iniuriam vero illatam persone ex intervallo repellere non licet. quia sic esset vindicta. et sic intelliguntur iura que videntur contraria. Secundo ostenditur hoc ratione. omnes in hoc conveniunt quod interficit nocentem ut mister legis non est transgressor precepti de non occidendo. sed qui vult iniuste alium occidere est nocens secundum legem humanam. et etiam propter divinitatem quia propter hoc est in mortali peccato. et qui defendendo se tale occidit. eum occidit ut mister legis quia lex sibi concedit ut allegatum est ergo. et. hec rich. Ad maiorem autem evidentiam considerandum est secundum thomam. quod nihil prohibet esse duos effectus unius actus quorum alter sit in intentione alter vero sit propter intentum. morales autem actus accipiunt nomen ab eo quod intenditur non ab eo quod est propter intentum. cum sit causa per accidens. Ex actu igitur alicuius se defendentis potest sequi duplex effectus. scilicet propter vitam conservatam et iudicium occisio. Actus igitur huiusmodi ex hoc quod intenditur quantum ad primum non habet rationem illicitam cum sit naturale cuiuslibet quod se quantum potest esse servet. Potest tamen aliquis actus ex bona intentione proveniens illicitus reddi si non sit proportionatus fini. et ideo si aliquis ad defendendum propriam vitam maiori utatur violentia quam oportet erit illicitum. Si vero moderate erit licitum ut patet ex supradictis. Sed quia homines non licet occidere nisi publica auctoritate propter bonum commune ut patet ex supra dictis ideo illicitum est ut homo intendat homines occidere ut se defendat. nisi ei qui publicam habet auctoritatem que intendens homines occidere ad sui defensionem hoc refert ad publicum bonum ut patet in milite pugnante contra hostes et in iustro iudicis pugnante contra latrones. hec de thom. Quidam tamen contrarium dicunt scilicet quod non licet homines occidere in defendendo se. quia ut dicit augustinus. de li. ar. loquens de illis que hoc faciunt tales non sunt a peccato liberi. apud legem divinam. que per his rebus que oportet detentari sunt humana cede polluta. sed secundum hunc modum ibidem corpus nunc est inter res que oportet detentari. hoc etiam ideo videtur dicere in epistola ad publicolam. propterea plus tenet quilibet diligere animam quam corpus proprium. sed volens alium occidere iniuste. est in mortali peccato. ergo si se defendens occidat eum in tali statu propter salutem corporis sui salutem anime proximi habet opus. fuit hu. di. l. q. si ira. Sed ad hoc respondet rich. Ad auctoritatem enim augustinus dicit quod intelligi debet in causa in quo scilicet fugiendo vel adiutorium invocando. posset homo salvari et non vult propter reverentiam vel quia per aliam viam cohibere possit male factorem. vel quia iam accepto vulnere mortis insequitur et occidit recedens. Ad rationem dicit quod non ille qui interficit eum se defendendo. sed potius ipse

est causa sue mortis et damnationis in quantum scilicet illum alium ad occidendum eum qui interpretatur cogit. unde si ratio illa valeret minus peccaret occidens nocentem quam innocentem. Sed quod de clericis nunquam licet eis se defendendo aliquem occidere. Alii dixerunt indistincte quod hoc nulli persone private siue clerico siue laico licet. ut visum est supra. Alii vero indistincte dixerunt quod hoc cuiuslibet licet. Quidam autem distinxerunt inter clericos et laicos dicentes quod hoc clericis nulla necessitate licet. habet opus. videatur fuisse laus. et bene est de hoici. suscepimus in glo. ubi dicitur quod clericus non debet propter talia etiam contra saracenos armis se defendere et spoliante interficere. ar. xxij. q. viij. c. ij. et. c. duenio. et. c. suscepimus. et ex de voto ex multa. et di. l. clericus qui paganum. laicum vero pro patria et res suas defendere. et hostem etiam punire. ar. C. vi. l. ij. et. xxij. q. iij. dicitur. Sed autem alex. an. quia ex lege nature non est distinctio clericum et laicum et ideo preceptum est ex lege nature. ideo si prohibeant clericum in canone laico decessu occidere hoc non erit ex prohibitione precepti sed ex institutione ecclesie. unde illa distinctio respicit ecclesie institutionem. Ad hoc nota quod secundum legem reus homicidii non erit qui fure nocturnum occiderit. quod intelligitur si sine periculo reus et persone ei perire non potuit etiam si se telo non defendat ut tamen habet cum clamore resistit. secundum est de diurno. Ratio est quia de diurno discerni potest quod ad furandum non ad occidendum venit. Idem tamen de nocturno intelligitur et diurno si se cum armis defendat et periculo persone. et. e. si perfodiens et. ff. ad. l. cornel. de sic. fur. Et secundum aliquos si diurnus velit me interficere possit eum punire. ar. C. ad. l. cornel. de sic. l. ij. et. iij. Ratio habet quod si nocturnus cum rebus recedat eum propterea non agnoscat. secundum est de diurno. unde eum postea accusare poterit. ideo non tam facile occidi potest. Unde aliquis hominem casualiter occidens incurrat homicidii reatum. Sed secundum philosophum. ij. phi. casus est causa propter intentionem. et ideo ea que sunt casualia simpliciter loquendo non sunt intentata neque voluntaria. et quia omne peccatum est voluntarium secundum augustinum. consequens est quod casualia in quantum huiusmodi non sunt peccata contingit tamen illud quod non est actu et per se volitum vel intentum esse per accidens volitum et intentum secundum quod causa per accidens de remouens prohibens. unde quia non remouet ea ex quibus sequitur homicidium. si debeat remouere de quodammodo homicidium voluntarium. hoc autem contingit dupliciter. Vno quod dat operam rei illicitam. Alio modo quod non adhibet debitam curam. et ideo secundum iura si aliquis det rei licite operam et debitam adhibet curam. et inde sequatur homicidium non incurret homicidii reatum. Si vero det illicitam rei operam licet etiam dans rei licite operam et non adhibet debitam curam. si sequatur inde homicidium non euadit homicidii reatum. di. l. sepe. Unde tamen precepto prohibetur occisio hominis quolibet modo dicta. Sed quod habet prohiberi proprie occisio corporalis improprie vero et ex consequenti et interpretative occisio spiritualis si eius mors anime peior est morte corporis que ergo prohibetur inferre mortem corporis multo magis anime. Non tamen proprie potest dici mors spiritualis siue anime ab aliquo inferre alicui. quia non per causam sed tamen per occasionem. quia culpa non potest esse in aliquo nisi eo volente

licet ei aliquis possit occasione verbo vel fa-
cto p̄bere. **De his q̄ p̄inet ad homicidium**
maxime de differentijs homicidij et irregularita-
te et alijs penis quas quis incurrit require i-
fra li. vj. ti. xiiij.

De iniurijs corporalib⁹ alijs ab hoīo ti. xxvj

Questia consideranda ē de alijs iniurijs que
omittunt in p̄sonā p̄xi que etiā iplici-
te p̄hibent cū dicitur nō occides. utz ma-
v. et circa hoc q̄runt p̄la scz utz in aliquo
casu liceat aliquē mutare mēbro. **¶** q̄ sic.
hoc em̄ licet publice p̄tati p̄pter aliqd̄ malefi-
ciū exo. xxj. oculū p̄ oculo. l. i. et etiā p̄uate p̄
sone ex voluntate ei⁹ cui⁹ ē mēbr⁹ vel etiā ei⁹
q̄ gerit curā ip̄ius p̄cidere mēbr⁹ putidū p̄-
ter salutē p̄xi⁹ corp̄is cōseruandā. **¶** licet vero
nūq̄ licet. vñ etiā in nullo cāu licet p̄cidere mē-
brū p̄pter q̄dcunq̄ peccatū vitandū. qz salutē
sp̄uali s̄ p̄t aliter subueniri q̄ p̄ abscisiōz mē-
brū. qz p̄ctm̄ subiacet voluntati. vñ c̄riso. sup̄ i⁹
math. i. sunt eunuchi q̄ se castr. p̄pter reg. ce-
expones dicit. i. nō mēbroz abscisiōe s̄ malo-
rū cogitatōm̄ interpretatōe. est em̄ obnoxio male-
dictōni qui mēbr⁹ abscidit et em̄ q̄ sunt hoici-
daz talis p̄sumit. et postea subdit. nec ita cō-
cupiscētia fit m̄suetudo s̄ molestioz. Aliunde
em̄ fontē habz sperma qd̄ i nobis ē. et p̄cipue
a p̄posito icōtinēte et mēte negligēte. nec ita
op̄imit abscisiō mēbrū tēptatōes ut frenū co-
gitatōis. **¶** utz liceat patrib⁹ verberare fili-
os aut dñis suos. **¶** i ferre nocumētū alicui
nō licet p̄ modū pene nisi p̄pter iusticiā. Null⁹
āt iuste punit aliquē nisi sit ei⁹ disp̄satiō sub-
iectus et iō vberare aliquē n̄ licet nisi habēti
p̄tate aliquā sup̄ eū q̄ vberat. et qz fili⁹ subdi-
tur p̄tati patris et seru⁹ potestati dñi iō licite
vberare p̄t p̄ filiū et dñs seruū cā cōrectōis
et discipline. iō dicit p̄. xiiij. q̄ p̄cit vge odit fili-
liū suū. et ecc. xxiiij. suo malivolo. tortura et
op̄edes. p̄ h̄ aut q̄ ap̄l̄s dicit eph. vj. p̄zēs nō
lite ad iracūdiā puocare filios nō p̄hibetur
p̄ribus quin verberēt filios cā discipline s̄ ne
affligāt eos verberib⁹ imoderate qd̄ aut sub-
dit infra ibidē et vos dñi eadē facite s̄uis re-
mittētes minas dupliciter p̄telligi. vno mō
ut remisse minis utant qd̄ p̄inet ad moderati-
onē discipline. Alio mō q̄ n̄ semp̄ impleāt qd̄
sunt om̄iati qd̄ p̄inet ad h̄ p̄ iudiciū quo q̄s
om̄iatus ē penā q̄n̄z temp̄t p̄ remissiois mise-
ricordiā. **¶** S̄ obicit qz ph̄us dicit. x. et h̄. q̄
sermo patern⁹ habz solā monitōz nō aut co-
actiōe s̄ verberatō ē qd̄ā coactio. q̄ nō licet
penitib⁹ filios vberare. **¶** Maior p̄tās debet
habere maiorē coactiōe sic aut ciuitas ē p̄fe-
cta ciuitas. ita p̄inceps ciuitatis h̄z p̄fectam
p̄tatem coercēdi. et iō p̄t infligere penas irze-
pabiles scz occisiōis vel mutilatōis pater āt
et dñs qui p̄sunt familie domestice ē ciuitas i
p̄fecta p̄tatem h̄z imp̄fectā coercēdi s̄m pe-
nas leuiiores q̄ nō inferūt irzeabile nocumē-
tū cui⁹ modj ē verberatō. **¶** utz liceat aliquē
incarcerare. **¶** q̄ sic scz s̄m ordinē iusticie aut
in penā aut cautelā alicui⁹ mali vitādi. vnde
leui. xiiij. dicit q̄ quidā p̄pter peccatū blasphemie

incarcerat⁹ fuit. simpliciter aut aliquē in-
cludere vel ligare p̄tinz t̄m ad eū qui dispone-
re h̄z vniuersaliter d̄ actib⁹ et eius vita. qz p̄
hoc etiā impedit a bonis agēdis. cui libet t̄m
licet hoīem detinere ad horā ab aliquo illici-
to ope mox p̄petrādo. puta ne de alto se p̄ici-
at. vel alterz feriat. **¶** Aggrauat⁹ aut p̄ctm̄ hui⁹
mōi iniuriāz ex hoc q̄ inferūt in p̄sonas cō-
iūctas. **¶** Sed cui op̄etit actio iniuriāz. et d̄
tra quos et in q̄tū. **¶** q̄ actio dat⁹ iniuriā pas-
so. patat⁹ aut q̄s in seip̄o et i filio que h̄z i po-
testate. **¶** Institū. de iureiur. patitur et fili rōne
ep̄us i clericis. et abbas i monachis. et dñs i
seruis. ut ibidē. **¶** s̄. seruus aut. et vir i vxore. q̄
si sit filiafamilias dat⁹ actō trib⁹ scz ip̄i et vi-
ro et patri. nec vna actio cōsumit⁹ p̄ alia. **¶** Si t̄m
iniuria fiat viro actio nō dat⁹ vxori. qz equū ē
vxores a vnis defēdi nō ecōuerso. ff. e. l. j. da-
tur etiā hec actio sp̄sō si fiat iniuria sp̄ose. ff.
e. l. apud. qd̄ intelligit⁹ de sp̄sō in p̄nti dat⁹
etiā heredi ab iniuriā illatā cadaveri ei⁹ cui⁹
est heres l̄ si fama ei⁹ sit lacessita. ff. e. l. j. **¶** Da-
tur etiā actō nō solū cōtra p̄cussorē s̄ etiā cōtra
eum qui p̄curauit q̄ p̄cuteret. ff. e. l. nō solū
Postq̄ aut cōstitit i iudicio d̄ iniuria si sit fa-
cienda cōdemnatō pecuniaria. iudex defert iu-
ramētū iniuriā passo q̄ iuret ip̄tū de suo de-
disse vellet anq̄ talē iniuriā sustineret. **¶** Et qz si
aimose iuraret iudex p̄xi⁹ taxabit certā quāti-
tatem pecunie infra quā iurabit. **¶** Et cōsiderabit
qualitatē iniuriā passi. scdm̄ em̄ gradū digni-
tatis et honestatis vite crescit et minuit⁹ esti-
matio iniurie insticu. e. s̄. pena. **¶** S̄ postea q̄ iu-
ratū fuerit nō licebit in minori quātitate cōde-
nare. **¶** C. de iudicijs. et in autē. hodie zc.

De duello. ti. xxvij.

Quando ex duello sepe puenit hoici-
diū iō de duello ē hic dicēdū et primo
de ip̄o. 2. de pena ei⁹. **¶** Circa primū
querūt p̄la scz quid ē duellū. **¶** Duellū ē sin-
gularis pugna que fit ad p̄batōz rei alic⁹ ita
ut q̄ sic se p̄baturū offert et vicerit p̄basse cre-
datur. si nō vicerit etiā in p̄batōe defecisse pu-
tet⁹. **¶** Dicit⁹ aut duellū q̄i duoz bellū. dicitur
etiā monomachia q̄si vnica et singularis pu-
gna. dicit⁹ etiā in plerisq̄ p̄tibus iudiciuz eo
q̄ ibi iudiciū dei expectet⁹. **¶** utz duellū sit
licitū. **¶** q̄ nō etiā inter laicos qz ibi d̄ tē-
ptat⁹. et scriptū est deu. vj. et math. iij. nō tē-
tabis dñm deuz tuū. et. xxi. q. ij. quent⁹. **¶** Nec
obstat p̄ dauid pugnauit cū golia. ij. q. v. mo-
nomachia. qz p̄uilegia paucoz nō faciūt le-
gem cōuem. xxvj. q. ij. nō exemplo. **¶** Re p̄batur
etiā duellū scdm̄ legē romanaz. ut. C. de act.
et obli. negātes. et de gladiatozib⁹. l. j. li. xj.
lex t̄m lumbarda et municipalis i m̄l̄tis casib⁹
duellū admittit. et cōstitutio friderici de pace
tenēda. l. si quis hoīem. dicit si quis hoīez in-
ter pacem cōstitutā occiderit. se p̄ duellū defē-
dere p̄t q̄ ad sui corp̄is tuitōz eū occidit. **¶** Sed
s̄m host. in aliquo cāu nō debet admitti ut di-
ctū est qz est p̄batio deceptorā et iō nō tran-
sit in rem iudicatā sn̄ia. imo debet retractari
veritate comperta. ut ex. de pur. vul. c. ij. **¶** Nec

L

77

mutilatio et mors. tibi sic pugnabitur imputat
 Et si dicat qd dcessum fuit filiis isrl vt disce-
 rent arte certadi cu hostibz iud. iij. dicunt qd h
 no fuit eis dcessum nisi vzgete nccitate. nec d
 tra se innice sz dtra eos quos expugnare debe-
 bant scz chananeos Et si dicatur qd bellare in
 cau est licitu. ergo et discere bellare qd fit p
 exercitiu est licitu. dicunt qd licitu est si debito
 mo et sine salutis piculo fieret sz sic no fit in
 tozneamendo. Alij distinguunt qd tale exerci-
 tiu fieri pot cu moderamine dlictus et sine di-
 scrimie salutis si adhibeat debita cautela et
 in pparatoe et in executoe. et tuc aut fit ad o-
 stentatoez potentie siue vane glorie. vt ppter
 questu auaricie et tuc simpliciter e illicitum.
 Aut fit ppter expientia pzie fortitudis et vlt
 armoz et bellice industrie vt habeat idonei-
 tas belladi p fide et pace ecclie et tuc est li-
 citu. Sic ergo si hoc fieret cu bono moderami-
 ne. et bona intentoe et ppter eccliam no esset
 phibitu nec essz pctm. sz esset vale p defesio-
 ne reipublice. et id no est phibitu in civili iu-
 re qd p. ff. de alea. solent vbi dcedunt ludi in
 quibus virtus corporalis exercet. Prohibetur
 aut hm ius canonicu ppter abusum ludetium
 ppter que sepe puenit inde mors hoim et pi-
 culu aimaz. Obligat tñ eos phibitio quacuz
 tozneant intentoe. qz statutu e generale. ex. d.
 toznea. c. j. Pena tozneamētantiu est hm ca-
 nones q tozneas si que etiā cau occiderit ho-
 cidij reus et irregularis erit qz em talis ludz
 est phibit tan p multu piculosus quodqd ex
 eo seqt ludeti totaliter imputat. ar. ex. d. p. sup.
 .c. j. nec ab hac pena nccitas imines i toznea-
 do excusabit qz ad hanc nccitate sponte et ex
 pposito se ingessit. et ideo imputet sibi. ar. ff.
 qd me. ca. si mlt. R. primo Ille aut qui in toz-
 neado occidi carere debz eccliaistica sepultu-
 ra. licet ei si mortuus fuerit vel letale vulnus
 accepit ei penitenti pnia no negetur. ex. e. c. j.
 nec p dñs viatcu. ar. di. l. penitentes. et ex. de
 penitentijs qd in te. et sic qd plus e dcedit et
 qd min est negat qd est hic speale. vt h tero-
 re desistat milites ab hoc ludo. Plac aut pena
 patiuntur illi soli q illuc aio tozneadi veniunt
 et ibide decedunt. et subaudi. vel letale vulnu
 accipiunt. Si aut aliqs curiositate videndi toz-
 neameta vel ca repetedi debita vel alia simi-
 li ca vadens illuc mortuus ibi fortuito cau
 fuerit non negabit ei eccliaistica sepultura.
 maxime si xpi corpz recepit. et vnct oleo sa-
 cro fuerit. ex. e. c. ij. Ideo vero dicitur ibi ma-
 xime quia sufficiunt ibi certa signa peniten-
 tie. extra de senten. ex. a nobis. ij. In clerico
 tñ qui ad videndu tozneametu iuit et ibi de-
 cessit forte locu habebit pena decreti. xxij. q.
 vlt. q est q licet sepeliat p eo tñ nec oro nec
 oblatio fiat hm host. Quid de militibz q il-
 luc aimo pugnadi accedunt. n tñ ostendunt. ali-
 qui tñ ab alijs occisi sunt nuquid tales ad or-
 dines pmoueri poterunt. sz q no hm gov. ray.
 et host. qz ad rem damnata et phibita accesserunt.
 et idem dicunt de illo qui interest bello
 illicito impedit em talis ppter culpa pceden-

te. xv. q. j. c. fi. et de pe. di. j. si qs cu telo. Do-
 test tñ vt dicit rap. cu talibus dispesare epus
 dūmō nec mors nec mutilatō mebz fuerit sub
 secuta. ar. etiā d. cleri. pug. i duello. c. j. et. ij.
 Et intelligit rod. si n fuerit p illos licet fuerit
 p alios subsecuta. Quid de his q milites l
 alij lucrant in tozneamētis nuquid pnt ea re-
 cinere. sz hm rich. in quadā. q. de quolibz et
 hm rod. si quis dtra legē tozneamētōz aliqd
 lucratus fuerit. si scit a qo habuerit tunc ei re-
 stituet vel p eo paupibus dabit. si habet vn
 possit. si aut hm legē tozneamētōz no tenet
 a reddere a quo habuit. sz i foro penitēcie in-
 duci debet q illd in vsus pios erogat si autē
 hanc penitētia suscipe nolit no debz ad eā co-
 gi. sz alia pnia dz ei iponi et absolutō impedi-

De bello d. xxix.
 Quidem q in bellis pla fiut hoicidia co-
 sequenter de ipis sut aliqua hic notada
 quedā em querunt de eisde infra li. ij. i
 ti. de caritate p eo q determinat ibi de pace
 que e effectz caritatis cui scz paci o pponitur
 bellu. Querit at ibi vtz bellare semp sit pec-
 catu et vtz epis et clericis liceat bella face-
 re. et vtz liceat vti insidijs in bellis. et vtz
 liceat bellare in festis. his ergo qonibz hic p
 missis. primo vidend est q bellu fit dicit iustu-
 scdo vtz liceat se defendere. Circa primum
 sciendum breuiter. q sicut dicitur infra ibide
 in solutione prime questionis iuste bellare li-
 cet. Ad hoc autez q sit bellum iustum tria re-
 quirunt. scz auctoritas principis ca iusta et ite-
 rio recta. vt pbat ibide. Su ppositis ergo his
 que dicuntur ibi addendū est ad maiore instru-
 ctione de hac materia q sic no. host. in suma
 ti. de treuga et pace multiplex e bellu. vnum
 qd est inter fideles et infideles et hoc e iustu
 rone fidelium et no respectu infidelium. ex. d. he-
 reti. excōicam. Aliud bellum e inter fideles
 hinc inde. et h fit aut auctoritate iu. aut ppa
 voluntate. si fiat auctoritate iudicis legitimi no
 erratis. puta qz h dtra quos dat auctoritatem
 ei subsūt imediate. et habz ius exercedi i eos
 mez impiu nec est iudex in ca ppeia nec errat
 dicit potest iustu. ff. qd me. ca. dñet lgit. con-
 tra no subditos no dabit actionē. qz actoz se-
 quit forz rei nisi forte in defectu iudicis iu-
 riantis. ius reddere nolētis. vt. xxij. q. ij. c. ij.
 Ideo etiā qui no habz mez imperiu hac acti-
 onē dare no pot. ff. de iudi. om. iudi. l. ij. nul-
 lus etiā in ca ppeia pot esse iudex. xxij. q. j. §. j.
 No excusabit aut error iudicis impugnatē sal-
 tem a toto. ex. de tēpōri. oz. dilectz. §. cu igit
 Nam et si pbabilis est. dpto tñ errore satis fi-
 eri debz. ex. de fri. firmitatis. §. quauis. est tñ
 p auctoritate iudiciaria psumendū nisi appare-
 ret contrariū. ex. de renūc. in pntia lgit qui au-
 toritate iudicis talis scz legitimi no errantis
 aliū impugnat iuste impugnat. Impugnatus
 aut iniuste se defendit qz tanto magis a pparet
 de crumacia et rebellionē psuptuosa. ar. d. pe-
 di. vj. §. fi. ad fi. Idem e si fiat auctoritate iuris
 pbicūqz dcedi a iure qo ad eū cui ius dcedit
 sicut e ponere exemplū in assimis quos si qs

3. requit ad pntia bellu

receptauerit est hodie a p[ro] romano p[ro]petuo
diffidat. ita q[ue] p[ro] occupari a[ut] bona. ita q[ue]
nulla req[ue]rit alia diffidat li. vj. de hoici. p[ro]
h[uius] ai. q. fi. Exemplum etiā in. C. q[ue] liceat vni
cuiq[ue] sine iur. se. v. m. l. j. Adem in p[ro]xi vel vici
ni repellēda iniuria. Si autē nō iterueniat au
toritas iur. vel iudicis hinc inde ē iniustū q[ue]
ad pugnātes iustū autē quo ad defēdētes. ff.
de iusticia et iure. vt. vi. ē ergo bellū iustū s[ecundu]m
host. ibidē qd edicto publico p[ro]cipis gerit[ur]
p[ro] reb[us] repetēdis aut p[ro]pulsandoz hostiū cā
xxij. q. ij. iustū. et. q. cū ergo. Et breuiter q[ue] au
toritate iudic[is] p[ro]p[ri]e recte supuētere gladium
accipit siue iubeatis siue d[omi]natis iuste bellat.
xxij. q. ij. q. ecce. Qui ergo autoritate p[ro]p[ri]a
gladiū accipit ē gladio feriend[us]. xxij. q. j. q.
j. Et q[ue] sine iussu p[ro]p[ri]is bellū ingerit tene[re]
lege iulia maiestatis. ff. ad. l. iul. ma. l. ij. li
cet iminēte necitate sufficiat auctas m[ag]i of
ficioz vt. C. de fabricis b[us] in fi. li. xj. Ad
hoc nota s[ecundu]m host. ibidē q[ue] q[ue] est bellū iustū
nō t[ame]n heretici s[ed] o[mn]ia capiūt et spoliantur et
spolians fit d[omi]n[us] rei. xxij. q. v. dicat. et di. j.
ius naturale. et. ff. d. acq. re. do. l. naturalē. q.
vlt. Si t[ame]n aliq[ui]s sub aliquo militet tota p[ar]da ē
d[omi]ni. s[ed] d[omi]n[us] tene[re] eaz eq[ui]liter diuidere. vt. xxij.
q. j. militare. fit at hec diuisio s[ecundu]m qualitatez
p[ro]sonaz. Qd autē dicit[ur] in dicta. l. naturalē. q.
ea q[ue] capim[us] in bello n[ost]ra sunt. vt. x. q. i. ac
cipiētis. tene[re] t[ame]n illa d[omi]no dare vt ea diuidat
s[ecundu]m p[ro]sonaz. merita s[ecundu]m. jo. Insup nota q[ue]
deficiēte iusticia ciuitas vel d[omi]n[us] terre si negli
gens fuerit reddere iusticia p[ro]t impedi. xxij. q.
.ij. d[omi]n[us] et aduersari[us] dep[re]dari vt i. li. de feu
de inuestitura quā t[ame]n accipit a semp[er]uo. q.
fi. qd intelligi d[icitur] gladio sp[irit]uali p[ro]missio. ex. de
iudi. cū nō ab hoie. Et p[ro]missis elici p[ro]t s[ecundu]m ho.
ibidē q[ue] ē bellū septuplex. primū scz qd ē iter
fideles et infideles p[ro]t dici romanū q[ue] roma ē
caput et m[ag]i fidei n[ost]re et h[oc] est iustū. scd[us] ē iter
fideles pugnātes auctate iudic[is] et p[ro]t dici iu
diciale. et ē iustū. terciū ē qd faciūt f. deles iu
dici d[omi]nates et ē iniustū et p[ro]t dici p[ro]suptuosū.
q[ue]rū ē qd faciūt fideles aucte iur[is] et p[ro]t dici li
citu. quicū ē qd faciūt fideles d[omi]na aucte iur[is]
et h[oc] ē iniustū et p[ro]t dici temerariū. sextū est qd
faciūt aucte p[ro]p[ri]a alios impugnātes et h[oc] ē in
iustū et p[ro]t dici volūtariū. septimū ē qd faciūt
fideles auctate iur[is] se defēdēdo d[omi]na eos quī
volūtarie impugnat et h[oc] ē iustū et p[ro]t dici vo
lūtariū necariū. In bello ergo romano iudici
ali licito et neciō nō tene[re] q[ue] ad restitucōz. In
p[ro]suptuoso vō temerario et volūtario tene[re] q[ue]
libet ad restitucōz s[ecundu]m h[oc] itellige illd. ex. d. iur
reiu[er]i. sic. Quid ergo de comitib[us] et alijs do
minis q[ue] sine auctate p[ro]p[ri]is arma sumunt
et sumi faciūt et vasallos p[ro]p[ri]os exheredant.
h[oc] hosti. nō dubitat qui ad restitucōz tene[re]
nisi seruēt ordi[n]e iuris q[ue] est scz q[ue] si vasallus
iuri stare velit audiat si d[omi]n[us] impugnet
qd fieri p[ro]t iur[is] auctate vel iudice p[ro]cipiēte. C.
de ep[iscop]is et cle. si qui i hoc gen[er]e. si ergo ē d[omi]n[us]
qui imediate subest p[ro]p[ri]i d[omi]n[us] querat[ur] de va
sallo p[ro]p[ri]o et nō dicat ius sibi. s[ed] auctate prin

cipis gladiū assumat vel ad dyocesanū vasal
li recurrat. Ad cui[us] monitōz si noluerit obedi
re excōicabitur rōe peccati. ex. d. iudic. nouit
et si p[ro] annū excōicatur steterit extūc dyocesa
nus eū et res ei[us] exponere poterit. ar. xj. q. iij.
rursus. et. c. quiq[ue] debet em[er]e seculare brachiū
recurzere ad eccl[esi]asticū sic fit ecōuerso. ex. de
iudi. cū nō ab hoie. q. fi. Quid si barōes sub
ditū comitis vel ducis habēt guerzā d[omi]na euz
vel etiā comes d[omi]na regem vel ecōuerso cui[us]
p[ro]p[ri]is autoritas ē req[ue]renda. Rūdit rod. q.
p[ro]p[ri]e q[ue] nullū h[ab]z supiozē siue sit rex siue im
patoz potest autoritate p[ro]p[ri]a si subsit cā iusta
mouere bellū tam d[omi]na subditos q[ue] d[omi]na extra
neos. Potest etiā suis subditis d[omi]nare autozi
tate bellandi. tam d[omi]na p[ro]p[ri]e extraneū q[ue]
d[omi]na subditos ei[us] si cā subsit et expedire vide
rit. s[ed] nō d[omi]na subditos p[ro]p[ri]os q[ue] diu potest in
iuriante iustificare vel q[ue] diu vult coraz eo vt
coraz suo iudice iuri stare. si sit iudex inter h[ab]z
mōi p[ro]p[ri]e et iniuriante. Si autē nō poss[et] reū
iustificare. aut si ille nō vult iuri stare nō t[ame]n
p[ro]p[ri]e hui[us] s[ed] etiā ille p[ro]p[ri]e qui super
se supiozem hab[et] mouere potest bellum d[omi]na
hui[us] iniuriante. si subsit ei mediate vel imme
diate et passo bellādi d[omi]na enm licentiā dare.
Si autē iniurias nō subsit imediate v[el] mediate
p[ro]p[ri]e sup se supiozem hab[et]. p[ro]p[ri]e ille
dare nō p[ro]t autoritate subdito suo mouendi ar
ma d[omi]na eum. Sed autoritas p[ro]p[ri]is supiozif
est req[ue]renda. maxime si iniurians ille p[ro]p[ri]e
mediate vel imediate ad iurisdicōz illi[us] p[ro]p[ri]is
supiozis. Cum ergo vasall[us] comitis h[ab]z
guerzā d[omi]na comitē autoritas regis ē req[ue]rēda
si at comites d[omi]na regē et rex nolit eis ius ex
hibere p[ro] pares curie humiliter req[ue]situs si ius
suū ar mis defendat cū moderamie iuculpatē
tutele nō peccat. Mutzitate t[ame]n p[ro]p[ri]a reges nō
poterit impugnare. papa t[ame]n facta de regis ex
cessu denūciatōne si rex nollet a peccato deli
stere p[ro]t eū excoicare et crescere d[omi]n[us] aucta
autoritate mouēdi d[omi]na eū arma dare. Cū autē
rex hab[et] cām guerze d[omi]na impatozē vel econ
uerso nō credit q[ue] vterq[ue] vel alteruter teneat
ius suū p[ro]sequi in forma iudicij cū neuter illo
rum habeat sup se supiozē. peccar[is] t[ame]n mouē
do bella iniuria passus si iniuriatoz satis facti
onē offert ad arbitriū bonoz viroz de pla
no et sine strepitu iudicioz. Ad h[oc] nota s[ecundu]m
hosti. et inno. ex. de resti. spo. sup. c. olim cām
et de iureiurā. sic. q[ue] bellū aliq[ui]n dicit[ur] p[ro]p[ri]e. et
sic solus p[ro]p[ri]e qui supiozē nō hab[et] p[ro]t idi
cere bellū etiā d[omi]na eos qui nō sunt de iurisdicō
tione sua s[ed] alteri[us] p[ro]p[ri]is et tūc p[ro]t capere
p[ro]sonas et res hostis et etiā alioz iniuste iu
uantū eum et capti sunt capientū seru[us]. Ali
q[ui]n bellū d[icitur] large. et sic quisq[ue] platus hab[et]
iurisdictionē t[em]p[or]alem d[omi]na subditos inobediē
tes licite mouet arma. xv. q. v. autoritate et. c.
sanctoz. sicut etiā talis licite mouet bellū p[ro]
tuendo iure eccl[esi]e cui etiā potest interesse li
cet nō debeat p[ro]sonaliter pugnare. xxij. q. iij.
maxian[us]. et. ij. q. viij. i. et in his caibus non
dicit[ur] p[ro]p[ri]e bellum fieri. sed melius executio

iurisdictionis l' iusticie. ff. de rei ven. q' res. ite
 qn' quis vim vi repellit incōtinēti. nec i his
 capi fiūt serui. dicūt tñ aliqui q' si bellū non
 est indictū dtra aliquē. s' aliquo dictoz mo
 doz pcedit' dtra eum. tūc nisi forte d' muni
 tōibus eoz lederet' ille q' pcedit dtra eū. nō
 posset cape res vel psonas auxiliatoz ei'. ni
 si primo pferret sentētiā dtra eos. ij. q. j. nos
 in quēquā. Et si nō est de sua iurisdictione s' al
 terius debet corā suo iudice iusticiā de eo pe
 tere. xxij. q. ij. dñs. Si vero iudicem nō habe
 at corā quo possit suā iusticiā obtinere. licet si
 bi recuperare sua p'pria auctoritate. C. de iudeis
 iudei. et. l. null'. certū ē tñ q' si psonas l' res
 eoz i bello capiat. dū suā iurisdictionē exercet
 p' psonas punire et res tenere. q' in ei' terzi
 tozio deliquerūt et ei' iurisdictionē impediūt.
 ite dicūt quidā ibidē q' ubi q's p aliū rem suā
 et ius suū dsequi nō p' licet auctoritate supio
 ris arma mouere et bellū idicere p suis recu
 pandis vel etiā furtiue sua vel equalens. sine
 tñ alioz scādalo et piculo accipe. xxij. q. ij.
 .c. ij. tñ si sup se principē habet faciat hoc au
 toritate sua ut eadē. q. c. j. hec inno. et hosti.
Quid si q's dtra aliquē bellū mouit et cām
 iusti mouēdi. q' p damnis sibi illatis. nō tam
 intentōnē rectā nec auctoritatē habuit. Nūq'd
 talis tenebr' restituere quidq'd i illo bello ac
 quisit. Rñdet rod. p nō in foro penitentiali
 nisi cepit vel damnificauerit aduersariū plus
 q' ille iniuste de suo habuerat vel eū damnifica
 uerat de hoc vide infra li. ij. ti. de pace ar. vij.
 .q. j. **Q**uid si cleric' dñm suū in guerra iu
 sta comite' et de ea aliq'd dsequat' nūq'd istud
 restituere tenet'. s' scdm rod. q' si datū sit ei
 ab illis quib' licuit rape. potest illd' reanere
 si aut' ipe rapuit cū rapiendo peccauerit indu
 ci debet i foro penitentiali si p' q' illd' restituat
 ei cui abstulit. si scit quis ille sit. sin' at q' det
 paupibus. huiōi em' cleric' rem illā rapiendo
 nō fecit suā. q' sic dñs ei' nō potuit ei dare au
 toritatē bellādi. ita nec rapiendi. tñ rem tali
 ter raptā p' d' d' sensu dñi sui retinere. dū tñ il
 lā dcesserit sibi adhuc guerra durāte. q' tūc p
 inde est ac si eam sibi dedisset.
Aequit' de scdo sez vtz. liceat vim vel in
 iuriā repellere. videt' em' q' nō p illd' Me
 .v. dico vobis nō resistere malo. s' ad qōem
 hanc valent illa q' dicta sūt sup sez ti. de hoī.
 .q. vtz. alicui liceat se defendēdo aliquē occi
 dere et. q. ij. sez vtz. liceat clericis. Et sic ibi
 sūt tres opi. ita et hic. quidā em' ut hu. dicunt
 q' nulli licet vim repellere repcutiendo. s' tā
 tū defendēdo. puta opponēdo baculū vel ali
 q'd tale. Alij dicūt q' laicis nō clericis licz re
 pcutere. ut laur. et bern. Tercij dicūt q' h' etiā
 licet clericis. distinguūt tñ q' vis aut infertur
 p'one aut rebus. si p'one tūc est vis repellen
 da priusq' sit illata. q' s'm legem licet occide
 re insidiantē. et occidere volentē. q'd itelligi
 nisi man' eius aliter euadere possit. ff. ad. l.
 acquil. l. iij. et. v. Si at' sit vis illata aut p'cus
 sus videt eum qui p'cussit paratū repcutere. et
 tūo licet eū repcutere. aut videt eū quiescere

et discedere tūc nō licet sibi eū repcutere q' h'
 nō est sibi iniuriā repellere s' vltionē expete
 re dtra illd'. c. seditonarios di. xlvj. requirit'
 ergo q' pcutiat se defendēdo nō vlciscēdo. xx
 ij. q. j. q'd culpa. et idē dicit inno. ex. de resti.
 spo. olim causam. et gof. ti. de hoīci. et bñ. e.
 ti. significasti. et q' se defendat eū moderamie
 ex. de resti. spo. olim cām in si. moderamē itel
 ligit' ut si vis cū armis inferat' cū armis ipel
 latur. aliter vō sine armis. ff. de vi et vi ar. l.
 .j. q. vim vi re. et ut nō magis ledat' aduersa
 rius maxie a pposito q' exigat illata violentiā
 s'm rod. debz tñ circa h' d' siderari q' litas p' s'
 ne ut iterdū p'uis vel debilis cū armis se de
 fedat. si dtra se eleuato pugno magn' l' fortis
 veniat ar. iij. q. vij. q. nā verli. si vero i vno au
 ditozio. Si q's tñ defendēdo se moderamē ex
 cedat nō tñ a pposito. nō tene' ad aliquā satisf
 factionē. nisi ad cautelā. ff. ad. l. acquil. si ex
 plagis. q. tabernari'. Si aut' excedat a pposito
 tenet' hanc opi. mō p'missio rap. recitat et app
 bat et dicit cū eo gof. d' tñ rap. q' licz ille q'
 se defendēdo dtra clericū excesserit nō a pposito
 nō incidat i excōicatōz. tuc' tñ credit q' tene
 atur ad satisfactōz aliquā de excessu. v' etiāz
 q'rum ad penitētiā et irregularitatem si forte
 ppter suā p'cussionē mors secuta fuit. Si tñ ex
 pposito excessisset ad maiorē satisfactōz et pe
 nitētiā teneret'. ex. de sen. ex. cū ab hoīe p'
 pendim'. et de resti. spo. olim cām et de hoī.
 significasti. q. vlt. Si aut' vis inferat' rebus. re
 pellere licz vim illatā et iferendā et potissime
 illatā. dum tñ fiat incōtinēti. i. q' ato scit vim
 illatā. priusq' diuertat ad dtrariū actū. Idem
 bñ. ut i. c. palle. et. ff. de v. ob. d' inu'. i prin'
 Et s'm rod. et bñ. ex. de hoīci. significasti. et
 host. ex. d' sen. ex. sup decretalē inno. dilectō
 Continuatō ista itelligēda ē s'm negocij qua
 litatē put' exigit ad pparatōz maiorē v' mino
 rē t'pis tractū. Act' vō dtrarius itelligit' si
 diffil' et iniuriā et deponat animū p'sequedi rē
 suam alijs occupatōib' dando opam. **Q**uid
 si forte dū ille cui vis infert' vult hostem ex
 pellere de sua possessione quā occupauerat in
 iuste et male. aliqui occidan' vel vulnerent'.
 s' credit rap. q' tenet' scdm modū sup positū
 i defensione p'one ubi sez distinctū est vtz de
 fendēs se excedat a pposito. et p' eadē iura. et
 satis d'uenit cū eo inno. et ho. ex. de resti. spo.
 olim cām. et hoc itellige s'm rap. de impfe
 ctis. pfectis aut' repcutere nō licet q'd ondit
 dñs dicens M. v. si q's te p'cusserit in vnā ma
 xillā prebe ei et ali. et ad ro. xij. nō vos defē
 dentes carissimi. s' date locū ire et similia. Si
 aut' querat' qui sūt isti pfecti. Respondet rod.
 q' hoc debet itelligi de solis illis qui p' votū
 vel pceptū vel statutū obligati sunt ad nō re
 pcutiendū quales fuerūt apostoli et discipu
 li in ecclesia p'imitiua qui tenebāt' ex cōsti
 tutione domini nō repcutere cū p' sanguinē
 martirū erat ecclesia fecūdāda. **Q**uid h' nota
 q' s'm rap. et rod. et inno. de resti. spo. sup. c.
 olim cām q' p' rebus repetēdis et defensione
 patrie p' moueri bellū sine auctoritate p'icipi'

Handwritten note in red ink at the top right margin.

Handwritten note in red ink on the right margin.

Handwritten note in red ink on the right margin.

Small handwritten mark or number in red ink on the right margin.

vel ecclesie quia cuiuslibet licet d iure naturali
 vim vi repellere incōtinenti et cū moderamie
 inculpate tutele. di. j. ius naturale. et ex. de
 sen. ex. si vero. et dicūt inno. et rod. ubi s q h
 de bellū vti armis ad defendēdū n̄ ad pugna
 dū. Et dicit rod. q noie rex dphendūt nō tā
 tū res corpales sed etiā iniurie p qbus etiā il
 latis p̄t moueri bellū ad cōsequēdaz satisfacti
 onē nō libidine vidicte s̄ zelo iusticie v̄l q̄tū
 ad interesse. Alex. aut an. ad qōem p̄cipales
 respōdens in 3° sūme sue. sic distiguit q̄ iniu
 ria q̄ inferet aut ē p̄sonalis et p̄uata vel publi
 ca si sit publica p̄pulsanda ē iussu p̄cipis et
 manu militis ad ro. xij. nō em̄ sine cā portat
 gladiū. dei em̄ militer e vindex in irā ei q̄ ma
 le agit. dicit de p̄ncipe cui etiā p̄pter h̄ de
 terminat tributū **M^o. xij.** reddite q̄ sūt ces. ce.
 zc. et ip̄is militibz stipēdia. luc. iij. estote dē
 ti stipen. v̄is s̄ nō nisi p̄pter defēsiōz reipub
 lice q̄ fieri n̄ p̄t sine repulsa hostil̄ iniurie. Si
 aut sit iniuria p̄sonalis de illa intelligit̄ illud
M^o. v. dico vobis nō resistere malo. s̄ cū disti
 ctōne. qz iniuria p̄sonalis repelli p̄t triplici
 ter. scz vno mō impediēdo sic ap̄s act. xij.
 p̄curauit milites a tribuno vt suaret̄ illesus
 sic licet oibus iniuriā repellere. nec p̄hibet̄
 hoc **M^o. v.** hoc em̄ nō dē p̄prie resistere. Alio
 v̄bis arguēdo. et sic dñs p̄cussus alapa p̄u
 sozem resp̄ndit nec alterā p̄buit **jo. xvij.** sic
 etiā licet oibus. v̄n d^r etiā glo. ibidem. ondit
 dñs patientie p̄cepta nō ostētatōe corpis s̄ p̄
 paratōe cordis esse faciēda. et sic intelligit̄
M^o. v. si quis te p̄cussit in dextrā maxillā p̄
 be ei et alterā. i. paratus sis aliā patienter su
 stinere. tercio mō repugnādo et hoc duplici
 ter. vno mō necitate cogente. vt cum lesio ali
 ter vitari nō p̄t. et h̄ aut sine armis et sic p̄mit
 titur clericis et laicis et hoc flagrāte malefici
 cio cū moderamie inculpate tutele et incōti
 nenti. et sic intelligit̄ illa lex canonizata vim
 vi repellere licet in istanti. qz nequaq̄ facto i
 teruallo. Aut cū armis. et hoc mō p̄mittit̄ lai
 cis nō clericis. et hoc cū circūstātijs p̄dictis
 nō esset aut moderamē si inferret̄ vis sine ar
 mis et repelleret̄ cū armis. Alio mō vlciscen
 di libidine sic nulli licz. sic intelligit̄ illd̄ Ro.
 .xij. nō vosmetip̄os defēden. carissimi zc filia.
 Sic ergo iniuriā repellere impediēdo v̄l v̄bis
 arguēdo licz oibus. repellere v̄o repugnādo
 necessitate cogente sine armis licz clericis et
 laicis ip̄ugnādo aut libidine vidicte neutris
 licet. et ex his patz q̄o intelligit̄ hoc qd̄ dē
 non resistere malo differenter de consilio et
 de p̄cepto. p̄dicta sufficiāt ad p̄ns d̄ bellū. Nā
 de homicidijs q̄ eueniūt de bellis habet̄ infra
 li. vj. ti. xij. q̄tum ad irregularitatē q̄ p̄uenit
 ex eis. de rapinis vero que fiunt in bellis et
 in gueris dicetur infra cum agetur de. vij.
 p̄cepto.

De treugis ti. xxx.

Questia d̄siderandū ē de treuga que solz
 fieri tpe guerre. Est aut treuga securi
 tas p̄stita rebus et bonis ad tēpus. di
 scordia nōdum finita. pax aut est discōrdie fi

nis. Treuga^z due sunt sp̄s. vna ouentional̄
 alia canonica. Cōuentōnalis formā recipit ex
 ouentōne. vt. ff. de positi. l. j. q. si oueniat illo
 aut tpe qd̄ est in ouentōne est hosti fides ser
 uanda. etiā infideli. vt. **xxij. q. j.** noli. qd̄ ē ve
 rum si etiā infidelis seruet fideli alias non vt
 ex. de iureiurā. puenit. v̄n illi qui tpe treuge
 saracenis bona sua rapiūt ad restitutōz tenen
 tur. p̄nt etiā puniri a p̄ncipe cui⁹ treugas
 frangunt nisi essent p̄sone ecclesiastice. Cano
 nica treuga ē que p̄ter omēz ouentionē certis
 diebus et t̄pibus ē seruāda. certis diebz scz a
 quarta feria post solis occasum vsqz ad scdaz
 i solis ortu. et sic debz s̄uari treuga feria. v.
 p̄pter ascēsiōz dñi feria. vj. p̄pter passiōz sabba
 to qz ē dies requiei. et dñica p̄pter r̄surzctōz
 Est etiā seruāda certis t̄pibus scz ab aduentu
 dñi vsqz ad octauā ephie. et a. lxx. vsqz ad o
 ctuā pasce. ex. e. c. j. **¶** Sed de quo bello intel
 ligit̄ p̄dictis tēporibus et diebz eē ab eo ces
 sandū scz iusto vel iniusto **R̄ndet gof.** q̄ p̄t in
 telligi de v̄roqz. de iusto quide qz et si ab eo
 nullo tpe sit cessandū min⁹ tū est tunc insitē
 dum. de iniusto vero. qz et si nun⁹ sit faciendū
 minus tū tunc vt sic et si homies nō p̄nt in to
 tum corrigi tū refrenent̄ v̄cūqz. Ad has treu
 gas seruandas d̄currit triplex funicul⁹ scz ex
 coicatio dyocesanoz. d̄firmacō ep̄oz. vicino
 rum. et mutuum d̄silium a coepiscopis impen
 dendū ex. e. c. j. **¶** Sed querit̄ v̄r⁹ ep̄i sint trāf
 gressores si hoc nō seruent. Respondet gof.
 q̄ non quia h̄ non sunt v̄rentiū moribus app
 bata. iij. di. q. leges. Et idem sentiunt bñ. et
 hosti. in sū. et d̄uiter magistri alij. sed hosti. m
 a p̄paratu. ex. e. c. j. dicit q̄ ep̄us qui p̄ceptum
 hoc nō seruat mortaliter peccat. qd̄ patet per
 hoc qd̄ dicit̄ in dicto. c. ordis sui piculo sub
 iaceat. piculo. i. excoicationi scdm̄ bñ. et ho.
 vel piculo. id est. depositōi scdm̄ hosti. q̄ qui
 dem pena nō infligit̄ nisi p̄ peccato mortali
 .xj. q. iij. nemo ep̄oz. dictū em̄. c. d̄inet p̄ce
 ptū et sic imponit necessitatem nec d̄suetudo
 in talibus excusat. ex. de d̄sue. c. si. nec ille. q.
 leges. intelligit̄ de statutis p̄ceptozijs sed in
 simplicibus. **¶** Sciendum etiā q̄ sunt alique
 p̄sone certe quibz p̄petuo treuge canonice de
 bent vt sunt p̄s b̄iteri monachi ouersi p̄grini
 mercatores rustici euntes et redeuntes. et in
 agricultura existentes. animalia que arant et
 que ad agrum semia portāt. ex. e. c. ij. romipe
 te oratoria visitantes. **xxij. q. iij.** romipetas.
¶ Nota insup qd̄ p̄elatus maxime ep̄us p̄rius
 de plano et sine coactione postea vero iudici
 ariā potestate debet discōrdantes ad d̄cordiā
 reuocare vt di. xc. c. j. et litigantes reconcili
 are. ff. de offi. p̄s. illicitas. **¶** Sed obicit̄ qz si
 sic inter litigātes manebunt crimina impuni
 ta qd̄ est c̄tra legem. ff. ad. l. acquil. illa vul
 nerat̄. Ad qd̄ dicendū scdm̄ gof. q̄ dictū p̄i
 us locū habz in cāis civilibz in actione iniu
 riāz quā q̄libz remittere p̄t. si iniuria eccliaz n̄
 attigat. **xxij. q. iij.** si is q. et si sic facta n̄ faci
 enda. ff. de pactis. si vn⁹. q. pacta. Itē h̄ intel
 ligit̄ de civilibz actōibz eo saluo q̄ i q̄busdā

olētiā vi et apte res alienas rapit vndecūq;
excepto sacro loco vñ re ecclesiastica. qz tunc
omittit sacrilegiū. De rapia autē re dīcēdū
est p̄mo. vñ sic peccatū. sc̄do de peā ei⁹. ter
cō d̄ rapina q̄ fit i naufragijs. q̄rto de rapina
q̄ fit i pedagijs. q̄nto de rapina q̄ fit i questis
et tallijs et si. ib⁹. sexto de rapia q̄ fit i guer
ris. septio de his q̄ sequūtur vñ inducūt aliof
ad rapiēdū. octauo d̄ his q̄ accipiūt de reb⁹
raptis. nono de his q̄ eueniūt d̄ reb⁹ raptis.
decio d̄ his q̄ ecclesias incendūt vñ i eis etiā
aliquid rapiūt. vñ decio de restitucōne raptō
rū. Circa p̄imum queruntur pla. s. vtrum
rapia fieri possit sine peccato. h̄c q̄ n̄. vñ p̄sa.
lxj. ego dñs diligēs iudiciū et odio hñs rāpi
nam in holocaustū. qd̄ n̄ diceret si rapia pec
catū nō est. Rapia em̄ quandā coactiōz dicit
p̄ quā contra iusticiā aufert alicui qd̄ ē suoz
In societate autē hoim null⁹ coactiōz h̄z nisi
p̄ publicā p̄tatez. et iō q̄cumq; p̄ violentiā a
liq̄ aufert hoī si sit p̄sona p̄iuata n̄ vñ p̄
estate publica illicite agit et rapinā omittit
vt patet de latronib⁹. p̄ncipi⁹ vñ publica
potestas omittit vt sint custodes iusticie. et
ideo nō licet eis vñ violentiā et coactione nisi
h̄m tenore iusticie vel d̄tra hostes pu gnando
vñ d̄tra ciues puniēdo malefctōres. et qd̄ au
ferit p̄ talē violentiā. nō h̄z racōz rapie cū non
sit contra iusticiā. Si vero d̄tra iusticiā alicui
res ei⁹ p̄ publicā p̄tatez abstulerint illicite a
gūt et rapinā omittūt. vñ restituere tenent.
Vtrū furtū et rapia sint p̄ctā specie differen
cia. h̄c q̄ sic. vñ p̄b⁹. v. ethi. disti guit iter ea
ponēs furtū occultū. rapinā vñ violentā. licet
em̄ habeāt eundē finē remotū. s. habere alie
na hñt em̄ diuersos fines p̄ximos. qz raptōz
nūc habere p̄ p̄tatez p̄p̄riā fur p̄ astuciā. vñ d̄
vtrūq; h̄z rōez peccati ex hoc q̄ ē acceptō rei
aliene inuoluntaria ex p̄te ei⁹ cui subtrahit
sed in furto ē inuolūtaria p̄ ignorātiā. in ra
pina p̄ violentiā vt d̄. iij. ethi. Vtrū rapina
sit peccatū sui⁹ furto. h̄c q̄ sic duplici rōne
p̄mo qz directi⁹ opponit violentiā q̄ ē i rapia
volūtati q̄ ignorātiā q̄ ē in furto. Sc̄do qz p̄
rapinā nō em̄ inferit alicui dānum in reb⁹ s̄
etiā vergit in q̄ndā ignomiā siue iniuriā p̄
sone q̄ p̄ponderat fraudi et dolo q̄ p̄nent ad
furtū. vñ et rapina sui⁹ punit q̄ furtū. vt in
fra patebit. Nec obstat p̄dictis q̄ hoies ma
gis verecūdant de furto q̄m de rapia. qz ho
mines sensib⁹ inherētes magis gloriānt d̄ v
tute exteriori que patet in rapina q̄ de virtu
te interiori que tollit p̄ peccatū. et iō minus
verecūdant de rapina q̄ de furto.

Irca secūdum sciēdū q̄ pena raptōis re
rū h̄m leges ē q̄ infra anum punit in q̄
duplū re ipa in q̄duplo d̄putata. post anuz
vñ in simplū. ff. de vi. bo. rap. l. i. et. ij. et h̄
si agat d̄tra eū ciuilit̄. i. ad penā pecunia
riam. si autem criminaliter. i. ad penā corporif
tunc disti guit inter vim p̄iuatā. i. sine armif
et vim publicā. i. cū armis p̄pter p̄imā reus
deponit ab ordiatiōne rerū suarū qz p̄dit fa
ctiōz tellamū et terciā p̄tē bonoz suoz. p̄

ter secūdā mitti i exiliū istien. d̄ publicif iudic
cij. s. Itē lex iulia. vñ v. vii. p̄iuata re. d̄po
nit ab ordie rerū. s̄z deporta si vis armata p̄
bat. S̄m vñ canones excōmuica ab ep̄o cu
ius dyocesi rapinā omisit ex. e. c. i. et. ij. d̄tra
bit em̄ for. rōe delicti ex. d̄ fo. d̄pe. licz. nec
absoluit nisi p̄i⁹ emēdet ex. e. c. i. Si autē no
lit cū possit satisfacere vñ satisfaciēdi plenaz
securitatē dare. deneger ei bñficiū penitēcie
Si vñ vsq; ad obitū i obitaciōe fuerit et tūc e
mendacionem vel emendādi securitatē p̄st
terit penitēciam et viaticū et ecclesiasticā se
pulturā habeat. Si vñ i morte satisfacere non
potent d̄trū viaticū habebat et ecclesiastica
sepultura carebit. e. c. sup. eo. et hoc ad terzō
rem alioz. vñ ad d̄fusiōz d̄gnatōz. vt p̄ hoc
inducant ad satisfaciēdū. Et intelligit h̄o ho
st. si sepe sit amonit⁹. Si vñ sup hoc nūq̄ fu
erit amonit⁹. vñ si fuerit s̄z modico tpe cōtu
max fuerit absolut⁹ p̄ p̄biterū p̄p̄z. sepelien
d⁹ erit. et heredes cogē p̄ cēsura ecclesiasti
cā satisfacere h̄m factate defūcti. ex. e. in li
tens. et idē ē si d̄sticū. i. morte satisfacere p̄
misit si dualesceret. et an satisfaciōz decessit
vt ibidē. Si etiā in vita satisfacere nō posset
non negare ei penitēcia h̄m hosti. si se emda
re p̄mitteret si ad pinguiorē fortunā veniret
Clerici q̄ contra p̄dicta fecerit. puta si contu
macib⁹ p̄niaz i vita dederint. vñ p̄nites i
morte. qui diu steterūt d̄tumaces et tūc erūt
inopes sepeliuerit vñ elias eoz acceperint l
rapias eoz p̄cipauerit. bñficiō ecclesiastico
careāt et ordinis sui dānū irrecupabiliter pa
cian. ex. e. s̄ eo. s̄. vñ. et h̄m glo. ibidē. et se
cūdō rōdo. loq̄ d̄ raptōib⁹ notozijs n̄ d̄ ocul
tis. Ad h̄ nota q̄ d̄silr punit p̄do sicut rap
tōz. p̄do em̄ d̄ vno q̄ alios iulste p̄da. vt q̄
spoliat viatores. Alio d̄ miles q̄ q̄rit vlt a
supediū sibi taxatū. xxij. q. i. militare et vtri
usq; hoz ē peā q̄ et raptōis cuz vterq; possit
dici raptōz vt p̄do d̄ineat sub raptōze sicut
spēs sub genere. xv. q. i. sane. Potest ec̄ sc̄dm
gof. et hosti. p̄do dici p̄lat⁹ q̄ vt p̄curatiōz l
feruiciū aliq̄ impēdat legato l alij. pl⁹ exi
ḡ a subdijs q̄ soluat q̄res p̄dā pot⁹ q̄ substi
diū in subiectis ex. de cen. qz pleriq; iudex e
ciā sc̄dz hosti. q̄ iurgiu alienū reputat p̄dā su
az d̄ p̄do. C. ad. l. iul. repeti.

Irca terciū q̄rit qd̄ de p̄ncipi⁹ l alijs
q̄ de lōga d̄suetudie spoliāt naufragates
h̄c tenent restituere q̄cqd̄ de ip̄o naufragio
habuerūt siue illd̄ sit captū de ip̄o naufragio
siue d̄ mari siue d̄ litore. ff. d̄ incen. rui. nau.
siqs ex naufragio. nec excusa a peccato mor
tali q̄cūq; recipit nisi ea intencōe recepit. vt
ei restitueret cui⁹ erat. nec aliqs excusat ali
qua d̄suetudie vñ statuto vñ p̄cepto. qz hoc ē
d̄tra dei p̄ceptū. leui. xix. diliges p̄ximū tuū
sicut te ip̄z et thob. quecūq; oderis tibi fieri
zē. Ep̄us vñ vñ quilibz ali⁹ p̄lat⁹ vñ cleric⁹ q̄
tātū criminis p̄iceps l d̄setane⁹ est d̄poi debe
ret ar. d̄ accu. cū dilecti. Laic⁹ vñ nisi amoni
t⁹ satisfecerit anathematizari d̄z ar. xxij. q.
ij. illi q̄ et ex d̄ trengis inouat. S̄m vñ leges

tenent infra anu i qd duplu post anu vo i sim
 plu. ff. d. incē. rui. nau. l. i. hoc aut itelligas
 nisi sint nauigia q̄ exerceat piratā prauitatez
 et tirānidē. l. sint xpiano noie inimica vt in d
 sti. friderici ad dec. §. nauigia. Quid d̄ pri
 cipibz ill q̄ oueiunt cū nauis q̄ eis dent an
 nuatim p̄ singlis nauibz p̄ eoz terminos trā
 seūtibz certā pecunie summā p̄ tali abusu q̄
 tando. Bñdet rod. q̄ cū deberet gratis quita
 re q̄qd hac de cā accipiūt tenē restituerē qz
 nō oueniūt cū eis nauce d̄ illa spōsiōe simpli
 citer sponce. sed ne sustineant grauiora.

Quarta q̄ d̄ de pedagij notat host. ti.
 d̄ cenli. q̄ exactōs pedagioz et saliariorū
 et guidagioz sūt iprobate n̄ ab ipatore l̄
 ige l̄ lateransi d̄ silio sint oesse l̄ alias ex lō
 gissima d̄ suctudie c̄ nō extat meōria debite i
 troducte. ex. d̄ v. sig. sup quibusdā. §. p̄ terea.
 ff. de public. iudic. nec vectigalia. et q̄ alias
 ipas recipit nisi amonit̄ facit faciat et secūd
 can. excōicand. ex. de cen. iunouam. §. h̄m
 leges est p̄petuo exilio dānand. C. noua ve
 cti. institui nō posse. l. vlti. et qd̄ dictū ē qd̄ a
 rege p̄t̄ ccedi pedagiu. intelligit ip̄e ho. t̄m
 de rege romāoz. **Q**uerit aut̄ ho. in specia:
 li de rege frātie. v̄x habeat p̄tatem pedagia
 ccedēdi. et qd̄ s̄m aliquos papa respondisse
 videt̄ in d̄ silii questiōe q̄ sic ex. q̄ si. sunt le. p̄
 venerabilē. §. insup. Ipi aut̄ hosti. videt̄ q̄ nō
 nisi papa dederit ei eādez p̄tatem q̄ data ē et
 impatori ar. ff. d̄ ozig. iu. l. ij. §. d̄ inde. qz dif
 ficile. et bi p̄nt h̄ ccedere i p̄iudiciū suoz. tā
 tū n̄ ex̄neoz. nisi forte ex̄neos dicas fctōs su
 os rōne terzitorij qd̄ ē v̄er̄ s̄m host. innocē.
 autē ex. d̄ cen. innouam. dicit simpliciter q̄
 reges p̄nt imponere pedagia noua. peccāt t̄n
 si faciūt h̄ sine iusta cā. Idē dicit bern. ibid.
 et t̄n ip̄e bern. ex. de v. sig. sup quibusdā. di
 cit q̄ solz p̄iceps p̄t̄ h̄ statuerē n̄ ciuitas. C.
 noua vect. insli. nō posse. l. ij. et. iij. **A**d h̄
 nota s̄m bern. sup. c. sup quibusdā q̄ pedagia
 a dicunt̄ q̄ dātur a trāseūtibz in locis a p̄m
 cipe d̄ situ. Guidagia dicūt̄ q̄ dan̄ p̄ ducatu
 p̄ terzā alicui v̄t q̄s eat secur. Salinaria que
 dantur p̄ sale. s̄. vt p̄mitat̄ sal emere vel v̄e
 dere. **S**z nūquid hoc sine cā ccedere p̄t̄ h̄
 rap. innuit q̄ n̄ p̄mo requirit̄ cā. puta p̄ defē
 sione strate publice d̄tra p̄dones in terza vel
 piratas in aq̄ v̄l p̄ defēsiōe fidei et patrie d̄
 tra paganos l̄ hereticos l̄ alia cā d̄ silii iusta i
 quibz casibus si is q̄ recipit illud facit p̄pter
 qd̄ institutū ē licite et sine piclō d̄ sciētie reci
 pit illud. Idē ē si nō facit qz ē pax in terza h̄
 firmiter p̄ponit q̄ h̄ faceret si necessitas immi
 neret. ar. xij. q. ij. nobis. ad fi. et. ff. locati. et
 d̄duc. ex d̄ducto. §. si vno. et h̄ itelligit rap.
 siue sic nouū siue atiquū. facit t̄n h̄ac differē
 tiā. s̄. q̄ nouū n̄ latēd̄ ē recipiēdū nisi cōstet
 de cā p̄pter quā ē impositū. Antiquū v̄o reci
 pi p̄t̄ licz n̄ possit cā maifeste sciri. dūmō d̄ sci
 etiā possit p̄babiliter formari q̄ p̄pter vnā d̄
 cāis p̄dictis et ab illo q̄ d̄stituere potuit d̄ sti
 tutū. it. aliter ē rapina et restituerē tenet̄. et
 sic induxit antiq̄tas ex. de cen. puenit. et. c.

cum apl. §. p̄hibem. hosti. v̄o credit q̄ si a
 p̄ncipe ccedat̄ etiā cā nō exp̄ssa. v̄l si d̄ suctu
 tudo hoc appbet cui nō extat memoria sine
 scrupulo recipi p̄t. is t̄n q̄ recipit illud tenet̄
 saluare soluente infra suū d̄strictum in p̄so
 nis et rebz s̄m posse suū. qz p̄pter h̄mōi solui
 d̄ suctuē pedagiu. et si hoc n̄ faciat ḡnter pec
 cat qz etiā sine pedagio ad hoc teneret̄. non
 t̄n ob hoc tenet̄ ad restitucōz pedagij nisi cō
 stet q̄ hac cā d̄cessum fuit. licz qd̄ plus est ad
 satisfactōz integrā teneat̄ si in defectu iusti
 cie inueniat̄. xxij. q. ij. d̄ns et. q. v. admistra
 tores. et. C. de appella. si appellacōez. Si em̄
 snia rap. esset vera v̄x aut nūq̄ saluaret̄ aliq̄
 recipiētū pedagia s̄m host. **Q**uid si merca
 tores alicui loci faciūt pactū de certa pecu
 nia soluenda p̄ bestia alicui d̄no terze. ita q̄
 eos defēdat. Bñdet hosti. q̄ tūc habet locum
 opio rap. ar. ex. de cōdi. app. verum si t̄n d̄ns
 metū intulerit iuste recipit et oio restituere
 tenet̄. ff. q̄ me. ca. metū. §. sed licet. nō tamē
 tenet hoc pactū nisi inter eos inter quos est
 habitū. ff. d̄ pactis. si vnz. §. ante oia. q̄ si ta
 lis nō faciat illud qd̄ p̄misit nec illi merca
 tores ei fidē s̄uare tenet̄. ex. d̄ iureiurā. p̄ue
 nit. ij. Quid siq̄s portare faciat necā ad v̄
 suz vite sue et familie uūquid p̄ eis te pedag
 giū dare et videt̄ q̄ sic qz ita tenet d̄ suctudo
 Sed s̄m hosti. d̄ suctudo tal̄ est irzōnabil̄ et
 sic nō est tenēda ex. de d̄ suct. c. fi. et ouenit cū
 eo bern. ex. d̄ v. sig. sup quibusdā. nec obstac
 ff. de publi. nec si publican. §. si. qz illud i
 telligit̄ de his q̄ causa mercimonij. deferunt̄
 vt sequitur. nam in his tribuit ius cōsuetudo
 cui nō extat memoria. C. d̄ vecti. et d̄mis. o.
 ad fi. et siq̄s d̄trauenerit s̄m leges decapita
 ri debet. vt dicit lex ibidē exp̄sse. l. vt si puin
 ciales. dicit t̄n lex atiq̄. q̄ p̄ses hec publicāo
 significare debet per lras manu publica scri
 ptas rex q̄ntitate d̄tinētes et si plz portaret̄
 illd̄ d̄mitti. ff. de pub. et vect. si publicano.
 §. i. **S**z nūqd̄ layc sine peccato pedagium
 exigere p̄t a clerico cū h̄ ius habeat a p̄ncipi
 pe layco. Bñdet hosti. q̄ non qz nullz layc
 p̄tatem habet in ecclesiastic rebz ex. de d̄ sti.
 ecclia. et multominz in p̄sonis. Nūquid xp̄i
 ani tenētur pedagium soluere saracenis. h̄
 rap. dicit q̄ sic dū tamē ip̄os trāseūtes defen
 dant. nā et hosti est fides seruāda. xxij. q. iij.
 innocentes. et xxij. q. i. noli. et hoc dūmodo
 illuc t̄pe guere nō vadant nec merces p̄hibi
 ticas deferāt. alias si hoc faceret vt puniren
 tur iu quo deliquissent eis iniungendum essz
 vt poneret̄ illd̄ scz pedagiu in redēptionē ca
 ptinoz v̄l in subsidiū fidei xp̄iane v̄l ip̄imet
 in eodē subsidio expenderet̄ si ad hoc idonei
 essent. **A**llegat ex. de voto magne et. c. qd̄ su
 per his. s̄m rap. Si t̄n nolūt hanc penitē
 ciā recipe non credit rod. q̄ sint ad eā cogen
 di p̄cipue dūmodo velint alias penitere.
 Secundum autem ho. cristiani non tenentur
 ad illam solutionem quia cristiani non sub
 sunt saracenis si tamen volunt habere com
 moditatem terze saracenozum oportet quod

soluāt qz nec alias eoz trāsītū sustinerēt. Bō
dōn. vero dicit q xpiani tenent ad id rōe pa-
cē si iteruenit et etiā rōe statuti. cū em sarace
ni sint in peāte statuēdi et dñandi i teris qz
tenēt nō sunt spoliādi alic⁹ pinate psonē au-
toritate. vñ nō sunt spoliādi siue defraudādi
pedagijs p aliquē xpianū trāsēntem p teras
eoz. Ad h nota s̄m rap. et hosti. qz vbi cū
qz quis exigit iniustū pedagiū. et vbi cū qz
trāsēns negat iustū vñ fraudat ipm tenet qz
libet restituere ei a quo extorsit l que fraudā-
uit vñ heredi ei⁹ si inueniat. aut erit in pias
causas cū dñlio ecclesie erogādū. xij. q. vj.
si res aliena. Itē dicit rod. qz si recipiēs pe-
dagiū nō seruet illd qd debet vñ etiā si nō
recipiat iuste transeūtes nō tenētur illd dare
et si p mēdatiū subtrahāt furtiue licz peccent
salte venialiter in mēdatio. tñ restituere non
tenētur. Itē dicit rod. qz si qz furū pedagiū
asportauerit vñ dñmiserit furtū vñ aliud silē su-
p qbz ē pena statuta. nō debet sibi iniūgi in
foro pñali qz soluāt hōmōi penā. nisi tunc de
mū cū in foro iudiciali fuerit dñenat⁹ s̄ suf-
ficiat qz interesse soluāt. Et si intulit iniuriā ad
arbitriū bōi vñ satisfaciāt.

Equit⁹ videre de qnto. s. de questis et tal-
lijs et silib⁹ qz dñi exigūt a subditis sci-
end⁹ ergo s̄m rap. ti. de raptō. et hosti. ti. de e-
mu. ec. qz reglariter dñs petere non debet a
subditis nisi ea de qbz inter eū vñ ei⁹ ātecef-
sores vñ ipos vñ eozū ātecessores plane bōa
fide sine dolo et coactiōe dñenit d his solent
fieri instrūta. oia ergo ab inicō imposita
dū tñ nō sint turpia vel ctra deū pñe peti et
debēt solui qz qualibet in traditiōe rei sue le-
gem quā vult ponere p̄t ex. de pac. ātigonus
et qz qd subdit⁹ de his. s. qz sunt certa sine do-
mini volūtate subtraheret diminueret vñ ce-
laret sciēter sicut fur restituere tenet⁹. et idē
intellige s̄m rod. si nō extet instrūtu. ē tñ ā-
tiq et certa tallia a tpe cui⁹ nō extat memo-
a. et scit⁹ l p̄babiliter credit⁹ qz ab inicō fue-
rit imposita iusta d cā ita tñ s̄m rap. qz et ipē
dñs dpleat si quid ex illa cā vel institutiōe d-
plere debeat. Vbi tñ ponit⁹ in instrūto m-
definite collecta tallia vñ hōmōi. debet intel-
ligi qz d̄z ec moderate petere inspectis onerib⁹
et facultatib⁹ subditoz. ex. de cen. cuz apl⁹
et idem credit rod. si dñenat⁹ in instrūto
vñ etiā si sit cōsuetudo talis sine scripto. qz ta-
lia facere possit ad placitū suū. Et si d hoc do-
min⁹ habeat dñciā iduca⁹ ad restitucōz fa-
ciēdaz. Si autē accepit dñs vltra dñeta et sta-
tuta inter eū et subditos ei⁹. aliq sponte obla-
ta nulla fraud adhibita l minis vñ coactiōe
in directa. restituē nō tenet⁹. i. q. ij. placuit.
et. c. qz pio. Extractio indirecta esset si eis iustici-
am negaret l eos nō defēderet s̄m qz deberz
ut sic ab eis aliqd extorqret. vñ eis insinuari
faceret qz ab ipis aliqd habere vellent. Si tñ
ex aliqbus circūstancijs a pareret restitucō
impossibilis vñ multū difficilis. satis videt⁹
qz dñli possit his dñis qz in recōpensationez
remitterēt subditis. dñmūter cū dñsensu eoz.

et libera volūtate. aliqm s̄uitutem vñ ānuaz
p̄stacōz i ppetuū vñ ad tēp⁹ ita qz videre⁹ eis
plenissime satisfactū. vñ etiā qz facerent in re-
missionē illoz quib⁹ tenebant aliqd hospita-
le vñ aliqd op⁹ silē pietatis cū dñsensu tñ eo-
rundē vbi p̄t reqri. Et hoc debet intelligi ni-
si iusta cā ipm dñm ad talē exactiōem faciē-
dam inducat. Sūt em quedā cāe iuste. vna p
defensione patrie cū. s. inuadit⁹ ab hostib⁹ in
iuste. ex. de emu. ec. puenit. Alia ē si domi⁹
vult ire ad exercitū indictū ab ecclesia vel a
p̄ncipe ctra hereticos vel paganos nec de
suo sine gūi dāno expēsas facere possit. terci-
a ē si dñs in guerra vñ in bello iusto ex pte e-
ius sit ab hostib⁹ capt⁹. nec de suo redēpcōz
sine gūi dāno soluere possit. quarta si vult ad
p̄ncipem ire p p̄uilegio spēalis p̄tectōis
p se et suis subditis obtinendo. nec p̄t de suo
facere expēsas sine gūi dāno. Pro his cāis
et alijs silib⁹ emergētib⁹ dominus a subditis
auxiliū petere p̄t. dū tñ sp moderate et nō cū
eoz suamie et cū caritate nō ex violentia pe-
tat. x. q. ij. vñ. circa mediū. et ex. d. cen. cū
apl⁹. qz. p̄hibem⁹. s̄m rap. Sedm etiā rod. cāe
p̄ter p̄dictas alicubi vsitate et a p̄probate sūt
qñ dñs filiū militez facit vel filia nuptui tra-
dit vñ feudū suū releuat vñ nouū compar. hu-
iusmodi em respiciūt dmodū subditoz qz ex
talib⁹ dñs fit potēti⁹ vñ diti⁹ ac p hoc par-
cere p̄t subditis plusq̄ ante. Et idē videt⁹ qz
p talib⁹ possit accipere a subditis vbi ē dñsensu
vñ dñsensu. dū tñ accipiat moderate s̄m rod.
Si autē dñs velit ad aleas ludere vñ vltra vi-
res ad vaitatē i vñstib⁹ hospitijs et silib⁹
expēdere nō d̄z p̄pter hōmōi exigere. qd si fece-
rit tenet⁹ restituere. Et idē ē si capt⁹ i bello in-
iusto exigit totā redēpcōz vñ p̄tem quā hosti-
b⁹ soluit s̄m rap. Rich. vñ cca tallias qz im-
ponūt dñi de nouo subditis suis distiguit sic
s. qz subditi aut sunt s̄ui aut liberi. si serui do-
mini simpliciter possunt eis de nouo tallias i-
ponere etiā si nō vergāt nisi i bonū dñoz. ip-
soz. et s̄ui tenētur eis obedire qz s̄u⁹ et res
ei⁹ sunt possessio dñi. vñ p̄bz p̄mo politico-
rum dicit qz s̄uus ē res possessa. et ido si fugi-
unt dñm debent restitui sibi ex. de s̄uis nō ce-
dinā. de s̄uoz. Si autē sint liberi. ita qz dñs
dominet⁹ politice aut dñs ille est rex vñ p̄nci-
peps aut dñs inferior. si primo mō p̄t autoer-
tate sua p vtilitate bōi cōis de nouo tallias
suis subditis imponere d̄pēzata subditoz. fact-
tate et negocij qd ē p bono cōi qualitate et
quantitate. ff. de pub. et vecti. vectigalia. qd
debet intelligi nisi facultates sufficiāt regi vñ
p̄ncipi p bōi cōis p̄motiōe et defensiōe. Si
autē ille tallie i nullo sint ad vtilitatez boni
cōis nec rex nec p̄ncipes t̄pals p̄t eas d no-
uo iponere. Et si eas imposit subditi nō tenēt⁹ e-
bedire quia p̄tatis sue limites exiit. Si autē sit
inferior non potest de nouo subditis tallias
imponere. Et si imposit cū exeat limites p̄tatis
sue. subditi nō tenent⁹ obedire. maxime quan-
do sine dñsensu regis vel p̄ncipis imponunt⁹
et b⁹ ē exp̄sum ex. d. cen. innoquā. Et si quis

tra fecerit et ammonit non desiterit donec
satisfecerit cōione careat xpiana vt ibidē dē
et ex. de v. sig. sup quiquid et. C. noua vecti.
inli. n. posse. l. ij. iij. et iij. Sed tra sup i
Mathei. vii. ergo liberi sunt filij. dicit glo.
q. liberi sunt filij regis i oi regno multoma:
gis sūt liberi filij illius regis sub q. sunt oia
regna. ergo videt q. xpiani. zc. filios re:
gni vocat xpianos illos q. reliqrūt oia tpalia
ppter xpm. tales em nō tenent ad aliqs. exa:
ctiōnes tpales. Pro altera pte obicit illd
i. pe. ij. hui estote subditi dñis. nō tm hōis et
modestis s. ec discōl. ergo. zc. filij aut loqr d
subditis suis. aut si loquit d subditis liberis
intelligēdū est q. debēt eis esse subditi in his
ad q. ptas eoz se extēdit s. m. nich. Sciēdum
etiā s. m. nich. q. aliqn tallie q. de nouo impo:
nūt sūt directe ad vilitatē bōi cōis. puta qn
fiūt p. defēsiōe fidei l. regni. l. p. refectiōe pō:
tiū l. viarū. qnq. aut idirecte et n. ita apte. vt
cū aliq. iniuria iferet regi ex. suū regnū. puta
q. ab aduersarijs detinet capiu. eius frater
filij v. l. prim. v. l. aliq. terra q. de nouo est de
uoluta ad regē possidet violenter ab aduers:
farijs de facto. et rex ipomt subditis tallias
p. q. ius suū recuperare possit. tūc ille redūdāt
in bonū subditoz. q. cum rex viriliter impu:
gnat aduersarios terrā sibi de iure debita. zc.
ripiēdo. v. l. fratre suū l. sangneū iniuste de:
tētū liberādo. ex. h. o. ipe magis honor. a. et ab
aduersarijs tmet. et p. dñs ei. subditi fideles
gaudet. et sua bōa securi. possident. et in ma:
iori habent honore. et sunt i. meliori. d. d. cōe
Vn i. tali caū si ad hoc nō sufficiāt factates
regis p. a. subditis etiā liberis accipere auxi:
liūt moderatū. compensata negotij qualitate
et vilitate et subditoz facultate. videtur
tamē q. negocō expedito. si regis factates
abundāter augeātur. et aliq. d. vilitates nimis
notabiliter sint grauate. rex eis subuenire de:
bet. s. m. exigētā et p. portōz sicut ei subueni:
rūt in sua necessitate. cū em caput egrotat ei
mēbra alia sūmistrat et s. l. r. ecouerso caput a
lijs mēbris. Sciēd etiā q. factates re:
gū sunt eis date ppter p. mocionē et defēsiōz
omnis vilitatis. si factates regis sufficiant
p. defēsiōe regni v. l. fidei. n. debet ec. in illo
caū subditos talliare. nō tm ē dicendū facta:
tes regis sufficere qn n. pt regnū l. fidē defen:
dere. nisi ita se depauper q. nichil sibi remaē
at i. thesauro q. se iuuare possit. si itez. infra
breue tēp. ab alijs aduersarijs iuadere. ma:
xime si ml. tos habeat insidiatores. tali ei regi
necessari. ē thesaur. pecuie. q. aduersarij sci:
entes eū sic esse munitū magis tmet eū. et ex:
d. se q. n. mag. pacifice possidet regnū suū. licz
multopl. valeret sibi thesaurisare amore sub:
ditoz. q. argētū et aurū. h. nich. Quid g. d.
militib. ill. qui cū violētā faciūt i. castris su:
is tallias semel et bis et quotiens videt. eis
nūc pl. nūc min. Rndet hosti. q. tales sunt p.
dones et raptōres et tenēt ad restitucōz. nec
aliq. d. s. uetudo siue abus. excusat eos. cuz em
incerta sit d. s. uetudo quā allegāt. q. nūc plus

nūc min. nō habz locū d. s. uetudo. maxie si cū
violētā fiat ar. i. autē. de iudi. s. furtiue quo:
q. res. Quid si fiat statutū q. det. aliqd. cer:
tū. Rndet hosti. q. v. si fiat de cōi. d. senlu ipso
zū subditoz. Quid si detur alicui priuile:
giū q. n. teneatur ad dādū collectam i. ill. casti:
b. inq. bus. alij cōiter astrigūt. Rndet hosti.
q. nō valet etiā si d. sentiāt vicini. C. decurio:
nib. vacuatis. li. x. Quid d. dñs illis qui
vtunt. tali d. s. uetudine in hominib. suis. q. d.
mobilib. eoz. capiūt qntū et qn volūt. et cū
suspiciāt eos velle transire ad aliū locū om:
nino spoliāt eos. Rndet rod. q. si certuz sit q.
ab iico fuerit ipoitu on. t. l. e. terre s. m. malicia
et fraude. videt. tolerari posse q. intātū vtan.
h. moi d. s. tucōe q. nō gūet subditos vltra mo:
dū aut stātes aut recedētes. et q. dñi n. tenen:
tur ad restitucōz taliter receptoz. Si aut nō
sit certū aut si credat. q. nō fuerit ab iico le:
gitie institutū. h. moi spoliatōnes ipo genere
facte sunt male. et faciētes eas tenent ad re:
stitucōz. In h. o. tñ caū et filib. q. tolerātur ab
ecclesia p. eo q. pt esse ibi dubitatio aliq. d. in
re l. facto. nō ē absolutio simpliciter denegā:
da s. ē faciēda. tm cū qdā dubitacōne sic. Ab:
soluo te de hoc inqntū possuz. s. z. timeo v. l. cre:
do q. nō sufficiat tibi ad salutē nisi te aliter
habueris in hoc caū. hec rod. Quid d. illis
q. emūt p. posituras seculares vbi nō sunt red:
dit. s. z. sole exactiōes et munera et s. uicia que
recipiūt h. moi p. positū. nūquid talia restituere
tenēt. et si cogūtur a dñis h. moi officia exer:
cere. nūquid tenēt poti. oia sua dimittere q.
in hoc obedire. Et qd. de dñis q. vendūt h. moi
p. posituras. Rndet rod. q. si nō possunt h. moi
officia exercē s. n. pctō mortali. d. bēt poti. oia
mala tolerare q. ea assumere. et peccāt morta:
liter quociēs accipiūt munera ppter faciēdas
gratiā alicui in p. iudiciū alteri. aut si mmis
et terrozib. aliqd. extorqant. aut si quosdam
gūet vt alij tmetes eis seruiāt ne talia patiā:
tur. tenentur ad restitucōz oim. taliū si possint
nec sunt aliter absoluēdi. Dñi vō q. p. positu:
ras vēdūt aut alios ad emendū cogūt gūiter
peccāt. cū g. tis eas d. mittere deberēt ex quo
nō sunt ib. iustu reddid. aut p. uēt. et tenēt
ad interesse ill. q. p. h. moi p. posituras sunt tali:
ter spoliati. et hoc ē verū de ill. p. positis qui
reddūt iura. De bedell. aut micrib. quozū
officiū ē tantū citare v. l. erequi iudicata vel
mādata maior. tenēdū est qd. dicit. infra de
officialib. t. l. xv. ar. vj. S. z. nūqd. dñs
licet accipe mutuū ab h. moi officialib. vt ip:
si dū sunt in officijs tantūde accipiāt a subdi:
tis s. z. s. m. tho. in qdā epistola si t. l. es hoc pa:
cto mutuēt vt accipiāt officii. tale pactū est
vsurariū. vū tenēt resignare officii. taliter ac:
quisitū. Si aut det. eis gratis officii. et poste:
a recipiat. ab eis mutuū. h. o. sine peccato fie:
ri possit. Quid d. hominib. alic. militis. q.
cū haberēt vsurariū in quodaz. nemore. dñs
s. z. abstulit eis. nūquid tenetur restituere. Si
quis etiam eis aliquid auferat. nunquid suf:
ficit si ille satisfaciāt domino eozum. cum

ille dñs hac vta' osuetudie. s. q. de bōis eo-
rū accipiat quātū et qñ vult. Rñdet rod q. si
sint vere serui. totū hoc fieri p̄t. si aut sint hui
de corpe q̄les sūt i frātia q̄dā hui ecclesiarū
et quozūdā nobiliū. dñs hoc facere nō p̄t. et
m̄tō magis h̄ n̄ p̄t si n̄ sint alias hui. nisi i t̄m
q. dñs eoz p̄t d̄ osuetudie q̄ntū et qñ vult d̄
bōis eoz cape. et i h̄mōi restringi debz tal ab-
usus pot' q. r̄laxari. Quid d̄ militib' nūq̄d
f̄tine p̄nt emēdas q̄s leuāt s̄m osuetudiez suā
et assisias terre ab ill' inter quos iudicāt. et
ab ill' q̄ i forestis suis de offēsis deliquit. cū
pena sit m̄tō maior dāno illato. s̄m rod
tā milites q̄ p̄sone ecclesiastice emēdas q̄s le-
uāt s̄m osuetudiez legitimā et iudiciū regis
possunt retinere sine peccato. qñ subē cā et s̄z
uat' iuris ordo. nec ē corrupta itētio vt scz fa-
ciāt h̄ n̄ p̄pter avaritiā s̄z p̄pter iustitiā. Nec
obstat q. p̄ea sit maior dāno. qz pene h̄mōi n̄
t̄m p̄pter interstie. s̄z ec p̄pter arceda c̄mia sunt
statute. sunt t̄m t̄pande p̄satis negotioz et p̄
sonarū circūstātijs qz cl̄pa ē p̄seq̄ totā cl̄paz
vñ nō debēt habere militib' laxari maxie in
hac p̄te in d̄silio aie. securi' t̄m esset h̄mōi pe-
nas in pios vsus d̄uertere inq̄ntū scz excedūt
damnum illatum.

Equit' videre de. vj. s. de rapinis et d̄ dā-
nis q̄ fiūt i gueris. et cca hoc q̄rūt' p̄la
s. q̄d de dominis ill' q̄ gueris ad inuicē ha-
bētes vterqz paupes et rusticos alteri' spoli-
ant capiūt incarcerāt. et cruciatib' v̄l redime-
re se cogunt v̄l miserabiliter expirare. Rñdet
rap. ti. de raptō. et hosti. ti. de pe. et re. q. mi-
les habēs iustū bellū d̄tra aliū militez licite
facit suū q̄cqd ab hoste capit. l. ab auxiliatori
b' ei'. siue a subditis suis siue ab alijs. quo-
usqz s̄m d̄sciētā sit et satisfactū d̄ oī dāno da-
to iniusto et labore et operis suis et suorū ho-
minū. v̄l donec ip̄e hostis offerat ius l. velit
satisfacere sibi di. i. ius gētiū. et. xxij. q. vij. si
de reb'. subditos aut illos q̄ deū pl' q̄ hōies
timētes nolūt d̄no suo in bello illicito impē-
dere auxiliū d̄siliū vel fauorē. nullaten' de-
bēt in aliquo dānificare p̄ea em̄ actores suos
debet tenere. nec ē v̄lteri' p̄trahēda q̄ cl̄pa
ē. de his q̄ fi. a ma. par. ca. q̄sui. et. i. q. iij.
c. i. Quid si habēs iustū bellū fecerit icēdia
vel effracturas. v̄l extirpauerit arbores vel
vineas in terra p̄pria sui aduersarij l. hoim e-
ius. nūquid p̄ his tenebit' in aliquo. Rñdet
rod. q. de ill' dānis n̄ tenebit' q̄ bōa fide intu-
lit. aut a q̄b' abstinerē omodo nō potuit s̄m
industriā et osuetudinē bōa fide pugnātum.
Si aut aio crassandi et maliciōse ea intulit cū
alias posset omode sibi d̄sulere. tenebit' et d̄
p̄fabunt' illa dāna cū dānis datis sibi et ho-
mimib' suis vsqz ad d̄curzētes q̄ntitates. et d̄
eo qd sup exercuerit tenebit' satisfacere illis
quos dānificauit. Quid de eo q̄ mouit iniu-
ste bellū. nūquid tenebit' de omnib' dānis a
se v̄l suis illatis aduersario suo et homib' ei-
us. Respondet rod. q. sic. Nunquid etiam tal'
tenebit' homib' p̄prij dānis illatis eis ab ad-
uersario suo et hoib' ei'. duz ille aduersarij

iuste rebellat. Rñdet rod. q. sic. nisi etiā hōies
ei' mala fide iuuerit eū. tūc em̄ n̄ h̄nt d̄tra eū
actiōz cū null' ex cl̄pa sua d̄seq̄ debeat actio-
nē. hoc ē verum secundum aliquos in foro d̄
tētioso. si t̄m iuuerint eum ad hoc inducti ei'
d̄silio l. timore l. coactiōe l. quolibet alio mō
alias non facturi. tene' eis ad restitucōz i fo-
ro p̄niali. qz qui dat occasionē dāni dānū de-
disse videt'. Nobil' aut ille qui iuste pugnat se-
cundū rod. nō tene' hominib' suis de dānis
que passi sunt ab aduersarijs. cum et ipsi et se
et sua p̄ domino suo exponere teneant'. non
tene' m̄p̄ nisi fuerit i culpa eos negligenter
defendēdo. De hac materia dicit inno. ē. d̄
iureiurā. sup. c. sicut q. vocati ad iustū bellū
habent actiōz mādati d̄tra vocantem nisi ex
debito teneant'. v̄l nisi ex cā pietatis l. huma-
nitatis v̄l parētele faciāt. xxij. q. iij. nō infe-
rēda. Vocati vero ad bellū iniustū nunq̄ ha-
bent d̄tra vocātem actionē mandati vel aliā
adimpēdia vel damna d̄tingētia occasione
dicte vocationis v̄l mandati. qz in re turpi n̄
d̄trahit' obligacō. ff. mandati. si mandauero
. q. qui edē. Quid si duo nobiles d̄ponāt su-
per guerra sua. nunq̄d possunt d̄ponere v̄l trā-
sire sup dānis datis hominib' suis nulla resti-
tucōe facta illis. Rñdet rod. q. sic si fiat hoc
de d̄sensu dānificatoz. alias ille qui bellum
mouit iniuste. non potest per suam d̄positiōez
p̄iudicare hominib' suis qñ ip̄e d̄ p̄prio te-
neatur eis satisfacere de dānis suis. nisi et ip̄
si pariter cū eo fuerit i cl̄pa vt dictū ē. i. q̄ ca-
su etsi nō tenetur eis in aliquo in foro d̄centi-
oso. p̄ eo q. p̄cipauerūt ei in crimine sciēter
in foro tamen penitēciali si h̄ fecerūt ad suaz
p̄suasione aliter nō facturi tene'. Qui autē ha-
bent iustum bellū non debēt cum aduersario
d̄ponere cū p̄iudicō hoim suorū. s̄z vel ip̄e de-
bet eis reddere dāna ipsi illata. v̄l p̄curare
q. ab aduersario reddantur. hoc tamen intel-
lige de illis dānis que passi sunt in incendijs
et rapinis rerum suarū. De expensis autē q̄s
fecerunt ad exercitum veniēdo vel ibi morā-
do. satis solent d̄ni d̄ponere illud dissimulare
p̄pria auctoritate. Quod etiam de p̄iuiatis dā-
nis d̄cedi potest si ipsi domini viderint ex cā
p̄babili ea pot' remittēda esse. q. omodo pa-
cis carere. et pericula belloz incurzere. Et cū
in hoc casu domini gerāt v̄lriter negotiū su-
bditorum taliter d̄ponendo. subditi debēt ra-
tum habere. Sed etsi ab initio d̄tradicant ne
composicio fiat nisi refusus sibi damnis si ex
iusta causa domini viderint expedire. possūt
a bellando desistere. licet forte non possent
damna illata quitare. qz sicut penes p̄inci-
pes ē auctoritas bellum mouendi ita et aucto-
ritas desistēdi. h̄ rod. P̄dictis d̄cordat ho-
si. dicēs q. si inter duos milites l. p̄ncipes
fuerit guerra iniusta. et hinc inde damna mē-
ta illata. et postea pax inter eos sit facta et
damna hinc inde data remissa. non videtur h̄
remissio ad homines et validiores v̄triusqz
extendenda. nisi de consensu eozundem sic fa-
cta ar. C. d̄ trāfac. l. i. et ē. de maio. et ob. c.

fi. vñ nisi forsan aliter pax haberi n̄ possit ibi
q̄dē valiter genē negociū vtriusq; p̄f. et sic
intelligi p̄t. ff. d. pac. d. actio. aliter n̄ possū ius
remittere hōis mei. cum nec possim ab eo tan
tundem extorquere sine rapina.

Equitur videre d. vij. scz illi q̄ sequuntur ra
ptores ad p̄dā capiendā vñ ip̄os maiores
ad rapiendū inducūt. Et dicit rap. q̄ sequentes
sciēter raptōres. vñ ignozāter postea tñ scien
ter eos ad rapiendū iuuātes et ip̄os ad h̄o q̄
quo iducētes. si sciāt vñ credant illos p̄pter
eorū seq̄lā siue corpale auxiliū l̄ inductionē
suā fecisse rapinā aliter nō facturos. quilibz
tal̄ in solidū tenet. i. de toto dāno. alias nō
tenentur nisi de his q̄ inde habuerunt. et de
omni dāno q̄d ip̄i vñ aliq̄ d̄ familia sua fece
rūt directē vñ occasionaliter. ar. ad hāc disti
ctiōz ex. de sen. et re. iudi. c. i. et. ij. de eta. et
q̄li. cū. et d. sen. ex. inter alia. hec rich. et cō
uenit cū eo hosti. a. d. pe. et re. Et addit ibidē
q̄ si credāt q̄ etiā sine adiutorio suo vñ istiga
tōe dānū fecissent n̄ tñ tñ tenet ad īo q̄d p̄ba
biliter credūt eos pl̄ fecisse p̄pter suū auxiliū
vñ instigacōez. Qd̄ autē dixit d̄ his q̄ tenentur
insolidū. intelligas etiā d̄ his q̄ defēdūt ip̄
sos raptōres in erore suo. et recipiūt eos in
castris suis. scz q̄ tenet insolidū. q̄n̄ p̄pter d̄
fensiōz vñ receptiōz h̄moi. impediūt dānificā
tū recuperare dāna. Idē etiā intellige d̄ illi q̄
rum noie sic rapina. si ip̄i p̄t̄ rapina fie
ret eā fieri mādauerūt. l̄ q̄d noie eorū gestū ē
postea ratū habuerunt. xj. q. iij. q̄ d̄ senit. et
duobz. c. se. et ex. d̄ resti. cū ad sedē. h̄ rap.
et idē dicit host. Quid si p̄cipalis vñ etiā
vñ eorū q̄ tenet insolidū satisfecit d̄ toto dā
no. nūquid ceteri liberātur q̄ ad ip̄m dānū
vñ interesse. R̄ndet rap. q̄ liberātur. qz bōa fi
des nō pauit vñ idē his exigat. ff. de re. iuris
bona si des. Et h̄m rod. interesse d̄phēdit hic
et expēsas et inmoda q̄ q̄a incurrit occasiōe
dāni sibi illaci. Ille autē cui satis fit. tenet satis
faciēti cedere actiōz sibi d̄tra alios d̄petētē
quo ad iudiciū aie. nō vt ab vno petat insoli
dū s̄z a singlis p̄ rata. excepto p̄cipali. nisi
is qui satisfaciēti insolidū esset p̄cipalis. n̄ te
netur autē quo ad iudiciū d̄tēosolum. qz q̄ frō
te p̄t petere cessiōz q̄ punit ex d̄tumatia sua.
ff. d̄ ammitta. ca. si plures. ij. h̄ rap. S̄m au
tē hosti. qd̄ dicit rap. de cessiōe faciēda in iur
dicō aie nō videt m̄tū vñ. cū ex ea agi nō
possit nisi de volūtate d̄ficiētis publicet. sed
nec ex hoc agi poterit in foro d̄tēoso ob le
gē p̄dictā. siue tñ sit facta cessiō siue nō. alij
qui nichil soluerūt ad releuandum eum qui
satisfecit insolidū. sunt p̄ suis p̄tibus effica
citer inducēdi. quia solues gestit valiter eorū
negociū. ergo tenentur id qd̄ fecit ratū habe
re. et ei satisfacere. ar. ff. de ne. gesto. cū pe
cuniā. et. l. pompon. in fi. et. l. se. h̄ hosti.

Nota s̄m tho. si p̄cipal̄ in facto soluit. o
mnes alij q̄. s̄. fuerunt ab eo inducti ad dānū
faciēdum sunt liberai. si vero alij soluit. illi
qui sunt p̄cipales in facto. et illi ad quos
res peruenit. illi restituere tenentur. Nota ec

secundū inno. ex. de homici. sicut dignum. q̄
si spoliat̄ liberaliter raptōri dimitteret. tūc
credo d̄siliariū esse liberatū. qz liberat̄ ē ille
q̄ p̄cipalioz tenebat̄ et q̄ res habuit. S̄z si
d̄siliariū esset absolut̄ a spoliato n̄ credere a
lios liberatos ad quos res ille p̄uenerūt. ni
si eos exp̄sse itēderit liberare. nec etiā eū qui
rapinā fecit si de rapina nichil habuerit. q̄a
naturaliter et etiā de iure diuino oueniēs est
q̄ sublato p̄cipali tollatur accessoriū sed
n̄ ecōuerso. ex. de d̄sili. trāslato. p̄mo ec̄ si libe
raliter liberaret̄ raptōz p̄cipalis. n̄ p̄pter
hoc liberaret̄ d̄siliariū a restitucōe si qd̄ p̄ueit
ad eū de rapia. nisi aliq̄ p̄ eo satisfecisset. Nā
et i h̄o cau in aie d̄silio dicēdū ē d̄siliario q̄
satisfaciat illi p̄cipali qui p̄ eo satisfecit
nō aut̄ offēso. qz iā ei ē satisfactū. Sec̄ autē
fieret in iudicō. h̄ inno. Intelligendū autē
q̄ vno satisfaciēte ceteri nō liberant̄ quo ad
penā. p̄mo p̄t ab eis exigi pena q̄dupli. scilicet
ez in iudicō vt dictū ē supra d̄ pena raptōris
et pena vni nō liberat aliū. xj. q. ij. cū deuo
tissimā. Quid si plures fuerūt raptōres qua
si pares. qz n̄ l̄ aliū induxit ad eūdū. nec ez
rat alter alteri d̄ns. s̄z quilibet p̄ se iuit. h̄
rap. distiguit. qz aut simul vadūt aut n̄. si sic
quilibet tenet insolidū. et hoc intelligit rod.
cū vñ sine alijs nō auderet vel nō posset dā
nū inferre. ar. ad h̄ ex. d̄ hōic. sic dignū. alij
as quilibet tenetur tñ p̄ illa p̄te dāni quam
intulit. Si autē nō iuerūt simul sed quilibet fa
ciebat separatim p̄ se dānū. nō puocans alios
ad dānificandū. quilibet tenet p̄ eo qd̄ fecit
Vel forte in vtroq; cau tolerari posset q̄ qui
libet de his q̄ habuit satisfaceret. et alios p̄
posse ad satisfaciēdum induceret. S̄z p̄imum
dictū ē tūc s̄m rap. et ho. Dicūt tñ hosti. et
inno. sup. c. sicut dignū. p̄ i h̄ estimatio ē ha
benda. vt qui ē magis strenuus et q̄ maiorem
incussit timorē. etiam pl̄ hostibz teneat. Vo
lunt etiā ibidē q̄ cū aliq̄ vadūt cū raptōribz
vel furibz. et nō coopant̄ eis ad aliqd̄ dānū
faciēdū. nō videntur i aliquo teneri. si nichil
repperint de rebz ablati. caueāt tñ d̄sciētie
qz si pati erāt eos d̄tra spoliandos defēdere
et p̄pter suā p̄ntiā et sociorū suorū nō audebāt
dānificandū eos resistere. nō p̄nt esse liberi a
restitucōe. Si etiā aliq̄ vadūt cū eis nō aīo ob
essendi vñ defēdendi. nō excusan̄ nisi hoc no
tificēt aduersarijs. q̄ alias forte res suas de
fēdere nō audēt. idē em̄ ē ac si iuuaret. h̄ s̄m
inno. et hosti. De hac materia vide infra a. d̄
furas

Equit̄ videre de. viij. scz d̄ illis q̄ nec iu
uant nec d̄fenciūt ad rapiendū. de raptō
tñ accipiūt. et qd̄em tenentur restituere s̄z di
uersis mōis. distiguit tñ rap. q̄ q̄ dono accipi
unt p̄cise tenent̄ ad restitucōz. qd̄ ē verū s̄m
hosti. siue accipiant sciēter siue ignozāter si
veritate postea p̄cipiunt. ff. si cer. pe. si et me
et ticiū. nisi forsan h̄ d̄sumpsissent atēq̄ veri
tatem intelligerent. C. de rei ven. certum est
Qui vero edunt bibunt vel in vsus necessari
os expendunt nisi in casu scilicet cū agūt cāz

spoliatio monedo et inducen^o p posse rapto
re ad restituendū. tūc em̄ n̄ tenetur etiā si resti-
tutio nō sequitur. nō tenetur in quā de his que
expederūt p tpe q^o circa ei⁹ emēdacōz labo-
rauerūt. nō em̄ credit rod. p vxoz et failia d
reb⁹ rapta viuere possint p totū anū ppter v
nā amonitiōz l^o ppter duas. vñ satis videt^r q
religiosi eūtes ad raptōzes vt inoucant eos
ad restituendū excusen^r. si comedāt ap^o eos p^o
pue si omode inuēire n̄ possunt ap^o alios. p
bant^r hec ez. d. accu. ex pte. et ē exp^o l. i. vj.
de sen. ex. cū volūtate q. p^odicatozes. et hoc i
telligas cū moderamine l. 3. si pbabiliter ha-
beat^r spes de correctōe ei⁹. et si etiā ppter ex-
pelas eoz n̄ subtrahat^r raptōzi restituēdi fa-
cilitatē i toto l. i magna pte ar. ij. q. vj. aterior^o
q. i. Quid faciet vxoz v^o failia raptōzis si
nō habet^r sp. s. de ei⁹ correctōe. l. videt virū
ad inopiā vergere. et q̄i fieri nō soluēdo. h. l.
h̄m ray. distiguo. q. aut ibi sunt aliq̄ iusta a
nō iustis disticta. aut nichil ē ibi nisi de ra-
pina. aut sunt mixta. In p^oio casu p^o expēdere
de iustis. In scdo casu n̄ lo mō comedat inde
s̄ aliūde sibi victū pcurat. l. ab amicis v^o cō
sanguineis suis. l. laborādo mamb⁹ pp^ois. l.
alio mō honesto. Distiguit v^o i hoc casu rod.
f. q. de ipa re rapta eadē numero nō licet ali-
quid expēdere nisi in casu vltime necessitatis
de re v^o empta de re rapta poterit comedere
etiā sū casu vltie necessitatis cū p^oito restitue-
di. l. faciet h̄m q. dicit^r in se. q. In terco v^o ca-
su h̄m rod. idē dicēdū ē qd̄ dictū ē in scdo sci-
licet si ita sint mixta q. nō possint discerni. vel
licet possint discerni vir tñ nō p^omittat eā acci-
pere nisi de reb⁹ raptis. S̄m v^o rod. in casu
quo sunt ita mixta iusta cū iniustis q. nō p^o
sunt discerni. poterit licite necessaria sumere
si vir sit soluēdo dū tñ habeat i mente viuere
de licite acq̄sitis. si aut nō ē soluēdo idē dicē-
duz ē qd̄ dictū ē in scdo casu. scz qn̄ nichil est
ibi nisi de rapina. Quid faciet vxoz l. fami-
lia si nichil inuēiat nisi de rapina nūqd̄ mori
et fame h. l. q. nō. h̄m q. notat ray. sub ē ei
tripler auxiliū. Vñ est vt recuperet d̄ otē si p^o
potest em̄ recuperari dos ec̄ d̄stāte matrimonio
qn̄ v. r. ad inopiā v̄git. C. de iure dotiū. v̄git.
Scdm̄ ē q. denunciēt amicis ei⁹ l. decano vel
archidiacono v^o ep̄o v^o ali s̄ q. possint v^o ve-
lint p^odesse. qui psuadeāt ei. v^o etiāz si p^obari
p^o appellāt eū vt pascat eaz de iusto. ij. q. i. si
peccauerit. et ez. de iureiurā. que admodū vel
tradat ei dotē. v^o p^orem dotis. v^o omittat ali-
cui p^one honeste q. de honesto lucro p^ouidat
sibi. ez. de pig. ex litteris. et de donaci. ppter
nup. et de dote resti. post di. p. n̄as. Terciu^o
ē q. si esset adeo in arto posita q. nec inuenir^o
qd̄ comederet etiā elias. nec v^oteri^o sine p^o-
c̄lo pati poss^o necessitatē fais. tūc poss^o etiā
d̄ raptis reb⁹ ipis sumere necessaria. qz neces-
sitas nō habz legē. d. d̄se. di. i. sicut q̄cqd̄ tñ
sic expenderit doleat in aio. et p^oponat firmi-
ter restituere p̄c̄ito poterit q̄cqd̄ inde expēde-
rit In omni tamen casu p^odicto tenetur vxoz
viro reddere debitū et econuerso nisi subsit

aliud impedimentum. xxxij. q. v. si dicat.
Recolligendo ergo breuiter p^odicta. potest
dici q. d̄ bonis v^olurarij raptōzis et fuis etiā
si nichil habeāt de iusto. p^o q̄s licite p^ote i
plurib⁹ casib⁹. et p^oimo si cām expoliatorum
agat. f. p^ocurādo fideliter p^o eis restitutio fia-
at Scdo si recōpēset puta si eis i licitis et ho-
nellis h̄uiat. Tercō si se recōpensaturū p^ocat
et se hituz factatē ad h^o pbabiliter credat
Quarto si necessitas cogat. puta qz alias nō
p^o omode habere vñ vmat. vt accidit paup^o-
rib⁹ medicātib⁹. et hoc etiā mō exculari pos-
sunt filij et filie exūtes in domo patrū. qui
alias viuere non possunt. et s̄l^o vxozes. q̄nto
si eos tales esse nesciat.

Equi^o videre d. ix. scz d̄ ill^o q. em̄t d̄ reb⁹
raptis cca qd̄ sciēd̄ q. ray. distiguit q. aut
raptas esse sciebāt. v^o pbabiliter credēbant.
aut de iusto esse putabāt. aut nichil de h^o scz
v^oz essent rapre v^o non cogitabāt. In primis
duob⁹ casib⁹ subdistiguit. qz aut emit q̄s ma-
la fide. i. cupiditate ac q̄redi sibi aut bōa fide
volūtate restituēdi d̄no rei. in p^oimo casu tē
indistincte restituere q̄cqd̄ d̄ illa postea fiat
ab eo v^o ab alio. et ē racō. qz omittit furtum
d̄tractādo re alienā inuito d̄no. et fur s^o est i
mora. vñ nec p̄ciū qd̄ dedit ab eo ei⁹ ē res re-
petere poterit. nec expelas si q̄s ibi fecit. tē
etiā restituere omēz vilitatē quam ex illa re
habuit. nō liberat^r etiā si restituat rez illā de
teriore q̄ ad eū p̄ciū. et si aliquo tpe medio
fuerit res melior q̄ fuerat tpe empcōis v^o e-
ciā qm̄ fuerit tpe quo postea v̄didit eā. ali-
ei⁹ qd̄ plimi fuerit estimacō factēda erit. ff. d̄
fur. i. re furua. hoc intellige qn̄ res nō ha-
bet^r. s̄ si res habet^r credo q. sufficiat q. resti-
tua^r eq̄ bōa sicut erat qn̄ fuit ablata. et qd̄ d̄
ctū ē de p^oimo emptore intelligi debet qd̄ se-
cūdo et omnib⁹ alijs sequētib⁹. qui cū mala
fide re illā emūt. f. q. semp tenentur restituere
re illā quocūqz mō p̄ierit h̄m maiorē estima-
tiōz totiq̄ t̄pis mediij. Si tñ raptōz plene re-
stituit rei estimatiōz cū toto interesse ceteri qui
emerūt l. dono acceperūt liberatur q̄ntū ad r̄
sticōz faciēdā d̄no rei. Credit tñ ray. q. qz
qd̄ inde ex lucro habuerūt scz āte restitucōz
factā. siue totū si res fuit sibi gratis data. si-
ue qd̄ sup̄est deducto p̄cio pro re illa dato. si
fuit empta. d̄z cū d̄silio ecclesie in vsus pau-
perū erogari. S̄ hoc facere h̄m hosti. et rod.
nō ē necessariū s̄ ē d̄sliū. qz ille penes quem
res illa ē. iā intelligi^r eā ex volūtate d̄ni pos-
sidere. f. ex quo sibi satisfactū est plene. ar. ff.
de euic. si h̄uz. q. duplo. debet tñ qlibet tal^o
agere p̄niaz de furto qd̄ omittit. xij. q. i. qui
habetis S̄ nūquid satisfaciēs poterit sibi
d̄sulere de p̄cio soluto aduersus v̄ditōzē. Re-
spōdet ray. p. nō. nisi qn̄ emit exp̄sse sibi cau-
ciōz fecerit. obstat em̄ ei⁹ turpitudō. x. q. ij.
rus in fi. Si vero emit quis re raptā v^o fur-
tiuā bōa fide. f. intencione restituēdi d̄no. p^o
ab eo repetere ill^o quod pro ipsa re bona fi-
de dedit. et etiāz quicquid p^o ei⁹ d̄snuatiōe ex-
pedit. nisi forte cu re illa aliq̄ lucrat^r fuisse

de q̄b̄ illas expēsas recompēfare posset. Et breuiter q̄cqd̄ adē sibi ex illa re. ut p̄sio merces fruct̄ l̄ silē. tenet̄ restituere. q̄cqd̄ v̄o sibi abē ut p̄ciū et expēse modrate. p̄t repetere v̄l cū eo qd̄ ex ip̄a re sibi aduenit vsqz ad q̄n t̄tate d̄curzētē d̄pēfare. Dicit etiam hosti. q̄ p̄t repetere oia p̄dicta ec̄ si res sine sua cl̄pa peat l̄ p̄da. rō ē qz gessit negociū vtiliter domino rei. p̄bā. hec ex. d̄ accu. ex p̄te et li. vj. d̄ sen. ex. cū voluntate. s̄. p̄dicatores. s̄. s̄m ho sti. licet i iudicō aie et d̄ sua d̄scia creda. i. in dicō t̄n̄ d̄tēciose ei n̄ credere nisi publice h̄o p̄testare. C. de furt. l. ij. et ex. de elec. qz p̄ter. s̄. fi. S̄. qd̄ si ille q̄ b̄oā fide emit fecit p̄ q̄n diligēter cuius res ess̄ ut ip̄az ei restitueret et iuenire n̄ potuit. h̄. q̄cquid res illa valet v̄ltra illud qd̄ isti ep̄tozi debe. cū autoritate ecclesie i p̄ias cās p̄ aia ei⁹ cui⁹ res fuit eroget. Et d̄sulit rap. q̄ hoc fiat publice ut omis suspicō euite. ec̄ sic erit liberat⁹ qz ecia i hoc gessit v̄litar negociū ei⁹ ar. ad hoc xij. q. ij. quatuor. cca. fi. Et dicit hosti. q̄ si paup̄ esset. posset a p̄lato sibi relinqui sic alij paup̄. In alijs aut casib⁹. s̄. si sciebāt aut credebāt esse d̄ iusto qd̄ emebāt. v̄l forte habebāt aim idiffere tē. i. nichil sup hoc cogitantē. excusant̄ s̄ diuersimode. Nā q̄ sciebant v̄l p̄babiliter credebāt esse d̄ iusto. simpliciter n̄ tenet̄ i aliquo. s̄. durate b̄oā fide. q̄ v̄o temere credebāt l̄ ignorabāt ignorācia crassa et supina. l̄ p̄ter fatuā simplicitatē. l̄ sup hoc nichil cogitabāt. restituere tenet̄. et dicit rod. q̄ ignorācia di. crassa et supia p̄ silētudiez h̄oī crassi l̄ supini. qui non videt ea que sunt apud pedes ei⁹ v̄l p̄pe. Ad hanc aut diuersitatē plenit̄ discernedā distigūe s̄m rap. cū aug⁹. q̄ raptor aut erat d̄ns et tūc tene. i. qd̄ dictum ē supra in qd̄e illa scz quid d̄ d̄nis ill q̄ gūeraz. r̄. Aut erat subdit⁹. et tūc distigūe. qz subdit⁹ qui mouet bellum pro domino sibi mandante. aut scit bellum esse iustum aut iniustum aut dubitat. In primo casu n̄ tenetur restituere ea q̄ accepit ab hostib⁹ nisi s̄m editū d̄ni. nec peccat nisi corruptā intēcōnē habeat. s̄. p̄ cupiditatē et odiū l̄ silia. In secūdo v̄o casu scz cū scit l̄ p̄babiliter credit bellū esse iustum tene. qz tene. p̄l̄ timere d̄m q̄ h̄oēz. In tercio nō tene. qz excusat̄ p̄pter bonū obediētē. licet forte peccet d̄ns d̄tra d̄m male p̄cipiēdo. xxij. q. i. qd̄ cl̄pa. v̄n s̄m rod. si v̄fall⁹ ducis v̄l comitis ab eo vocet̄ ad bellū mouēdū d̄tra hostē s̄m d̄tra qz n̄ licz autoritate p̄pa mouere bellū. excusat̄ si dubit̄ v̄t̄z d̄ns ei⁹ sup h̄o autoritatē h̄eat a rege. et sic d̄ alijs cās ex q̄b̄ bellū ē iustū l̄ iniustū. S̄m enim hosti. tal̄ excusat̄ p̄pter bonū obediētē si inq̄suit q̄ntū potuit et p̄tiores d̄sulit et sp̄ dubi⁹ r̄māsit. alioq̄n affectatoz ignorātie sic nec expers sciētē punire. ex. d̄ clamō. d̄spō. eū ab inicō. s̄. si q̄s v̄o. nec excusat̄ timore per d̄edi feud l̄ icurzēdi aliqd̄ t̄pale d̄anū. xxij. q. v. ita ne. licz met⁹ cl̄pam attenuet quo ad penitēciam iniūgendam circa orat̄iōes et ieiunia. ex. q̄ me. ca. sacris. Et cū autoritas iur-

l̄ iudic̄ requiastur ad hoc q̄ bellū sit iustū d̄i ci potest. q̄ vbi habe⁹ autoritas iudicis si iudex errauerit. ad pugnātis t̄n̄ d̄scietaz sufficit. Et i hoc casu p̄t habere locum dicta d̄silūctio i foro p̄niali. Sec⁹ ē in d̄tēciose vbi error detegere. t̄pe suo. hec hosti. S̄. nūquid sic excusantur amici et cognati bellātes q̄ nō sunt ei⁹ subditi. et milites exnei stipēdiarij si credāt bellū esse iustū. h̄. s̄m rod. nō excusant eos bonū obediētē sicut subditos. nec d̄mittere se debēt d̄iscrimini ut iuuet aliquē in p̄t iudicium alteri⁹. xij. q. v. deniqz. Sic ergo p̄cede circa emptorē s̄m rap. q. s̄. si scit venditorē iustē et ex iusto bello habuisse. licet p̄t emere nec tenetur restituere q̄ v̄o de iusto bello esse nesciebat. s̄. p̄babiliter credebāt qz omis ei⁹ vicini l̄ maioz ps l̄ ad min⁹ sapientes ita credebāt. n̄ tenetur hac b̄oā fide durate. s̄. si postea sciat re de rapia fuisse debet restituere. s̄. et re et fruct⁹ ei⁹ extātes. de d̄sup. t̄is em̄ b̄oā fide nō tenetur. et si p̄ sententiam iudicis restituit. p̄tū a v̄editore etiam mūtō si vult repetere poterit. xij. q. ij. vulterrane. Si v̄o simpliciter scz sine autoritate iudicis. v̄editoz sibi tenet̄ in foro p̄niali ad interesse s̄. ad hoc iudicio d̄tēciose n̄ poterit cogi. ff. de euic. si re. et ex. d̄ ep̄. et v̄. si v̄editoz. Qui v̄o emerūt de rapia ignorāter ignorātia iuris q̄ in tali casu n̄ excusat. v̄l etiā ignorātia facti crassa et supina. qz scz omis vicinos l̄ p̄ maioz re l̄ etiā p̄tiores et sapientiores audierit dicētes bellū i⁹ esse iniustū et d̄tra d̄m. l̄ forte qz ecclesia p̄hibebat l̄ exomūcabat publice autores et p̄ncipes ip̄i⁹ belli. tenet̄ ad restituēdū. xij. q. ij. q̄ et huānis. et ex. d̄ ordi. ab ep̄o requisit.

Equit̄ videre de. x. f. de his q̄ i ecclesijs aliqd̄ rapiūt vel ip̄as ecclesias ledūt q̄ritur ergo primo qd̄ de ill q̄ rapiūt i ecclesijs aut de b̄oīs clicoz aut ecclesijs q̄ sunt in tera ei⁹ d̄tra que iuste gerit̄ bellū. Nūquid raptores taliū restituere tenentur. R̄ndet rod. q̄ sic nisi fecerit h̄o autoritate p̄lati ec̄ castici Quid d̄ ill q̄ cōfugiūt ad ecclesias imminētib⁹ hostib⁹ et ibi capiūtur ab eis. nūquid eos ibi capiētes debēt ip̄os d̄mittere liberos R̄ndet rod. q̄ sic. nisi ecclesiā incastellauerit aut inde hostes ipugnaverit. tunc em̄ cū v̄io l̄t emunitatē ecclesie n̄ debēt emunitate ecclesie gaudere. Idē etiā credit si ibi reponant victualia sua d̄ q̄b̄ in impugnātōe hostinm sustētant̄ scz q̄ si rapiūtur ab aduersarijs iuste bellātib⁹ restituere n̄ tenet̄. et forte etiam rapiēdo nō peccāt. Quid de ill q̄ incēdūt ecclesias i bello iusto. nūquid tenentur de dāno dato. R̄ndet rod. q̄ si n̄ sint incastellate. et h̄o ex p̄posito fiat tenent̄. Si at̄ sint incastellate aut si n̄ ex p̄posito s̄. a casu incēdan⁹ d̄uz. s̄. illi iuste bellātes operaz rei licitē p̄stant. quia scilicet hostiū machinas villā v̄l castrū incēdunt qd̄ alias expugnare d̄mode non possunt non tenentur.

Equit̄ videre de. xj. scz d̄ aliquib⁹ p̄tinētib⁹ ad restituēdū raptorū. et q̄runt̄ p̄la

scz quid si huiusmodi persone q̄ restituere tenet̄ re-
stituendo re vel ei? emedacōem. ad paupes re-
maneat. q̄ forte cū filijs et familia n̄ habet ali-
quid vñ uiuat. Rñdet rap. q̄ si p̄t scire eū vñ
eius successores cui? res fuit. ondat ei restitū-
ōdi volūtate. et suā necessitatē. et p̄t petere q̄-
tacōem vñ dilacōez. Et si isti bñ d̄trito. vñ re-
raciter volēt̄ etiā modicū illud qd̄ habet re-
stituere. spoliat̄ totū vel p̄tez remiserit. libe-
rac̄ erit. Si aut̄ quitacōez vñ dilacōem n̄ pos-
sit impetrare. d̄z totū qd̄ suū est facere. v̄den-
do scz oia bōa sua. ec̄ si opteat eū et ei? failiā
mēdicare vt dicit rod. Si vñ n̄ possit scire de-
bz i p̄as cās i? cū ecclesie d̄silio erogare. Et
p̄t ei dilacō dari et p̄s l̄ totū remitti. si expe-
diat ad necessariā ei? sustētacōz sicut alteri?
paup̄is s̄m rap. et rod. De hoc etiā vide ifra
li. iij. ti. d̄ vsu. ar. viij. d̄ resti. vsuraz. qd̄e qd̄
si is. Quid d̄ ill? q̄ si vellēt supfluas expēsas
dimittere possent rapta restituere. Quid etiā
d̄ ill? q̄ oia bōa sua resignāt i maū p̄narij. p̄-
mittētes q̄ tantū faciēt dānificatis q̄ erūt d̄-
tētū putātes hoc d̄ modico se facere posse. qz
illi se credūt totū amississe. Quid ec̄ d̄ ill? q̄ n̄
resignarēt i maū p̄narij nisi crederēt eis to-
tū l̄ p̄te dari qn̄ nesciūt cui debet restitui. nū-
qd̄ tales sunt in statu saluus. Rñdet rod. q̄ n̄
oportet em̄ q̄ fide bōa et sine fraude raptos
faciat qz qd̄ p̄t dānificatis. si nouit eos satisf-
faciat. et si nō nouit pauperib? tribuat. aliter
absolui nō debz a p̄nario si d̄stet de ei? impe-
nitēcia l̄ intēcione p̄raua. Nō est tñ necesse se
cū dū rod. q̄ fiat hmoi resignacio i maū p̄nari-
ij dūmodo sit pat̄ hoc facere ad arbitriū ei?
vel boni viri. Sed et de hoc vide infra. l. iij.
ti. de vsu. in. viij. ar. q. cui? auctoritate male
ablata. zc. Ad hoc nota q̄ rich. et sco. sic d̄
si gūit in. iij. suo de illo qd̄ dānū iculit et ni-
chil bz p̄ter necessaria sibi. s. q̄ tal̄ aut bz ali-
qd̄ vltra necessaria ad sustētacōz nature. licz
sit et necessariū ad victū vñ decēciā sui status
et p̄sone. aut n̄. si sic tenet̄ restituere. n̄ em̄ li-
cet alicui viuere d̄ aliā re cū honore seclari
Nec etiā valet tñ stat? sclēnis alic? persone
q̄ntūcūqz necessari? reipublice quē teneret p̄
nō restitucōz. q̄ntū valet iusticia et fidelitas
ei? et iusticia d̄munis p̄ restitucōz. Si aut̄ nō
habeat vltra necessaria sustētacōi nature. tūc
dānificat? vñ nō indiget ad sustētacōz natu-
re re sibi ablata. vñ indiget. si nō indiget nō
tene? et restituere. qz necessitas facit oia d̄mu-
nia. ff. de. l. rodia. cū i eadē. in textu et glo.
Si aut̄ indiget tūc aut p̄i? sc̄tūs ē indigens
illa re ad sustētacōz nature ille qui abstulit.
aut p̄i? ille cui ē ablata. aut vterqz eodē tē-
pe. Si p̄io mō nō tenet̄ restituere. qz res illa
facta est sibi necessaria sustētacōi nature. et
ius fuit ei acq̄sitū in re illa. cū tūc dānifica-
to nō essz necessaria. Secūdo aut̄ et tercō mō
p̄t dici sine p̄iudicio q̄ tene? restituere. qz res
illa sp̄ fuit dānificatū de iure. Quid si p̄imo
caū detētor deuemat post extremā necessitatē
ad fortunā pinguiorē nūquid tūc restituere
tene? Rñdit sco? q̄ sic qz obligacō illa ad

restituōz rei ablatae vñ equalētis p̄cedit a
p̄ima occupacōne illi? rei q̄ fuit iniusta an-
te necessitatē extremā. Et iō illa obligacō per
necessitatē extremā n̄ ē extic̄ta s̄ tñ sopita. Si
vñ nūq̄ occupassz re illā ante necessitate extre-
mā. tūc simpliciter iuste occupassz eā tāq̄ rez
suā. nec tenere? ad restituōz aliquā. Quid si
piclz imiēt spoliato. et ille q̄ te? iduci n̄ p̄t
ad satisfaciēd̄ statū. nec spoliat? ad dādū ali-
quā dilacōz. Rñdet hosli. q̄ p̄s biter discre?̄
informare p̄t d̄sciam suā ex eo q̄ intēdit vtili-
ter gerere negocia creditoris. vt si videt q̄ n̄
p̄t aliter imp̄petuū recupare l̄ n̄ ita d̄mode-
p̄t recepta sufficiētū cantū d̄ dilacōz d̄cedere.
re. et sub hac d̄dicōne. s. si hoc fecerit pecca-
torē absolueret. vt sic et creditor qd̄ ei debet
recupet et peccator n̄ des̄p̄t. ar. l. f. d̄ soluci-
soluere.

De furto p̄p̄e sumpto ti. xxxij.
Einde d̄siderādū est de furto p̄p̄e sum-
pto. Et p̄o qd̄ est et vñ dicat̄. zc. de spe-
cieb? siue differētis ei? tertio vtruz
sit et q̄le sit peccatum furū. q̄rto de ei? pena
q̄nto de ei? restituōne. Quātū ad p̄imū scien-
dū q̄ furū p̄p̄e sumptū est fraudulosa aliene
rei d̄rectacō inuito d̄no q̄ fit aio lucrādi. s.
gratia rei vñ possessiōis ei? vñ vsus. ff. e. l. i.
Bñ aut̄ d̄z d̄rectacō qz sine ea n̄ ē p̄p̄e furūz
lz interuēiat volūtās vñ l̄ scriptura vt. ff.
e. l. i. Vñ si q̄s d̄cupiscat illicite re alienā sine
d̄rectacōe. facit d̄tra aliud p̄ceptū scz nō cō-
cupiscet. zc. Fraudulosa vñ addit̄ qz si q̄s cre-
debat re suā esse. ac p̄ hoc licere sibi eā surz-
pe. nō d̄mittit furū. inli. vi. bo. rap. q. qz tñ
et. s. se. inuito d̄no a p̄oitur. qz si credit d̄m
p̄missurū et iusta cā subsit hoc credēdi. nō tē-
re? furū etiā si d̄ns nō erat p̄missur? si aut̄ in-
sta cā nō subsit hoc credēdi tene? ff. e. l. i. s. g.
rem. Si vñ facere credebat inuito d̄no. et tam
domin? velit. furū facit q̄ntū ad intētionem
mortaliterqz p̄cat. n̄ tñ tē? ad restituōz. nec
domin? petere p̄t obstante sibi ei? volūtate
ff. e. inter om̄s. s. penl. Rei aliene iō adiūgi?
qz nō d̄mittit furū i re plenissime p̄pria. ple-
nissime dixi. qz si ali? haberet ius i re illa vt
soci? l̄ creditor vñ ali? s̄lis. etiā d̄ns re. illaz
furtiue surziptēs alicui tali. furū facerz et te-
neret̄ actiōe furū. s̄ res n̄ essz furciua. ff. e.
si res. s. i. et. l. si is q̄ re. et. l. si soci?. Animo
lucrādi po? ibi. qz si q̄s alic? acillā meretricē
rapuerit l̄ celauerit nō lucrū sed libidinis cā
nō facit furū licet alias ḡuiter peccet. ff. e.
vex. Gratia rei vel possessiōis ei? vñ vsus po-
nunt̄ ibi. qz nō solū d̄mittit furū q̄ lucrifacere
vult sic furciue rei dominiū. Sz etiā q̄ rei
possessiōz vñ vsus. di. l. q̄ sacru. et. ff. e. iumē-
ta. Dicit̄ aut̄ furū a furno. i. nigro l̄ obscuro
eo q̄ clā l̄ obscure et plerumqz de nocte fiat
ff. e. l. i. Potest etiā dici a furno in quo fur
plerūqz latz. Ex p̄missis patet q̄ qui accipit e-
quū l̄ re aliā d̄modatā vsqz ad locū certū. si
cū illa re vltra locū certū p̄cedat furū d̄mit-
tit. nisi in casu posito supra in vsu illo. s. in-
uito domino. zc. Sed quid si aliquis rem sibi

Alcune di due ha vendi a p̄mo ḡuero l̄ li. 3. l. 13. ar. 3.
p̄m̄ d̄ d̄m̄b̄l̄y

cessam ad utendū alij d̄ modauerit. nūquid
omittit furtū. utiq; qz nō ē sibi c̄cessa ad vsū
istū. Preterea videt̄ h̄ facere gr̄a sui lucri. spe
cies em̄ ē lucri ex alieno beneficio sibi debi
torē acq̄rere. Si r̄ et creditor furtū omittat si
utatur pignore sibi obligato. ff. e. si pignore
et breuiter in omni contrectatione rei aliene
contra dñi voluntatem omittitur furtum. unde
circa hoc inhereas verbis diffinitōis.

Ira scdm̄ argumētū sciend̄ qz furtorū ali
ud ē maifestū ut illd̄ cū quo fur dephēdi
tur atēquā ad locū veniat destinātū. itelligit̄
at̄ locū destiat̄ ille i q̄ eodē die disponebat
manere. Aliud ē nō maifestū ut illud cuz quo
fur nō dephēdit̄. ff. e. l. ij. et. iij. Itē furtorū
qdā retinet nomē gn̄ale. qdā vō h̄nt rōe mate
rie sp̄ialis nomē speciale. et horū ē qd̄duplex
dñtia qz furtū rei sacre dē sacrilegū. furtū rei
publice dē peculat̄. xxij. q. iij. qd̄ igit̄. et. ff.
ad. l. iulii. pecula. l. j. furtū ex grege dē abige
atus. ff. de abigeis. §. j. furtū hois dē plagū
ut cū q̄s hoiem libere redit l̄ emit donat vel
accipit l̄ pmutat. ff. ad. l. flamā de plag. l. j.
et idē si alienū seruū vel ancillā sollicitauerit
l̄ exhortauit. f. furtū ad aliā r̄gionē. C. e. l. j.

Ira terciū argumētū q̄runt̄ pl̄a scz v̄t̄
furtū semp̄ sit p̄ctm̄. h̄ qz sic. vñ exo. xx.
Nō furtū facies. habet aut̄ furtū rōez peccati
p̄pter duo. Pr̄io rōe d̄rarietatis ad iusticiā q̄
reddic̄ vnicuiq; qd̄ suū ē. opponit̄ em̄ iusticie i
q̄tum ē acceptō rei aliene. Scd̄o rōe doli que
fur omittit occulte rē alienā vsurpādo. vñ p̄z
qz om̄e furtū ē p̄ctm̄. Sciend̄ tñ qz accipie ali
ena. aucte iudicis hoc decernētis. nō ē furtū.
qz iā sit ibi debicū p̄ h̄ qd̄ ē sibi sentēcialiter
adiudicatū. vñ multomin⁹ fuit furtū qñ filij
isrl̄ tulerūt spolia egyptiorū ad dñi iussū. p̄ eo
qz egyptij eos affligebāt sine cā. ido signater
dicit̄ sap. x. iusti tulerūt spolia impiorū. Vt̄
furtū sit peccatū mortale. h̄ qz sic. cū sit contra
rū caritatē h̄m quā ē vita sp̄ialis. ad caritatē
em̄ p̄net ut primo velim⁹ et optem⁹ bonum
p̄ furtū aut̄ inferē ei i rebus damnū. vñ zach̄
v. ois fur iudicabit̄. null⁹ aut̄ d̄demna⁹ h̄m
dei iudiciū nisi p̄ mortali peccato. Nota tñ
qz accipiens furtive mima. ut vnā acū v̄l pen
nā. p̄sumere p̄t hoc n̄ ē contra dei volūtate. et
p̄ tanto p̄t excusari a mortali peccato. si tamē
habeat aim furādi et inferēdi. primo nocum̄
tum. etiā in huiōi p̄t esse mortale peccatū. si
etiā in solo cogitatu p̄ d̄sensū. h̄c tho. Nō ē
qd̄ furto sublatū est h̄ mēs furātis attēditur
xiiij. q. vj. c. vlt̄. Vt̄ liceat furari p̄pter ne
cessitatē. h̄ ea q̄ sunt iuris hūani derogare n̄
p̄nt iuri naturali vel diuio. scdm̄ aut̄ ordinem
naturalē ex dei p̄uidencia institutū. res inferi
ores sunt ordinate ad hoc ut subueniāt hoim
necessitati. et ideo p̄pter rexx diuisionē et ap
p̄prietatē ex hūano iure p̄cedentē. nō impe
dit̄ quin ex eis sit hoim nccitati subueniend̄.
et ideo res quas supabūdantē habēt aliq̄ dē
bent̄ paupum sustentatōi. Vñ amb⁹. et habetur
di. xlvij. sic. Esurētū panis ē que detines. nu
dōz indumentū ē qd̄ recludis. miserorū redē

ptis et absolutō est peccatia quā in terza effo
dis. Sed qz multa nccitatem patiūtur et nō p̄t
ex eadē re om̄ibus subueniri omittit̄ arbitrio
vniuscui⁹ cūq; disp̄satio rexx suax ut ex eis
necessitatē patientib⁹ subueiat. Si tñ adeo sit
urgens et euidentis nccitas. ut maifestū sit in
stanti nccitati de rebus occurrētib⁹ subueniē
dū esse. puta cū imminet piculū p̄sone. nec ali
ter subueniri p̄t. tūc licet ex reb⁹ alienis siue
maifeste siue occulte sublati siue nccitati sub
uenire. nec hoc h̄z p̄prie rōem furti v̄l rapine
tum qz illud naturale ius et dñum exigit ut
dictū est. tū qz nccitas om̄ia dūia facit. di. xx
xiiij. §. j. et. xij. q. j. dilectissimus. tū qz dñs rei
tūc ei subueire tenere⁹ si p̄ns eēt. di. lxxxvj. pa
sce. vñ talis licite potuit et debuit credere do
minū p̄missurū et ita nō omisit furtū. tū qz ne
cessitas legē nō habet. de d̄se. di. j. sicut. Si at̄
sit necessitas h̄ non tanta peccat. sed p̄ctm̄ ne
cessitas attenuat. et in tali cāu loquit̄. ex. de
fur. si q̄s. si quis inq̄t p̄ necessitatē fais aut nu
ditatis furat⁹ fuerit vestē vel pecus peniteat
ebdomadas tres. Quid si q̄s rem vsurario l̄
auaro furat⁹ vel rapiat ut inde elimosinā faci
at. h̄ scdm̄ rap. talis furtū vel rapinā omittit̄
ut. qz nō sunt facienda mala ut eueniant que
cunq; bona. xxx. q. j. nosse. et. xxxij. q. iij. sic
nō sunt sed videt̄ qz ille nō faciat furtū. qz n̄
facit hoc aimo lucrādi. s̄z nō est ita. qz speciel
lucri est ex alieno largiri. ut habitū est supra
in ar. primo. In cāu tñ in quo piculū iminet p̄
sone nec p̄t aliter subueniri. potest etiā aliq̄s
h̄m tho. occulte rem alienā accipere. ut subue
niat primo sic indigentī. Quid si quis fure⁹
ut restituat dño et hoc faciat. h̄ scdm̄ ho. ta
lis videt̄ excusat⁹. ar. ff. depositi. bona fides
Naz etiā v̄litter gerit negociū furis. ergo co
gitur ratū habere. ff. de ne. ge. §. an vlt̄. §. j.
Nūquid peccat qui rem suā apud aliū d̄po
sitā v̄l iniuste detentā accipit furtive. h̄ h̄m
tho. in suma. q. de furto p̄ prim⁹ peccat. qz de
positariū grauat. qz tenet̄ restituere et innox
um se ostēdere. vñ sic accipiēs tene⁹ eū indem
nem reddere. Scd̄us vō peccat contra om̄nem
iusticiā. dū vsurpat sibi rei sue iudiciū. iur̄ oē
dime p̄termisso. et id̄ tenet̄ dño satisfacere et
opam dare ut sedet̄ scandalū primorū si tamē
sit certū. nō aut̄ tenet̄ aliqd̄ restituere. qz non
grauat detentorē. Quid si aliq̄s xp̄ianos fu
ret̄ captiuos a paganis detētos. ut libertati
restituat eos. h̄ credit rap. qz talis nō tenet̄
hoiem talē restituere. et maxime si pagani cir
cūciderāt eū in contemptū fidei xp̄iane. dixit̄ ei
dñs ad iosue scz. xxij. q. ij. qz constitueret sibi
dñs retrosū insidias. i. bellatores insidiātes
hostib⁹ ut dicit̄ aug. cū q̄s mouet bellū iustū
v̄t̄ apte an ex insidijs. nihil ad iusticiā interest
et gḡ. contra hostes fidei nō tñ apte laboran
dū est. xxij. q. viij. ut p̄ndē. Preterea qd̄ intē
dit ille nisi aiaz liberare a peccato ydolatrie
et occasiōz peccadi ifideli subtrahere. ḡ oza
tur salure aie v̄triusq; neuter ḡ iustā h̄z qre
lā. S̄z videt̄ obuiare dictū au⁹. f. p̄ fides eē
hosti h̄uāda ē. xxij. q. j. Ad qd̄ rñd̄z rap. p̄ i⁹

est verū qñ fides est hosti pmissa scz tpe treu-
ge. et sic videt velle q xpiani pnt furari xpiani
anos detetos a pagais tpe guere nō aut tpe
treuge. Quid siqs furet tpe treuge. Rñdet
rap. q si paganū illū cepat et detinebat qz si-
bi damnū inculerat. et qz fidē sibi fregerat. il-
le q furatus ē eū sibi tenet illi restituere. non
hoiem ppter aie piculū s; damnū ab illo sibi
illatū vt p interesse pbabiliter estimato. mo-
deratū redēptōis p̄cium. et hoc si non opulit
captiuū illū ad circūcisionē vel pdolatriā vel
mortale peccatū. Si em ad aliqd tale ipm cō-
pulsisset furās eū penitus liberat esset. ar. di.
.liij. nulla. quantū aut ad hoiem quē furat
fuit nllō mō peccauit si rectā intētōz habuit
imo potius meruit dūmō alias satisfaciāt vt
dictū ē prius. S; qd si pagani in bello cepe-
rint xpianos. nūquid tpe treuge postea facte
licebit eos furari. Rñdit rap. q si treuga ita
generaliter sit facta vt nō liceat alterutris in
uicem aliqd auferre vel surripi nec violenter
nec alio mō. nō licebit eos furari. si aut fue-
rit ouentio facta tm de violentia nō inferēda
licite xpiani pnt furari nō tm huiōi captiuos
sed etiā castra q de terra xpianoz occupauer-
rāt latēter intrādo et sine violētia occupādo
nec sup bis ad restitutōz aliquā tenebūt. S;
qd si pagani redeāt ad recupandū huiōi ca-
stra et violēter rpellāt. nūqd erit fracta treu-
ga. Rñdet rod. q nō. qz qñ ouentio fuit facta
de violētia nō inferēda. et nō fuerūt fraudes
et furta exclusa. fuit intelligēdū de violētia
nō inferēda in igressu possessiois. nō aut de il-
la q fit p re iam obtēta defēdenda. nisi et de
illa exp̄ssa mētio sit facta. Quid si xpianus
captiuus furet aliqd saraceno q detinet eum
s; hm rap. ti. de furtis. et host. ti. d. pe. et re-
si fuit capē tpe treuge qz eam frāgebat et sic
fuit in culpa et nō iminebat necitas famis te-
net ad restitutōz. si aut iniuste detinebat. vl
tpe belli captus fuerat. vel necitas famis im-
minebat. cū talē saraceno pascere teneat ad
restitutōz nō tenet. Et dicit rod. q tūc fit opē
sacio rei sic surrepte cū iniuria detentōis illi
xpiani iniuste. Pterea cū huiōi saracenus sit
hostis nō refert quō noceatur eidem ar. C. de
cōmer. et merca. l. ij.

Ira qrtū argumētū q ē de pena furti sciē-
dum q s; hoc ē varia. scd; q agi varie
d ipō qñz ei agi criminaliter. i. ad corpis penā
qñz civiliter. i. ad penā pecuniariā In pō cāu
nō debet fur suspēdi vl demēbriari vel exocu-
lari s; aliter castigari puta p fustigatōz vl exi-
lium vel alio mō. put videbit iudici. qd ē ve-
rum de fure simplici Si aut sit pl; q fur quia
aggredit violēter cū armis vel sine armis in
domo vel in itinere vl in mari. subiciet lega-
libus penis. vt i auct. vt nulli iud. q. vlt. col.
.ix. sūt aut pene ille scz q fures capite puniā
vel suspēdant si sepius huiōi omiserunt et fa-
mosi sint. ceteri aut in metallū damnant l. ec
in insulā relegant. vt. ff. de penis. l. capitali-
um. q. crassatores. et. q. famosos. Dicit at rod.
q licz fur scdm iura scripta nō sit suspēdend;

Orariū tm in multis locis de osuetudie huar
et p̄t addi q hec osuetudo ē satis rōnabil. tū
ppter osuatōz diuis pacis et quietis. tū ppter
incorrigibilitatē vt in plib; malicie talis. In
2° vero cāu scz cū agi civiliter pena furti mai-
festi est qd duplū. nō manifesti vō duplū. ex. e.
.c. ij. et insti. de obli. que nas. ex. de. q. pena.
et hoc opetit et peti p̄t p̄ anū. insti. de ppe.
et tē. ac. q. furti. Agit ergo contra furē vt visuz
ē civiliter et criminaliter et eduerso. ff. de fur.
.l. si. contra vō rem surrepta agit additōne fur-
tiua. Nā actio furti penā h; legitimaz. additio
rem ipam. vñ nō vna osumit p̄ aliā. ff. d. addi-
fur. si p furē. q. furti. Scdm aut canonē si fur-
tū sit occultū et fur sit spōte osessus. post resti-
tutōz si tñ eam facere possit subaudi scd; ho-
et post pactā pniam vel p̄t pnie recte ad sa-
cros ordines pmouet. ex. e. ex. literis. Siqs
tñ in ipō peccato dephesus fuerit interfect
cum cōstet eū decessisse i peccato mortali non
ozabit p eo. Sec; ē si an mortē sit osessus. qz
tūc coio nō negat. ex. e. c. ij. accusatus aut et
osessus vel ouictus deponit et i monasterio
detrudit. ex. de penis tue. Tenet aut re; fur-
ti. nō tm is qui furat. s; etiā is qui furi osiliū
vel opem dedit. osiliū dat q suadet ipellit et
instruit aliqū ad furandū. opem fert q mini-
steriū et adiutoriū p̄bet ad rem surripiēdā. in-
sti. eo. q. interdū. et tene; furti n manifesti. di-
xlj. is qui opem. nō tm tenet qz de osilio. ni-
si sit secutū. ff. e. si is qui. q. ficu. Itē ille q cuz
fure parat ē fur. ex. e. qui cū fure. Dat autē
actio furti contra furē etiā si sit impubes dūmō
sit doli capax. ff. e. impubere. S; qd de eo
qui scit furē vel rem furtiua nūquid tenet eū
vel eam idicare interrogat ab eo cui; ē vl a
iudice. et videt q sic. ar. C. de furas. quile ē
Sed contra qz nō tenet idicare sñ iudi. i. sñ sa-
lario nō em turpiter accipit. ff. de p̄scrip. v. so-
let. cui sñie dicūt standū legis doctores dicē-
tes q nullo sp̄ali iure cogit qz idicare furē
ar. i. l. p̄dicta. et. ff. d. offi. p̄si. l. ij. Potest ec
dici s; host. q in foro iudiciali siue canoico
siue civili refert. vt; nolit idicare ppter lu-
crū qd inde sentit. vel qz p̄cipauit. vel qz pe-
cunia a fure recepit ne idicatz. et tūc tene; sic
fur. et h; ē qd nōt decre. ex. e. q. cū fure parat
tal; ei accipit ec s; legē. ff. d. addi. ob turpēz
cām. si a s;uo meo. Aut nō vult idicare ppter
amiciciā et hūanitatē quā h; cū fure. et tūc nō
ē cogend; s; ē i ei; p̄tate an velit amiciciā vē-
dere p pecunia. et talis nō turpiter accipit. vt
ibid. l. id ē. turpiter at accipet si tenere; idica-
re. vt ibid. l. vlt. et ex. de symo. nemo. licz at
talis nō accipiat turpiter. tm inhoneste petit
bac de cā. ff. de varijs et exoz. cog. l. j. In pō
ergo cāu dolose nō vult idicare. et id ē cogē-
d; et si qd ē datū p actōnē de dolo repetit. i
2° licitū ē et id nō repetit. s; h; ē qd distiguit lex
.ff. de p̄scrip. v. solet. et sic p̄t aicicie. ff. de
recep. l. ij. s; i iudicō aie re; iudicat. et sic lo-
quit ex. e. qui cū fure. Illō aut nō ē repband
scz q iudex eū ex officio cogat. s; licz quis nō
cogatur furem idicare. cogitur tm contra eum

testificari de quo dic vt infra ti. de falso testi
monio ar. iiii. Si q̄s aut furi vel socio eius ali
qd dederit vt ei rem suā reddat vl̄ indicet. re-
peit̄ p̄ dicitōz scz furtiua. ff. de ddi. ob turpē
cām. l. iiii. in fi. Nota q̄ ille q̄ scit vbi ē ref
rapta vel furtiua et nō indicat cū de hoc req̄
rit̄ ab eo peccat. vñ hiero. n̄ tm̄ fur s̄ ec̄ ille
reus tenet̄ q̄ furti d̄scius q̄rente possessore. i.
dño nō indicat. eē. de fur. q̄ cū fure. talis tm̄
szm̄ tho. et rod. restituere nō tenē nisi ad hoc
ex officio teneat̄. Quid si ex re furtiua vt
ancilla pens sit edit̄. nūqd̄ erit furtiua. et te
nebit̄ actione furti ille apud quē est editus.
Rūdit̄ hosti. p̄ si aliquis ancillā pregnatē sur
ripiat. et apud eū piat. ptus est furtiua et ille
apud quē est edit̄ tenet̄ actōne furti. si autē
piat apud aliū bone fidei possessore. licz ptus
sit furtiua. ille tm̄ nō tenet̄ actōne furti qd̄ in
telligas de vacca furtiua. licet d̄tradicat. ff.
de vl̄uca. si aliena. §. j. qz̄ illud corrigiē scdm̄
azo. ff. e. qui vas. §. si ancilla. Si r̄ si surripiat
nō pregnatē. et apud eū d̄cipiat et pariat. p̄
est furtiua. et ip̄e tenet̄ actōne furti. et i his
cāibus scz qn̄ parit apud furē vel d̄cipit apud
furez et parit apud bone fidei possessore. certū
est ptū vel fetū vl̄ucapi nō posse. Si autē d̄cipi
at et pariat apud bone fidei possessore. nō est
furtiua. nec dat̄ actio furti. Sz nūqd̄ bone
fidei possessore impedit̄ vl̄ucapē. h̄ si sciat ma
trē alienā anteq̄ d̄cipet impedit̄. si postq̄ cō
cepit simpliciter sciat alienā nō furtiuam. et
sic ignozat viciū rei. nō impedit̄ vl̄ucapē. ff.
de vl̄uca. §. de illo. sed si anq̄ pariat sciat fur
tiua. impedit̄ vl̄ucapē. si vō hoc sciuerit post
ptū impedit̄ vl̄ucapio. nisi dñm̄ certificauerit
se h̄re ancillā et ptū eius. Si tm̄ hoc faciat. p̄
et debz denūciare dño q̄ veniat et agat d̄tra
eū si ius h̄z. qz̄ ē patus r̄ndere. et h̄ valde nos
rand̄ ē scz qz̄ posterioz scia de ptū impedit̄ h̄
vl̄ucapione. qz̄ i ptū d̄mittit̄ furtū cū i ip̄z nō
habeat titulū. licz h̄ret i m̄rem. ff. p̄ suo. si an
cillā. sec̄ ē si habeat i ip̄z titulū szm̄ azo. hec
host. Quid d̄ vxore filijs et seruis si surripit
ant occulte d̄ rebz viri pentū et dñoz. h̄ d̄
mittit̄ furtū. h̄ vir nō aget d̄tra vxore nec ecō
uerso actōne furti d̄stāte m̄rimoio h̄ actōne i
factū. q̄ tm̄ opē ferūt vxori ad furand̄ viro fur
ti tenent̄. ff. e. si q̄s r̄x. p̄ vō agit d̄tra filiū si
habeat castrēse peculii alias nō. ff. e. nec cū
filio. Id̄ ē si p̄ surripiat aliqd̄ filio de castrēsi
pecu. Seruāt̄ p̄ vberibz castigari. h̄ n̄ i iudiō
d̄ueiri nisi d̄rectet post maūmissiōz. C. an ser
uus ex suo facto. l. vlt. Seruientes vō siue mer
cenarij d̄ueniri nō p̄nt actōe furti p̄pter vilia
qz̄ talia furca nō sūt publice vidicāda. ff. e. si
libert̄. hec host. et gos. Quid de muliere q̄
h̄ns p̄digū vix celat aliqd̄ de rebz cōibz d̄
tra p̄hibitiōz viri. Rūdet rod. ti. de secularibz
vbi agit̄ de el̄a. q̄ si vxoz hoc bona fide faci
at scz vt sibi et viro de his q̄ celauit p̄ tpe p̄
uideat. nō peccat. nec tenetur obedire viro p̄
cipienti q̄ ei omnia tradat. quia ei omnia tradē
dō daret quasi gladium furioso.

Ircā quip̄ articulum. q̄ ē d̄ restitucōe fur

ti q̄runt̄ p̄ la scz v̄t̄ d̄nificās aliū iniuste in
exterioribz bonis p̄ furtū vel alio mō teneat̄
ad restitucōz. h̄ q̄ sic. vñ aug. ad macedonē
et habeat. xiiij. q. vj. c. j. si res aliena p̄pter quā
peccatū ē cū reddi possit n̄ reddit̄. p̄nia n̄ agi
tur h̄ silatur. h̄ aug. Nō solū at̄ ille q̄ ē execu
tor d̄nificatōis iniuste. h̄ etiā om̄s p̄ticipes in
illo crimie tenent̄ restituere. p̄cipare at̄ i cri
mie d̄tingit. ix. mōis q̄ i his v̄sibus d̄ninent̄.
Iussio. d̄siliū. d̄sensus palpo recursus. Partici
p̄as. mut̄. nō obstās. nō maifestans. Iussio vt
cū dñs iubet seruo vl̄ subdito vt furet. xj. q.
iij. julian. et. c. si is q̄ p̄t. Cōsiliū dupliciter i
pendit̄ furi. Vno mō ipo facto vt cū q̄s scalā
furti supponit. ff. de fur. i furti actōne. §. recte
et talis scdm̄ leges tenet̄ furti nō maifesti. vt
ibid. l. si is q̄ opem. Alio mō solo verbo. et ta
lis szm̄ leges vt quidā dicūt de furto nō tene
tur. insti. de obli. q̄ ex deli. naf. §. n̄ opem. vbi
d̄z. q̄ nullā opaz ad furtū adhibuit h̄ tm̄ d̄sili
um dedit. n̄ tenet̄ furti h̄ ē v̄t̄ n̄ furtū fue
rit subsecutū. tūc ei etiā scd̄z leges teneat̄. ff. e.
si is q̄. §. si tu. scd̄z etiā ius canonicū et diuimuz
tenet̄. qz̄ scd̄z canones i foro p̄niali maleficia
volūtate et p̄posito d̄stinguūt. eē. d̄ sen. ex. cū
volūtate. M. xij. ex v̄bis tuis d̄denaberis Cō
sensus scz exp̄sus. qz̄ facientē et d̄sentierē par
pena d̄stringit. ij. q. j. notū sit. et d̄ rod. q̄ in
telligit̄ de d̄sensu coopatōis. Dalpo. i. adula
tor q̄ scz laudat aliquē de furto l̄ rapina l̄ de
trabit alicui apud furē vel raptorē. dicēdo q̄
ḡnter eū offēdit. et sic icitat eū ad furādū l̄
rapiend̄ sibi. ar. insti. de obli. q̄ ex deli. naf. §.
vñ id̄. v. sollicitauerit. Recursus siue receptas
scz furē cū furto i domo sua. vl̄ etiā q̄ defēdit
furē recurrētes ad eū ne cogat̄ restituere rem
furtiua. talis ei eque punit̄ sic fur. ff. d̄ recep.
l. ij. Participās. i. p̄tez accipiēs i furto. eē. e.
qui cū fure. Mut̄ scz q̄ videns aliqd̄ vl̄ scies
aliquē patū furari vel rape tacet dolose. cum
tm̄ impedire solo verbo posset sine suo piculo
d̄tra id̄ puer. xiiij. erue eos q̄ ducūt̄ ad mez
tē. et q̄ tra. ad iten. libe. ne cesses. h̄ tm̄ tene
tur restituere nisi ex officio teneat̄ reclamare
Nō obstans scz facto cū sine suo piculo resi
stere possit. qz̄ nō caret scrupulo societatis oc
culte qui maifesto faciozi desinit obuiare. di.
lxxxvj. vbi d̄z culpā p̄culdubio faciētis habz
qui qd̄ p̄t corrigere negligit̄ emēdare. et h̄ lo
cū tm̄ habz in his quibz incūbit ex suo officio
p̄hibere. ar. eē. de sen. ex. q̄te p̄sup. Nō maife
stans qui scz scit vbi ē res furtiua. et n̄ indicat
h̄ celat sciēter. et maxie cū iterrogat̄ a iudice
vel ab eo cui d̄. si sciat furē vl̄ rem acceptam
furtiue. cū tm̄ sciat se posse veritatē sine vllō pi
culo r̄ndere. talis em̄ scd̄z canones ē re d̄ furti
eē. e. qui cū fure. et xj. q. iij. quisquis. n̄ forte
cū alicui p̄bzo reuelaret secrete se furtū d̄mi
sisse. tūc em̄ p̄biter nō deberet eū indicare. eē
de excels. p̄la. dilect̄ filius. de h̄ tm̄ lat̄ ē ha
bitū s̄ artiō p̄cedēt. q. h̄ quid de eo qui scit
Di stinguit̄ at̄ d̄nter de quolibz p̄dictoz h̄
mō scz q̄ aut sine ipo damnū secutū fuissz aut
nō. si sic nō tenet̄ insolidū sed solū intm̄ q̄tū

palpo

receptas

habuit inde. si n̄ teneat ad totalē restitutōz dā
m̄ dati. qz qui dat occasiōz dāni damnū dedis
se videt. ff. ad. l. acquil. q̄ occidit. et ex. de i
iur. et dā. da. si culpa. Quidā tñ h̄ dcedūt tñ
d̄ eo q̄ dat occasiōz dāni. et h̄z dñum l' anctē
sup̄ eū q̄ iniuste iculit damnū cū alias ille nō
inculisset vñ dicūt q̄ si nō habeat dñum vel
auctatē sup̄ eū cui p̄cepit vel dedit dñiliū vel
auxiliū. nō tenet insolidū licz alias nō fecissz
ar. xxiij. q. iij. forte. et. c. ista duo noia. p̄mū
tñ dictū tū videt h̄m rich. et sco. Vno tam̄
restituēte omēs alij nō tenent dānificato re
situere. h̄z illi q̄ fuerūt p̄ncipales i facto. et
illi ad quos res puenit. restituere tenent illis
q̄ restituerūt. p̄ rata portōis q̄ eoz dūget h̄m
sco. rich. et dūter omēs. Quid si res furtiā
cān furtuito pereat. nūqd̄ fur postea tenebit
restituere eā. h̄z p̄ sic. qz fuit semp̄ i moza re
stituēdi. et iō nō liberat̄ iteritū rei sic nō vio
lent. C. e. subtrahō. C. p̄ me. cā. l. j. et h̄ est
vex. nisi res interierit postq̄ eaz fur dño loco
et tpe dgruis restituēdā obtulit et eā recipere
noluit. iam em̄ moza purgavit. C. de ddi. fur.
l. vlt. et. ff. e. ti. i re furtiua. Restituet at fur
rem furtiua cū fructibz p̄ceptis et q̄ p̄cipi po
tissent a p̄rio possessore. ex. de resti. spo. gnis
ff. de rei ven. si nauis. q̄ gñaliter. et si res pe
rije fiet estimatō ei p̄ illo tpe in q̄ plus va
luit a tpe furti. ff. e. i re furtiua. q̄ si ex cā. et si
mili. mō fiet si res sit deteriorata. et hec eadez
itellige de re rapta scd̄z rap. Quid si fur rez
furtiua sumptibz suis meliorauit. nūqd̄ expen
sas repetet vel retinebit. Rñdet rap. et hosti.
et gos. q̄ nō. imo etiā nec is q̄ mala fide emit
ex. d̄ rebz ecē. nō ali. ad audiaz. xvj. q. iij. vni
uersos. et. r. q. ij. hoc ius p̄rectū. in fi. n̄ de
euitōne sibi p̄perit ut tūc dtra veditorez
regressū h̄re possit. C. de euit. si fundū. bone
aut̄ fidei possessoz expēsas repetit. ex. d̄ i mte
resti. req̄siuit. xj. q. i. vulterane. D̄ aut̄ rod.
q̄ hoc scz q̄ fur nō p̄t petere vl̄ retinere expē
sas quas fecit in melioratōe rei. ē vex. si aga
in foro iudiciali. Sz rigor ille nō ē obseruād̄
in foro p̄niali qz ex quo plene satisfactū ē dā
nificato iniquū ē illū locupletari cū alterius
detrimento. Quid si furtū sit omissū in vsu rei
et nō in ip̄a re. h̄z q̄ fur etiā post restitutōem
rei teneat ad estimatōz illi vsus. aliter em̄ non
esset purgatū furtū. xiiij. q. vj. si res. Quid d̄
herede fur. h̄z tenet insolidū si solus fuerit he
res. si aut̄ fuerint pl̄es heredes. q̄libz teneat p̄
illa pte p̄ qua heres existit. ff. de ddi. fur. in
dditōe. si tñ res furtiua i totū ad vnū eoz p̄
uenerit. ille tenebit in totū. ff. d̄ modatū. l. j.
q̄ heres. Quid de vxoze q̄ furtū fecit añ ma
trimoniū vl̄ post p̄ se vel cū viro suo. nūqd̄ li
cebit ei de rebz coibus sibi et viro satisf̄cere
Rñdz rod. q̄ vbi de d̄suetudie regiois cōicat
sibi credita et debita ex d̄tractu vl̄ maleficiō
si res furtiua quā mulier surripuit añ m̄mo
niū vel post extet adhuc i eoz p̄tate. vxoz eā
restituere p̄t vero dño et etiā d̄tradicēte viro
Si aut̄ res sit d̄supta. l. si solus vir furat̄ sit eaz
et mulier p̄cipauit d̄sentēdo vl̄ d̄medendo

spontanea vel inuita. p̄t vxoz si vir nō d̄tradi
cat viri negociū gerēdo et sep̄az liberao esti
matōz rei d̄supte vero dño latēter restituere d̄
coibus boīs si aliter nō p̄t. nec erit furtū. qz
nō est d̄tractatō fraudulēta nec aīo lucrādi.
Viro aut̄ phibēte facere nō d̄z huiōi restitū
tōz. cū ip̄a n̄ habeat rez admistratōz sed vir.
Si tñ i hoc cān faceret latēter restituōz bona
fide de coibus boīs nō essz ei p̄nā q̄ p̄ moz
tali iniūgenda. jo. xiiij. q. v. c. vlt. Quid si
aliquis re furtiua emit ignozāter et i bona fi
de et i foro publico et publice nūqd̄ p̄t saltez
p̄ciū qd̄ dedit a dño petere cū dephendit rem
furtiua esse. vel rem retinere donec ei sit p̄ciū
psolutū. h̄z q̄ nō. C. e. i. ciuile. nec se defēde
re p̄t occasiōe alicui statuti sup̄ hoc editi cū
sit d̄tra dēn. poterit tñ a venditore petere p̄ci
um. xij. q. ij. vulterane. poterit etiā expēsas re
tinere quas existēs bone fidei fecit p̄ rei d̄ser
uatōe vel melioratōe. et nō tenet de fructibz
p̄ceptis et d̄suptis durāte bona fide. de extā
tibus tñ tenet ad restituōz. ex quo icēpat ha
bere malā fidē. ex. de resti. in inze. req̄siuit et
ex. d̄ re. ec. n̄ ali. ad n̄iaz. Nō tenebit̄ et si durā
te bona fide res perijt l' eā alienauit. i vtroqz
em̄ hozz casuū nō tenet p̄pter bonā fidē. et in
p̄mo etiā qz nō erat i moza. et in 2o qz nō de
sijt dolo possidere. et qz p̄ciū ex re furtiua reda
ctū nō ē furtū. ff. e. q̄ vas. q̄ vlt. et ex. d̄ alie
iu. mu. cā facta. c. j. et. ij. ar. a d̄trario sensu.

In sūma ergo nō q̄ male fidei possessoz re p̄
dita vel in aliū trāslata. tenet ad vex. rei p̄
cium cū circūstātijs positis sup̄ q̄stione illa. l.
qd̄ res. Possessor vō bone fidei tenet restituere
re si h̄z. si aut̄ nō habet. de lucro tenet intan
tū imp̄rū ē locupletior factus et nō pl̄. qz non
tenet de d̄suptis. ff. de peti. he. si possessoz. q̄
restituere. et in. l. intm̄. et. l. si rem. hec rap. et
rod. Emptoz aut̄ bone fidei eē videt. qui aut̄
ignozauit rem alienā eē. aut putauit veditorez
vendēdi p̄tatem h̄re. ff. de. v. sig. bone fidei.

Cui ē restitutō faciēda. h̄z scd̄z rap. ei cui
res fuit surzepta. d̄mō sua iterit̄. ex cā bone
sta. rem nō esse surzeptā ut qz habebat i re ius
pignozis vel vsu vl̄ silē. ff. e. is cui. si em̄
et ip̄e essz fur nō sibi h̄z deo esset restituēda. vl̄
ei cui p̄rio fur surripuit si sua itereat ut dictū
est ex cā honesta rem nō surzipi. caute tñ fiat
p̄ mediū p̄nialez vel alterā p̄sonā religiosam.
tacito noie furis. h̄z rap. Ad hec nota. q̄ qñ
res alicui cui non interest subtrahā. puenit
ad aliquē q̄ vō dño restituit illā. d̄z ei cui res
est subtrahā significare p̄ se vl̄ p̄ aliū. tacito
noie suo. q̄ liberat̄ ē a delicto illo. si tñ resti
tuat ei qui subtraxit licz grauiter peccz eo q̄
nō reddit ei q̄ ius habz in re. liberat̄ tñ ita q̄
ei restituere nō tenet cui ē. qz nō tenet ei ni
si rōe rei. et nō rōne alicui in iurie quā intule
ric sibi. et iō deo obligat̄ qñ restitit eā i statū
p̄stinū i quo eā repit. Et qd̄ dictū est de resti
tutōe faciēda spoliat̄ itelligendū est etiā de
heredibz eozūde mortuis ei spoliatis regula
riter d̄z fieri restitutō heredibz suis si p̄nt iue
niri. et hoc ē vex. scd̄m rod. qñ spoliat̄ fecit

testamentū et certā summā legauit. si autē man-
dauit i testamto distribui p executores qdqd
ad eū spectabat de mobilib⁹ et debitis debet
fieri restitutō ei⁹ executorib⁹ p rata. et libe-
ris ei⁹ p rata. et vxori ei⁹ p rata. si vxor l li-
beri debet hñe i reb⁹ illis aliquā portōz. si vō
dēpfit testari d3 solutio fieri illi q debet suc-
cedere sibi. et idem ē si morte puenit nō potu-
it testari. nisi forte loci cōsuetudo hēat q p ta-
liter decedēte. testamētū ecclia faciat. tūc ei
ad cōsiliū ecclie fiet restitutō p aia ei⁹. h rod.
3i vō nō iueniūt spoliati vel etiā ignorātur.
tūc scd3 rap. cum cōsilio et auctate ecclie siue
pnialis distribuat in pias cās. et h⁹ i illa vil-
la. vel si villa nesciat i illa dypoc. vbi ē facta
rapina. ar. op. e. d. rapto. c. j. Et d⁹ rod. q op-
tet q talis restitutō fiat in eadē villa. si cōmo
de fieri posset. alias si sic multū remota vel ex
alia iusta cā sufficit q alibi fiat Quid de pe-
cunia vl re alia iudeo vl usurario furtim sub-
lata vel etiā iuenta ab aliquo. nūqd liberabi-
tur eā illis restituedo a quib⁹ ille iude⁹ l usur-
rarius accepit vsuras. hñdet rod. q sic maxie
qn ille iude⁹ vl usurarius nihil h3 nisi de vsu-
ra. Distinguedū tñ ē circa pecuniā vel etiā re
aliā furtiua. q si sic adhuc i illa spē i qua fuit
sublata apud furē potius d3 restitui iudeo vl
usurario. ne fur alijs eā restituēdo. adhuc pse-
ueret i culpa furti re aliā cōtractādo. scd3 eos
qui dicūt q i vsura trāsfert dñium. Si autē sic
cōsupta. tūc locū h3 qd dictū est sc3 q fur libe-
rare se p̄t restituēdo illis q dederūt vsuras il-
li iudeo vel usurario. Scd3 vō eos q dicūt q i
vsura nō transfer dñium nō h3 p̄dicta distin-
ctio locū. Et scd3 aliquos etiā si i vsura trāffe-
rat dñium. tñ qz opetit repetitō. et ad restitū-
endū cogi p̄t. imo plen⁹ ius h3 in re vsuraria
ille q soluit vsurā q̄ vsurari⁹. et p dñs ei potū-
us restitui d3. In oibus tñ cāibus p̄dictis li-
berabit⁹ fur restituēdo iudeo vel usurario cui
furripuit Quid de eo q furat⁹ ē decimas q̄s
laic⁹ p̄cipiebat iuste vsurpādo ius ecclie cui
restituet sc3 laico l ecclie. hñd3 rod. q siue isti
siue illi restituat liberat⁹ erit. meli⁹ ac ē si nō
timeat scād alū l piculū restituētis. q restitu-
at ecclie. gerēdo negociū militis. qd ipe cū sit
viliter gestū tenet hñe ratū. d3 tñ denunciare
illi laico p se l saltē p aliū q intm ē liberat⁹.

De sacrilegio put ē spēs furti. ti. xxxiiij.
Ostea cōsiderand ē de sacrilegio qd est
spēs furti p̄prie dicti vt habitū ē supra
circa qd p̄rio vidend ē qd ē sacrilegiū
et vñ d3 et an sit spēale p̄tīm. 2⁹ qb⁹ modis cō-
mitti. 3⁹ q pena ei⁹ Quātū ad primū sciend
q sacrilegiū ē sacre rei violatō vl eiusdē vsur-
patio. et d3 h violatō cūter q̄cūqz irzeuerētia
vel dehonozatō. vñ d3 sacrilegiū q̄i sacri ledi-
um qz ledit sacru. vl d3 sacrilegiū ab eo q q̄s
legit. i. furat⁹ sacru. d3 aut aliqd sacru qz ordi-
na⁹ ad dei cultū. et ex h q aliqd d̄puta⁹ ad di-
cultū fit quiddā diuinū et sic ei qdā reuerētia
debet q̄i deū refert. et iō omē illd qd ad irze-
uerētā sacraz. rez. p̄tinet ad iniuriāz dei p̄-
net et rōz sacrilegiū h3. Est aut sacrilegiū speci-

ale peccatū. habet em̄ specialem rōem defor-
mitatis. qz sc3 res sacra p aliquā irzeuerētia
violat. vñ et qn3 iuenit ab alijs sepatū. vt si
iudex rapiat aliqz d loco sac⁹ quē alibi licite
capere posset.

Irea scd3 sciend q sacrilegiū cōmittit⁹ qn3
rōe p̄sone. vt cū q̄s verberat clencū vl p
sonā religiosaz. xvij. q. iij. q̄squis. qn3 rōe lo-
ci vt cū emunitas ecclie vel cimiterij violat⁹
qn3 rōe rei. vt cū res sacra vel sacro vsui depu-
tata violat⁹ siue vsurpat⁹. et hoc p̄t eē triplici-
ter. sc3 auferēdo sacraz de sacro sc3 loco. l nō
sacru de sacro. vel sacru de non sacro. xvij. q.
. iij. large tñ d3 sacrilegiū q articulos fidei l
p̄cepta dei nesciēdo l negligēdo violat et of-
fendit. xvij. q. iij. cōmittit. Itē qui de iudicio
principis disputat vel iudicat reuocādo sc3 il-
lud i dubiū. vt d3 ibidē. secus ē si p̄pter discul-
sionē vel euidentā maiore fiat hoc. et h ē ve-
rū nisi cōstaret euidenter iudiciū illd eē cōtra de-
um. rō hēc ē. qz scd3 p̄hm. j. ethi. dñe bonū gē-
tis ē quiddā diuinū et iō auctus rectores rei
publice diui vocabāt⁹ q̄i diuie puidēt e mini-
stri. et sic p quādaz nois extensionē. illd qd p-
tinet ad irzeuerētā principis sc3 disputare de
iudicio ei⁹ an oporteat illd sequi. scd3 quādā
silitudinē sacrilegiū d3. Itē q cōmittit officia
publica iudeis sūt sacrilegi. xvij. q. iij. cōstitu-
it. rō hui⁹ ē. qz p̄pl⁹ xpian⁹ p fidē et sacra-
mēta sanctificat⁹ ē. scd3 illd. j. cor. v. h ab-
luti estis s3 sanctificati estis. et ita i⁹ qd fit in
iniuriā xpian⁹ sc3 qz ifideles ei p̄ficiūt p̄n3
ad irzeuerētā rei sacre. vñ d3 sacrilegiū. Item
quicūqz re ecclie datā retinuerit vl accepit
contra voluntatem eius. xvij. q. iij. q. qui au-
tem. et. q. nemini. et. xij. q. ij. nulli. Item trās-
gressoz iuris publici quod cōsistit circa sacra
et sacerdotes et administratores. de quo ha-
be⁹ di. j. ius publicū Distinguitur autem
spēs sacrilegiū scd3 diuersaz rōz sc̄tatis rerū
sacraz qbus irzeuerētia exhibet⁹. attribuitur
auctz sc̄tatis et p̄sonis sacris et diuino cultui
dedicatis et locis sacris et quibusdā alijs sa-
cris. Ordinat⁹ aut loci sc̄tatis ad sc̄tate hois
qui cultū exhibz i loco sacro. 2⁹ mach. v. Non
p̄pter locū gētē s3 p̄pter gentē locū elegit dñs
Et iō sacrilegiū quo peccat⁹ i p̄sonā sacraz est
grau⁹. sūt tñ in vtraqz specie diuersi gradus
scd3m dñtiā p̄sonaz et locoz sacroz. Silr et
tercia spēs q cca alia sac cōmittit⁹ h3 diuersos
grad⁹ scd3 dñtiā rez sacraz. inter q̄s sumuz
tenēt locū sacra qbus hō sc̄tificat⁹. quoz p̄ci-
puū ē eucharistia cōtinēs ipm xp̄z. et iō sacrile-
giū qd cōtra eā cōmittit⁹ ē grauissimū. Scd3 vō
locū post sacra tenēt vasa cōsecrata ad sacmē-
toz susceptōz. et ipe imagies et sc̄toz reli-
que in quib⁹ sancti qdāmō venerant⁹ vel dehono-
rant⁹. Deinde panētia ad ornamenta ecclie
et mistroz. Deinde deputata ad sustentatōem
mistroz siue sint mobilia siue imobilia. Qui
cūqz aut cōtra aliqd p̄dictoz peccat. sacrilegiū
cōmittit Ad hoc nota q omē peccatū qd sac
p̄sona cōmittit materialiter et q̄si p accūs est
sacrilegiū. vñ d⁹ biero. q nuge i ore sacdotis

sūt sacrilegiū v' blasphemia. formaliter at̄ et
appie illud solū peccatū sacre p̄sone ē sacrile-
giū qd̄ agi' directe et contra sc̄titatē ei' v' si v'
go deo dicata fornicē ead̄ ec̄ rō est de alijs.

Irca terciū arāculū q̄ ē de pena sacrilegij
Sciend̄ q' pena ei' sc̄d̄z leges ē decapita-
tio si p̄sone eccl̄iastice atrox iniuria fiat. C. de
ep̄is. et cle. si q̄s i h̄o. alias iudicis arbitrio re-
serua' p̄ q̄litate p̄sone. rei. t̄pis. et loci. diuer-
simode moderāda. ff. ad. l. iul. pecu. l. j. §. j. et
l. sacrilegij. Sc̄d̄z at̄ canones ē duplex pena.
sc̄z sp̄ualis et pecuniaria. sp̄ualis p̄ter p̄niam ē
excoicatio. cū distinctōe t̄m. qz p̄ sacrilegio i p̄-
sonā eccl̄iasticā omissō ē maior excoicatio ipo-
iure. p̄ sacrilegio vō i reb' omissō ē minor ex-
coicatio. p̄ter quosdā cāus i q̄bus ē excoicatio
maior. vt cū q̄s eccl̄iam icendit vel frāgit de
quo pleni' habetur infra li. vij. Cōuenies em̄
est q' q' sacris iniuriat' a sacris arceat' qd̄ fit p̄
excoicatioz. qz t̄m p̄ hāc penā multū n̄ suffice-
ter a peccādo arcent'. iō s̄m leges adhibe' de
capitatio. et sc̄d̄z canones pena pecuniaria. vt
sic a sacrilegij reuocent'. Qualis vō et quāta
sit pecunia p̄soluēda p̄ sacrilegio omissō siue i
p̄sona siue i reb' habe'. xvij. q. iij. si q̄s iue-
tus. si q̄s deinceps. i quib' q̄d̄z capitulis di-
uerse pene p̄cunt' et diuersimode. q' quidē cō-
trarietas soluit' p̄ hoc q' sūt diuerse pene sc̄d̄z
diuersas cōsuetudines diuersaz eccl̄iaz. Vel
p̄t dici q' pena arbitrio iudicis imponetur.

De furto interpretatio ti. xxxv.

Emde cōsiderandū ē de furto interpreta-
tuo. Et p̄io de illo qd̄ omitterit aliqui
diuites laici. 2° de illo qd̄ omitterit ali-
qui clerici. 3° de illo qd̄ omitterit aliq' p̄sone ma-
le accipiēdo de clericis. 4° de illo qd̄ omitterit
p̄ peccato carnis Circa primū q̄rit' v' r̄z
diuites q' nolūt in necitate paupib' subueire
debeant interpretari fures et raptores. R̄ndet
alex. an. in 3° suo q' sic. licz em̄ subtractō bene-
ficij in p̄cū ex e' defectu paup̄ perit. sit contra
illud p̄ceptū nō occides. t̄m inq̄tū nō coicant'
in necitate bona paup̄. est contra illd̄ sc̄z n̄ fur-
tū facies. d̄z ei eccl̄e. iij. fili ekam pau. ne de
frau. et sequit'. redde illi debitū suū. 8° diui-
tes debēt eas dare paupib'. Si ergo nō red-
dant i necitate cū tūc sit t̄pus reddēdi debitū
qd̄ aliud sūt n̄ raptores. v' p̄pore rē alienaz sc̄z
paupibus violēter detinētes. Nō em̄ vt dicit
amb'. ē minoris criminis q̄ habētū tollere. cum
possis et abūdans sis idigenab' denegare. Et
itez idē. Nemo p̄p̄iū dicat qd̄ dūe est plusq̄
sufficit ad sūptus violēter detentū ē. Ex p̄di-
ctis p̄z q' diuites qui retinēt supflua et vltra
sump̄t' necessaria. cū sciāt et videāt paupes i-
digere. rapinā omitterit Nec t̄m intellige salua
necitate sc̄dm statū p̄sone. p̄la em̄ sūt necia re-
gi q' comiti. et comiti q' militi. Necessariū ē ei
rei thesaurizare vt isurgētib' hostibus contra
regnū habeat vnde possit militibus p̄ defen-
sione regni stipendia ministrare.

Irca sc̄d̄z q̄rit' qd̄ de eccl̄iaz p̄latis et a-
lijs clericis q' bona eccl̄ie paupib' debi-
ta dant meretricibus. cōsanguineis. potētib'us

diuitibus. et s̄lib' nūq̄d tales sunt cēsendi
raptores. s̄ si d̄ferāt p̄sonis ibonestis n̄ p̄-
ter sustētatoz nature. s̄ p̄pter lasciuā carnis.
et si etiā d̄ferāt cōsanguineis p̄pter affectū co-
gnatōis. vt sc̄z eos d̄tēt vltra statū sue d̄ditio-
nis et sui generis. ita vt cū sint nati de huili
genere. possint cū magnatib' m̄imoniū cōtra-
bere. Itē si d̄ferāt potētib' et diuitibus n̄ p̄-
ter aliquā cāz licitā et honestā. s̄ p̄pter seculi
fauorē et p̄pā raptores sūt. et p̄ d̄ns tenētur
oia iustituere q' taliter cōtulerit Peccāt at̄ tripli-
citer. D̄tio bona eccl̄iastica idebito mō seruā-
do. si em̄ laic' seruās res p̄pas vltra sūpt' su-
os cū sciat paupes idigere violētiā et rapinā
d̄z omittere. vt dictū ē. multomagis clericus
i cāu s̄lib' d̄feruās bona eccl̄iastica q' sūt sp̄ea-
liter paupib' debita. qz vt d' hiero. ad dama-
sū papā qd̄quid h̄nt clerici paupū ē. Sc̄do bo-
na eccl̄ie male expēdendo. Vñ bñ. ad quēdāz
canonicū. Cōcedit' tibi vt altari seruias. d̄ al-
tari viuas. nō vt frena deaurata et silia emas
ergo qd̄qd̄ p̄ter neciū victū et vestitū d̄ alta-
ri reuines. tuū nō ē. rapina ē. sacrilegiū ē. Ad
idē. xij. q. ij. si illi. Tercio p̄sonis idignis d̄fe-
rēdo. Aug. et habe'. di. lxxxvj. Donare res su-
as histrioi' viciū ē imane. i. magnū. Et itez
idē. di. Qui venatorib' et histrioi' et mere-
tricib' donāt n̄ attēdūt illi nāz opis dei s̄z ne-
q̄ciā opis hūai. De h̄ idē. xvj. q. j. decie. Nō
rōz dicti h̄ie. dicētis. q' qd̄qd̄ h̄nt clerici pau-
pū ē. qd̄ hu. nōt. xxi. q. j. expedit. q' p̄petas re-
tū eccl̄iasticaz ē eccl̄ie l̄ dei n̄ clericoz. et q'
clerici p̄cipiē' fruct' suaz p̄bēdaz n̄ faciūt
eos suos q' ad p̄petatē. et q' n̄ licz eos expēde-
re n̄ i vsus domesticos et cās pietatis. Sūt at̄
res eccl̄ie paupū vt exponūt qdā n̄ q̄tū ad p̄-
prietatē et d̄niuz. s̄z q̄tū ad debitū. i. qz eis de-
ben' S̄z nūq̄d p̄dictā restitucōz facere tenēt'
d̄ boīs p̄moialib' si h̄nt ea. aut sufficit q' ea
iustituāt d̄ fructib' eccl̄ie quos h̄nt l̄ h̄turi sūt
s̄ndz rod. et ho. q' cū qd̄qd̄ supel' v̄sib' eoz
de puētib' eccl̄iaz paupibus debeat. non
sufficit facere restitucōne de talib'. si habēt
bona p̄moialia vel aliūde q' d̄ eccl̄ia acq̄sita
nisi q̄ten' sibi subtraherēt de necijs. vel qua-
tenus expēdissent circa vtilitatē eccl̄ie de boīs
p̄moialib' aut aliūde q' p̄ eccl̄iaz acq̄sita
Quid d̄ illis q' bōa eccl̄ie i necarijs expēdūt
eccl̄ie t̄m n̄ d̄huiūt. nūq̄d sūt raptores cēsendi
R̄ndet alex. an. q' sic. rō h̄ est qz ad h̄ eis ec-
clesie b̄nficia d̄atur vt i eccl̄esia dei laborēt.
si 8° n̄ laborāt h̄re n̄ debēt. q' ei n̄ laborat nō
māducz. si vñ agricolē daret' pecunia vt i a-
gro laboraret. et ip̄e acciper. n̄ t̄m laboraret.
nōne fnt et latro esset. sicut ec̄ vi' d̄ istis. D̄ze
terea d' hiero. p̄ eccl̄iaz fraudare ē sacrilegiū.
ad h̄ ei b̄nficia d̄at' eis vt h̄uiāt eccl̄ie. tales ei
sūt sacrilegi et raptores Quid de p̄lato l̄ cle-
rico admistratoz h̄nt et male admistrāte. nū-
qd̄ tenet' eccl̄iaz idemne reddere. s̄ s̄m rap-
et ho. q' sic l̄ si ip̄e n̄ fecerit tenē' ad h̄ ei' be-
redes. si ip̄e forte aliq' de reb' eccl̄ie expēdit i
malozatoz p̄p̄ij p̄monij. vel etiā si p̄pter ni-
miā diligentia rez p̄p̄iaz neglexit res eccl̄ie.

et ita diminute sūt aliq̄. vel amisse ppter suam culpā. S; s; m ho. de culpa seu negligētia sui pcuratoris. vicarij teneri vi. d. offi. arch. ea que. Vbi etiā dicūt bñ. et hosti. q̄ p̄lat̄ tene de bois ecclesie amissis dolo et culpa lata et leui. Silr et eduerso s; m rap. et ho. si de reb; p̄p̄ijs expēdit aliq̄ i utilitatē eccie ipe et he: redes ei; cū h; d̄stiterit r̄cupare de reb; eccie p̄t vt hinc inde op̄elatō debita fiat. ar. ad h; .ij. q. vij. latoz i fi. et. xij. q. iij. c. j. et. ij. Hoc tñ s; m ho. icellige qñ ē lesio ḡuis vl ec q̄ ad alienatōz vel diminitōz rez. imobiliū l̄ māci pioz eccie l̄ ec suoz reddituū. n̄ ei p̄hibe p̄ lat̄ quo minus possit de fructibus et reddiū bus ecclesie pceptis quos suos facit aliq̄ ero gare si tñ in hoc excederet r̄phendi possit.

Ira tertium q̄rit̄ qd de focarijs et huiōi turpib; p̄sois et alijs sup̄dictis q̄ sic di: tant̄ vl pascūt d reb; eccie. nūq̄d et ipi tene tur ad restitutōz. R̄ndet rap. q̄ sic. qz nō r̄mt̄ tic̄ p̄ctm̄ n̄ restituat̄ ablatū. xiiij. q. vij. si res a liena s; differēter. Nā turpes p̄sone idistincte reddere tenēt̄ si p̄nt nisi forte fuerit eis datū cā e; cū essent i sūma nccitate qd̄ debuit fieri di. lxxxvj. n̄ satis. v. pasce Diuites vō et potē tes s̄l̄iter tenēt̄ ad r̄stitutōz si recep̄t p̄ frau des vl minas l̄ p̄ indebitā ipotuitatē l̄ alias sine cā iusta. Cleric; tñ l̄ p̄lat̄ excusare i t̄li cāu. si dedit vt suā redimerz vexatōz. a q̄ n̄ po terat aliter liberari. ex. de symo. dilect; filij d. Si vō nō data ad h; opa. s; cāu fortuito p̄: ter aliquā cām ncciam et honestā venerūt. et ipeditū ad p̄p̄ia redire nō potuerūt. nec iuene rūt aliq̄d ad emēdū vel n̄ habebāt vñ emerēt tūc si p̄curati fuerunt t̄pate cā hospitalitatis et e; n̄ tenēt̄ aliq̄s ad restitutōz. ar. xj. q. iij. qm̄ multos. et di. xlij. q̄scam; Idē dicendū est si erāt bñ meriti honesti et sp̄uales viri. p̄serti qz iā ipenderāt eccie seruiiciū suū defendendo eā c̄tra p̄dones et urānos vel p̄stādo sibi p̄o cimū in cā. vel dādo sibi d reb; p̄p̄ijs l̄ alijs similib; mōis. talib; em̄ tenēt̄ eccia repēde: re vicē. xij. q. ij. q̄cūq; suffragio ecciastic; Qd̄ aut̄ p̄dictū ē qz p̄sone sup̄dicte restituere tenēt̄ ea q̄ taliter a clericis ceperūt v̄ez. ē si cleric; q̄ dedit p̄ huiōi donatōz fact; sit nō soluēdo tenēt̄ tñ de eo qd̄ habuerūt p̄ fraudē vel iu nā vel violētā vel huiōi ec si cleric; sit soluē do Quid de illis q̄ dono. forte alicui; serui cij p̄cedētis occasiōe. accipiūt i p̄petuū vl ad vitā suā vsufructū alic; possessionis ab eccl̄ijs vel monasterijs. s; s; m rap. ti. de vsur. si ali: q̄s aduocat; ḡtis seruiuit mōasterio l̄ eccie l̄ ec aliq̄s diues ḡtis mutauit pecuniā suā lici te recipe p̄t huiōi ḡtis. i. ex dilectōe. l̄z sit ex orta ex p̄dicto huiōi. xij. q. ij. q̄cūq; ecciastic; caritatē. Idē dicendū ē si adhuc nullo ipen so huiōi. tales donū a mōasterio recepūt. dū mō studeāt d̄ op̄etū seruiicio fideliter r̄ndere ne alias videant̄ bona paupib; debita d̄sume re. ppter qd̄ stricti; iudicat̄ de reb; eccie. l̄z ḡtis recepūt. q̄ de reb; p̄latoz. S; cui p̄di cta restitutō fiet. R̄ndet rap. qz aucte iudicis p̄nialis fieri debz eccie cui sic iniuste ablatū

est. ita qz n̄ illi eidē q̄ dedit cū turpiter dedit tūc em̄ nō sibi s; successori ei; poterit fieri. vel in utilitatē eccie d̄ueri. vel si p̄nario videbi tur expedire eiusdē loci paupib; elargiri. ar. xvij. q. iij. siq̄s i atrio. et ex. d. offi. oz. cū nos et s; m rod. vltimū ē meli; cū paupes indigēt et eccia satis abūdat. aliter meli; ē qz i utilita tē eccie paupis d̄uertat̄. Insup nō qz p̄lat̄ du pliciter aliq̄d p̄t eccie surripi. Vno; surripiē do rē deputatā alteri n̄ sibi. vt rē capli. et tūc restitui d; ei cui; ē. Alio mō rē eccie sue depu tatā. trāsfere dō in dñjū alteri;. vt scz d̄san: guine vel amici. et tūc talis res restitui debz eccie vt d̄uertat̄ i utilitatē ei; vel custodiat̄ successori Qd̄ aut̄ dicit rap. de aucte iudicis p̄nialis ē v̄ez s; m rod. si sup̄ talib; disponen dis habeat potestatem.

Ira q̄rtū querit̄ qd̄ de muliere q̄ pecuniāz recepit p̄ carnali cpe. R̄ndet rod. qz si re cepit a clerico seculari de rebus p̄p̄ijs. nō te: net̄ restituere ec si sit moialis. s; acq̄rit̄ mona stero ei; illd̄ qd̄ accepit. honesti; tñ ē qz mōa steriū illd̄ nō r̄tineat. s; eroget i pios vsus. Si aut̄ accepit a clerico seculari de rebus eccie. d; fieri restitutō s; m qd̄ dictū ē i p̄cedētis q̄ōne. n̄ ep̄s velit disp̄sare cū muliere q̄ recepit qz re: tineat illd̄ si ē secularis. aut cū mōasterio si ē regularis. Si aut̄ recepit a p̄sone regulari. de reb; monasterij. qd̄ p̄sumendū ē. n̄ de c̄trario d̄ stet. aut recepit ab h̄ntē admistratōz aut a sim plici claustrali. In p̄io cāu d; fieri restitutio mōasterio vl p̄iozatu l̄ admistratozi de cui; bois datū ē. et p̄t fieri restitutō eidez p̄sone q̄ dedit si adhuc remanet i admistratōe illa. ma xime si credit̄ corect;. alias tuti; est qz ei nō reddat̄ s; fiat qd̄ dictū ē s. si tñ tali nō core cto facta sit restitutio liberata ē qz accepit. Si aut̄ amor; sit ab admistratōe illa. aut si ē sim: plex claustralis q̄ dedit. fieri d; restitutō mo: nasterio vl p̄iozatu vel admistratozi. nec li: berabit̄ si soluerit illi q̄ dedit nisi tūc demū cū d̄sū fuerit i utilitatē eccie mōasterij. p̄ioza r; vel admistratōis nec reineri poterit a mōa stero illi; mulieris r̄gularis illd̄ qd̄ accepit a regulari alter; loci. n̄ de d̄sensu abbat̄is et d̄uēt; si donū fuerit magnū aut abbat̄is solij si fuit puū vel ec mediocre. Qd̄ aut̄ dictū ē de reb; taliter datis a regularib; p̄sois. itel: lige ec de reb; datis a p̄sois secularib; ec lai cis. q̄ nō sūt sui iuris. vt cū seru; et filius fai: lias. qñ dant talib; de reb; etiā peculiarib;. nisi rez. illaz. hēant ita liberā admistratōz qz q̄ p̄fail. d̄ eidē dispone possint. Itē qd̄ dictū ē de moiali respectu viri regl̄aris. tenēd̄ ē eo uerso qñ vir regularis recepit aliq̄d a mulie: re regulari. Vir aut̄ secularis qd̄ a muliere diu: gata recepit p̄ carnali copula d; restituere vi ro si illa de reb; dotalib; vel d̄uib; dedit. si aut̄ dedit de p̄afernalib;. aut si mulier soluta su iur̄ dedit aliq̄d amasio d reb; p̄p̄ijs. l̄z sic honestū qz expēdat illd̄ in pias cas. n̄ tñ tenēt̄ nisi velit. poterit ec ei restituere qd̄ dedit. et videt̄ melius si peniteat vel egeat. Nūq̄d p̄sone regularis restituere p̄t aucte p̄p̄ia qd̄

accepit p carnali ope vel qd̄ habuit de furto
vel rapina. Rñdet rōd. q̄ si cui p̄ d̄petit repeti
tio rei date. distinguēd̄ ē q̄ si adhuc extat res
data penes eū cui data ē. et nō audet vel timz
vel nō p̄t ipetrare q̄ fiat restitutō p̄ platū col
legij. r̄sticuat auctoritate p̄p̄a s̄m formā supra
dictā etiā d̄tradictēte plato. qz̄ magis ē deo o
bediēdū q̄ hoibz. Si aut nō extat qz̄ iā inanis
est actio quā excludit iopia debitoris. Si aut
nō ē d̄sumpta penitē s̄ ē d̄uersa i vtilitatē mo
nasterij vel hz̄ aliqd̄ qd̄ d̄pauit ex re sibi data
si n̄ p̄t vel n̄ audet vel timet ipetrare q̄ fiat re
stitutō p̄ platū. gerat bona fide negociū mōa
sterij restituēdo cui debet vt dictū ē. vel si fuit
datū de hoibz ecclie secularis. impetrādo dispē
fatōz ep̄i q̄ possit a mōasterio retineri vel i pi
os vsus erogari. nō tñ d̄tradictēte plato faciat
h̄ p̄pter bonū obediētiē. nisi res illa sit d̄pata
de pecunia ecclie vel p̄sone i h̄ p̄uilegiatē. s̄. q̄
re emptā d̄ sua pecunia possit v̄dicare vt ē mi
les et pupillz. i quo cau. s̄. cōtradictēte plato
eā restituere p̄t si eā habeat. vt dictū est de ea
re q̄ adhuc extat penes illam personā que ac
cepit

De. viij. p̄cepto vbi p̄ d̄ mēda^o ti. xxxvj
Cōsequēter d̄siderād̄ est d̄. viij. p̄cepto
quo d̄z̄ exo. xx. et deutro. v. Nō loq̄ris
d̄tra p̄ximū tuū falsū testimoniū. in quo
qd̄ s̄m aug. li. de mēdacō om̄e gen^o mēdacij
p̄hibet. Scdm̄ em̄ alex. an. i. 3° suo testimonium
large d̄z̄ ois s̄mo q̄ attestat de aio dicētis. Et
sic dicit aug^o li. de mēdacō. Quisq̄s aliqd̄ a
nūciat testimoniū p̄hibet aio suo. et s̄m h̄ om̄e
mēdaciū ē falsū testimoniū. Stricte vero d̄z̄ te
stioniū s̄mo apud iudicē ut n̄ eret i iudicādo
l̄ ē apud eū q̄ docet i doctrina salutis. ne ez
ret i fide. vt dicit aug^o i eodē li. et sic patz̄ q̄
i hoc p̄cepto p̄hibet mēdaciū. et h̄ explicat
le. xix. vbi d̄z̄ sic. Nō mēciemi. nec d̄cipiat vni
nusq̄sqz̄ p̄ximū suū. Prohibet etiā i h̄ p̄cepto
falsitas. vt dicūt ibi glo. et istd̄. et h̄ ē verum
s̄m alexan. de falsitate a p̄re dicētis q̄ attēdi
tur i mēdacō. S̄z̄ nūqd̄ p̄hibet taciturnitas
veritatis cū veritas req̄rit. Rñdz̄ alex. in 3° q̄
sic. q̄a i ista negatiua scz̄ nō loq̄ris d̄tra z̄c. in
cludit affirmatiua qua p̄cipit̄ ob̄suācia ve
ritatis ad p̄ximū. Negatiua tñ obligat s̄ep̄ et
ad sp̄. et affirmatiua sp̄ s̄ n̄ ad s̄ep̄. s̄z̄ p̄ tpe et
cā. cā ergo facit taciturnitatē vitatū esse cul
pabilē. xj. q. iij. q̄squis. et ē au^o ad casulanū.
et crisostomū. q̄ nō tñ ē p̄ditōz veritatis q̄ palaz
mentit̄ s̄z̄ ē q̄ nō libere p̄nūciat veritatē quā
libere p̄nūciare oportz̄. aut q̄ libere vitatē n̄
defēdit quā libere defēdere ouenit. Causa ec̄
et oportuitas facit taciturnitatē eē licitaz. vñ
aug. li. d̄ mēdacō. Licz̄ p̄dicatozi celare qd̄qd̄
sibi p̄ tpe videt. mētri aut nūq̄. de h̄ vide in
fra i se. ti. articulo. v. C̄z̄ igit̄ vt p̄z̄ ex p̄dictis
mēdaciū p̄hibet i hoc p̄cepto. iō primū dic̄
dū ē de ipo mēdatio qd̄ est cōi. 2° de testimo
nio falso qd̄ ē pessima sp̄s mēdacij vt d̄ glo.
Videndū ē 8° p̄zio qd̄ ē mēdaciū. 2° i quo dif
ferūt hec tria. scz̄ mētri dicere falsū et mēdaci
um. 3° quot sūt sp̄s siue d̄ntie mēdacij. q̄rto

vtz̄ mēdaciū sit p̄ctm̄ et qñ est peccatū mortu
le et qñ ē veniale. quito d̄ q̄busdā dubitabil
bus circa mēdaciū.

Ira primū i^o sciēdū q̄ mēdaciū s̄m aug.
li. de mēda^o. ē falsa vocis significatō cū
intētōe fallēdi. xxiij. q. ij. q̄ ille 8°. Ad cui^o i
telligētiā sciēd̄ q̄ dictū exteri^o platū hz̄ du
plice d̄patōz. vnā ad rē significatam. et sic d̄z̄
sermo ver^o cū scz̄ res adequat̄ sermo. l̄ ē fal
lax cū scz̄ nō adequat̄. alterā d̄patōz hz̄ ad in
tētōe dicētis. et sic d̄z̄ sermo verax. cū scz̄ in
tētō adeq̄t̄ sermo. 8° mēdaciū noiat dictūz
p̄ d̄patōz et ad rē et ad dicētē. iō ad d̄pletam
mēdaciū rōz duplex falsitas ouerit. vna p̄ cō
patōz ad rē. altera p̄ d̄patōz ad loquētis intē
tionē. et h̄ duplex falsitas tāgit̄ in dicta dif
finitōe mēdacij. prima falsitas i mēdatō tenz̄
rōz materialis. scda rōz formal̄ et ab illa scda
d̄z̄ q̄s mēdax. S̄z̄ vt q̄ dicta notificatō nō o
ueniat mēdacō officioso et iocoso. qz̄ i neut^o
hoz̄z̄ intēdit q̄s fallere s̄z̄ i officioso intēdit
p̄desse i iocoso delectare. ergo z̄c. h̄ q̄ in di
cta notificatōe vbum fallēdi n̄ tñ impat̄ de
cipere s̄z̄ etiā falsū dicere. et h̄ est oī mēdacio
d̄ne. falsū em̄ dicere exteri^o qd̄amō fallere ē
dū hō dicit illd̄ qd̄ p̄t hoiem ad falsitatē de
ducere et p̄ d̄ns fallere et decipere. vñ mēdaciū
iocosū et officiosū ex ipo genere opis rōez hz̄
fallēdi. l̄z̄ ex intētōe dicētis n̄ dica^o ad fallēd̄

Ira scdm̄ sciēd̄ q̄ mētri iux̄ ethimologi
am vocabuli ē d̄tra mentē ire. i. dicere l̄
facere aliqd̄ d̄tra illd̄ qd̄ ē in d̄scia. Aug^o aut
stricte sumit mētri p̄t scz̄ ē in sermōe dicēs
Qui mentit̄ d̄tra illd̄ qd̄ aio sentit loq̄t̄ volū
tate fallēdi. xxiij. q. ij. is aut. Dicere flm̄ ē di
cere aliqd̄ esse ita. qd̄ nō est ita non distincto
vtz̄ intēdat dicere vtz̄ vl̄ falsū. Mēdaciū vō
d̄p̄hendit vtz̄qz̄. est em̄ mēdaciū vt dictū est
falsa significatō vocis. ecce falsū dicere. cū i
tētōe fallēdi. ecce mētri. Ex his p̄z̄ q̄ h̄ duo
scz̄ falsuz dicere et mētri se habēt vt exceden
tia et excessa qz̄ nō ois qui mētri dicit falsum
imo aliqñ d̄ vtz̄ licet intēdat dicere falsum
et ecōuerso nō ois q̄ dicit flm̄ mentit̄ imo ali
qñ credit dicere vtz̄ licz̄ dicat falsuz. ergo q̄
mentit̄ semp fallit volūtate. licz̄ qñz̄ falla^o in
facti veritate. et idō semp peccat. qz̄ ream lin
guā n̄ facit nisi mēs rea. xxiij. q. ij. hoies. i fi
qui vō dicit falsū non semp peccat. aliquan
do em̄ dicit falsum cū intētōe. et tūc est peccā
tū et mēdaciū. aliqñ d̄ falsū et credit dicere
vtz̄ et tūc si adhibuit debitā diligētiā n̄ pec
cat. sin aut peccat veialiter. vt in c. hoies. q̄
aut dicit mēdaciū sp̄ peccat. vt. iij. q. j. i fi

Ira terciū sciēd̄ q̄ sp̄s siue d̄ntie mē
datioz scd̄z̄ aug. li. de mēdatō et habet^o
xxij. q. ij. primū. sūt octo. primū ē mēdaciū in
doctrina religiois. et s̄m alex. an. i. 2° suo. re
ligio sumit h̄ d̄uiter scd̄z̄ q̄ nos religat ad te
nendū. nō tñ ea q̄ sūt circa fidē. s̄z̄ ec̄ ea q̄ sūt
circa mores bonos. In his em̄ duobz̄ d̄sistit sū
ma xp̄iane religiois. Scdm̄ vt aliquē ledat in
iuste qz̄ scz̄ est tale vt nulli p̄sit et alicui ob̄sit
vt mendacium detractōis et falsi testis in cā

enim. Tercium est quod vni p̄ est et alteri obest
ut test monu in cā pecuniaria. Quartum est quod
fit sola mentiendi fallendiq; libidine. ut cū q̄s
delectat̄ in astucia mēdacia dponēdi. et sicut
dictū ē supra libido fallēdi nō dē h̄ libido de
cipiēdi. s; dē libido fallū dicēdi. et dē h̄ men-
daciū fieri sola libidine mētiēdi. q̄ cum libido
dicat̄ a libēdo. nihil h̄ hoc mēdaciū. neq; in
se neq; in cā. ex illū i quo ē libido scz mētiēte
ppter qd etiā aug. vocat̄ ip̄m mēdaciū mēz. n̄
sic de alijs mēdacijs. qz h̄nt cām ex mētiētez
scz nocēdi et iuuādi vel placēdi. Nota etiā
h̄ q̄ libido p̄t dici dup̄. vno mō stricte et p̄pe
scd; qd d̄ aug. q̄ libido ē appetit̄ ai quo ali
qd tpale p̄ponit̄ bono eterno. et sic n̄ ē radix
n̄ mortaliū p̄tōz. et sic nō sumit̄ i iij. mēda-
z̄ mō dē dicitur scz put ē radix n̄ tm̄ mortaliū
s; ē veialiū. vñ cūz dicat̄ a libēdo. sic libere
qd ē liberi arbitrij. p̄t iordiate moueri ad mor-
tale et veiale. ita et h̄ libido p̄t eē radix veri-
usq; Et sic cadit libido in rōe h̄ mēdacijs. hec
alex. i. ij. suo et bon. i. iij. quitū ē qd fit placē
di cū iditate. ut mēdaciū adulatōis. fertū est
qd nulli obest et alicui p̄dest scz ne sibi pecu-
nia aufera. septimū qd nulli obē et alicui p̄-
dest ut scz mortē euadat. octauū qd nulli obē
et ad hoc p̄dest ne castitas violēt̄. Est et a-
lia diuisio mēdacijs breuior scz i mēdaciū p̄ni-
ciosū iocosū et officiosū. et colligit̄ ex verbis
aug. sup̄ illd̄ p̄. p̄des om̄s q̄ loquūt̄ mēda. et
habe. xxiij. q. ij. neq; s. Et hec scda diuisio men-
dacijs ē s̄m rap. et host. plenior q̄ p̄ria. qz 3 m
eos mēdaciū p̄nicosū d̄phēdit sub se p̄rias qui
qz d̄ntias p̄ime diuisiois. mēdaciū vero of-
ficiosū d̄phēdit reliquas tres. sic s̄m ip̄z men-
daciū iocosū in scda diuisiois. sup̄addit̄ mē-
bzis p̄ime diuisiois. Scd; aut̄ om̄s theologol
quoz scripta vidi scz s̄m alex. an. bon. rich.
et p̄. d̄phēdit sub se et q̄rtū et quitū m̄bz. ei
et h̄ ver. credo. vñ vna illaz; n̄ ex. edit̄ aliā
nec ecōuerso. et vna illaz; icludit̄ i altera et
ecōuerso. Hoc aut̄ sic p̄z. mēdaciū em̄ h̄z p̄ for-
malī d̄plet̄ ut dicit̄ ē supra itētoz fallēdi
et iō s̄m itētoz dicit̄ h̄z mēdaciū i spēs d̄-
uersificari. Intēdit̄ em̄ aut̄ p̄desse et sic ē men-
daciū officiosū. aut̄ delectare et sic ē iocosūz.
aut̄ ledere et sic ē p̄nicosū. Perniciosū aut̄ cō-
tinet̄ tria p̄ria mēbzā p̄ime diuisiois s̄m q̄ ali
q̄s p̄t ledere l̄ in sp̄ualib; et sic ē p̄rimū p̄rie
diuisiois. vñ in tp̄alib;. et h̄ aut̄ ut alicui ob-
sit et nlli p̄sit et sic ē s̄m m̄bz. ā ut alicui ob-
sit et alicui p̄sit et sic ē terciū iocosū vō d̄riet
duo mēbzā p̄rie diuisiois scz q̄rtū et quitū. itē
dit̄ em̄ mētiēs delectare et h̄ vñ seip̄m ad sola
cū puocādo. et sic ē q̄rtū scz mēdaciū simpli-
citer iocosū. l̄ audiētes et sic ē quitū. Mēda-
ciū aut̄ officiosū d̄inet̄ tria vltia mēbzā. intē-
dit̄ em̄ mētiēs p̄desse alteri vñ in reb;. et sic
ē sextū mēbz. vel i corpe. et sic ē septimū. vel
in aia et sic ē octauū. et sic p̄z p̄positū. S; nū
qd est mēdaciū si q̄s nō impleat̄ qd p̄misit̄. h̄
q̄ aliqd̄ p̄mittit̄ si aim̄ hēat̄ faciēdi qd p̄mit-
tit̄ nō mētiēs qz nō loquit̄ d̄tra id qd gerit̄ in
mente. Si vō nō faciat̄ qd p̄misit̄. vidē infidē

liter agere p̄ h̄ q̄ aim̄ mutat̄. p̄t tñ ex duob; 9
excusari. Vno mō si p̄misit̄ illd̄ qd ē illicitum
maifeste. et tūc p̄mittēdo peccauit. vñ mutā-
do volūtate bñ facit. Alio mō si sint mutate
d̄ditōes p̄sonaz et negciorz. ut em̄ d̄ sene-
ca li. de offi. ad hoc q̄ q̄s facere tenet̄ qd p̄-
misit̄ requirit̄ q̄ oia maneāt̄ imutata. alias nec
fuit mēdax i p̄mittēdo. qz qd p̄misit̄ habebat
in aio sub d̄ditōi 9 d̄bitis. nec ec̄ ē infidelis
nō implēdo. qz eedē d̄ditōes nō extāt. vñ et
ap̄lus nō ē mētiēs qz chozithiū nō iuit in quo
se icurū p̄misit̄. ut dē. ij. cor. j. et hoc p̄pter r̄-
pedimentū qd supuenit̄. h̄ cho. Ad hec no-
ta q̄ mēdaciū p̄t sumi tripliciter scz p̄prie. et
sic ē falsa vocis significatō cū intētoē fallēdi
et d̄uiter accipit̄ p̄ p̄cto duplicitatē scz cum
aliud ē in mēte et aliud dolose sumit̄ in ope
sc̄m iō p̄. mēdaces filij hoim̄ i stateris. Ter-
cio sumit̄ d̄uissime. et sic d̄ glo. sup̄ iō p̄. qz
delectasti me. q̄ om̄e p̄ctm̄ mēdaciū ē. qz ē cō-
tra legē et veritatē qd dē p̄ rāto qz a vō bono
elōgat̄ et verā delectat̄. qz quā p̄mittit̄ nō dat̄
et sic ec̄ sumit̄ iō. viij. d̄p̄. ē mēdax et p̄ ei
i. mēdaciū. i. p̄cti s̄m glo. et i p̄. ois hō men-
dax. i. peccās. hec alex.

Ira q̄rtū articulū q̄rtū p̄a scz vñz men-
daciū sit sc̄m se malū et p̄ctm̄. h̄ q̄ sic.
vñ nullo pacto. nullo fine. nulla disp̄satōne
hūana l̄ diuina p̄t fieri bñ et h̄ aug. d̄. ex̄p̄se li.
de mēdacio et nitit̄ m̄l̄a. p̄bare. et i h̄ d̄ueni-
unt d̄uiter doctores ut d̄ bon. Ratio h̄z ē. qz
dupli. dē eē aliqd̄ malū scz aut̄ ex gñe act; ut
cū actus sup̄ materiā idēbitā trāsit̄. aut̄ ex ma-
licia intētois. p̄t aut̄ act; trāsire sup̄ materiāz
dupl. scz respectu d̄i et respectu p̄ximi. si respe-
ctu d̄i si ē malū in se et s̄m se. neq; vllō mō
p̄t fieri bñ ut ē deū odire. si respectu p̄ximi ut
est nocere p̄xio. sic ē malū in se nō tñ s̄m se.
vñ p̄t aliquo fine fieri bñ. qz p̄t ibi recta itēto
supuenire. Si aut̄ aliqd̄ ē malū ex malicia in
tētois tūc siue sit respectu d̄i siue p̄ximi s̄m-
pliciter ē malū. et nullo fine p̄t fieri bñ. qz d̄
p̄riuatōz deb̄t̄ finis. tale aut̄ ē mēdaciū. qz
nō tm̄ dicit̄ malū ex h̄ q̄ trāsit̄ sup̄ idēbitā ma-
teriā s; ec̄ qz h̄z it. tōis maliciā. Vñz oē mēda-
ciū sit mortale p̄ctm̄. h̄ q̄ nō sed aliqd̄ ē mor-
tale aliqd̄ ē veiale. mēdaciū em̄ eē p̄ctm̄ mor-
tale dupl. p̄t icelligi. s. aut̄ p̄ se scz rōe sue sp̄i
aut̄ p̄ accēs scz rōne alicui; circūstātie. D̄tio
iō mēdaciū ē p̄ctm̄ mortale qd ē sc̄m suā sp̄-
ciē d̄tra caritatē. ut ē mēdaciū in d̄c̄trina re-
ligiois. et mēdaciū qd est in nocumētū p̄ximi
siue p̄sit alicui alij siue nulli. et sic tres p̄ime
d̄ntie q̄ d̄tinent̄ sub mēdacio p̄nicoso sunt
p̄ctā mortalia rōe sue sp̄i et de huiōi icelligi.
iō p̄. p̄des om̄es q̄ lo. mē. et iō sapie. j. os qd
mentit̄ occidit̄ aiaz. Illud aut̄ mēdaciū qd
s̄m suā sp̄m nō est d̄tra caritatē nō est s̄m suā
sp̄m peccatū mortale sed veniale ut mēdaciū
in quo nō supra s; infra deuz intēditur aliqua
leuis delectatō l̄ ec̄ vtilitas p̄ximi. et sic mē-
daciū d̄ntēs duas d̄ntias mēdacijs scz quar-
tā et quitā. et mēdaciū officiosūz d̄ntēs tres
vltias d̄ntias nō sunt s̄m suam sp̄m peccata

mortalia s; veialia. vnde angustin⁹ sup illud
ps. pdes omnes qui loquunt^r mendaciū Duo
inquit sūt genera mendaciorū in quibus nō est
magna culpa. sed nō sūt sine culpa scz cū aut
iocam^r aut p^rio d^rfulēdo mētū. Secūdo mō scz
p accūs ec mēdaciū iocofū et officiosū p^r esse
mortale. et h^o d^rigere p^r q^drup^r. p^rio rōe no
cumēti. ut cū mētēs viderz p^rbabiliter ex suo
mēdaciō alicui immere aliqd notabile nocu
mētū. licz i^o mēdaciū nō est ad h^o ordiati. A
lio mō rōe nimie libidis siue d^rplacētie seu de
lectatōis. q^d d^rngit in mēdaciō iocoso. puta
s^m rod. cū aliq^s suā v^l alteri⁹ d^rplacētia siue
delectatōz i suo mēd acō dilectōi dei et māda
toz ei⁹ p^rponeret. tūc in tali mēdaciō mortat^r
peccaret. vñ aug. nullū p^rctm a deo est veiale
q^d nō fiat criminale dū placz. secus ē si delecta
tio illa est sub deo. ar. xv. di. 5. criminis Tercio
rōe d^rempt^r etiā i mēdaciō iocoso. ut cū q^s p
indifferēt et p^r nihilo h^z dicē tota die mēda
cia iocosa sicut v^lera. sic faciūt mimi et iocula
tores et sil^les s^m ho. ar. e. di. 5. al. secus ē de
alijs q^b hoc accidit forte raro v^l ex euentu.
Vñ si rap. et ho. qⁿ dixerūt q^rtū et quitū gen⁹
mēdaciū esse p^rniciosa et mortalia p^rctā itelle
xerūt hoc mō scz rōe alicui⁹ circūstātie. puta
d^rempt^r v^l libidis vel nocumēti vel scādali
bñ dixerūt. Si at itellexerūt rōe sue sp^ri. d^rtra
riū senāre vidēt^r alex. an. boñ. rich. et tho. q^s
bus i hac materia magis assentiēd^r puto. Quar
to rōe scādali. scādalu at ex multis cāis d^rin
gere p^r. et d^rngit frequēter rōe circūstātie p^ro
ne ut cū mentēs ē p^rfect^r et quo ad vite statū
et quo ad reputatōez hoim. In tali em si d^rscia
dictet sibi p^rbabiliter p^r ex suo mēdaciō seq^r
scādalu. mēdaciū ē mortale p^rctm. secus ē si
sit p^rfect^r nō tñ in opione hoim. licz em i tali
sit g^ru⁹ p^rctm qⁱ i hoie imp^rfecto. nō tñ ē mor
tale q^z nō subiacer scādalu. Et sic intelligi p^r
q^d dicit aug. sup i^o ps. pdes o. q. l. m. si q^s in
quit nō vult hoiez p^rdere ad mortē v^lz tace
at. s; falluz nō dicat ne p^r corpe alteri⁹ aiām
suā occidat. Et sil^r i^o q^d idē d^r li. d^rtra mēda
ciū scz q^z p^rfecto^r ē p^rceptū. nō tñ nō mētiri s;
nec velle mētiri Et hec qⁱ dicta sūt i hac sol^oe
d^rsonāt verbis boñ. rich. et tho. Notand^r at
cēca quitū gen⁹ mēdaciū. s. mēdaciū adulatōis
s^m rap. p^r tripl^r q^s adulat^r. s. attribuēdo ali
cui bonū q^d nō h^z. a p^robando malū q^d h^z. et
supertollēdo bonū q^d h^z. Primo^o et scdo cre
dit rap. eē peccatū mortale. s; scdo mō graui⁹
xij. q. ij. p^rmū. et di. xlvj. sūt nōnulli. et. c. nul
l⁹. tercio mō credit veiale. di. xv. 5. al. ea de
mū. Quidā tñ dicūt i p^rmo mō esse veiale. hec
rap. Scdm vō host. p^rmo^o p^rcti mortale i mi
mis et sil^lib⁹. in alijs vō q^b h^o accidit forte
raro v^l ex euentu ē veiale. Quia vō de mēdaciō
in hoie p^rfecto sūt diuerse snie. iō ut meli⁹ fa
tiffiat lectōri referā eas succicte. Dicūt em q^s
dā p^r mēdaciā illa qⁱ sūt veialia i imp^rfectis ut
mēdaciū iocofū et officiosū sūt etiā veialia in
p^rfectis magis tñ g^ruia. Alij dicūt q^z mēdaciā
officiosa sūt sp^r in p^rfectis mortalia. iocosa vō
sunt veialia. p^r eo q^z hō mendaciā officiosa ex

aito dicit. et p^r ea fallere intēdit. nō at p^r ioco
sa. hec at scz mēdaciā iocosa eē veialia in p^rfe
ctis itelligend^r videt^r s^m rap. et host. qⁿ ille
cui dicūt^r iocosa mēdaciā scit dici cā iocadi.
sic videt^r aug⁹ dicere illud. xxi. q. ij. ne q^s. et
qⁿ i dicēdo ea nō ē d^rempt^r v^l libido nimia.
D^r aut h^{ic} p^rfectus s^m rap. et hosti. vir clau
stralis siue religiosus qⁱ ex toto renūciauit mū
do. et multo magis s^m host. ep^s. qⁱ sicut p^rcel
lic i dignitate. ita p^rminere d^r alijs i religiōe
et sanctitate. Vel etiā vir p^rfect^r d^r s^m hu. et
io. ut host. refert ille qⁱ si decederet statim ad
patriā euolaret. Prima opio magis placz rap.
et qⁱ tenēt eā respōdent ad verba aug. ut dicit
boñ. p^r aug. nō intēdit dicere q^z p^rdicta mēda
cia sint p^rfectis viris p^rctā mortalia. s; q^z sint i
eis g^ruioza et magis indecētia. q^z mētendo se
et alios ad mortē disponūt. Scda vō opio ma
gis d^rsonat verbis aug. qⁱ videt^r expresse dicere
sup illud ps. pdes oēs qⁱ lo. men. q^z mēdaciū
officiosū ē viris p^rfectis mortale peccatū. ipe
em p^rpter magnū veritatis zelū maxie detesta
tus est mēdaciū. et ideo illō saltē a viris p^rfe
ctis voluit elōgare ut veritas i aliq^b sedē so
lidā iueniret s^m boñ. et hec scda opio est tu
tio: s^m host. ar. di. v. ad eius. tenet etiā eā f^r
G. de mara loquēs indistincte de viris p^rfectis
videt^r etiā et magis adherere boñ. disti g^ruit tñ
rōnabiliter de viris p^rfectis ut iā statim pate
bit. Scdm em q^d ipe dicit. hō nō obligat^r sp^rea
liter ad aliqd vltra alios nisi rōne voti emissi
vel officij d^rmissi vel scādali iminētis v^l d^rsci
entiē dictātis. si ergo viri p^rfecti sūt obligati
ad nō mētendū aliquo genere mēdaciū. cū nō
sint obligati ad h^o ex p^rcepto nec ex voto nec
ex officio d^rmissi erūt obligati p^rpter scādalu
et d^rscientiē vinculu. Et ideo distinguendū est
q^z quidā sūt p^rfecti publici. quidā occulti. Pri
mis adhibetur fides tanq^z d^rseruatorib⁹ veri
tatis. Et q^z mēdaciū dep^rehensū facit. ut hō
nō credat alteri si ipi mētrent^r. iā nec eis cre
deret^r nec aliq^b alijs et sic veritati p^riudica
ret^r. et alijs occasio scādali daret^r. et iō tales
debēt habere d^rscientiā q^z p^r nulla re dicāt mē
daciū p^rpter vitandū scādalu et veritatis cō
temptū. quādo ergo dicūt mortaliter peccant
tū q^z faciūt d^rtra d^rscientiā. tū quia alios acti
ue scādalisant. nō sic aut scādalisant^r de im
p^rfectis v^l de p^rfectis occultis. ideo tales nō
sic obligant^r ad omē mēdaciū euitandū. S;
d^rtra sup illud ro. xiiij. omne q^d nō est ex fide
est peccatū. dicit glo. omne q^d fit d^rtra d^rscien
tiā edificat ad gehennā. sed omne mēdaciū
fit contra d^rscientiā. ergo c^r. h^l ad gehennā
edificat per causā peccatū mortale sed p^r oc
casionē siue dispositionē veniale. vnde etiā
mēdaciū veniale edificat ad gehennā dispo
situe. Vel etiā s^m pe. quidquid fit d^rtra d^rsci
entiā faciendi ex necessitate edificat ad gehē
nā. nō aut quidquid fit d^rtra d^rscientiā facien
di ex honestate. Ad hec nota s^m alex. i ter
cio suo q^z cū angustin⁹ dicat super illud ps.
perdes omnes qui loquunt^r mendaciū. q^z vir
p^rfectus mentari nō debet pro conseruanda

alteri? vita ne pdat aiaz sua. n̄ intēd̄ dicere
q̄ pfect̄ quocūq; mēdacō mētia? mortaliter
peccet. s; q̄ sp̄ vitare mēdaciū d; ne p̄ vita a
lic? suāda discrimē dmittat in animā suā. p̄
ter veiale em̄ citi? veiet ad mortale. vñ cū d̄
dū vitā alteri? suat supple mēdacō veiali. ai
mā suā pdat. i. aliqñ p̄dere d̄rigat mendacio
mortalī. Dze. qz nescit̄ vtz mēdaciū p̄ueiat
ex radice mala siue libidine. i. amore mortali
vñ veiali. iō d̄i? ne forte zc. vñ n̄ asserit p̄pter
hoc p̄ pdat aiam suā. Est autē libido mortalis
appetitus animi quo boīs eternis q̄libz tpa
lia pponitur vt vult aug. li. dtra mēdaciūz
libido vō venialis est appetit̄ sensualitatis
vel rōnis quo aliquod temporale nimis dili
gitur. tamen sub deo. hec alexander. Sed
nunquid omē mēdaciū ē phibitū i hoc p̄ce
pto. s. n̄ loq̄ris flm̄ testiōniū i h̄ q̄ sic loquen
do de mēdacō qd̄ p̄ueit ex libidine mortali n̄
aut mēdaciū p̄ueiens ex libidine veniali. sic
nec i alijs p̄ceptis phibet̄ cl̄pa venialis. Et
qd̄ dicit aug. li. de mēdaciō q̄ i n̄llo caū est
mētiend̄. itelligi? qz ē malū s̄m se. et mēdaci
um mortale sepat a veritate dina. veiale autē
ad sepatiōz dispōit. h̄ alex. an. in tercō Que
rit̄ ec qd̄ gen? mēdaciōz sit ḡui? p̄ctm̄ i h̄ se
cū dū q̄ beat? aug. di? ḡd? mēdaciōz sequit̄
ordiez ita q̄ primū ē magnū. et vltimū ē mīmū
hō h̄ ē qz s̄m q̄ vult ph̄ li. to. si magnū in
vno genere excedit̄ maximū in alio genere. et
simpliciter h̄ gen? excedit̄ i d̄. vñ ad h̄ q̄ ali
q̄ gen? excedat alterz n̄ oportet q̄ singula
h̄ excedat singl̄a alteri? generis. s; q̄ summū
i vno genere excedat summū i alio genere. ex
emplū p̄t p̄ōi de equo et asino. qm̄ ergo inter
mēdacia oia i d̄ ē maximū q̄ q̄s intendit noce
re in sp̄ualibz. iō primū gen? mēdaciū qd̄ fit i
doctrina religiōis cū ad hoc ordinet̄ ē inter
omnia mēdacia summū. qz vō n̄ p̄t aliq̄s p̄ cā
maiori mētiari q̄ p̄ d̄seruatiōe sp̄ualis boni vñ
bono sp̄uali ānexi. ideo illud mēdaciū ē le
uissimū qd̄ fit p̄ d̄suanda corpis callitate vñ
aliquo silī. et sic ḡdatim ascēdendo et descen
dēdo est videre i alijs. vñ valde rōnabiliter
aug. sp̄s mēdaciōz et grad? ordinauit.

Ircā q̄ntū arictm̄ pla queruntur. s. vtz
sancti p̄res mēti fuerint in aliq̄bz d̄ctis
suis q̄ referuntur i sacra scriptura i h̄ in sacra
scriptura vt d̄i? aug. inducūt̄ aliquoz gesta
q̄si exēpla p̄fecte v̄tutis de q̄bz nō ē estimād̄
eos mētiōs fuisse si q̄ tñ in eoz d̄ctis mēda
cia vid̄ātur intelligi debēt esse d̄icta figura
liter et p̄phetice. Qd̄ em̄ dixit abraā gen. xxi
se ad seruū cū puero reuersuz n̄ fuit mēdaci
um. qz s̄m alchūmū. et si intēdebat filiū imo
lare. credebat tñ vt dicit apl? q̄ dñs eū susci
taret. sciebat em̄ q̄ firma erat p̄missio q̄ d̄ictū
fuerat ei. in ysaac vocabit̄ tibi semē. vel cum
dixit reuertemur subintelligit̄ si dñs voluerit
Nō est etiā mēti? abraam. gen. xij. et xx. di
cens q̄ fara essz soroz sua. qz vt dicit aug. in q̄
stōibz sup gen. h̄ dicēs veritatē voluit cela
re non mendacium dicere. soroz em̄ sua dice
batur qz filia fratris ei? erat. vñ ip̄e dixit ge

ne. xx. vere soroz mea est filia patris mei et n̄
m̄is mee. qz. s. ei atinebat ex p̄te p̄ris. ysaac
etiā dicēs gen. xxvj. de rebecca. vxore sua qz
soroz ei? essz n̄ fuit mēti? qz erat ei? soroz et
vroz. iacob etiā dicēs gen. xxvij. se esse esau
primogenitū ysaac nō ē mēti? qz h̄ d̄ixit mi
stice. p̄ eo q̄ p̄riogenita ei? debebant̄ sibi d̄
iure. et sic iacob erat esau p̄riogenit? n̄ i p̄so
na quidē sed in iure p̄riogeniture. Vtus autē
fuit hoc mō loquendi p̄ spiritū p̄phie ad desi
gnandū misteriu q̄ scz popul? mior scz gēali
um substitued? erat i locū p̄riogeniti. s. po
puli iudeoz vñ etiam ad designand? q̄ popu
lus ab eo descendēs erat p̄ferend? q̄ntum ad
deū. populo ab esau descendente. ysaac vō di
xit h̄ iacob fraudulenter egisse. qz estumabat.
vñ nec ip̄e mēti? fuit. ioseph etiā gen. xlij.
dicēs fratribz suis. exploratores estis. n̄ fuit
mēti? qz hoc nō d̄ixit asserēdo s; pou? tēptā
do siue interrogādo. Nō fuit etiā mēti? ge
ne. xliij. dicēs q̄ habebat sciētiā auguriadi
qz ibi sumit̄ auguriū cōiter p̄ futuroz. p̄uis
one. Vel p̄t d̄ici q̄ hoc dixit interrogatiue ex
primēs opinione populi quā de ip̄o habebat
Vel etiam s̄m augusti. v. sup gen. ioseph di
xit illa nō serio s; ioco. et ideo non est habēd
p̄ mēdaciō mēdacia em̄ a mēdaciōz seriose di
citur qd̄ debz intelligi s̄m q̄ mēdaciū d̄z fl̄a
significacō vocis cū intēcōe fallēdi. Qui
dā vō laudatur in scripturis n̄ p̄pter p̄fectā v̄
tutē s; p̄pter q̄ndā v̄tutis indole. qz scz in eis
apparebat aliq̄s affectus laudabilis ex quo
mouebant̄ ad aliq̄ indebita faciēda et sic iu
dith laudatur nō qz fuit holoferni mētiā sed
p̄pter affectū quē habuit ad salutem populi
p̄ q̄ se piculis exposuit. licz etiā d̄ici possit q̄
ei? vba sunt s̄m aliq̄e intellectū misticū vā
vñ scdm̄ glo. ibidem nō dixit illa adulatorie
mētiēdo s; futura p̄phice p̄dicendo. Verum
obstetices peccauerint mortaliter vñ venia
liter in mendacio suo. de quo dicitur exo. i. qz
dixerūt nō sunt hebrez mulieres sicut egipcie
zē. in quo sunt mentite secunduz glo. et sc̄tōs
videt̄ em̄ q̄ mortaliter. qz d̄i? ibi glo. grego.
q̄ benignitatis earum merces que in eterna
vita remunerari poterat. per mendaciū culpaz
in mercedē temporalē est d̄mutata. Nichil
autēz hanc d̄mutacōnem facit nisi peccatum
mortale. ergo zc. Contra hoc est glo. alia ibi
dem dicēs. Leuioris est culpe si quisq̄ men
tiatur prestando beneficiū. Itē videtur q̄ cca
hoc hiero. sit d̄trarius grego. dicēs sup ysa.
v̄sus finē. q̄ dñs eis p̄parauit domos sp̄uales
et sic videt̄ q̄ non retribuerit eis in presentē
i h̄ est multiplex modus dicendi. vnus ē q̄
obstetices mētiēte fuerūt p̄ d̄seruatiōe vite
pueroz et vite p̄prie et respectu vite pueroz.
mendaciū illud fuit ex pietate. et peccatum
veniale. qz erat mēdaciū officiosuz. respectu
vō vite p̄prie quā maḡ diligebāt q̄ veritatē fu
it ex libidioso amore vite sue. et eo tpe q̄ ve
ritas erat d̄ficēda. s. qñ interrogate fuerūt i iu
di? a iudice. et s̄m h̄ fuit p̄ctm̄ mortale et ab
stul? eis mercedē quā p̄ri? meruerāt puulos di

timore snādo. et s'm h loquūt diuersimode
facti. et hunc opioni magis videtur adherere
alex. an. in scdo suo. Sed ille modus dicendi
est scdm bon. calumniabil. quia dux. videt
dicere qd aliqs dicēs aliqd leue mēdaciū pro
salute corz. is sui mortaliter peccet. Dicunt
etiā aliq vt. 1. nich. in tercō di. xxix. in lra. qd
obstetices qz reqsute in iudicō a iudice vbi q
libz tenet nō negare veritate mēte fuerūt.
ideo mētiēdo mortaliter peccassent. nisi fuis
set op9 mie. cui9 inq̄sicio ad pharaonē nō pri
nebat. qz nō ē data aliq pt. s hōi ad agēdū a
liqd ctra deū. Ali9 aut mō9 dicēdi ē q in ob
stetricib9 illis ē duo cōsiderare scz bñficiū pie
tatis pcedēs et mēdaciū subsequēs. et primū
fuit ex pietate qdā naturali qd qdē n̄ erat vi
te eterne meritoriu d̄ indigno. qz nō erāt i car
itate s3 de cōgruo qz disponebat eas ad car
tate. Sed mēdaciū subsequēs disposuit ad cō
trariū. et iō pietas pcedēs fuit t̄pali ter remu
nerata ppter mēdaciū. qd ad grāz siue caritatē
viā impediunt. qd qdē facere p̄t. veiale. et
h9 vult dicere ggo. cu dicit. benignitatis earū
merces q̄ in eterna vita remunerant poterat.
poterat in quā potētia imota n̄ potētia dispōi
ta et pp. q. et ex h nlla ē cōtrauersia inter gg.
et aug. nec ec̄ inter eos et hiero. qz ipe n̄ vult
dicere qd obstetices habuerint domos spūales
les p grē affectuōz s3 p qdā mō pparate fu
erint ad grāz p timorē et pietatē. Et huic mō
dicēdi adherz bon. Ali9 etiā modū pōit alex.
in scdo. Terc9 mod9 dicēdi ē s'm tho. i sum
ma sua. s. qd obstetices quo ad effectū pcedē
tē meruerit remuneracōz eternā. vñ hiero9.
expōit qd dñs edificauit eis domos spūales. s3
quo ad actū mēdaciū n̄ meruerūt remuneracō
nē eternā. s3 forte aliquā t̄pale. c9 merito nō
repugnabat deformitas illi9 mēdaciū. sic me
rito remuneracōis eterne. et sic intelligi de
bet vba ggo. dicētis qd merces benignitatis ea
rū q̄ potuit eis in eterna vita retribui. pmissa
clpa mēdaciū i remuneracōz t̄pale ē declinatā.
Nō em̄ intelligit p p9 mēdaciū amiserint
remuneracōz eternā quā iā meruerāt ex affe
ctu pcedēti. Scdm vō alex. i tercō sum. sue. si
mēdaciū obstetricū pcessit ex libidine mortali
puta si diligebāt vitā t̄pale hebzeozz sup de
uz. fuit mortale. et i hoc caū lo. j. ggo. si vō
pcessit ex veiali libidine. i. amore sub dō. fuit
veiale et sic loqr hiero. supponēs eas ex pie
tate fuisse mēticas sub deo vitā illoz dilexif
se et iō vitā eternā meruisse. Nō qd aliq vi
deat sibi picl'm iminere amittēdi castitatē nū
quid licebit ei mētiri ppter i9 picl'm euitādū
Ad h9 m̄det alex. an. et bon. qd ille q̄ ē in tali
picl'o cōsuet9 aut ē pfect9 amator continentie
aut impfect9. si ē pfect9 ita qd possit cōfidere
de cōtinētia mētis n̄ dz mētiri p vitāda corru
ptiōe carnis. qz sic dixt bēa lucia si me iutam
violaueris castitas michi duplicabi9 ad cozō
nā. i. tali em̄ esse possz illa passio sine clpa. Si
aut ē impfect9 rōnabiliter timere dz ne succū
berz si ad statū illū veirz et iō ei ccedit eua
dere picl'm maioris peccati p mi9 peccatum.

vñ sani9 cōsiliū ē tali fcm aliqd dicere qd illaz
passioz sustinere. Et h9 ē qd dicit. aug9. li. d. mē
dacō. pētā illa q̄ ita cōmittit i hōie vt eū fa
ciāt imūduz et i pētis nris vitare debem9. ac
p h nec pētā dicēda sunt qz iō fiunt vt imūdi
cia euitet9. qd itelligi dz n̄ qd n̄ sint peccata si
pliciter s3 qd n̄ sint guā. Et sic dictū ē de viro
impfecto respectu sui. sic etiā dicēdū ē de vi
ro impfecto respectu alteri9 impfecti s'm bo
na. Vtz liceat alicui dicere mēdaciū vt
ad fidē l religioz alliciat pximū. Bñdet bon.
q n̄. qz n̄ idigz de9 mēdacō nro. nec dz aliqs
credere p aliq cōuertā p fl'i suggestioz s3 po
ci9 p spūsanctū i piracōz. qz vt dicit ggo. inua
nū laborat lingua doctozis nisi int9 opet9 grā
saluatoris. Vtz p̄dicatoz et doctoz theo
logie sp mortaliter peccet mētiēdo cū faciat
ctra doct̄rinā suā q̄ ē doct̄rina veritatis. Bñdz
pe. q n̄ guā t̄n peccat si scādalu l cōtēp9 do
ct̄rine sic anexam. tūc em̄ si scis h mortaliter
peccat. Si dicat qd fecit ctra doct̄rinā. dicēdū
q facere ctra i9 qd hō docet faciēdū ex neces
sitate pētū ē mortale. s3 n̄ ctra i9 qd dō cōz ex
cōsilio l utilitate. Vtz liceat alicui m̄iri p
cōsuāda alteri9 vita. Bñdz pe. q n̄. neqz etiā i
pfecto. licz em̄ impfecto veritatē celare s3 nō
falsitatem dicere s'm aug. ar. p eo. xxij. q. ij.
primū et di. xiiij. q ait. q̄ sunt capl'a aug. et
xxij. q. ij. oē. qd ē capitulū isidoz. Impfect9
g9 d̄ q̄sito ad mortē dz celare veritatē. s. sophi
stice l figuratiē q̄retis d̄cludēdo l oio tacen
do l exp̄se se n̄ idicaturū asserēdo s3 n̄ dz fl'm
dicē. Si vō ex eo qd n̄ mētū. diecturā accipiūt
n̄ t̄n ipe p̄d. Si dica9 qd aug. dicit qd h̄ n̄ dueit
pfectis. xxij. q. ij. neqz. ergo a cōtrario sensu cō
ueit ipfectis. s3 qd dicit i9 n̄ dueire pfectis. n̄
qz dueiat alijs s3 qz m̄i9 dueit eis. vñ aug9. li.
de mendacō. de quesito inquit ad mortem
si nescis te nescire fatēdū ē. si scis n̄ ē dicēdūz
nescio. si aut sit necessario dicēdū dices scio
vbi ē. nūq̄ aut d̄mōstrabo. s3m aut hostū. ti
de penitēcijs. p̄t m̄deri. si talē q̄ris curze illuc
eio. ita tū qd sibi cōndat alia via q̄ fugies te
neat. Ali9 loc9 qd vbi latet. vñ sic mlt. domū
istā intrāt et exeūt quos n̄ video. neqz scio vbi
sit. i. i quo āgulo dō9. l sic. n̄ vidi eū diu est.
possuz em̄ itelligere i9 diu sic volo. l sic. nō ē
hic. i. in loco vbi sum.

De falso testimoio et testib9 titul9. xxxviij.

Ostea cōsiderādū ē de fl'o testio. et pri
mo d̄ pētō ei9. scdo d̄ pēa ei9. 3. q̄liter
testis i testificādo se h̄re dz. q̄to an te
stes sint cogendi et q̄liter et q̄n. q̄nto vtz tes
tes peccēt se subtrahēdo a testio. sexto vtz
liceat eis pecūiaz recipe p ferēdo testiōnio.
septio q̄ pnt eē testes et q̄ nō. octauo quot tes
tes requiruntur. cetera d̄ testib9 reliquo iurispe
ntis grā breuitatis. Circa primū sciēdū qd
fl'm testimoniū sp ē pētū mortale. h3 em̄ defor
mitatē. tū ex p̄iurio qz testes n̄ admittūt nisi
iurati. et ex h̄ ē sp mozle pētū ex suo genere
sicut et q̄libz alia iniusticia. tū ex fl'itate scdm
q̄ omē mendaciū. non tamen ex hoc habet
q̄ semper sit mortale. vñ falsuz testimonium

Libri primus

31

in iudicio platū ad iniusticiam impediēdaz n̄ habz rōne peccati mortal̄ ex mēdacō s̄ ex p̄u-
rio Nota ec̄ q̄ in testio non debz hō asserere
p̄ certo q̄ si sciēs i^o d̄ quo n̄ ē cert^o s̄ dubiuz
d̄z sub dubio p̄ferre. et i^o d̄ quo ē cert^o p̄ cer-
to d̄z asserere. Si q̄s tñ sollicitē recogitās est
met se certū eē d̄ h^o qd̄ ē flm. nō peccat mort-
taliter asserēs i^o. qz n̄ dixit flm. testimoniū p̄ se
ex itencōe. s̄ p̄ accūs d̄tra i^o qd̄ intendit.

Irca scdm̄ sciēdū q̄ sic di^o aug^o. testis fal-
sus trib^o ē obnox^o. s̄. dō cui^o p̄ceptū d̄tē
nit. iudici quē mēciēdo fallit. et p̄rio quē le-
dit ex̄. d̄ cri. fal. c. i. p̄pter p̄mū septēnis pei-
tētia sibi tāq̄ p̄uio d̄z impōi. vj. q. i. q̄cūqz.
p̄pter scdm̄ ifamabi^o. xxi. q. v. si q̄s d̄ict^o. l̄
vberib^o castigabi^o. v. q. v. illi q̄. l̄ ex̄ordiarie
potent puniri. ex̄ de testi. c. n̄ lū. p̄pter terciū
flm mod̄ lesiōis d̄dēnabit^o ar. C. de pe. iu. q̄
male. iu. l. ij.

Irca terciū sciēdū q̄ testis d̄z p̄fōā cōif̄ es
se. et d̄z iurare tactis sacrosanctis euāge-
lijis purā et merā veritatē quā nouit de facto
sup̄ quo inducit^o dicere. n̄ la adiecta falsita-
te. iij. q. ix. hortamur. et. iij. q. iij. nullus. et
xiij. q. v. n̄ sane. i. ep̄s. tñ n̄ tāgit euāgelia l̄
et corā eo ponāt^o. p̄t etiam ei iuramētum re-
mitti de p̄uū volūtate. ex̄. de iureiu. cū v. cā.

Irca q̄rtū sic distigue flm̄ gōf. scz q̄ aut
requirit^o testiōniū i cā ciuili aut in crimi-
nali. si in ciuili tūc generaliter q̄libz sciēs ve-
ritatē d̄z cogi p̄hibere testiōniū veritati. C. d̄
testi. si q̄n. et. xiiij. q. ij. quāq̄. Si in criminali.
aut agi^o de crimie ciuilit̄. et sic etiā sunt co-
gēdi. ex̄. de testi. co. p̄terea. et. c. cū d̄tra. Aut
cmialiter et tūc aut agi^o d̄ cmie falsi. et sic e-
tiā sunt cogēdi. vt in c. cū d̄tra. Aut d̄ alio
crimie. et tūc generaliter nō sunt cogēdi. ex̄ d̄
testi. co. dilectoz. p̄terq̄ si p̄ alios veritas n̄
p̄t liq̄re. vt i c. quāq̄. Vt nisi se subtrahāt ḡ-
tia odio v̄l timore ex̄. de testi. co. c. i. Si aut
cogēdi p̄ cēsurā eccl̄esiasticā. vt ex̄ forma li-
teraz pape p̄ clausulā illā scz testes aut. zc.
q̄ si n̄ ponat^o ibi vt solet fieri q̄n i eis fit mētō
de crimie. nichilomin^o iudex ad iura se refer-
rat et testes cogat v̄l nō cogat flm̄ sup̄radic-
tā. Cōsuetudo tñ curie romāe ē q̄ i cāis d̄ fa-
cto vbi agi^o de crimie. n̄ lū testem cogat q̄li
tercūqz d̄ eo agi^o. et id̄ h̄uat i l̄ris n̄ appone-
do clausulā p̄dictā. Notat etiā rap. ti. de ra-
ptozib^o q̄ q̄n q̄s p̄pter defectū p̄bacōnū rem-
suā amitterz tūc p̄sone p̄uilegiatē vt p̄sbite-
ri cogēdi sunt iurati testificari. xiiij. q. ij. quā
q̄. non tamen in causa sanguinis.

QIrca q̄ntū sciēdū flm̄ gōf. q̄ illi q̄ subtras-
hūt suū testiōniū illi rei. q̄ n̄ nisi p̄ eos p̄-
ban p̄t. mortaliter peccāt. et iō cogēdi sunt
fatū facere sic de alijs mortalib^o. vj. q. i. illi
q̄. et maxie peccat q̄ metu alteri^o celat verū.
vñ aug^o. xi. q. iij. q̄squis metu cuiusqz p̄tatis
veritate occ̄tat irā dei sup̄ se puocat. qz ma-
gis timet hōiez q̄ deū. et post pauca. vterqz i-
us ē. et q̄ celat verū et q̄ mēdaciū d̄i^o qz iste
nō vult p̄desse. et iste vult obesse. Tho. vñ i
summa cca h̄ sic distigue. s̄. p̄ q̄n requir^o testi-

moniū alic^o aut requir^o auctoritate superioris
cui tene^o obedire i his q̄ p̄nēt ad iusticiā. et
sic tene^o ferre testimoniū i his i q̄b^o flm̄ ordi-
nē testimoniū exigi^o iuris. vt i manifestis. et in
his d̄ q̄b^o ifamia p̄cessit. i alijs vñ nō tenetur
Aut requirit^o nō tñ auctoritate superioris. et tūc
si testiōniū requir^o p̄ liberatiōe hōis ab iusta
morte siue pena q̄cūqz. l̄ flā ifamia. siue etiā
ab aliq^o dāno. tenet^o testificari. et si etiā testi-
moniū ei^o n̄ requir^o. tene^o facere qd̄ i se ē vt d̄
nūciet veritatē alicui q̄ possit ad h̄ p̄desse. se
cūdū i^o p̄uer. xxiij. erue eos qui ducunt^o ad
mortē. et ro. i. digni sūt morte zc. glo. d̄sentē-
re ē tacere cū possis arguere. Sup̄ his vñ q̄ p̄-
tinēt ad d̄dēnaciōz alic^o n̄ tene^o aliq̄s testifica-
ri nisi cū a sup̄iori cogit^o flm̄ ordiem iuris. qz
si circa h̄ veritas occ̄tet^o n̄ li speciale dānuz
ex̄ h^o nascit^o. et si p̄iclm̄ imminet accusatori
n̄ ē curādū. qz se sp̄ore igessit i h^o p̄iclm̄ alia
vñ rō ē de reo cui p̄iclm̄ imminet ip̄o nolen-
te. **S** nūquid licz hōi testiōniū ferre d̄ omif-
sis i secreto sibi. **S** q̄ n̄ de omifsis. s̄. sibi i se-
creto p̄ d̄fessionē si nouit ea tñ p̄ viā d̄fessio-
nis. qz v̄iclm̄ sacramti est mai^o hōis p̄cepto.
circa vñ ea q̄ d̄mittū^o hōi sub secreto aliter q̄
p̄ d̄fessionē sic distigue tho. i sum. s̄. q̄ si sint
talia q̄ statim vt nouit ea manifestare tene^o vt si
p̄tineat ad corruptiōz ml̄ titudinis sp̄ualē vel
corpale v̄l etiā gue dānu alic^o p̄sone. tūc per
secretū d̄missū obligari n̄ p̄t q̄n de his testifi-
cet v̄l ea denūciet. qz aliter fidē frāgeret q̄
alteri d̄z. si vñ sint talia q̄ q̄s p̄dere n̄ tenet^o
vñ p̄t obligari ad celādū ex̄ hoc q̄ sibi d̄mit-
tūt^o. et tūc n̄ lo mō tene^o ea p̄dere ec̄ ex̄ p̄ces-
pro sup̄ioris. qz celare ea tenet^o de iure natu-
re supra qd̄ n̄ ē plat^o. h̄ tho. de hoc tñ vide i
li. se. ti. lxxij. **Q**uid si q̄ iuret testiōniū nō p̄-
hibere. **S** cred^o gōf. iuramētū esse temerariū
q̄n nō nisi p̄ eos p̄t de veritate liq̄re. tūc enī
possent etiā p̄p̄a auctoritate d̄trauēre. xxiij. q.
iij. i malis. et h̄ q̄n ē certū. mortale ex̄ h̄ pro-
uēre peccatū. sec^o ē si dubitare^o. tūc em̄ esset
p̄ri^o sup̄ioris auctoritas req̄renda. ex̄. de elec-
venerabile. **Q**uid si vn^o iterfuit negociō et
cū sciāt nō posse p̄bare p̄ vnū iurauit n̄ p̄bi-
bere testiōniū veritatē. **C**red^o gōf. hui^o iura-
mētū esse temerariū. qz et si vn^o n̄ faciat p̄ba-
ciōz plenā. facit tñ semiplenā et fit delatio iu-
ramū vt p̄ i^o p̄bacō d̄pleat^o. C. de reb^o cre. i
bōe fidei. **Q**uid si aduersari^o subtrahat tes-
tes. **S** ondit se fouere licē iniquā ex̄. d̄ testi.
d̄sticuas. et exp̄iri d̄z in se iudicis auctē elusā

QIrca sextū sciēdū q̄ testis nichil d̄z recipe-
re p̄ testiōnio ferēdo. qz sic n̄ d̄z esse sen-
tētia venalis ita nec testiōniū. xiiij. q. v. n̄ sa-
ne. exp̄sas tñ recipe p̄t a p̄ducere eū. iij. q.
iij. vteruis. **Q**uid si testis corrupt^o dicat te-
stiōniū flm̄. **S** testiōniū n̄ lū ē. et qz venale.
et qz flm̄. et p̄ter penā flī tenet^o i iudicō aie
illi quē suo testiōnio lesit ad omē iteresse. ar.
ex̄. de testi. sic. **D**ecunia vñ data n̄ restituetur
ei q̄ turpiter ded^o qz ei obstat p̄p̄a turpitudō.
vt i c. n̄ sane. s̄. ei i cui^o iniuria data videt^o. i.
q. i. iube^o. **Q**uid si pecunia sit data simpliciter

ve testimoniu ferret. dici pt in hoc casu fm
gof. q ille q dedt ea rpetere pt si n dedt ea ai
mo vt teste corrupet. h vt sibi iusticia dhuar3
ar. ex. d symo. dilect. et. xiiij. q. v. non sane.
Sed vide d septio. l. q pnt ee testes et q n
cca qd sciend q i testib9 potissie vij. sut d
siderada. vn vsus Codico. sex. etal. discretio.
fama. et fortu a. fidel. i testib9 ista reqres. Co
dic. qz si e spu a testimonio rpellit. iij. q. iij.
q. ite i cmiali. v. ite liberi. Distigunt tñ qz b
u9 aut e maumissus et tuc recipi pt i testioni
uz eoz q vidt tpe huius. Aut e manes ser
u9. et tuc aut iterzoga d hif q priner ad dnm
suu. aut d alijs. i primo cau n admittit scz nec
p dno nec dtra dnm. nisi i cmib9 exceptis. s.
adulterij. fraudati cesus. et lese maiestatis. i
terzogari tñ i fcto suo pnt. vt i dco. q. i. v. ite
hui. **Q**uidã aut dicut aliol casus duos scz cu
vir vxore d2 occidisse fm. l. d. ficarijs. et euz
agi d occiso dno. In his vo q priner ad aliũ
q ad e9 dnm admittit spu i defectu testiũ. vt
i dco vsu. ite hui. **S**ex. qz mlr n admittit
ad testimoniu cu agi de cmie cmialiter admittit
tñ cu agi d cmie ciuilitet e dtra clicos ex
e. qm. et i cmie excepto. vt i symo. ex. d symo.
rata. et i ca mqsitiõis et denũtatiõis et exce
ptiõis ex. e. ta. lñs. et. c. sup. eo. et i ca ciuili p
ter. p i testamũs. q. testes. et i ca matrimoniali
vt i. c. ta. lñs. et ex. d. v. sig. for. i. glo. **E**tas.
qz mascul9 mior. xiiij. añoz. et feia mior. xij.
añoz n admittit i ciuilib9. iij. q. iij. c. i. In cri
mialib9 aut mior. xx. añoz. iij. q. iij. q. ite i c
miali. i. v. ite testiũ. **P**otest tñ pubes. xiiij. añ
noz testificari i cmib9 exceptis. vt i nece dñi
occisi. et lese maiestatis. ff. ad sil. l. ij. et. iij.
q. iij. c. i. i. glo. h et pubes testificari pt d his
q vidt cu erat pxim9 pubertati. ff. e. l. i. **D**i
scretio. qz et funiolus et mēte cap9 repellit
sic ab officio iudicadi. iij. q. vij. q. tria. **E**tama
ex. e. testimoniu. **N**ota fm abbatē i ca cmia
li repellit qz ppter ifamiã iuris l facti. i. ciui
li vo nō repllit ppter ifamiã facti. vt i. c. testi
moniu. **Q**uid si pduxit dtra te teste ifamē et
eudē postea pducis dtra me nūqd eũ repelle
re possit. **E**x. q n scz rōe eoz q pri9 omisit q
pducet eũ. h rōe postea omissoz. fm guil.
duradi. **E**oztia. qz paup repellit q d facili
cā lucri meti. iij. q. iij. ite i cmiali v. testes.
fm tñ jo. si carz suspicōe bñ admittit isti. d su
spec. tu. q. vli. **E**ides. qz ifidelis n admittit
dtra fidelē. ex. de here. c. i. **L**icet aut pdctā
septē potissime sint i testib9 dñiderada. sunt tñ
dñiderada et alia scz octauo. si sit inimic9. qz
talis repellit a dñũtatiõē et accusatiõē et te
stio. ex. d accu. cū opozreat. et ab mqsitōe. qz
inimic9 n pt ee mqsitor ibidē. c. ad peticiõez
et a iudico ex. d resti. spoli. **I**te cū qz. **R**elinq
t aut arbitrio iudicis q inimicitie a pdictis r
pellat. ff. d qõib9. l. i. q. qõ. **E**t qdē fm guil.
ecleues inimicitie a pdictis repellit. pterp
a testiõ. qz teste n oio repellit h dñilitat. i au
tē. d testi. q. si vo. col. vij. **N**ono nll9 admit
tit i ca d re ppa. iij. q. iij. ite i cmiali. **N**ota
fm gof. nll9 admittit i ca sua pñcipaliter l

480 1

Ex 2

fm 3

distictio 2

fama 4

fortuna 6

fm 1

fm 8

fm 9

secundario. C. e. l. oib9. vn vedito i ca rei ve
dice n admittit p eptore. qz ppa vedito is ca
videt. neqz debitor i ca pignozis p credito
re. ff. d appel. l. ab exccutore. **E**allit hoc i le
gararijs et dmissarijs q ferut testimoniũ i ca te
stamũ cu agit de hereditate n delegatis et fi
dei dmissis. **E**allt ec h i collegijs et coregla
rib9. **M**oachi em et clici i cas mōasterij sui
et ecclie sue pnt testificari. ita tñ q statuãt v
nũ l duos pcuratores ad agēdũ et rñdēdũ
et illi duo n pnt ee testes in ca illa. h alij pnt
ex. e. isup. **S**ilr plat9 pt esse testis ita tñ q po
nat aliũ pcuratorē. qz n pt esse sil actor et te
lis fm hosti. **S**ilr pconomio l vicedño agēte
p reb9 ecclie pt eps testis ee. h hosti. ex. e. i
sup. **I**nno. vo dtradicit. **D**ecio obscrit et i
gnoci tales em n admittit nisi cū tormētis. i
autē. e. l. sancim9. fm gof. **V**ndecimo exe
cutores negociõz. vt pcuratores. curatores
tutores et iudici n admittit i ca i q sunt exe
cutores. ex. e. insup. **D**uodecimo socij cmis
ex. e. veiens. h itellige q socij cmis et mune
ris n admittit ad testificad h ad accusand sic
socij vo cmis n muneris admittit ad vtrũqz
i crimib9 exceptis et ad detegēdã dspiracōez
ex. de testi. co. c. vl. **T**redecimo n admittit
qz in ca cõi. qz ca cõis duoz ē vtriusqz. ff. de
ritu. nup. i. **D**ecimo qrtio pñ n pt esse testis
i ca filij nec eduerso nisi i caib9. pnt em pñ et
mater testificari p filio i ca mimoniali vt di
cet ifra li. vij. et i ca d erate et dgnatione et
nactate. ff. d pba. l. ec. et i ca iligiõis. xx.
q. iij. pñs. et i ca testamaria msti. de testa. q.
i testib9. **O**m̄s aut alij dsangnei post pñem et
m̄ez admittit i ca ciuili siue sint pñiq siue
fmõa qz n iueit p̄hibitũ. ff. e. l. i. **I**n cminali
aut ca dtra frēz l p frē n admittit fr nisi in c
mie heredis. ex. d p̄sump. lras. **B**ern. vo ex. e. i
lris distiguit de dsangneis. p aut ppter affe
ctiõz p̄sumit dtra eos. sic n admittit. aut nō
p̄sumit et sic admittit. si tales apparēt q ve
ritatē gūe p̄ponant. iij. q. iij. q. eos testes. **Q**
uindecimo n admittit domestici vl failia
res. **N**ã i cmiali ca n licz accusatores testes
d domo ppa ducere. iij. q. v. c. i. et dicūt p̄pe
domestici vl failiares qb9 impare pt rōe pa
trie l p̄tatis domice. iij. q. iij. q. ite in cm ali
vt vxoz. colon9. spu. libere. ascriptici9. mer
cenari9. filij i p̄tate pñs. et om̄s habitates i
domo. **N**ota tñ fm ho. q si aliq̄s fuit colon9
me9 l mercenari9 et mō n ē. tal d dsuetudine
admittit vt p me testet. nisi ipm in fraudē e
iecesset a me vt p me testificaret. **I**tem fm
guil. vxoz p viro l qlibz domesti9 p dome
stico n testifica nisi aduersari9 vel. qz h9 ē i
trodutũ i ei9 fauozē. ar. C. de leg. qd fauozē
sic aduocat alteri9 p̄t ab alia pte pt i teste
admittit ex. e. romana. et patron9. et gener. et
nur9. q sũt d failia. C. d v. sig. l. fi. i p̄cipio
Eamiliares dicūt dsangnei. affines. aici. iij.
q. iij. ite testiũ. n tñ qlibz aic9 repellit h tñ il
le q ē maxia failiaritate diuct9. ff. de v. sig.
late. nec qlibz affinis h q ex nuptijs affinita
tē dtraie ex. d eo q co. discretiõz. **A**dmittit

tñ qñq; domestici i causa criminali qñq; i civi
 li. In criminali vō i duob; caib; p.rio cuz cāo
 nici platū suum accusant. ij. q. vij. latoz. scdo
 cuz accusat; matrimoiuz ppter dlangnitatem
 xxv. q. vj. c. i. ¶ Nō si mōach; l' clic; accuset
 aliquē de collegio p̄t alios mōachos i testes
 inducere. qz n̄ reputat; magis domestici accu
 santis q̄ accusat; si vō accuset ex̄neū. tūc nō
 p̄t. xxiii. q. ij. sup. p̄zudētia. Admittit; etiam
 qñq; dōestici i cā civili. i. i. legatario v̄l fidei
 dmissario. q̄ licz sit dōestici; p̄t ec̄ testificari i
 cā testamti cū agi; de hereditate. isti. d. testa.
 .q. legatari;. ¶ Itē i his q̄ fiūt i capitel; qz illa
 nō facile pbā; nisi p̄ caōnicos ex̄. e. veniens
 ij. Itē i his q̄ fiūt in domo. C. de repu. d̄sensu
 Itē i cā ecclie sue i q̄ et mōachi et clerici p̄nt
 testificari. ex̄. e. insup. Caōnic; aut n̄ tñ p̄t ef
 se testis i cā ecclie sue. h̄ etiā p̄t esse testis dca
 nōici sui i cā p̄pā. n̄ tñ d̄tra suū d̄canoicū h̄ ec̄
 d̄tra aliū. qz n̄ ē dōestici; h̄mōi. h̄ ecclie tñ
 s̄m jo. xiiij. q. ij. ¶ Sedecio nō admittit; illi q̄
 d̄gnoscut p̄sonas litigātes. qñ. s. agit; de cō.
 tractib;. ar. in autē. e. q. i. et ex̄. e. cuz cām in
 glo. ¶ Decio sep̄uo ex̄mūicati et suspēsi. ex̄. d.
 ac. olim. qd̄ ē verū de suspēsis ab hōie s̄m ho
 si. ibid. ¶ Decio octavo piuri. ex̄. e. ¶ Decio
 nono n̄ admittit; ad testificāō c̄miosi si sint d̄
 crimie d̄uicti l' d̄fessi l' etiā si adhuc possunt d̄
 uinci. ex̄. e. sup. eo. s̄m aut leges tñ d̄denati
 repellit;. ¶ S; nūquid testis cui c̄mē obici; ex
 cipe p̄t q̄ excipies sit c̄mōsus. h̄ q̄ nō. qz ex
 cipies p̄leq̄t; ius suū se defēdēdo et n̄ l' p̄
 hibe; a defēsiōe iuris sui. etiā si ex̄dicat; essz
 ex̄. e. si testōniū i glo. ¶ Posti. aut d̄i; q̄ si exci
 piel sit ex̄mūicat; l' tal; cui for; ē iterdict; ¶
 repelli p̄t. ¶ Nota q̄ crimiosus aut n̄ ē emen;
 dat; de crimie et sic repellit; a testōnio in oi
 cā p̄ter p̄ i cā inq̄sitōis qñ. s. fit inq̄sitio tā in
 capite q̄ in mēbris. tūc em̄ recipi;. qz ea q̄ d̄o
 mi fiūt p̄ d̄estitōes p̄bari debēt ex̄. e. v̄iens.
 vñ sufficiūt testes q̄lescūq; sint nisi sint coz
 rupti l' inimici ex̄. de sen. et re iud. cū. i. et. a.
 s; si ex̄nai testes adducerēt; tūc re q̄rere; q̄ nō
 essent c̄miosi. h̄ gōf. et jo. ij. q. i. d̄p̄ omipotēs
 Bar. d̄i; q̄ n̄ admittit; c̄mōsi. nisi sint de c̄mi
 ne emēdati l' nisi in c̄mib; exceptis. s. si ille d̄
 tra quē sit inq̄sitio fuit ātea de illo c̄mie infa
 mat;. h̄ bar. in. c. de; omipotēs. ¶ Aut ē emē
 dat; de c̄mie. et tūc aut eū infamia comita;
 aut n̄. si nō. admittit; i cā civili nisi sit piurus
 quātūcūq; peniteat. et idē ē in cā c̄miali si a
 gat; civiliter. si aut c̄mialiter repellit; nisi in c̄
 mib; exceptis. s. si pbz se p̄ p̄biter; p̄niaz ex
 gisse. h̄ in alijs c̄mib; repellit; siue sit d̄uictus
 de c̄mie in alio iudicō siue possit d̄uici l' ec̄ si
 ḡuata sit ei; opio. p̄ eo q̄ qñq; fuit sic repul
 sus. In c̄mie tñ heresis admittit; ec̄ piur; si āt
 eū infamia comite;. vt si fuit d̄denat; de fur
 to noie suo qz n̄ p̄t facere iudex q̄ talis infa
 mia n̄ seq̄t;. ff. d̄ furtis n̄ p̄t. sic repellit; in q̄li
 bz cā nisi fuerit p̄r; in integz restitue; ex̄. e.
 tellim. ¶ Vicesi; laici. laici ei n̄ p̄nt accusare
 clericū neq; testificari d̄tra eū in cā criminali
 ¶ Nota tñ q̄ aut agit; de c̄mie civiliter aut c̄

mialiter. si civiliter. s. in modū excepōis sic
 admittit;ur laici d̄tra clericū tā ad accusandū
 q̄ ad testificādū. aut c̄mialiter et tūc n̄ admit
 tuntur d̄tra clericum ad accusandū nec ad te
 stificādū i c̄mib; n̄ exceptis. nisi suā v̄l suoz
 iniuriā p̄sequāt;. In excepōis vō si accusent ze
 lo malo n̄ admittit;. si vō zelo bono admittit;
 t;. Cleric; aut d̄tra quē agit; de c̄mie excepto
 aut fuit ātea ifamat; de illo c̄mine et tūc ad
 mittit; etiā viles p̄sone et c̄miosi. et ad accu
 sandū et testificādū p̄ter inimicos et d̄spira
 tozes et p̄ticipes c̄mis. spēale tñ ē in c̄mie sp̄
 monie et lese maiestatis i q̄b; admittit; p̄tici
 pes c̄mis ad accusandū h̄ nō ad testificādū
 di. lxx. siq̄l; p̄pter qd̄ hugo itelligit; d̄ socio c̄mi
 nis n̄ muneris. qñ scz res n̄ p̄cessit ad actū qz
 pecuniāz n̄ ded̄t nec recepit. qd̄ jo. n̄ cred̄t. qa
 symonie c̄mē p̄ced̄t istar lese maiestatis. ¶ Aut
 ē bōe fame sic n̄ admittit; laici nisi bōe fame
 Clerici vō d̄tra clicos admittit; nisi sint c̄mi
 nosi l' ec̄ irze glares. n̄ em̄ p̄nt p̄biteros accu
 sare v̄l d̄tra eos testificari q̄ ad sacerdotiū eli
 gi p̄hibētur. ij. q. vij. ipi. qd̄ ē verū s̄m jo. in
 cā c̄miali n̄ civili. vñ bigam; nō p̄t accusare
 clericum c̄mialiter h̄ civiliter tñ. ¶ Si nec q̄
 mēbrū amisit aliquo cau p̄t accusare clericuz
 ordis supioris h̄ clericū eiusdē ordinis n̄ in
 fertoris accusare p̄t. ij. q. vij. cleric; et h̄ sunt
 vera de accusatiōe. sec; ē de denūtiatiōe ex̄.
 e. cū. p. i. glo. ¶ Vicesimoprimo. accusati de
 crimine. Accusatus enim de crimine pendens
 te accusatiōe n̄ potest testificari in causa cri
 miali. nec aliquē accusare. nisi forte c̄mib;
 exceptis. nec etiā p̄t ad ordies p̄moueri ex̄. e.
 c. vli. h̄ i civili p̄t admitti post iniam. ec̄ si sit
 appellatum qz adhuc ē iteḡ ei; stat; vt ite
 ruz honorib; fūga;. ff. de appe. iterpo. nichl
 jnno. opozz. l. vna. ¶ Vicesimosēdo d̄spira
 tozes. ¶ Itē n̄ admittit; i testōniū d̄tra illuz
 d̄tra quē d̄spirauerunt. h̄ d̄tra alios sic. ex̄. de
 sen. et re. iud. cū. i. et. a. ¶ Vicesimotercō iur
 dices aduocati assessores appellātis i cā p̄ri
 cipali tales em̄ n̄ p̄nt esse testes i cā appellatū
 onis li. vj. e. romana. zc. ¶ Vicesioquarto. me
 diatozes. in d̄tractib; em̄ n̄ admittit; media
 toz nisi de d̄sensu p̄tū i autē. e. qm̄ vō. ¶ Vice
 siōquinto statu liberi. i. q̄b; libertas ē sub d̄di
 cōe r̄icta cū sint s̄ui. C. de sta. libe. statu li
 beri. ¶ Vicesiosexto liberi. ¶ Itē em̄ n̄ p̄nt testi
 ficari d̄tra p̄zonū et filiū ei; l' p̄ p̄zono. ff. d̄
 fidei d̄missio. lib. paul. ¶ Hoc fallit tñ in q̄busd̄
 c̄mib; ¶ Vicesioseptio q̄ fuerūt in custodia pu
 blica p̄ aliq; c̄mine nisi p̄r; se purgauerint
 iij. q. iij. c. i. ¶ Vicesiooctavo hermo; roditi
 in his em̄ q̄litas sex; icalescētis oñdit an p̄of
 sint testificari i cāis c̄mialib; et i vltis volū
 tatib; i q̄b; mlier n̄ recipi;. iij. q. iij. q. ¶ Item
 h̄mofrodita. h̄ siq̄s vtat; vtroq; mēbro. vt ac
 cidit quandoq; de facto tunc episcopus faci
 at eū eligere quo mēbro velit vti. et iurare
 q̄ decetero non vter; alio mēbro s̄m hosti.
 ¶ Vicesimonono vasalli n̄ p̄nt d̄tra d̄nos vel
 p̄ d̄nis testificari i cā c̄miali ex̄. de offi. dele.
 cām. Guil. dicit q̄ p̄mo p̄nt. licz n̄ possint esse

V. 111.

iudices. **111.** distinguunt qd vassallus aut e obli-
 gat ad certa sicutia et n ad iuramentum. et tuc
 pt vt patet de illis q tenet decimas ab eccle-
 sia i feudum ex de deci. q. uis. Aut ad pstandum
 sacramentum fidelitatis et tuc n pt. qz hmoi sa-
 cramentum representat qndam specie sicutitatis ar. ex
 de re. iu. idignu. **Tricesimo** g. d. i. i. adulato-
 res. ij. q. v. s. l. r. **Tricesimo** primo socii omni-
 um bonorum ar. C. e. oib. pt tñ p pte socii sui
 n p sua testis ee ita q ei nllū emolumentū acq-
 rat. ar. ex. de pbe. dilect. mfi. **Ad** h nota
 q q repellit ab accusado repellit ec a testifica-
 do. iij. q. ij. c. i. Nec tñ regla fallit. primo in
 civilibus. qz clerici q sunt irregulares n suo cri-
 mine vt bigami et mulati admittunt ad testifi-
 candū i civilibus contra clericū n ad accusanduz
 In criminibus vō neutrum possunt. Secdo i mltie-
 rib. q repellunt ab accusando nisi i exceptis
 crimibus. et tñ admittunt ad testificand nisi i vltis
 voluntatibus. Tercō i criminibus priuatis i his em
 n pt accusare cō n interest. et tñ pt testificari.
 Itē qcuqz admittit ad accusand admittit ec ad
 testificandū. iij. q. ij. c. i. ar. a. de rano. h regla
 fallit. **De** iō i crimibus n exceptis qñ qz psequitur
 iniuriā suā vl suoz. tuc em qlibz pt accusare e
 nā ifamis. et tñ ifamis non pt testificari. iij.
 q. xv. d. l. tui. Secdo i crimibus exceptis vbi ad-
 mittit laico ifamis ad accusand clericū ifa-
 mis ar. ex. de symo. rata. s. nō ad testificanduz
 nisi psumptioe aliq pcedere. ex. d. sen. et re iur-
 di. cū i deplacitoe. h. jo. i. q. i. si qz ep. et. iij.
 q. ij. i. sum. **Itē** om̄s q sunt suspecti i iudica-
 do suspecti etiā sunt i testificando. qz testes si-
 ne suspicioe et ifamia debet esse. ij. q. vij. testes
 om̄s tñ q de iure pnt repelli sunt admittendi si
 is contra que pducunt eoz testio fuerit vsus in
 alio iudicio nisi docuerit aliqd de nouo legi-
 timuz postea emerisse. iij. q. iij. s. item in cri-
 minali v. item si quis testib.

Equi videre de. vij. f. quot testes requir-
 t. circa qd sciendū q reglariter duo ad mi-
 n sunt necessarij. ex. e. veiens. vñ si nō potes
 pbare tuā intencionē nisi p vnū testem cede a-
 ctionē tuā ex eā donacois alicui aico tuo. et
 ille agēs pt te et illū pducere i testes. ar. ex.
 e. m. sup. qñqz tñ credit vni. et primo i matri-
 monio i fauore matrimonij. qñqz credit vni in
 restitucōe i integritate. ex. de resti. in mte. ex lite-
 ris. scdo in reuocacoē mādati sc̄tā pcuratoz
 ex. d. pcura. ex insinuacoē. tēcō qñ pres ofe-
 ciūt ar. C. de fideicommissis. l. fi. q̄rto in papa-
 cui soli credit. xx. q. i. quicūqz. q̄nto q̄ntuz ad
 psumptioz. licz em vnū testis nō faciat plenaz
 pbacois facit tñ psumptioz. di. lxxxvj. tanta
 Sexto qñ q̄rit d ofeia alic. ex. e. tam literis
 . s. fi. Septio qñ fama vl alia admicla assunt
 ex. e. p̄terea. s. i. et hosti. ex. e. licz. Octauo de
 reb. ablati alicui violēter credit ei p puz
 iuramentuz ex. de his q vi. sup. eo. Nono qñ n
 piudicaz alicui. vt de baptismo alic. de ofe-
 di. x. cū itaqz in h tñ cau credēdū est tantum
 xpiano. si tñ piudicaret alicui d baptismo a
 lic. n credere vni. vt si qd legatū essz alicui si
 baptisat esset tuc em piudicaret heredi s̄m

jo. Idē est d ofecratioe ecc. Decio qñ qz vult
 pbare se p̄iaz egisse. credit ei ofessor. ex. d.
 symo. nemo. et pt dicere in generali q ille of-
 fessus ē secū et credit eū penituisse d oib. pec-
 catis. Vndecio credit vni testi d aliquo q ha-
 buit signa p̄nie. Duodecio i cā denūtiacois
 vbi psona denūtiās cū vno teste sufficit ad p-
 bandū caritatiuā moitionē ex. e. in omni. Tre-
 decio vbi agi ad impediendū matrimoniū ex.
 de spon. p̄terea. Decio q̄rto i cā testamaria cū
 testator vni fidē voluit adhibere. ff. de dote
 p̄leg. theospofus. Quidecio qñ qz habuit p-
 babile cām ignozātie. vt si vberauit clericum
 q nō habebat consurā si iurauerit se ignozaf-
 se eū clericū credit ei. ex. de sen. ex. si vō. Itēz
 qñqz nō sufficiūt duo. et primo cū accusator
 cardinalis. ij. q. iij. p̄sul. scdo i testamaria codi-
 cillis et dōatiōib. cā mortis. vt patebit ifra
 in titulis suis. tēcō i pbacoē ofessiois p̄fēte
 solucōis qñqz requirūt. saltē nō rogati. licet
 sufficerēt duo rogati. q̄rto cū qz debitum qd
 d̄neri i scriptis vult pbare se totū vl a p̄te
 soluisse. hoc em n pt facere nisi p testes qñqz
 idoneos q interfuerūt. C. e. l. testium.

De iudicibus et eoz officialibus ti. xxxviij.

Quide considerandū ē d falsitate q dicitur
 contra primū i iudicio p alios q p testes
 et primo de falsitate iudicij scdo ad
 uocatoz. tēcō accusatoz. q̄rto reoz siue eo-
 rū q accusat. De p̄dictis oib. tractat pleissi-
 me alex. an. in tēcō suo. s. ego de ipis ponā
 hic aliq breuiter magis necessaria i foro ofci-
 entie relinquēs alia iurisprudētia ḡtia breuitatis

Circa primū primo dicendū ē d mltiplici iu-
 dicio et suspicioe et q̄li vl q̄ iudicio iudex pos-
 sit iudicare. scdo qd iuris de sentētie iniq̄ laci-
 one. tēcō qd iuris d pecunia recepta a iudice
 q̄rto de iudic. idoneitate. q̄nto d iudicandi mō-
 siue qlitate. sexto de officialiū iudicis dolo
 et cupiditate.

Circa primū nota s̄m aug. in omel. de pe-
 nitētia et est in glo. i. cor. v. sup. illo vbo
 quis frater nōiat. r. sic inqt apl. dicendo
 noluit hōiem ab hōie iudicari ex arbitrio sus-
 picōis vl exordiano vsurpatoz iudicō. sed
 pot. s̄m legē dei et ordmē ecclesie siue vltē
 ofessam siue accusatū et quictū. s̄m h igiē ē
 duplex iudiciū. s. iudiciū s̄m legē di. ordiatū
 et iudiciū temerariū. primū dcedi hōi. et est
 duplex. s. iudiciū discretiois et correptionis
 iudiciū discretiois dcedi oi hōi in manifestis
 et ceras. iudiciū vō correptionis dcedi p̄la-
 tis in quictis vl ofessis. de q̄ in psal. erudi-
 mini q iudicatis tēcā. iudiciū vō temerariū
 vniuersaliter interdicit hōi. ē aut iudiciū te-
 merariū ex pte iudicantis et ex pte rei iudicate
 ex pte iudicantis tripliciter. primo p vsurpatoz
 sic di. glo. s. i. d. m. v. nolite iudicare glo.
 temerarie. iudiciū em temerariū ē qñ illi q̄b.
 nō ē dmissū iudicāt. Ro. xiiij. tu qz es q iudi-
 a li. s. unū. scdo ppter indigatē. Ro. ij. in quo
 alterum iudicas teipsum condemnas. eadem
 enim agis que iudicas. tēcō ppter ignorantiam.
 dan. xiiij. sic fatni israhel non iudicantes

Liber primus

38

Handwritten signature or mark

neqz qd veru e agnoscetes adenalus filiam i
 frabel. primu boze temerariu ppter defectu
 ptatis scdm ppter defectu boitatus / terciu pp
 ter defectu sciencie. Est aut ptas de essentia iu
 dicij. boitas aut et scia d agruitate et idonei
 tate ei. Silr ex pte rei iudicate e iudicium
temerariu tripliciter. Primo qm iudica psoa
qntu ad futuru euetu. vn sup i. d. M. vij. noli
te iudicare. zc. dic. glo. nescim qlis e futur
q nuc appet mal. de cui. cozrectioe despa
re temerariu e iudiciu. Secdo cu iudicat inten
co incerta. vn sup i. d. M. vij. nolite iudi. glo.
sane. qda icerta q aio fiat d qb iudicare tem
erariu e. Tercu cu iudicat fctm occltu. s.
iudicati. sm que modu dz. i. coz. iij. nolite a
te tpp iudicare quoadusqz ve. d. n. zc. Quaz
tu aut ad circustacia iudicij dz iudiciu no tm
temerariu h ec iustu ex pneritate ai ordinis
et cae sic etia iudiciu dz iustu ex aio ca et oz
die. Ex pdictis ptz q iudex iudicare n debz a
aliquo de occltis neqz de incertis. nec de his
q no pnter ad ipm alias peccat dtra pxiuz
Quod triplex naqz e qd suspiciois sm dco. in su
 Primo est cu qs ex leuib iudicijs de boitate
 alic incip dubitare. et h e pctm veniale et
 leue. pnter om ad tepracoz humanu sine q n
 tua ista vita. vt habe in glo. sup illd. i. coz.
 iij. nolite ate tep iudicare. Secdo e cu qs ex
 leuib iudicijs p certo maliciam alteri est
 mar. et h si sit de aliquo gni e pctm mortale
 inqntu no e sine deceptu pxiuz. vn glo. subd
 ihid et si suspicioes vitare n possum qz boies
 sum. iudicia tm. i. diffinitivas snas dntere
 debem. Tercio e cu aliqs iudex ex suspicioe
 pced ad aliquo odenduz. et hoc directe p
 tinet ad iniusticia. vn est peccatu mortale. **C**
 ite sm alex. an. in scdo suo est suspicio triplex
 s. temeraria pbabilis et violeta. Temeraria
 est qn pauca sunt signa mali et mltia boni. et
 ex tali suspicioe iudicare. i. odinare est pctm
 mortale. Probabil e qn sunt mltia signa mali
 et pauca boni. et ex tali suspicioe iudicare est
 peccatu. s. non ita gne. veniale tm est du stat
 in suspicioe. si vo pueiat ad firmu assertioz cuz
 pancia psumit esse mortale. Violeta est qn
 apparet oia signa mali et nulla boni et tuc n
 est pctm. **D**e psumpcoe aut qre infra li. viij.
 ti. de sig. v. Ex pdictis ptz q licz hoi iudica
 re hoiez. iudico qdez sm lege dei et ecclesie
 ordiacoz ordiato. n aut iudico vsurpato ne
 qz iudico suspicioso nisi sm suspicioz violetaz
Si obiciat q moyses vide vsurpasse iudi
 ciu occidendo egiptu. dicendu q h vide fecit
 se q adept autoritate ex dina inspiracoe vt
 vide p hoc qd dz act. xvij. q pcullo egiptis
 estabat moyses intelligere fres suos. q de
 p man et daret salute populo israhel. Vel
 pt dici q moyses ibi defedendo hebreu excels
 sit modu debitu. sicut innuit ambro. li. de of
 fi. et aug. dtra faustu et i qonibz exo. vbi et
 ta vult q licz illd fctm moyfi fuerit viciosuz
 fuit tm vtuus future signuz. quia liberatur
 erat populum.

az ferat iniqua **S**ed sm rap. a. d. rapto. et hos.
 i sum. si hoc faciat timore vl amore siue odio
 siue cupiditate siue aliq alia ca. tene pscise le
 so ad ome interesse. nisi possz iduci ille p quo
 sententia tulit ad integra restitucioz. **C** de pe
 iud. q male iu. l. fi. et. xj. q. iij. qtuoz. et sm le
 ges mltas alias peas sustinere dz. impoi etia
 debz ei pter restitucioz penitencia tanq p gra
 uissimo crimine. xj. q. iij. qcuqz. **Q**uid si ius
 dex iniqua tulit sententia p imprudencia **S**ed se
 cundu ray. et holti. tene leso sm leges in on
 tu equu et bonu videbi religioi iudicau. ff.
 de exo. c. l. fi. in iudico tm aie tene ad resti
 tucioz. in clpa em fuit cu se insufficietes scit
 vl scire debuit. et tm cam iudicare psumpsit.
 et ide e si erat sufficiens quo ad sciencia si stude
 re voluissz. s. qz negliges fuit et studere nolu
 it que odinare debuit absoluit et eduerso. Et
 pcedet hic sm distinctione poita infra n. d. cle
 rico pculloze articlo de boicidio casuali i pxi
 ci. Mitit tm e aged cu isto q cu illo q fec do
 lose. **S**ym tm rod. ro supradcta. s. qm culpa
 fuit qz se insufficietes scit vl scire debuit n
 hz locu nisi in iudice ordiano. q dz esse suffi
 cics ad suu officiu. delegat aut sepe ex certa
 sciencia delegatis e ignar iuris dumo sit bo
 homo. et q tal ad restitucioz teneret si neces
 sitate obedie iudicaz et boia fide d osilio pe
 ritoz. iiqua sententiaz ferret. irzonabile esset
 nisi i iquirido osilio clpabil aut negliges fu
 isset. tunc enim ad restitucionem teneretur.

Qirca terciu quer qd si iudex accepit pe
 cuniaz vt ferret sententia. **S**ed sm rap. et
 holti. ibid. aut recepit pecuniaz vt iudicaz mi
 q aut vt bn. aut vt simplr. in pzo cau si tulic
 sententia in p. te sic dictu e s. i illo q iudica
 uit dolo. pecunia aut accepta siue tulerit sen
 tentia in p. siue iusta siue nullu ten. indistun
 ete restituere. n ei qui ddit cu turpiter dderit
 s. ei i cui iniuria recepit. i. q. i. iubem. et. l.
 iul. repetudax. ar. xvij. q. iij. siqs in artic.
 In scdo et terco cau silr tene restituere. qz cu
 ex officio teneret iudicare et bn et gratis tur
 piter accepit. Et ide dicendu est si pecunia ac
 cepit vt no iudicaret. i. q. i. iubem. et. l. iul.
 repetudaru. et ex. de symo. nemo. et. xj. q. iij.
 no licz. s. cui restituet. **S**ed illi q dedit. si boia
 intecoe dedit sez vt rus et quietez sibi suaret
 xij. q. v. no sane. et ex de symo. dilect. f. li. 9
 si vo dedit vt sibi iudicis aimu sub recti spe
 cie inclinaret. et ita indirecte et tacite intede
 bat eu corzupere. si h scit iudex n illi q dedit
 sed paupibz vl ei in cui iniuria data fuit re
 stituere debet. vt in. c. no sane. et dictu est su
 pza de eo q dedit vt miq iudicaret. **Q**uid si
 nullo mo iudex sententiam ferre voluit et ido
 paup aliqs l ali ius suu amittit **S**ed sm rap.
 et holti. iudex tenet et facit litem suam. i. te
 restituere. et debet estimacione litis leso pro
 pter maliciam vel negligentiam ei. xij. q. i.
 ij. dominus. ij. q. v. administratores. **N**un
 quid iudices possunt a parte aliquid recipere.
Sed non licet iudici vendere iudicium ius
 tum quauis iurispento liceat vendere iustuz

Qirca scdz qrit. qd si iudex dolo malo sni

consilia et aduocato iustu p[ro]ximu[m]. xj. q. iij. no[n]
 licet. et. xiiij. q. v. n[on] sane. v[er]o iudices ordinarij
 n[on] debet aliq[ui]d petere et exp[er]tas cu[m] p[ro]pter iusti
 cia[m] tenenda[m] suas habeat dig[ri]tates et reddidit al
 si g[ra]tos di. lxxvij. n[on] satis. et. xxij. q. i. militare
 iudices vo[lo]ntat[is] q[ui]b[us] papa cas[us] delegat n[on] vi
 s[er]u[m] bo. p[er] et exp[er]tas petere possint si t[ame]n sua su
 p[er]dia sufficiat sibi. q[ui]a de his viuere debet. vt
 in. c. militare nisi forte opteat eos domu[m] exi
 re. q[ui]a tunc q[ui]en[ti] pl[ur] exp[er]dit q[ui] exp[er]deret do
 mi petere possent. x. q. iij. caueduz sane. Et sic
 intellige q[ui] alij dicunt eos exp[er]tas idistict[is] pe
 tere posse. et iura q[ui] p[ro] se iducit. s. q[ui] nemo re
 p[ro]p[ri]i stipendijs militare. xxviii. q. i. ia[m] mior[um] et
 ex. d. p[ro]scrip. cu[m] ex officij. **N**ota et si q[ui]s d[omi]n[u]s ma[gn]a
 to p[ro]cipit ad aliaz eat p[ro]uicia expedere d[omi]n[u]s ea
 q[ui] domi exp[er]deret i aut[em] d[omi]n[u]s ma[gn]ato p[ro]i. s. illd
 col. iij. s[ed] si ligates sint paupes nichil heb[er]e
 vt de ibide[m] s. sic ubi. Si eti[am] ordinarj dat de
 legatu[m] exp[er]tas facere debz. ex. d. offi. oz. iter
 cetera. h[ab]entes em[en] stipendia eccl[esi]astica dicere no[n]
 p[ro]nt q[ui] militet stipendijs p[ro]p[ri]is ex. d. don. c. ij.
 si t[ame]n equos. l. aliq[ui]d aliud occasio[n]e h[ab]m[us] cae
 p[ro]deret q[ui] domi no[n] amississent credo q[ui] petere
 possent. ar. ff. d. ien. rui. et nau. l. ij. s. ex incē
 dio et si vltra h[ab] iudices petat t[ame]n idebit[ur] re
 peti p[ro] ar. ex. de c[on]s. et p[ro]cura. et snia lata oc
 casio[n]e ista no[n] tenet ar. ex. de excel. pla. cu[m] ad
 quoz[um]da[m]. Qua em[en] fro[n]te p[ro]nt exp[er]tas petere. n[on]
 r[ati]o iteresse q[ui] h[ab] domi exp[er]dissent. nec r[ati]o la
 bo[rum] q[ui]a pape debet obedire. nec r[ati]o iudicij
 q[ui]a n[on] d[omi]n[u]s esse venale. Nec peti debet exp[er]tas nisi
 occasio[n]e negocij d[omi]n[u]s q[ui] q[ui]t[ur] facte ex. d. p[ro]cur.
 cu[m] p[ro] ca. v[er]o si pl[ur] exp[er]dat q[ui] domi exp[er]dissent
 id petat vt dictu[m] e[st] du[m] t[ame]n expense sint modate
 respectu p[ro]p[ri]e. ex. de cen. p[ro]curator. et. xj. q. iij.
 id. h[ab] hosti. **D**icit t[ame]n iudic[is] exenia modata siue
 modica sp[irit]u oblata recipe vt e[st] culcu[m] et po
 culcu[m] et h[ab]m[us]. q[ui] stat[us] osam[us] l. n[on] extedu[m] ad
 munex q[ui]ntitate di. xvij. de eulogys. n[on] t[ame]n cre
 do q[ui]a a litigatozib[us] debeat recipe ec[ce] sponte
 oblata p[ro]pter sus[us]p[er]icōez vitada[m] nisi cōsideratis
 circūstātijs potius infra d[omi]n[u]s symo. h[ab] ray. **P**otest
 t[ame]n iudex aliq[ui]d petere r[ati]o assessoz. si petat b[ona]
 fi de vt q[ui]a erat ei p[ro]p[ri]osuz iudicare sine cōsilio
 q[ui]a mi[ser] discret[us] erat. ar. di. xxxvij. s. fi. sec[us] e[st]
 si erat sufficiēter ad h[ab] discret[us] l. nichil assel
 soz dederit l. n[on] l[ib]u[m] habuit v[er]o ide[m] p[ro]z sibi ali
 qua[m] accepit q[ui]a tunc fraudulēter petit s[er]u[m] ray.
 et hosti. **C**ōsulit ig[itu]r hosti. q[ui] iudex assessozem
 heat d[omi]n[u]s cōsiliu[m] p[ro]t[us] et cu[m] eo d[omi]n[u]s. et si n[on] cōsen
 tiat s[ed] ei[us] op[er]om stare volūt iputet sibi. ipi ei
 n[on] e[st] p[ro]p[ri]e d[omi]n[u]s iudicet s[er]u[m] cōsciētia[m] iuris. er
 go c[on]siliu[m] nedu[m] a malo p[ro]mo ab oi sp[irit]u mali de
 bet abstinerere. sic icellige ex. de offi. ord. iter
 cetera. q[ui]a q[ui]d alij dicat. v[er]o e[st] t[ame]n q[ui]a q[ui]d sit de
 iure. de f[er]to obtinet q[ui]a r[ati]o delegati q[ui] ordina
 rij. t[ame]n p[ro]latu[m] q[ui] p[ro]uati exquo tan[quam] delegati cō
 gnoscūt exp[er]tas o[mn]ia h[ab]e volūt ex sua cōsuetu
 die p[ro]ua v[er]o pon[er]e corruptela. **Q**uod aut[em] p[ro]lat[us]
 nichil a clerico suo petere deat p[ro]ba. xj. q. i.
 si q[ui]s cu[m] clerico. h[ab] ho. ti. de vi. et ho. cle. **C**
Arca q[ui]ntu[m] q[ui]nt[us] v[er]o p[ro]lat[us] mal[us] iuste iudi
 care possit subditos suos. et videt[ur] q[ui] no[n]

D. x. p[ro]p[ri]e

q[ui] iudiciu[m] ei[us] e[st] temerariu[m] p[ro]pter ei[us] idig[ri]tates
 vt dicit[ur] e[st] supra in p[ro]cipio hui[us] u[er]bi. **S**re. am
 bro. di. sup[er] i[us] p[ro]p[ri]e. beati imacla. Ille iqt iudi
 dicet q[ui] no[n] agit ea q[ui] putat in alio p[ro]uēda ne
 cu[m] de alio iudicat i se sniam ferat. **C**ōtra M.
 xxij. dicit x[rist]us de malis p[ro]lat[us] indeoz. que
 cu[m]q[ue] dixerit vobis facite ec[ce] s[er]u[m] alex. an.
 i terco. e[st] iudicare de officio p[ro]lat[us] et e[st] iudica
 re d[omi]n[u]s idoneitate et merito p[ro]lat[us]. p[ri]mo modo
 iudicare p[ro] p[ro]lat[us] mal[us]. scdo mo[n]o nisi bon[us]
 p[ri]mu[m] sine scdo est d[omi]n[u]s iudicatu[m]. salubre
 t[ame]n est subdito obrepanti. v[er]o mali p[ro]lat[us] du[m] ab
 eccl[esi]a toleratur effugere iudiciu[m] n[on] e[st] licitu[m]
 obrepere est p[ro]ficu[m]. et s[er]u[m] has duas vias di
 uersimode loquūt[ur] autoritates diuerse. **A**d
 h[oc] nota q[ui] s[er]u[m] tho. in scda sede q[ui] illi q[ui] sunt in
 grauiozib[us] p[ro]lat[us] iudicare n[on] debet eos q[ui] sunt in
 eisde[m] peccatis l. miorib[us] vt di. c[on]s. sup[er] i[us]
 M. vij. nolite iudicare et p[ro]cipue si sint pu
 blica. q[ui]a ex h[ab] suos scādalisant. si vero sint oc
 culta et incubat ex officio necessitas iudicadi
 p[ro]t[us] cu[m] humilitate et amoze l. arguere v[er]o iudi
 care. v[er]o aug[ustinus]. l. de s[er]u[m] mone d[omi]n[u]s. si inuenimus
 nos in eode[m] vicio esse igemiscam[us]. nec t[ame]n ido
 ho sic se d[omi]n[u]s vt nouu[m] p[ro]t[us] d[omi]n[u]s mittat sed d[omi]n[u]s
 d[omi]n[u]s aliu[m] o[n]dit se s[er]u[m] d[omi]n[u]s d[omi]n[u]s esse p[ro]pter
 ide[m] v[er]o s[er]u[m] peccatu[m]. h[ab] tho. **S**ed nu[m]quid inferi
 oz p[ro]t[us] iudicare supioze. **S**ed iudicare de du[m]. s.
 p[ro]p[ri]e vt iudicare ex p[ro]t[us] siue autoritate. et d[omi]n[u]s
 muniter ext[er]so vocabulo ad arguere corrip[er]e
 et monere. **A**rguere p[ro]p[ri]e est supioz. respectu i
 ferioz. v[er]o apl[us] ait th[om]o. argue cu[m] omni im
 pio. corrip[er]e e[st] respectu p[ro]p[ri]e. **M**. vij. si peccauit
 rit i te fr[ater]. cor. eu inter te et ipm solus monere
 vero e[st] inferioz respectu supioz. v[er]o bern[ardus]. ad
 eugeniu[m] moneo te. n[on] argue d[omi]n[u]s d[omi]n[u]s ig[itu]r q[ui] iu
 dicare p[ro]p[ri]e. s. ex autoritate menta examiando
 arguēdo et puniēdo. no[n] est inferioz. s[ed] iudi
 care d[omi]n[u]s sumptu. s. monēdo ex caritate e[st]
 bonozum subditozum respectu malozum su
 periozum vel p[ro]latorum.
Quare q[ui]ntu[m] q[ui]nt[us] p[ro]la. s. v[er]o. debeat iudex
 iudicare s[er]u[m] veritate qua[m] ipse nouit l. s[er]u[m]
 allegata. de h[ab] req[ui]e s[er]u[m]. ti. de iuram[en]to ar. x. q.
 vi. **N**u[m]quid iudex p[ro]t[us] d[omi]n[u]s aliqua p[ro]cedere
 sine accusatore. **S**ed iudex e[st] interpres iusticie
 iusticia vero n[on] est ad seipm s[ed] ad alter[um]. et ido
 oportet q[ui] iudex inter aliquos di iudicet. hoc
 aut[em] fit cu[m] v[er]o e[st] actor et alter re[us]. **S**i ergo no[n]
 sit accusator legitimus no[n] fatiget[ur] re[us]. ex. e.
 c. i. q[ui]q[ue] t[ame]n infamia tenet locuz accusatozis.
Vn sup[er] i[us] gen. iij. vox sang. ec[ce] dicit glo. eui
 d[omi]n[u]s patratu[m] sceleris accusatore n[on] eget. p[ro]pter
 q[ui]d p[ro]pter infamia[m] p[ro]p[ri]e gatio indicit[ur] ex. e. veni
 ens. vel saltē ex officio suo a supiozi inquiri
 ex. e. qualiter in denūciacōe aut[em] q[ui]a no[n] inten
 dit peccantis p[ro]uicō s[ed] correctō ideo nichil
 d[omi]n[u]s eu agit[ur] cui[us] p[ro]t[us] denūciat[ur] s[ed] p[ro] eo. et
 ido n[on] e[st] necessari[us] accusator. **N**u[m]quid iudex
 potest pena[m] diminuere l. augere. **S**ed s[er]u[m] hosti.
 ex. de r[ap]to. in archiepatu licz iudici ex cau
 sa pena v[er]o n[on] i alia d[omi]n[u]s mutare q[ui] scādalu[m] n[on] imi
 net et vbi p[ro]ced[er]e ex officio. ff. q. no. ifa. qd g[ra]d
 Sec[us] g[ra]d q[ui] ca no[n] subest l. q[ui] ab alio accusat[ur]

Libri p. m.

39
3477

qz tuc nec mollior nec durior ifligi pt. vt. C. ne scdm bap. ite. l. iij. i. fi. Bepe tn sic dtranti d fcto. h poit pleni id hosti. i. su. a. de accusacionib. Bern. vo ex. de offi. dele. de cas. et de accusatiob. sup his disti gunt sic. scz q pena aut e expssa i iure aut n. si sic tunc iudex delegat n pt illa diminueri nec ab ea pt appellari. si tn diuerse pene sint expsse i iure minor ipona d pe. di. i. pene. l. erit loc. gnfica. coi ex. de iure patro. cu aut. vl illa iponat q magis ame ex. vt lite n drest. qm. Iudex aute ordiari si sup crimie dispensare pt. ea pt minuire ex. de iud. at si cli. si aut n pt dispensare no pt ea minuire. Si aut pea no sit expssa i iure. tuc reliquit arbitrio iudicis. vt i. c. de causis. et ab hac appellari pt. vn si excederet reduci deberet ad arbitriu boi vri. ex. de iure iura. qnta. et. c. venies. h bern. Ad h nota q mplex e pea q peti pt. s. canoica l. legalis xvj. q. i. statum. Cofuetudial. ex. de offi. oz di. dilect. Cofuetudie nbi pecunia peti pt du mo n excedat modum. C. d mo mltarum illustres. Et auaricia vice vt. s. pecunia paupibus det. ps aut a pre n accipiat vltra suu iteresse ex. de do. et. c. i. licz lex hac tota pmittat peti. ff. d. coll. bonoz. l. ij. nisi vbi peti. satisfactio iurie. ex. de iniurijs oli. Iudicialis. et h etiā peti. vt cu qs obligat se ad pbandu sub pea. x. lib. ex. d. elec. cu dilect. Arbitraria et hec peti. ab eo q n suat arbitriu. ex. d. arbi. dilecti. Cofuetional. ex. iudicium appoita et h peti pt qten iteresst. ff. d. ac. emp. et ve. p dia. nisi apponat i fraude. vt ibide. l. papi. nian. h hosti. i. c. dilecti. Quid fiet de penis exactis p iudices ecclesiasticos. Respodz gof. titu. de penis. q pene exacte rde dlecti da nu l. inuina ecclesie d gētis. applicari debet ecclesie danu vl iuriā passe. ex. de penis. c. ij. Si vo danu l. iniuria respiciat alique priuatu applicabi ei pea siue caonica siue a iudice irrogata siue duetionalis. Nūquid licz iudici p eam relaxare. h q n deut. xix. dicit de homicida. mozie nec misereberis ei et h duplici rde. primo ex pre accusatoris ad cuius ius ptinet qnz vt re punit. scdo ex pre rei publice cu fugit potestate ad cui bonu ptinet q malefactores punit. sicut mebzū putridu abscindit ne aliq ps corpis corrupat vl ledat. Quātz ad primū nō differt inter iudices inferiores et summū. qz qlibz iudex te vnicuiqz reddere ius suū. et qntū ad scdm dif fert. qz iudex inferior n hz ptez absoluēdi reū a pea tra leges impositas sibi a supioze s3 iudex summ. s. pnceps cui e plenarie comissa ptas publica. si passus iniuriā velit remittere. pt licite reum absoluere si h vtilitati publice vident nō obstare. Nec obstat p dētis illud iac. ij. iudiciū sine mia fiet ei q non fa. miaz. qz h hz locū i his q iudicis arbitrio relinquūt. i illis em intelligi illud ecclesia stes. vij. noli ee nimis iust vbi ang. erga penitentes misericordes esse monemur. non autem habet locum in his que per legem diuina nam vel humanam determinantur.

Qirca sextū articulū q e de officialib. iudic. sciēdū s3m rap. ti d raptō. q ipi idisti ete si iudicē dolo induxerūt ad male iudicādo tenent s3m distictioez poitaz s. ti. de raptō. Si vero iudex p imprudētiā assessoris male iudicauit. excusat erit si simplex erat et dscietiaz bonā habuit. nec i culpa fuit eligēdo talē assessorē. qz cōiter bon et sufficiens credebat magis ergo fuit assessor i culpa. qz pcpue eligi ppter sciaz. nō sic iudex. et iō paise tenet l. so. ff. q. qlqz iuris. l. ij. Si aut officiales inferiores vt nūcij infulati vl filies habeāt certos reddit assignatos sibi. nō licz eis aliqd a litigantib. l. etiā alijs subditis extorqre. sic supradictū e de iudice ordinario. Si vo non habēt. distigue s3m alex. an. in tercō q s3m d fuetudie et moze terze recipe pnt h p vim l. immoderata improbitate recipe nō pnt. h distictio p vba au. ad macedon. pba. et habetur. xiiij. q. n. nō sane. di. tn host. q dicti officiales. s. inferiores et si certū habeāt salariū si tn s3m moze terze nō p vim vl p immoderata improbitate extorquet aliqd puū vt obulum l. denariū vl aliud qd certū. nō tenentur illud restituere. sed inde pnt etiam facere. assessor at si certū hz salariū et extorqet vltra te ar. ex. d. vi. et ho. cu ab oi. h hosti. e. ti.

De aduocatis. ti. xxix.

Quando considerandus est de aduocatis. et primo q debet in aduocando suare. 2o qui pnt et q n aduocare. Circa primū sciendū q ipi tenent in aduocatiob. qtuoz obuare. primū e q examient cāe qlitate. et si viderit eā iustā si voluerit eā assumat. si vero iniustā renuat. vn diligēcer cauere debent ne cāz assumāt iniustā vl desperatā. et si forte eā ignorāter ab inico accepint et i pcessu talez dgnouerit cessent. l. clietulo suo dfulat q cedat vl dponat sine aduersarij dāno. et s3m gof. salariū illd receptū restituat. C. de iudic. re nō nouā. tn vt di. hosti. illa lex nō di. de salario h qd di. gof. qz tuc nō habet aduocatus aliqd p labore que forte subijt bōa fide Si vo nequā aduocat clientulū suū scienter inducat ad mēduz l. defēdend cām iniquā ad dāna et expēsas ei tenet ar. C. d. admi. tu. nō est ignotū. tene etiā si ppter suā imprudētiā vl negligētiā cām amiserit. ff. de offi. p. s. vtilitas. q. sicut. et mltō forz si ppter infidelitate et pditionē. qz tuc e dign. maiozi pea ff. d. penis si qs. tene etiam qlcūqz vicio suo cāz amiserit. ar. ff. de euic. l. d. eptoz sec. est si ex qlitate cāe vl defectu pbationū. qz viciū est materie nō artificis. ff. ad. l. acquil. si seru. u. suū. q. si calicē. S3m qd obuare debent aduocati e. vt suet in aduocando tria. primo modestiā vt nō pcaciter nec duciādo vl vociferādo pponat. C. e. qm. et h nisi qten. litis vtilitas exposcit. scdo veritate. s. vt nō mēantur. nec flā iura allegēt. nec flā instrumēta. nec flōs testel. nec flās rōnes l. pbatiōs i ducāt. nec cauillaciōib. se iuuēt. nec dilaciōs nō necessarias petāt. iij. q. vij. h tria d. si qs aut ex litig. aduocato tn defēdenti iustā causāz

licz prudēter occurrere ea q̄b̄ impediri possz ei-
us p̄cessus. n̄ tñ licz ei uti aliq̄ flitate. terciō
legalitatē ut de d̄ngētibz nichil omittat.
Terciū qd̄ obsuare debet ē ut petat salarium
moderati siue ab inico cū faciūt pactum siue
ex post factō si ab inico n̄ fuit determinatū qn̄:
tū essz. d̄z aut accēdi moderamē salarij s̄m q̄z
tuoz quoz primū ē magitudo cāe. s̄m laboz
aduocacōis. terciū scia. faciūdia et honestas
aduocātis. q̄rtū vsuetudo regiōis. Et s̄m ho-
rū q̄cuoz d̄sideracōz p̄t et d̄z mai⁹ et min⁹ ta-
xari. iij. q. vij. §. tria. v. apud urbem. q̄rtuz qd̄
obsuare debet aduocati est ut neqz oueniat
ab inico de salario cū s̄m dāno litigacōis.
et p̄cipue d̄ quota p̄te litis. iij. q. vij. §. arcen⁹
q̄nimo ec̄ tales ab aduocādo arce⁹ ut ibidem
nec etiā post licē icēptā nullū ineat pactū cū
clientulo suo ut i. §. tria. v. p̄trea. s̄ post pa-
ctā cāz d̄ salario caueri p̄t. ff. d̄ var. et exoz d̄.
cog. l. i. §. si cui. h̄ ec̄ intrepide tenēdūz est qd̄
adhibitis circūstāijs p̄dictis licet p̄t sine
peccato petere salariū aduocati. xi. q. iij. nō
licz. et qd̄ ibi dicit aug⁹. qd̄ licz iurispitō ven-
dere iustū d̄silū. intellig⁹ rap. qn̄ laborat in
libz is voluēdo et studēdo. et acta respiciēdo
et forte cū alijs p̄tis disputādo. al̄ ubi sine
laboze resp̄ d̄dere p̄t credit qd̄ nichil recipere d̄z
imo qd̄ gratis accepit a deo d̄z dare gratis p̄
eo. s̄m illō gratis accepitū gratis dare. qd̄
nō intelligit hosti. si d̄silū petes sic diues. qz
et si n̄ laborat mō. laborauit tñ studēdo et di-
scēdo. Si vō aduocati salariū extorsit vñ ex-
torquere n̄ debuit l̄ plusq̄ debuit. restituere
re. si tñ sine fraude et dolo ei⁹ aliq̄ sibi a cli-
entulo suo sp̄ote oblata recipiat n̄ tene⁹ ad re-
stitucōz. et idē dicēdū est d̄ iuriscōsulto. xij. q.
v. nō sane. i. §. ij. q. vij. si res. Tenet⁹ etiā ad-
uocati restituere oia q̄ iniuste amiserūt illi cō-
tra quos patrociniū p̄stabat p̄pter p̄naciāz
ei⁹. h̄ rap. vñ dicit hosti. ti. de penitēcijs. qd̄ si
aduocati p̄ suā cauillatiōz abstul⁹ suo aduer-
sario bōaz cāz vñ ḡuauit eū i aliquo petendo
dilatatiōz supflua l̄ allegādo false d̄tra d̄sciaz
vñ faciēdo positioz duplicē l̄ cauillatiōz. l̄ p̄
mstructiōz falsi testis. l̄ iducēdo cliētulū suū
ad negādū veritatē. tene⁹ isolidū quo ad ve-
rū interesse. Itē aduocati s̄m rap. tenet⁹ d̄ sua
scia elinam facere et aduocare p̄ miserabili-
bz p̄sois q̄ p̄pter defectū aduocati quē aduce-
re nō p̄nt cās amittūt. et ḡuātur iniuste. xi. q.
iij. paup. ad instar medici q̄ ḡtis tene⁹ lāgu-
do paupi curaz et d̄silū imp̄iri. morte em̄ p̄
bat lāguētib⁹ ifligere q̄ h̄ac cū possit nō ex-
cludit di. lxxij. i. p̄cipio. h̄ rap. p̄ocinari
em̄ cāe paupis op⁹ ē misericordie. vñ d̄ h̄ idē
dicēdū ē qd̄ ifra de alijs opib⁹ mie suo loco
dicet⁹. et idē dicēdū ē qd̄ tenet⁹. s̄ i. cau. puta se
cū dū tho. cū aliq̄s occurrit aduocato maxie
sibi d̄iuct⁹. tāta ad p̄ns necessitatē paciēs qd̄
i p̄onatu n̄ appareat quō aliter ei subueni-
ri possit. alias n̄ te. ita qd̄ peccet n̄ faciēdo s̄ si
sine tali necessitate subueiat laudabiliter fcit
Et idem dicendum est de medico quantuz ad
curacionem pauperis.

Quoniam scd̄z sciēdū qd̄ repellū ab aduocādo
monachi et caōnici regl̄ares et ql̄ibet a-
lij religiosi tā in foro seclari q̄ ecclesiastico.
tales em̄ peccāt aduocādo nisi p̄ monasterio
suo. nichilomi⁹ impante suo p̄lato. ex. e. c. ij.
Itē cl̄ici i sac̄s ordib⁹ ec̄ n̄ b̄ficiati et cl̄ici i
minozib⁹ si sine b̄ficiati aduocare p̄hibent⁹
cozā iudice seclari. nisi i cā p̄p̄a l̄ p̄ sua eccle-
sia l̄ p̄ d̄iuctis et miserabilib⁹ p̄sonis q̄ p̄pas
cās administrare n̄ p̄nt. ex. e. c. i. et vi. e. cū sac̄
dois. et ita p̄nt h̄ v̄gete necessitate l̄ cā elie
Clerici vō in miozib⁹ et n̄ b̄ficiati p̄nt aduo-
care et salariuz recipere ec̄ in foro seclari. sic ut
etiā p̄nt iustā negociacōz si sint paupes exer-
cere. ex. ne. cle. c. i. vtr̄iqz vō licz aduocare
i foro ecclesiastico. ar. a. d̄trario sensu. ex. e. c.
i. Epi vō nec i cā p̄p̄a nec in cā ecclesie possit
aduocare. s̄ aduocati habebūt. s̄m. gōf. v. q.
iij. qz ep̄s. s̄ intellig⁹ hosti. cozā iudice seclari
qz cozā ecclesiastico p̄t si placz sibi. et p̄ p̄-
curatorē et p̄ se litigare. sic intelli⁹. ex. d̄ iura.
calū. c. fi. **Nota** tñ qd̄ p̄dctē p̄sone aduocare
p̄nt i caib⁹ p̄missis ita tñ qd̄ d̄mū officii cui i-
teresse tenent n̄ impediāt. ar. di. xij. cl̄ic⁹. **C**
Nota etiā qd̄ clerici i cā c̄miali n̄ p̄nt allegare
cozā iudice seclari. di. l̄. aliquātos. nisi ad h̄
ut supplicent p̄o reis. xij. q. v. c. i. **Nota**
etiā qd̄ cl̄ic⁹ n̄ p̄t assumere cāz p̄ ex̄neis d̄tra
ecclesiam i q̄ b̄ficiū obtinet. et si d̄tra eā aduo-
cat⁹ vñ curator esse p̄sumat. p̄t tanq̄ iurat⁹ h̄
b̄ficiū spoliari. ex. e. cū sac̄dois. §. cl̄ic⁹. Et
idē ē d̄tra suū ep̄m. ex. d̄ excessib⁹ p̄lato. ḡuē
Sz nūqd̄ ep̄s reputabit⁹ ex̄ne⁹ respectu eccle-
sie episcopal. aut vn⁹ de caōnicis respectu e-
piscopi et capituli. s̄m d̄z rod. qd̄ non cū pene
sint restringēdo nō apliāde. et h̄ qn̄ litigat⁹ d̄ iu-
re qd̄ illi h̄nt iquātuz sūt canoici l̄ ep̄s illius
ecclesie. sec⁹ ē forte si vn⁹ d̄ caōnicis ageret d̄-
tra ep̄m vñ capitulm̄ petēdo aliqd̄ iure heredi-
tario. l̄ ali⁹ d̄caōnic⁹ ei⁹ essz i illa cā aduoca-
t⁹ l̄ p̄curator. Itē dicit jnno. ex. e. sup. c. fi.
qd̄ etiā lape⁹ si b̄ficiū h̄eat ab ecclesia p̄riua
n̄ d̄z b̄ficiū si d̄tra ecclesiam aduocat. **Quid**
si due ecclesie i q̄bz q̄s ē b̄ficiat⁹ agāt ad inui-
cē d̄tra se. Cōsulit hosti. qd̄ neutri noceat s̄ d̄
cordiā tractz ar. ex. e. c. fi. **Si** tñ sit p̄lat⁹ alte-
ri⁹ vide⁹ qd̄ possit agere d̄tra reliquā et ec̄ ina-
suoz d̄tra p̄p̄az ecclesiam defendere. si moita no-
lic emēdare. Et h̄ innuit hic qd̄ d̄ctm̄ ē supra
p̄ ex̄neis. dicit⁹ etiā sui h̄i d̄tra quos nō p̄t se
cū dū leges testificari. ex. de testi. co. c. i. **Ap-**
pellatio at suoz ē largioz q̄ domesticoz di-
ploij. §. necesse. p̄te fi. ubi q̄ suos zc̄. **Lex** autez
dicit qd̄ p̄ filijs. pentib⁹. vxoz. d̄sangneis et
affinib⁹ ex trāuerso vsqz ad quartū gradum
potest patrociniū imp̄ari. C. de aduo. diuer-
iudi. porcōez. §. licentia. **Quid** si ep̄s et ca-
pitulum litigent. **Respōdet** hosti. qd̄ debet ad-
herere ep̄o si credat qd̄ iniuria sibi fiat ar. ex.
de v. sig. cū cl̄ici. alias adhereret capl̄o ar.
ex. d̄ iureiu. peticō si at dubitet d̄ pace tractz
In h̄ tñ cau⁹ vide⁹ qd̄ debeat pot⁹ eē cū capl̄o
ne remaēat idēfuz ar. ex. de iureiurā. b̄zeui.
nisi forte ep̄s p̄cipiat d̄trariū cui est in dubio

Ingeniū p̄d̄m

obediendū. in facto tñ p̄prio h̄o p̄cipere n̄ d̄z
Cunq̄ aliq̄s cogi p̄t ut p̄ miserabilibz p̄-
 sonis sic d̄tra ecclesiā a qua b̄n̄ficiū h̄z. s̄ndz
 host. q̄ sic. si aliq̄ haberi n̄ p̄t d̄mō ecclia ha
 beat aliū ita bonū qui foueat iusticiā ei⁹. al
 fec⁹ ē ar. ex. de testam̄tis cū i officijs. sic et q̄
 libet in defectu p̄batōis cogi dicere veritas
 te. Nec obstat si iuramentū defesiois siue fi
 delitatis ipsi ecclesie fecerit q̄ tacite h̄ac cō
 ditōez habuit. s. nisi sup̄ior d̄trariū ei p̄cepit.
 ar. ex. d̄ iureiurā. venietes. §. q̄z v̄o. **Q**uid si
 q̄s cū ep̄o causāz h̄ns aduocatū n̄ iuenit. nun
 q̄d ep̄s ei aduocatū d̄tra se dabit. s̄ndz host.
 q̄ sic nisi deū offēdere velit. s̄z aduocat⁹ non
 d̄z ei d̄tra d̄scientiā obedire. Itē repellit⁹ ab
 aduocādo q̄s q̄nq̄z iudicis officio. q̄z v̄it⁹ sil
 officio aduocati et assessoris. q̄z i eadē cā n̄ p̄t
 quis duo officia exercere. iij. q. iij. c. j. et. ij.
 Itē q̄nq̄z repellit⁹ quis q̄z iudex vidēs ex vna
 p̄te aduocatos rudes. et ex altera prudentes
 eque vult distribuere. et vnū eorū p̄tū idigēū
 cui denegat suū p̄ociniū dare. C. e. p̄uidendū
 et. iij. q. vij. §. tria. v̄. sui v̄o. d̄z em̄ iudex aduo
 catū dare femis. pupill. debilibz. et illis q̄ n̄
 sunt sue mētis. vel si p̄pter potētiā aduersarij
 aduocatos iuenire n̄ p̄nt. ff. d̄ offi. p̄cō. nec
 q̄dquā. §. si. nec tūc gratis dare d̄z s̄z salario a
 p̄te dueto. vel statuto a iudice. moderato q̄dā
 mō sup̄radicto. ff. de vari. et exord. cog. l. j. s̄z
 q̄dē sc̄dz host. moderamie adhibito saltē cca
 clericos. q̄ si paup̄ sit is cui dat⁹ ḡtis aduoc⁹
 et a d̄o remuneratōz expectz. si aut aduocat⁹
 a iudice iustas alicui p̄ociniū negz sine excu
 satōe euidentī. n̄ aduoc⁹. C. e. ad p̄uidendū. i. i
 terd̄z sibi officii aduocatōis. Itē repellit⁹ q̄s
 si pecuniā ob nō aduocandū accepit. ff. ad l.
 iul. repetūda. Itē heretic⁹ pagan⁹ et exōica
 t. vij. q. j. c. j. et ex. de hereticis vergētis. et
 de pe. di. j. nemo l̄ i foro vbi eē habem⁹ q̄ iu
 dex peccat et puniri d̄z q̄ sciēter tales admit
 tit. Itē q̄ leges audiuit p̄s. ex. d̄ p̄iuil. sup̄
 spec̄la. Itē q̄ h̄ns p̄sonatū leges audiuit et in
 fra duos mēses n̄ respuit. ex ne clerici l̄ mo.
 sup̄ spec̄la. Sūt ec̄ alie p̄sone p̄ter p̄dictas p̄
 hibite d̄ q̄bz. xij. q. vij. §. tria. s̄z pene noiate
 sp̄eali⁹ p̄tinet ad iudiciū aie. s̄d h̄ nota sc̄dz
 host. q̄ in casu i quo aduocat⁹ n̄ ē p̄sona ido
 nea ut religiosus. v̄l i sacris d̄stitut⁹ i casibz
 n̄ d̄cessis. si alias diligēter officii suū exeq̄t
 nec sit i culpa amissiois cāe n̄ tene⁹ ill⁹ q̄d p̄
 salario recepit restituere ei q̄ dedit. cū sua nō
 interfic. s̄z alias ē ei iniūgend⁹ q̄ erogat i p̄as
 cās ar. xij. q. v. n̄ sane. et xij. q. ij. gl̄a epi. Si
 v̄o imoderatā q̄titatē recepit tūc illud q̄d ni
 mis recepit restituere tene⁹ illi a q̄o extorsit.

De accusatoribz c. xl.
Ostea d̄siderādū ē de accusatoribz. et
 p̄mo q̄d ē accusare. sc̄do v̄tq̄ q̄s te
 neat⁹ accusare. 3o de temerarie accusa
 tōis d̄rectōe. q̄rto quos q̄s p̄t accusare. quito
 q̄d iuris ē d̄ eo q̄ pecuniā r̄cepit p̄ accusatōe
Ira p̄mū sciendū q̄ accusare p̄p̄e ē alte
 r⁹ crimē d̄ferre ad penā canonicā l̄ lega
 lē. Cōmuniter v̄o d̄z accusare ec̄ d̄nūiare cri

mē alteri⁹ ad penitētiā pagendā. V̄tūq̄z ho
 rū si fiat ex caritate ē licitū et sanctū q̄z siue
 plectēdo siue ignoscēdo h̄ b̄n̄ agi⁹ ut vita ho
 minū corrigat⁹. xxvi. q. v. p̄dest. si aut ex ma
 lignitate illicitū ē et ec̄ mortale p̄ctm̄ q̄z p̄rio
 mō itendit⁹ l̄ fr̄is coorrectio ut i denūciatōe l̄
 bonū reipublice ut i accusatōe. sc̄do v̄o mō i
 tendit⁹ p̄rimi lesio. d̄nt etiā accusatores large
 detractores et filles sc̄dz rap.

Ira sc̄dz sciendū q̄ accusatio ordina⁹ p̄ri
 cipaliter ad bonū reipublice q̄d q̄dēz p̄
 curat⁹ p̄ punitōz peccantiū. ad quā agi⁹ in ac
 cusatōe. et iō sic q̄s tene⁹ bonū p̄curare l̄ ec̄
 vitare malū reipublice sic ec̄ tene⁹ accusare.
Vn̄ sc̄dz tho. si crimē sit tale q̄ v̄gat i detrimē
 tū reipublice. tene⁹ h̄o accusare d̄mō possit
 ill⁹ sufficiēter p̄bare. s̄z em̄ incūbit accusato
 ri. ut cū peccatū alicui⁹ vergit in corruptōez
 multitudis corpale vel sp̄uale. Si v̄o n̄ redū
 det i multitudinē vel ec̄ si sufficiēter illud p̄
 bare n̄ possit. n̄ tene⁹ ill⁹ accusare q̄z null⁹ ad
 h̄ tene⁹ q̄d n̄ p̄t debito mō p̄ficere. hec tho. q̄
 lias esset fratris p̄ditōz. ij. q. j. si peccauerit
 et. v. q. j. c. ij. secretoz em̄ sol⁹ d̄c⁹ ē cogni
 tor et iudex. Et p̄ter penitētiā ḡuis ē pena cō
 tra t̄les instituta. q̄z sc̄z debēt excōicari. di. xlvj
 accusatores frat̄z. p̄t tñ si ē occultū dicere p̄
 sonis talibz i secreto q̄ possint p̄desse et n̄ ob
 esse. q̄ aut i casu p̄dicto h̄o teneat⁹ accusare ē
 argumētū leui. v. vbi sic d̄z. si peccauerit aia
 et audierit vocē iurantis testisq̄ fuerit q̄ aut
 ipse vidit aut d̄sci⁹ ē nisi idicauerit portabit
 iniq̄tatē suā. Ex quo ut dicit aug. vi⁹ h̄o pec
 care si scit aliq̄e falsū iurare et tacz ergo te⁹
 accusare. **P**reterea dic⁹ aug. i regula sua. si fr̄
 tuus vuln⁹ h̄z i corpe q̄d vel it occultare. cuz
 timet secari. nōne crudeliter s̄lites et miseri
 corditer idicares. p̄to ergo magis debeo vul
 nus aie idicare ne deteri⁹ putrescat i corde.
Sz obi⁹ q̄z ex dicta autoritate leui. vi⁹ q̄ q̄
 audit peierantē d̄z eū accusare. ec̄ si sc̄l⁹ sciat
 cui⁹ d̄trariū habitū ē sup̄ra. s̄d q̄d r̄ndz aug.
 ibidē q̄ a tali peccato se eruit q̄ talibz idicat
 q̄ p̄t piuro mag⁹ p̄desse q̄ obesse. s. corrigē⁹
 vel orādo. **V**t v̄o h̄o teneat⁹ crimē alterius
 denūciare. s̄z supra ti. de piurio ar. ij. q. q̄d
 si aliquis audiat aliū iurare zc̄

Ira terciū nota q̄ sic habe⁹ ij. q. ij. §. no
 tādū. accusatoz temeritas tripliciter d̄
 regi⁹ aut em̄ calūniant⁹ aut p̄uaricant⁹ aut ter
 giuersant⁹. Est aut calūniari falsa crimia intē
 dere siue iponere subaudi sciēter et aīo calū
 niandi. ex. de calū. c. ij. d̄tingit em̄ q̄nq̄z q̄ ali
 q̄s accusat aliq̄e ex ai leuitate sc̄z q̄z nimis
 facile cred⁹ q̄d aud⁹ et h̄ ē temerariū. q̄nq̄z v̄o
 d̄tingit h̄ ex iusto errore. hec aut oia iust⁹ iu
 dex d̄z discernere. Tanta aut et talis pena ē i
 ponēda accusatoz calūniōso q̄ta et qualis ē
 iponēda accusato si om̄uica⁹. ff. d̄ calū. l. fi.
Preuaricari ē vera crimia abscondere. s. frau
 dulēter ut cū accusatoz d̄tra crimia de quibz
 accusauit cū reo colludēs p̄pas p̄batōes dis
 simulat. et falsas excusatōnes amittit. v̄n̄ d̄z
 p̄uaricatoz quasi p̄rimi siue p̄cedentis sc̄licz

calūniā
iponēda calūniōso
p̄uaricari

De p̄uicari

Temptatio

Abbas in p[ro]p[ri]o

in a[cc]usato

intenti variatoz. qz scz p[ro]p[ri]a aduersaz adiuuat
 p[ro]p[ri]a sua causa. Tergiuersari e aio ab accu-
 satōe desistere. animū scz accusandi d[is]ponēdo
 n[on] qualitercūqz sed i[rr]ordinate. In h[oc] em̄ q[ui] ab
 inceptis desistit quasi tergū verit. potest em̄
 aliquis ab accusatōe d[is]sistere dupliciter. vno
 mō si in ip[s]o p[ro]cessu accusatōis d[is]gnouerit esse
 falsum illud de quo accusabat. et sic pari cō-
 sensu accusatoz et reus se mutuo absoluunt.
 Alio mō si p[ri]nceps ad quē p[ro]tinet cura boni
 omnis qd p[ro] accusatōz intēdit. absoluerit ac-
 cusatoz. Si v[er]o desistat i[rr]ordinate puta p[ro]pter
 d[is]sentōem aliquā cū aduersario. facit iniuriā
 reipublice. et iō ei remitti n[on] p[otes]t p[ro] accusatū sed
 p[ro] p[ri]ncipē qui curā reipublice gerit. patet ex
 go ex dictis q[ui] d[is]tingit peccare in accusatōe l[icet]
 qz iniuste d[is]tra accusatū agi. v[er]o qz respublica
 ledit. dū scz peccati punitio impedit. p[ri]mū
 fit calūniando. scd[em] fit p[ro]uaricando vel tergū
 uersādo. Nota etiā q[ui] accusatoz calūniōso
 debet pena duplex. vna ē pena talionis vt di-
 ctū ē supra. si t[ame]n iudex d[is]gnouerit eū accusasse
 nō aio nocēdi sed ex leuitate ai. vel ex cā er-
 roz iustu n[on] imponit penā talionis. scd[em] ē pe-
 na ifamie. et q[ui]qz p[ri]nceps remittit penā. et n[on]
 abolet infamiā. q[ui]qz etiā infamiā abolet.

Quarta quartū querunt plura scz v[er]o sub-
 dita possit accusare suos platos. Et q[ui] sic
 cleric[us] em̄ accusare p[otes]t ep[iscop]m. ij. q. vij. latoz. et
 c. p[ro]sumūt. et monach[us] abbate siue p[ri]ore vbi
 nō est abbas. et cū n[on] habeat p[ro]p[ri]ū d[icit] ei de bo-
 nis monasterij p[ro]uideri. ex. de accu. ex p[re]. si
 t[ame]n loculos habeat d[icit] ei b[on]i auxiliū denegari.
 ex. d. offi. or. q[ui]to. et m[ag]is e[st] subueniēd[us]
 seculari si egeat siue sit cleric[us] siue layc[us] de
 bonis cōtib[us] siue i quib[us] p[ro]sum[us] ius habere
 C. de ordi. cog. l. fi. hoc ec[iam] volūt multa alia
 iura scd[em] host. Nec obstat illud c. ij. q. vij. ip[s]i
 apostoli. et c. testes. et p[ro] totū. ex quib[us] habe[re]
 q[ui] n[on] audit[ur] minor ordie volēs accusare maio-
 re. qz scd[em] host. corrigunt p[ro] illa. f. latoz. p[ro]su-
 mūt. Distinguend[us] t[ame]n ē. q[ui] p[ro]hibita ē accusatio
 platos ab ignotis et ec[iam] a notis criminosis et
 infaiibus n[on] aut a notis bonis ex affectu caris-
 tatis q[ui] d[is]tinctio elicit. ij. q. vij. querendū. et
 c. h[ab]it[us] auctoritatib[us] et c. p[ro]sumūt. et scd[em] h[ab]it[us]
 d[is]tinctionē itelligi debet om̄s canones q[ui]b[us]
 p[ro]hiberi v[er]o accusatio platos. n[on] ē etiā p[ro]hibita
 accusatio platos et a criminosis et infaiib[us]
 in casu scz cum ip[s]i platos exorbitauerint i fide
 ij. q. vij. q. opponit. Sciend[us] etiā q[ui] aliq[ui] pla-
 ti n[on] p[otes]t accusari p[ro]pter excellentiā dignitatis
 vt papa et impator qz sūt supra ius et legib[us]
 soluti. papa em̄ n[on] h[ab]et sup[er]iore nisi deū. ix. q. iij.
 nemo alioz. nisi i crimie heresis di. xl. si pa-
 pa. Nunq[ui]d monach[us] accusare p[otes]t aliū q[ui] ab-
 bate vel p[ri]ore suoz. Et q[ui] nō ex. de accu. ex
 p[re]. qd intelligi[ur] d[is]tra volūtate abbatis. h[ab]et de
 volūtate abbatis admittit vtilitate monaste-
 rij exigēte ar. de postu. ex p[re]. alias scd[em] can-
 ones nisi monasterij intersit abbatis licētia
 n[on] sufficit cū sit mortu[us] mūdo. xvj. q. j. placu[er]it
 licet denūtiare possit ad penitētiā n[on] t[ame]n frēs
 sed etiā quēlib[us] fidelē etiā abbate d[is]tradictē

Ad hoc em̄ tene[re] quilib[et] scd[em] hu[ic] q[ui] general[iter]
 dictū ē. si peccauerit in te frater tu[us] zc. Ad h[oc]
 xi. q. iij. iulian[us]. et ex. de iureiurā. quēadmo-
 dū. q. fi. Alij v[er]o vt ala. et gof. nason itelligūt
 q[ui] monach[us] p[otes]t aliū accusare de volūtate ab-
 batis etiā si monasterij n[on] intersit. ij. q. vij. cuz
 pastoris. Host. aut ē prime opi. Nunq[ui]d lay-
 ci p[otes]t clericos accusare. Et bar. et melendus
 dixerūt q[ui] layci bone fame admittunt ad accu-
 satōz clericoz. et iura q[ui] d[is]tradictē vident. vt
 ij. q. vij. c. j. et. ij. et pl[ur]a alia intelligunt de
 laycis criminosis. h[ab]et eis ap[er]te d[is]tradictē ex. de
 testi. decetero. nisi i criminib[us] exceptis vt di-
 ctū ē s[up]ra. In illis em̄ dicit quidā q[ui] om̄s layci e-
 tiā crimiosi et infames admittunt ad accusan-
 dū et testificandū ec[iam] meretrix. ex. de simo. can-
 ta zc. Alij dicit q[ui] null[us] laycus admittit d[is]tra
 clericos etiā in criminibus exceptis nisi eoz
 opinio sit guata. vel siq[ui] suā vel suoz iuriāz
 p[ro]sequat[ur] et sic sentit gof. qz generaliter laici
 p[ro]hibent clericos accusare. ij. q. vij. ip[s]i apl[us]
 et c. testes. et p[ro] totū. Et si querat[ur] in quo ergo
 sunt excepta crimina. Rōd[us] qz ifames admit-
 tunt d[is]tra laycos n[on] ifamatos et d[is]tra clericos
 n[on] infamatos. ij. q. j. in p[ri]mis admittunt etiā
 in testes d[is]tra laycos interueniētib[us] etiā alijs
 ammictis ex. de simo. liz. et c. p[ro] tuas. Tan-
 v[er]o v[er]o mediā tenens dixit q[ui] om̄s layci bone
 fame et bone vite i criminib[us] exceptis admit-
 tunt. et n[on] in alijs nisi suā vel suoz iniuriā p[ro]-
 sequant[ur]. vel nisi in casu ex. de seruis n[on] ordi-
 null[us]. aliter hec crimia n[on] viderent[ur] excepta.
 Layci v[er]o criminosi vel infames n[on] admittunt
 nisi ec[iam] cl[er]ici fuerit male fame. qz tūc admittunt
 nisi sint inimici. vt colligit[ur] ex. de accu. cū. p.
 et de simo. tanta. et c. p[ro] tuas. excipiunt etiāz
 p[ro]cipua crimis ex. de testi. veniēs jo. t[ame]n dicit
 q[ui] layci bone fame p[otes]t accusare suū platu[us] qz
 sua interest habere bonū platum ar. ij. q. vij.
 clericos. et. iij. q. illud t[ame]n. scd[em] etiā eundem
 cōioz ē opinio q[ui] n[on] p[otes]t nisi suā vel suoz ini-
 riam p[ro]sequant[ur]. hec host.

Quinta nota q[ui] si aliq[ui]s accusatoz pe-
 cunia accepit ob accusandū. v[er]o n[on] accusā
 dū crimē d[is]cussionis d[is]mit et tene[re] restitueri
 ei q[ui] dedit si n[on] turpiter dedit. alias ei in cuius
 iniuriā data fuit. j. q. j. iubem[us] scd[em] rap.

De accusatis ti. xli.

Quando d[is]siderand[us] ē de reo siue accusa-
 tis seu iudicādis. et p[ri]o qui sunt iudi-
 cādis scd[em] v[er]o iudicādis liceat effu-
 gere iudiciū dānationis. Circa p[ri]mū querū
 tur plura scz v[er]o generaliter mali sint iudicā-
 di siue puniēdi. Et q[ui] v[er]o mali sunt corrigēdi
 p[ro] ammonitōz scd[em] illd[us] Mac. xvij. si peccauerit
 in te frater tu[us] zc. h[ab]et n[on] sunt v[er]o puniēdi per
 d[is]cussōz zc. Nō em̄ sūt aliq[ui] d[is]denandi nisi
 d[is]currētib[us] trib[us] scz iurisdictione d[is]iunctione. et
 pace siue vnitāte ecclie. de p[ri]mis duob[us] p[ro]z
 ex p[ro]dictis supra ti. de iudicib[us] i p[ri]ncipio. d[is]-
 tercio. f. de pace ecclie dicit aug[ustinus]. d[is]tra epl[ist]am
 p[ro]meniani. q[ui] cuiusq[ue] crimē notu[us] ē et oib[us] ex-
 ecrabile apparet. si n[on] tales habeat d[is]fensores
 p[ro] quos possit scisma d[is]ungere nō d[is]ormiat se

ueritas discipline **U**trius absens possit aduenari
 qd n nisi sic absens ex ocumata. qles fue-
 rit dachā et abpron. q vocati a moyse nolue-
 rit venire numeri xviij. Absens vō ex iusta cā
 n pē legitime aduenari. vñ seuerin? papa. iij. q
 ix. absens nemo iudice. qz h diuine et huane
 leges p̄hibet **U**trius multitudo peccās sic puni-
 neda et vñ q n Mat. xiiij. d. zizanijs dicit ser-
 ui vis imus et collī. ea rñdet dñs q n: ne for-
 te eradiceis sil' et triticū finite vtraqz cresce-
 re zc. ibi dicit glo. n ē excōicanda multitudo
 nec p̄iceps poplī. Itē aug. ad bonificiū. vbi
 p̄ graues dissensionū scissaras n huius aut il-
 li? hoīs ē piculū. sed strages iacet populoz
 detrahend ē seueritati. vt maiorib? malis sa-
 nandis sincera caritas subueniat. **C**ōtra exo-
 xvij. moyses p̄pter idolatriā p̄cepit occidi
 multitudinē vsqz ad xxiiij. milia hoim. **O**re-
 rea. iij. Re. j. helias zelo iusticie igne celesti
 duos quinqgenarios cū suis l. adēnauit **D**e-
 terea deu. viij. p̄cipi? filijs israhel vt septē gē-
 tes q erāt i terzis p̄missionis percuterēt vsqz
 ad interfectionē ergo zc. **S**cđz aug. li. cō-
 tra faultū crimia sunt punieda qñ salua pace
 ecclesie fieri p̄t. in quo tñ discretō ē adhiben-
 da. aliqñ em delinquētū multitudo diu p̄ pa-
 tientiā ē expectāda. aliqñ ē in paucis punie-
 da. vt eoz. exēplo ceteri tereant? et ad peni-
 tentiā puocent? sic moyses et helias idolatri-
 am in paucis puniuerūt vt alij p̄teriti eā di-
 mitterēt. **A**d illd qd dē deu. viij. de gētib? di-
 cit greg. **I**bi patiēter tolerādi sūt mali vbi ali-
 qui inueniunt? boni qd qz n erat i genib? ill-
 vlr diuio iudicio sūt delete. **D**er p̄dicta patz
 rñsio de zizanijs. illud em n ē faciendū vbi tū-
 me? ne simul eradice? triticū. scđz em aug. qñ
 multitudo ē in scelere nec salua pace eccle-
 sie mali p̄nt puniri. debēt potius tolerari **U**trius
 iuder punire debeat reos in se delinquētes.
Scđz q sic. icuitu honoris diuini siue officij sui
 n aut icuitu p̄p̄e iniurie. **V**n beatus petrus dicit
 melias illatas cum gaudio suscipiebat. p̄ctā
 vō q dimittebant? in deū acerbe puniebat. vt
 patet in anania et sabbira act. v. aplūs etiā p̄
 totā epl'am suā ad cor. pia monitiōe p̄ dēp̄-
 rā delinquētes i ipm ad amorē sui reuocat elp̄-
 mā vō magnū q ceteros a fide retrahēbat ce-
 citate p̄cussit act. xiiij. p̄ aut helias ignem po-
 stulauit de celo n cui? meriti esset apud deuz
 cōdere voluit. h q ille ver? de? eēt quē cole-
 bat. **B**eatus ec situeri? papa iuriātes sibi ana-
 thematizauit. h h intuitu dei et ecclesie c? pa-
 stor erat fecit.

Quia scđm querunt? plura scđz vtrius qz mor-
 taliter peccz negādo vītate p̄ quā odem-
 nare. **S**cđz tho. dicit in scđa scđe q sic. qz qcū?
 qz facit dētra debitū iusticie mortalr peccat.
Ad debitū aut iusticie p̄inz q aliqz obediāt
 suo supiori i his ad q ius sue placōis extēdit?
 et iō accusatuf ex debito te? iudici q ē supior
 ei? exponere vītate quā ab eo s̄m formā iuris
 exigit et iō si eā d̄fiteri noluerit vñ mēdaciter
 negauerit mortalr peccat. **S**i vō iudex h̄ eri-
 gat: qd n p̄t scđm ordinē iuris. n te? ei rñdere

h̄ p̄t p̄ appellatōz l' aliter licite subterfugere
 n tñ licz ei mēdaciū dicere **N**ec obstac p̄di-
 ctis illd Criso. n tibi dico vt te p̄das i pub-
 licū neqz apud aliū accuses. qz i casu p̄dicto
 n p̄dit a se h̄ ab alio dū ei rñdēdi necessitas
 ipo? a supiori suo. **S**i dicat? qz ibi vñ esse men-
 daciū officiosū qd ē veniale p̄ctm. qz ibi hō
 mēat? vt liberz seipm. dicēd qz imo ē ibi aliqd
 de p̄ncioso admixtū qz iudici debitū scđz d̄fē-
 sionē veritatis negat. et accusator punie? si in-
 p̄batiōe deficiat **U**trius liceat accusato se ca-
 lūniose defēdere. **R**ñd? tho. q n. vñ etiā i cā
 criminali iuramentū de calūnia ē p̄standū. **E**x.
 de iur. calū. inherētes **N**ota ec q ali? ē ve-
 ritatē tacere. ali? ē falsitatē p̄ponere. primū
 licz i aliquo casu. n em tene? qz omnē verita-
 tē d̄fiteri. sed tñ illā quā p̄t et d̄z ab eo requi-
 rere iudex scđz ordinē iuris p̄puta cū sup aliq?
 crimie p̄cessit infamia. vel apparuerit aliq? ex-
 p̄ssa indicia vel etiā p̄cessit p̄batio semiplena.
Scđm aut scđz falsitatē p̄ponere in nullo casu a-
 licui licet. **S**ic ergo accusato licz se defēde-
 re. veritatē illā quā d̄fiteri n tene? occultādo
 p̄ aliquos d̄gruos et licitos modos. puta q n
 rñdeat ad q rñdere n tene?. hoc aut n ē se ca-
 lūniose defendere h̄ p̄udēter euadere. n aut
 licet ei. l' falsum dicere vñ vtrius illud qd d̄fi-
 teri tene? tacere. neqz etiā aliquā fraudē l' do-
 lū adhibere qz fraus et dol? vim mēdaciū ha-
 bēt et hoc ē se calūniose defēdere. vñ n licet
 reo i causa sanguis corūperere suū aduersariū
 peccat em accusator si colludat cuz reo qui ē
 noxi? qd patz ex h̄ qz penā incurrit legib? con-
 stitutā. ij. q. ij. vñ cū inducere aliqū ad pec-
 catū sit p̄ctm. patz q ec re? peccat cū aduer-
 sario colludēdo. p̄uis huic peccato lex ciuil'
 n adhibeat penā qz multa scđm leges huma-
 nas relinquunt? ipanica q scđz dei iudiciū sūt
 peccata. h̄ tho. **U**trius liceat reo p̄ appella-
 tōem iudiciū declinare. **R**ñd? tho. q sic. si ap-
 pellat ex d̄fidētia iuste cause qz scđz iniuste ḡ-
 uat? a iudice vt habēt. ij. q. vj. c. j. et se. h̄ em
 ē p̄udēter euadere vñ apls ad cesarē appel-
 lauit act. xv. **N**on aut licet appellare causa
 morte afferēde ne dētra eū iusta snia p̄ferat. h̄
 em ē se calūniose defēdere qd n licz vt dicitū
 ē **U**trius adēnato ad mortē liceat se defēdere
 si possit **R**ñd? tho. q n si sit iuste adēnat? vñ
 ho. xiiij. q potestati resistit dei ordinatōni resi-
 stit et p̄ d̄sequēs sibi dānatōz acquirit. liz em
 iudici eū resistentē ipugnare. vñ patz q ex p̄-
 te rei sit bellū iniustū. et iō indubitatē peccat
Si aut sit adēnatus iniuste liz ei se d̄fēdere. tle
 ei iudiciū ē sil' e violētie latronū s̄m illd eze.
 xxij. p̄cipies ei? i medio ei? qsi lupi rapiētes
 p̄dam ad effundendū sanguinē. et iō liz i tali
 casu resistere nisi forte p̄pter vitandū scādālū
 cū ex hoc aliq? grauis turbatio tūmeret. licet
 aut ei effugere si possit etiā si sit iuste adēna-
 tus. tene? tñ n resistere agentū quin patia? qd
 iustū ē eū pati. sic ec si quis iuste essz adēnat?
 mori fame. n peccat? si cibū sibi occultū datū
 ederat. qz n sumere esset se occidere. h̄ tho.

De falsarijs ti. xliij.

Handwritten note: Nota ec q ali? ē ve-
ritatē tacere. ali? ē falsitatē p̄ponere.

Handwritten note: qd n p̄t scđm ordinē iuris. n te? ei rñdere

Um dictū sic in p̄cedētib⁹ de falsitate
quā d̄mittūt aliqui i foro iudiciali p̄
h̄ sabici de falsitate quā aliq̄ faciūt cir
ca l̄ras d̄ni pape. q̄. s. pena sunt puniēdi sc̄dm
cañ. alia de hac materia relinquant̄ iuris p̄tias
Sciendū itaqz sc̄d̄z cañ. pena taliū ē multā
plex. Nā ille q̄ p̄ se vel p̄ aliū falsitatē exercz
ip̄o iure cū oib⁹ fautorib⁹ et defēsc̄rib⁹ suis
ē anathematis vinclo innodat⁹. Idē ē de his
qui sciēt̄ vtunt̄ falsis literis apl̄icis. s̄ tal̄
infra. xx. dies a tpe d̄gnitōnis penā euitat̄ ex
cōmunicatōis. h̄ dico d̄ vtētib⁹ n̄ de falsitatē
bus. vt ex. e. ad falsarioz. Quid ergo si q̄s p̄
xxx. dies l̄ras tenuit ex quo falsas l̄ras nouit
et postea p̄duxit in iudicio et cū redargueret̄
de falsitate incōtinētī destruxit l̄ renūciavit
ihs̄ p̄culdubio excōicatus ē. s̄ tñ si occultuz
ē eū ecclesia n̄ vitabit. Currūt ergo eadē. xx.
dies a tpe d̄scie occulte quo ad deū. s̄ q̄ ad
ecclesiā a tpe d̄scie publicate. ad q̄s accedit
illud ex. de simo. sic nobis. et c. tua nos in fi.
et ex. d̄ sen. ex. a nobis. ij. Qd̄ aut̄ dixi q̄ infra
xx. dies vitat̄ pena. vt ex. e. dura. intellexit
gof. de literis quas quis p̄ aliū ip̄etrauit. Nā
si p̄ seipm̄ vel si d̄scius fuit vel debuit esse ita
tūm pena incurrit̄. vt ex. e. ad falsarioz. De
falsario aut̄ d̄ni pape distingue. vtz de falsi
tate dubitē vel certū sit. si dubitē tūc ē fals
farius capiēdus et in carcerē mittēdus et sup
pena ē summ⁹ p̄tifer d̄sulēdus. vt di. xix. in
memoria. sic itellige illud ex. e. sup. eo. et ex.
de rescrip. c. ij. Si aut̄ p̄ certo scire q̄ esset fal
sario n̄ p̄ suspitōz sed p̄ rei euidentiā si cleric⁹
sit degradādus ē et p̄tāi seculari tradēd⁹ se
cundū d̄stitatōis legitimas puniēdus. p̄ quaz
et layci d̄uicti legitime puniunt̄. vt ex. e. ad
falsarioz. Clerici ec̄ ip̄o iure i h̄ casu officij
et b̄nficij p̄petuo sunt p̄uati. vt ibidē. et h̄
intelligit̄ de illo q̄ p̄ se vel p̄ aliū falsiuit. s̄
si q̄s sciēt̄ vt literis ab alio falsatis n̄ ē ip̄o
iure p̄uati⁹ si cleric⁹ sit. s̄ officio et b̄nficio
spoliādus. i. suspēdend⁹ subaudi et nihilō
excōicatus quousqz digne satisfecerit. Laic⁹
ec̄ p̄ eandē sententiā excōmunicatōis ip̄o iure
illatā satisfacere cogit̄ d̄petēter. et itelligat̄
i vtroqz ad arbitriū pape. qz nec p̄ aliū resti
tui poterit nec absolui. sic itelligas ex. e. ad
falsarioz. q̄. qui vō i prin. et c. dura. q̄. vl. ar.
ex. de p̄ben. graue. q̄. vl. vl. p̄t̄ dicit q̄ quia pa
pa absolutōz sibi retinuerit n̄ tñ satisfactōem
cū dicat in istis et in illis. s̄ clericis et laycis
maliciā graui⁹ q̄ negligentā puniendā. Qd̄
aut̄ dixi de pena iponenda i vtentib⁹ l̄ris ab
alio falsatis et de malicia ḡuius q̄ negligē
tia puniēda etiā de his qui falsas literas im
petrāt statuit̄ obseruandū. vt ex. e. ad falsar
ioz. De hac materia req̄re infra li. vii. ti. ij.
casu vō. xxiii. Si quis aut̄ cleric⁹ l̄ras regis
falsauerit caractērizat̄ in facie. p̄io a suis or
dimib⁹ degradat⁹ p̄uiciā abiurab⁹. et sic ab
ire p̄mittit̄. vt ex. e. ad audiētiā. et idē intelli
go de falsario cuiuslibz p̄cipis secularis. qz
de silib⁹ idē ē iudiciū ex. de trālla. inter corz
poralia. q̄. j. et de rescrip. iter. cetera. et d̄ sta.

mo. sup. quodā. Ealsari⁹ vō ep̄i d̄po⁹ et mo
nasterio detrudic⁹ vt di. l. si ep̄s. sc̄dm d̄am.
vel dic q̄ ē ab officio et b̄nficio suspēdēdus
vel suspēsus nūciandus sic et falsari⁹ capitu
li donec indulgentiā sedis apl̄ice mereat̄. vt
ex. d̄ testi. tā literis. q̄. vl. l. meli⁹ dictū d̄am.
intelligit̄ qñ in modū accusatōis d̄uincit̄ cri
minaliter accusat⁹. qñ aut̄ q̄s i modū inquisi
tionis ē d̄uict⁹. h̄z locū qd̄ dixi vt innuit illa
decretalis tā literis. Vel qñ falsari⁹ cuius
duenit̄ ad hō. vt b̄nficio eccl̄astico p̄uict⁹
qd̄ h̄z locū etiā i falsario delegati vl̄ quouis
alio. vt ex. de rescrip. olim ex l̄ris i fi. et de of
fi. dele. cū olim m̄zr. cū ergo ab obtēto remo
ueat̄ multo fort⁹ ab obtēdo repellit̄. vt ex.
d̄ excel. p̄lato. iter dilectos. q̄. p̄tea. s̄ et q̄ sic
pena false carte ex dicto vel tacito legi⁹. ex.
de rescrip. sup. literis
De duob⁹ vltimis p̄ceptis quib⁹ phibe⁹ d̄cu
piscētia aliena. vtz. et rex. ti. xliij.
Onsequēter d̄siderandū ē de. ix. et x. p̄
cepto sil. qz sil. ponunt̄ exo. xx. sic. n̄ d̄
siderabis vxorē p̄ximi tui. n̄ seruū. nō
ancillā. n̄ bouē. n̄ asinū. neqz oia q̄ illi⁹ sūt et
deu. v. sic. n̄ d̄cupisces vxorē p̄ximi tui. n̄ do
mum. n̄ agz. n̄ seruū. n̄ ancillam. non asinū.
et vniuersa q̄ illius sunt. Ad hōz aut̄ euidētī
am p̄nt̄ q̄ri p̄ a. s̄. vtz. hęc duo p̄cepta q̄. s̄. sūt
de n̄ d̄cupiscendo malū sint p̄cepta legis na
turalis. q̄ sic. qz sic i corde n̄ro ē scriptū
q̄ malū n̄ ē faciendū ita etiā q̄ malū n̄ ē d̄cu
piscendū. Nec obstat̄ ad hō. vii. d̄cupiam
nesciebā nisi lex diceret n̄ d̄cupisces. qz apl̄s
loq̄uit̄ in p̄sona eoz. i q̄bus lex natural̄ erat
intm̄ obscurata p̄ nesciebāt vtz d̄cupia esset
p̄t̄m. et p̄tū ad hōz dicit glo. nesciebā pec
catū esse. in aliquib⁹ aut̄ n̄ erat ita obtenebra
ta quin b̄n sciret esse peccatū s̄ n̄ tā graue. et
q̄t̄ i ad hōz dicit glo. vl̄ tā graue. Vtz etiā
geliū sup̄abādet a lege sc̄d̄z illud lex cohibz
manū n̄ animū. euāgelii ec̄ animū h̄ em̄ n̄ vt
cū in his p̄ceptis anim⁹ cohibeat̄. ihs̄ q̄ lex
phibet cordis actū. ne iudei rudes et carna
les putarēt ip̄m esse d̄cessum. et tñ sup̄abūdat
euāgelii i duob⁹. p̄io i generalitate phibe⁹
di. qz. v. phibe⁹ act⁹ cordis inordinat⁹ se
cundū vim irascibile et d̄cupiscibile. Sc̄d̄o i
exp̄sione. qz i lege n̄ phibe⁹ nisi iordinatō af
fectiōis cū d̄ n̄ d̄cupisces. In euāgelio vō p̄
hibe⁹ intēto cogitatōis. M̄. v. Si videris mu
li. ad d̄cupi. zc. i. si oculū habeas intētois in
mulierē cogitādo vt d̄cupisces eā iā mecha
tus es zc. sc̄d̄z alex. an. i. 3o li. Vtz i his du
obus p̄ceptis phibeat̄ d̄cupiscētia ḡnalis.
S̄nd̄z alex. an. in 3o p̄ sc̄d̄z formā p̄cepti phi
be⁹ d̄cupia generalis. omē em̄ d̄cupitū ē ex.
Aut ergo ē d̄municās nobiscū aut̄ n̄. si sic. itel
ligit̄ p̄ vxorē sc̄d̄z mod⁹ decalogi p̄ sinodoche
a p̄te totū. si n̄ itelligit̄ p̄ rē p̄ri. Vtz h̄ p̄
hibeat̄ iterioz act⁹ d̄cupiscētie in p̄io motu
aut̄ in delectatōe l̄ in d̄sensu. S̄nd̄z alex. an.
in 3o li. p̄ tripl̄ p̄ d̄cupia sumi. vno mō p̄t̄ di
ci appetit⁹ vegetabilis. et talis d̄cupia put
ē inordinata ē a fomite mouēre. i. a corruptōe

originalis culpe. Alio modo potest dici appetitus sensibilis et hoc potest inordinatum a mouente sensuualitate cum fomite. 3o modo concupiscentia est appetitus rationalis et sic est a liberi arbitrii voluntate. Concupiscentia primo est in suggestione. secundo in delectatione. 3o in sensu. dicendum ergo quod per se concupiscentia potest in sensu rationalis voluntatis prohiberi. concupiscentia vero que est in delectatione sensuualitatis vel ex suggestione fomitis in actu vegetabilis non prohibetur simpliciter sed tamen secundum quod non erat prohibendum ne ille concupiscentie sint in nobis. quia hoc est impossibile nobis. sed prohibentur ne sequamur eas secundum illud ecc. xviii. post concupiscentias tuas non eas. ire autem id est quod sentire. concupiscentias autem suggestionis et delectationis non prohibet proprie sed ex prohibitione sensus ostenduntur male et vitanda. Sic ergo per hoc precepta non prohibentur motus primus concupiscentie qui consistit infra limites sensuualitatis sed prohibentur directe sensus voluntatis in opus vel delectatione. Verum ad idem preceptum pertinet prohibitiis voluntatis et operis. Rndet alex. an. i. 3o suo quod aliquando contingit esse peccatum in voluntate non sequente opere. nequis ergo crederet esse peccatum tamen cum opus iungitur voluntati. separatim prohibentur mala voluntas. Quandoque vero opus sequitur voluntatem. et tunc voluntas et opus exterior si considerentur in radice. scilicet libidine et inordinate sunt idem peccatum. Si vero considerentur voluntas in se. et opus in se. alie sunt circumstantie boni debite actui exteriori quam voluntati. quia diuersificatur modus loci tempus et quedam alie circumstantie licet circumstantia finis sit eadem. Si ergo ut dicit augustinus peccatum est actus incidens ex defectu boni. alius autem defectus actus est hinc inde. ergo secundum hoc aliud peccatum. ut ergo hoc daretur intelligi prohiberi voluntas et opus. lex igitur secundum rationem perfectionis profecta. docuit utrumque vitandum. In aliquibus enim propter unitatem radicis voluntatem et opus uno precepto prohibuit. ut in homicidio et falso testu. in aliquibus vero duobus propter differentiam defectus inordinatiis ut in mecham et furto. Sed quare magis prohibetur foris voluntas et opus in his quam in alijs. hoc quia delectatio mechamie et vilitas diuitiarum sunt propter se appetibilia in partem habent rationem delectabilis vel vtilis. et ideo debuit in eis prohiberi opus et concupiscentia. sed homicidium et falsitas secundum se sunt horribilia. et ideo non est simile de his et de illis. Quare magis in specialiter prohibentur auaricia et luxuria quam alia vitia capitalia. hoc quod illa duo prohibentur magis explicitate. quia propter improbitatem libidinis citius progrediuntur in opus exterior. nihilominus tamen et alia vitia capitalia ibi prohibentur implicitate. Superbia enim prohibetur ibi in adoratione dei. et honorificatione proximi. inuidia et ira in prohibitione homicidij. acedia in sanctificatione sabbati auaricia in prohibitione furti. luxuria et gula sibi diuicta in prohibitione mechamie et adulterij. ubi prohibetur ois illicitus coitus et imoderata delectatio carnalis. De preceptis euangelicis regulantibus circa operanda et vitanda tit. xliii.

Abito de preceptis moralibus diuine legis veteris. de sequenter considerandum est de preceptis moralibus diuine legis noue. scilicet euangelicis

et. horum autem quedam sunt generalia respectu omnium ut ea que continentur in sermone domini in monte Mat. v. vij. et luc. vij. quedam vero sunt specialia respectu personarum presidentium. ut precepta que specialiter dantur apostolis Mat. x. ad presbiteros autem agendum est tamen de generalibus. et hoc secundum ordinem euangelij precipue Mat. in quo primo traduntur precepta de faciendis et vitandis. secundo precepta de ordinata intentione habenda in faciendis Mat. v. ibi. attendite ne iustitiam veltra faciat. co. ho. zc. Item inter precepta prima dantur precepta primo ordinata irascibile cuius dicitur Mat. v. audistis quia dictum est antiquis non occides zc. secundo ordinata concupisibile cuius dicitur au distis quia dictum est non mechaberis zc. 3o ordinata rationalem. cuius ibidem additur audistis quia dictum est non piurabis zc. Item ordinata irascibile consistit in duobus. scilicet primo in prohibitione ire cum dicitur audistis quia dictum est antiquis non occides zc. et hec patet per ea que dicuntur infra li. ij. ti. xlix. scilicet de clementia et mansuetudine et vicij oppositis ar. ij. secundo in iussione reconciliandi et concordie. Reconciliandi respectu eius que lesimus cum dicitur si offers munus zc. Concordie respectu eius a quo lesi sumus cum dicitur esto consentiens zc. vel reconciliandi respectu amici. concordie respectu inimici. et de his duobus est hic dicendum. Deinde sequuntur precepta ordinata concupisibile et hoc sunt tria. primo enim prohibetur voluntas mecham di cuius dicitur ois qui viderit mulierem zc. et de hoc require infra li. ij. ti. de luxuria. secundo iubetur delinatio occasionis mecham di ibi. quod si oculi dexter zc. et de hoc dicitur hic. tercio reprobatur separatim coniugij legitimi. excepta causa fornicationis cuius dicitur Mat. v. dictum est autem antiquis qui dimiserit uxorem suam zc. et de hoc require infra li. viij. ar. xj. Deinde ponuntur precepta ordinata vim rationalem et primo preceptum ordinans eam in verum cuius dicitur Mat. v. itez audistis quia dictum est antiquis non piurabis. et de hoc require supra ti. de iuramento. et de de piurio. secundo ponuntur precepta rationalem ordinantia in bonum. et inter haec est primum preceptum patientie. secundo precepta beneficentie. tercio precepta dilectionis et beniuolentie. Item inter precepta patientie. primo precipitur patientia respectu lesionis corporis. secundo respectu ablatiois rerum. tercio respectu angarie opum. Item inter precepta beneficentie. primo precipitur erogatio. secundo mutuatio. primo ergo considerandum est de preceptis regulantibus circa faciendam et vitanda. deinde de preceptis regulantibus intentionem circa illa. et de permissis est agendum secundum ordinem supra dictum in articulo isto permissis illis de quibus alibi determinatur. primo igitur considerandum est de precepto reconciliandi. secundo de precepto concordie. tercio de precepto vitandi occasione mecham di. quarto de precepto patientie respectu lesionis corporis. quinto de precepto patientie respectu ablatiois rerum. sexto de precepto patientie respectu angarie operum. septimo de precepto erogationis. octauo de precepto mutuationis. nono de precepto dilectionis mimicorum. Circa preceptum ergo reconciliandi sciendum quod potest Mat. v. si offers munus tuum zc. vel quia vade primo reconcili. fratri tuo. zc. Hec autem verba secundum quod habentur ab aug. li. de sermone domini in monte

et a criso. sup. M. sic debent exponi. si offers munus tuum id est tue substantie vel operatio bone ad altare ecclie l. mris tue. sedz em glo. cor e replu. altare fides. cui nisi munus dimittat do n placet. et ibi recos. fu. q. fr. tu. h. aliqd ad uersus te scz ppter iniuria a te sibi illata. reli que ibi munus scz tui sacrificij. et uade corpa liter si sic pns l. spualiter. s. motu cordis si sic absens recos. fr. t. s. ab eo uenia pculado et sibi satisfaciendo. l. si fr. t. h. aliqd aduer. te. i. te lesit ppter qd eu odis. uade scz sibi i corde parcendo ad qd teneris de necessitate. Si uers ueris corpaliter eu ad amicitia reuocando et rogando. h. erit pfectois et cu sic feceris tunc uenies offers munus tuum deo scz gratia.

Equit' videre de scdo. s. de pcepto dcoz die hoc aut po' M. v. sic esto dsentens aduersario tuo cito du es in via cu eo. ne forte tradat aduersari' tu' te iudi. et iudex tradat te mistro et in carcerem mittaris. ame dico tibi n exeras inde donec reddas nouiss. qd ran te. hec uba pnt exponi ut patet ex glo. triplr scdm qd aduersari' p' dicit ho. sermo diuinal et de' de aduersario hoie sic. esto dsen. adu. t. i. bnificus ei subueniedo et beniuol' diligendo cito. s. an morte. du es in via. i. in hac uita cu eo. ne forte zc. sic tpaui ut dicit glo. ut lo cu penitentie n auferret. ne forte tra. te aduer. tu. m. i. sit ca tue traditois iudici. i. xpo jo. p' ome iudiciu dicit fi. et iudex tra. te. m. i. dya bolo et i car. s. inferni mittaris. s. ab eo. Amē dico tibi n exies inde donec. i. nunq. designt em h scdz aug. ppetuitate sic ibi donec ponā mi. te. et M. j. et n agnouit ea donec pepte fi. sau priogenitu. reddas nouis. quadrate. i. sustineas pena mimo peccato debita qz nihil remanet ipunitu. qd rans scdz hieo. e qddam genus nuni ualens duo minuta et significat peccata minuta l. pena minutis peccatis dhis ta. et scdm aug. nunq. erit i soluendo et nuq. i reddendo. i. nunq. exibat. pnt ec exponi de ad uersario q e sermo di sic. esto dsen. aduer. t. i. dei ubo. s. ei obediendo. et de dei verbu aduer san'. qz nobis peccatib' aduersat. cito du es i via cu eo. glo. cu sermone diuio i via. i. xpo recte gradimur. du ei obediendo ad eterna uita ptingimus. ne forte tra. te aduer. t. i. sit ca tue traditois. tercio pnt exponi d aduersario q e de'. aduersat' em nobis ppter pctā nra. esto dsen. aduer. t. s. deo ipm reueredo et ei obediendo cu quo sum' i via qz ipe e ubiqz. alia exponunt' ut prius.

Equit' de 3o. s. de pcepto uicadi occasioz mechadi. h. aut po' sic M. v. si ocul' tu us dexter scada. te abscede eu et pice abs te. Expedi em tibi ut peat unu menbrū q totum corp' t. eat in gehennā. et si man' t. dex. scada. te abscede et pice abs te expedi em zc. hec aut uba scdm qd apparet ex glosis sic exponi pnt. si ocul' tuus dexter. i. exterior aspe ctus. interior cogitat'. consiliari' ppus. studiu quo quis uacat uite dreplatiue. scanda. te ad malu trahedo. vel i erroze inducedo. l. maluz dsuledo. l. i supbia erigedo. reddedo singla

singlis. abscede eu. s. a te sepado et pice abs te. s. ab eo lōge recededo. et p h qd dz dexter i tellig' illud qd fit recta intentioe. qd si sit oc casio peccati qd qd sit ill' debem' a nobis re mouere. et si dexter ocul'. i. qd fit ca bona in tētoe. qd minozē pbet occasioez mali dz remo ueri. mltomagis ocul' sinister. i. qd fit mala intētoe qd pbet maioze occasione mali. expe dit em tibi. i. min' e malu tibi l. magis e uale tibi ut pereat unu menbrū tu. q. to. cor. t. eat in ge. Et si man'. t. dex. i. exterior tract' ite rior uolūtas siue dsensus. familiaris adiutor vel amic'. studiu uite actiue scan. te. s. ad ma lu trahedo l. inducedo. abscede scz a te sepan do et pice abs te scz longe ab ea recededo. Nota i oculo l. in manu vel i alio mēbro dsido ro uiciu. et ill' e remouendu. et actum q si sit mal' e p dicitia declinadus. et ipm menbrū siue mēbz naturā q e bona et illa e seruanda. expedit em zc. ut pri' Si dica' q tale pcep tu sit ad literā seruand' qz sic inuenit' in uicis patz frequēter a sanctis esse factū. dicend' q illud n legi' ad exemplū h excusa' p spiritum sanctū. quo inspirate credi' esse factū. ut dicit aug. v. de ci. dei d sapone q se occidit iudic. xvi. qd n excusa' aliter nisi qz latēter h' spūs suggererat q p eu miracula faciebat. un' scdm can. qunqz tali occasione sibi menbrū absce derit irregularis e

Equit' videre de quarto scz de pcepto pa tētie respectu lesionis corpm. h. aut po' M. v. sic audistis qz dictū e oculū p oculo de tem p dente. h. dictū e exo. xxi. et dedit' ibi n p'cipi' lex talionis qz n erat pceptū morale s. iudiciale et sequi' Ma. v. ego aut dico uo bis. i. supaddedo nō resistere malo. i. iniurie ab alio illate. l. malo. s. ho iuriati. s. siqs te pcul. i. dex. maxillā pbe ei et alterā. dexterā dicit qz e notabile mēbz et euidea. qsi dicat siqs tibi graue et manifestā iuriā iculerit. pa ratas sis paciēter sustinere aliā ut n mouearis p impatiētiā. et si graue et manifestā multo mag leue et occulta. et hoc e qd dicit. pbe ei et alterā. Nota q dicit aug. q in sacra scri ptura sunt pcepta et exēpla sanctorū ut p ex empla itelligam' pcepta. hoc em pceptū scz siqs te pcul. zc. itellige p xpi factū. q dicit p cutiēti. si male locu' sum testimoniū phibe d malo. un' dcludit q huiōi pcepta intelligū tur q' ad animi pparatoz ut scz hō sit paratuf paciēter talia sustinere ita q in corde sit ai be niuolētia. dicit em pe. in postilla sup lucā q e dsiliū pfectionis n pceptū. **Utz** aut liceat vim ui repellere. r equire supra ti. de bello. **Sz** naqd h retracta' lex talionis. **Bndz alex. an. m. 3o** q sic quo ad priuatā psonā n quo ad iudice. priuata em psona si uindictā expeterz malū p malo redderet. ut dicit aug. iudex uē ro amore iusticie iustu p iniusto redderet. et ita bonū p malo. Nota ec q dicit aug. hic n phibe' uindicta q e ad correctionē. qe ipa p tinet ad misericordiā. s. h n dcedit' nisi cui est ex ordie data et sine ira. ut pri' i filiū. **Nota** ec scdz tho. i. pria scde q i' pceptū fuit nō ut

vindicta expeteret sed ut iusticia seruaret
Sequitur de v. s. de pcepto patientie respectu
ablatōis rexx. h aut sic po^o M. v. et q^o v^o
luerit tecū i iudicio dēdere. i. dēctōse agere
et tunicaz tollere. i. velle inferiozem. dimitte
ei et pallium id ē vellez supioze. et h maxime
panebat ad ecclesiā primitiua. s. vt vberio^o p^o
dicaret. s. ex h v^o q^o n^o liceat debitū repetera
et ad idē facit illud luc. vj. q^o aufert q^o tua sūt
ne repetas. et qui aufert tibi vestimentū et tu
nicā noli phibere. **H**oc n^o licet sub iudi
ce infideli. j. cor. vj. Audet aliq^os vestiz hñs
negotū aduersus aliū iudicari apud iniquos
glo. i. infideles qui sunt miq^o fidelib^o quocūq^o
q^o mō pñt. et scd^oz pe. ibid^o i postilla sua i glo.
intelligit vbi n^o habent fideles iudices per
quos sua repeterē possint. Sub fideli aut iudi
ce p^o quis repeterē q^o dupliciter scz ex zelo iu
sticie. ex necessitate cū indiget i pñt. ex infir
mitate cū timet de pñt. idigere. et ex cupidi
tate vt cū abūdat i diuitijs et appetit ampli
us abūdate pñt. scd^o et 3° licz sua repeterē
n^o aut quarto mō. licz aut sua repeterē in cari
tate et beniuolētia. s. n^o dētōse et fraudulē
tia. et hoc scd^o mō intelligit illud M. v. si q^os
voluerit tecū in iudi. dē. di. ei et palliū glo.
anq^o dēctōs. i. cū dētōse repetas. **S**z q^o de
religiosis. **H**ic si hñt in omni licz eis repete
re debito mō scz n^o vt bona sua s. vt bona con
gregatōis et ppter vtilitatē n^o pñam s. omunē
q^o ē q^oduplex. s. paup^oz sustētatio maloz re
pessio. q^o si n^o fieret h. dare^o malis occasio a
liena rapiēdi. pacis et vnicatis cōseruatio q^o d^o
struere^o si n^o licerz repeterē sua. et ifirmoz cō
solatio q^o turbarent^o si sua repeterē n^o possent.
Si vō nihil hñt nec in pñt. nec i omni tūc n^o
licet talib^o repeterē cū n^o habeant rexx. pñtā
tē vt dñm s. cū vsum. pñt tñ denūciare l^o iu
dici vt sup^o h puidet scd^o q^o sibi videbr^o ex
pedire vel alteri scz pcuratozi qui petat noie
ei^o ad q^o dñm rexx. ipsaz nosci^o pñt. vt
sic eaz vsum possint hñe. **N**ota ec scd^oz glo.
aug. j. cor. vj. p pfectis licet sua repeterē si
ne cā sine lice sine iudicio. n^o em dmittitur eis
mouere cām an iudicē. Infirmitas vō licz repe
tere sua an iudicē cām mouēdo. s. n^o cū dētō
ne et fraudulētia. nec apud iudices ifideles
scz vbi pñt habere iudices fides. Ex pñctis
clud^o alex. an. in 3° vbi tractat de h pcepto
q^o repeterē sua dētōse et fraudulēter vel co
rā iudice ifideli ē oib^o phibitū. repeterē vō
sine dētōne sine fraude nec corā iudice est
oibus dētōsum. pfectis vō phibitū. vñ n^o repe
tere ē dñm ifirmis. pceptū pfectis. et vocat
pfectos vt dicit ibidē q^o renūciauerūt pñt.
talib^o em n^o licet repeterē sua vt sua. s. bñ liz
eis repeterē sua vt alteri^o itutu cōis boni vt
supra dictū ē. **N**ec obstat pñctis q^o supra ill^o
j. cor. xij. caritas n^o qñt q^o sua sunt. dic^o glo.
carital n^o repetit ablata. q^o ē v^oz. p caritas n^o
repetit cā cupiditatis. h em nulli licet. s. repe
tere ex cupiditate q^o amat pecuniā ppter se. s.
repetere ex zelo iusticie dvenit oibus impfe
ctis scd^oz debitū modū. **S**z q^o si ex repetitōe

scandalifer^o ille a quo repeto v^o em q^o tūc nō
liceat repeterē. q^o dicit auctoritas quantū po
tes sine peccato vitare scādalu pñm debes
sñd^o alex. an. ibidē q^o oportz tenere qd ē cer
tū. certū ē em q^o raptor ē qui abstulit. incertū
ē aut q^o inde scandalizet. **S**i vō sciam q^o inde
scandalizabit. si sim infirm^o et timeā meū ca
sum ex non repetitōe. pponderat scādalu p
pñū scādalo alteri^o. et plus teneoz ipm vita
re q^o scādalu pñm. **S**i vō sim pfectus et re
petā debito mō. sic pponderat bonū omune
speciali. sic pponderat scādalu pñm omunita
tis et pluriuz scz dissipatio pacis et vtilitatis
cōis. et incertū delinquēdi q^o oia acciderēt
si n^o liceret sua repeterē ppter scādalu pñm
singulare. **S**z nunq^o licet repeterē n^o em ne
cessaria s. ec supflua. **H**ic q^o sic. s. i hoc ē dñna
q^o post repetitōz potes necessaria retinere. s.
supflua teneris indigēti b^o dispesare. q^o sunt
aliena ad retinend^o tua ad dispesand^o. **Q**uid
de seruis nunq^o repeterent. **H**ic scd^oz aug. li. d
sermone dñi in mōte. si ille inq^o seru^o rectius
et honesti^o ad colendū deū a te dño educat^o
et regit^o. q^o ab illo q^o cupit eū auferre. nescio
vtz q^o audeat dicere vt velle eū debere con
temni. q. d. in tali casu n^o d^o dētōni repetitō
serui sic pallij. **A**d h nota q^o pñt liceat re
peterē sua in iudicio scd^oz modū supra dictum
n^o tñ expedit oibus. pñt ppter honestatē pñ.
xx. honoz ē hoī qui se sepat a dētōse. scd^oz p
ter pacis cōseruatoz crisost. emē iudiciū irrita
tio cordis ē 3° ppter multoz pñtōz vicitōez
id ē cor. vj. iam oio delictū ē in vobis q^o iu
diciū habetis inter vos crisost. difficile ē rez
dimittere sed difficult^o ē de iudicio sine pñtō
exire. q^o ppter aduocatoz maligatē pñ.
tota die iniusticiā cogitauit lingua tua.

Sequitur de sexto pcepto. s. patientie respectu
angarie opum de q^o M. v. et q^o cunq^o te
angariauerit mille passus vade cū eo alia duo
milia. Est aut angaria indebiti obsequij extor
sio i pñtia pñona. expone ergo q^o cunq^o te an
gariauerit mille passus. i. d^opulerit ire p mille
passus. **E**t scd^oz glo. dicit mille. q^o 1° erat iter
sabbati i q^o dñgnat^o pfectio spūalis q^o cōdi^o i
h^o pcepti ipletōe. et hāc rōez ponit aug. li. d
smone dñi i mōte vade cū eo alia duo milia
id ē sis parat^o aīo patienter ire si fuer^o necesse
et addit^o binari^o ad designandū q^o d^oz habere
pfectionē patientie in ore et in corde.

Sequitur de septio. s. d pcepto erogatois d
q^o d^o M. v. q^o aut peti a te da ei. et luce
vj. oī petēti te tribue. iux. qd ec d^o luc. xj. da
te elemosinā et ecce oia mūda sunt vobis. ex
pone q^o peti a te. s. ex necessitate et indigētia.
da ei. s. ex caritate et beniuolētia et intelligit
h pceptū scd^oz glo. d^o his q^o iuste et honeste da
ri pñt. res aut q^o ē necāria ita q^o nullo ea care
re possuz n^o p^o dari honeste. res vō aliena n^o p^o
dari iuste. res aut supflua n^o p^o retineri iuste.
Ad h nota q^o licz negare re petēti aliqñ ppter
pñam indigētia. sic excusat se ml^o r. iij. re. xvij
ap^o hel pā. aliqñ ppter petētis sufficiāz hiero.
diuitib^o dare nihil ali^o ē q^o p^ore/aliqñ ppter

Angaria

petētis maliciā. ecc. xij. bñfac humili et ne d
dens ipio. Aliqñ ppter meli⁹ dferēdi puidē
tia; scōz illud desudet elemosina i manu tua
donec iuenies cui des. qd forte sumptuz ē de
ecc. xxx. elēosina vni qñi saccul⁹ cū ipō. Alia
de hac materia reqre ifra li. v. ti. de elēosina
Equit⁹ videre de cōtauo scz d pcepto mu
tuatōis d quo M. v. et volēti a te mutua
ri ne auertaris. s. mutuū negādo. et h sine spe
alic⁹ lucri scōz illud luc. vj. mutuū date scz i
digētibus. et deu. xxij. fratri tuo absqz usura
illud quo idiget amodabis. iō sequi luc. vj.
nihil ide sperātes. s. ab hoie ultra fortē ita. s.
q ppter huiōi spem picipalr mutuetis. licet
quidē sperare et bonū ē sperare a dō ide mer
cedez. qz siue ille reddat siue n̄ de⁹ tñ reddet
vt dicit glo. Potest tñ sine vicio usure spera
ri bñficiū ab hoie. obligat em̄ ex bñficiō scōz
illud M. vj. oia quecūqz vultis vt faciāt vo
bis hoies et vos faciatis illis. Peccat⁹ autez
circa mutuū multiplr. pzo idigenti n̄ dando
ecc. xlix. fenerare pximo tuo i tpe nccitatis
illiqz scōz datur nimis ipoztune repetē. qñ h
n̄ p̄t soluere. psa. lvij. omēs dbitozes vros re
petitis. ibi glo. q n̄ habentē repetit deo violē
tiā facit. tercio pignora nccia detinēdo l de
struēdo exo. xxij. si pxio tuo pignus accepis
vestimētū ei⁹ an solis occasuz reddes ei. q̄rto
cū usura exigēdo dera i⁹ luc. vj. nihil in sperā
tes. quito d dilatoē termini solutiōis munera
accipit p̄. q pecu. su. n̄ ddit ad vsu. et mu
sup mo. n̄ accepit. Alia q panēt ad mutuū et
vsurā r̄qre ifra li. iij. ti. d mutuo et ti. d usura

Equit⁹ de. ix. f. de pcepto dilectōis inimi
coz et de hoc reqre ifra li. ij. ti. de cari
tate et q̄tū ad p̄ns p̄t notari q diligere ppter
mutue familiaritatis oblectamētū ē vanū. p̄.
filij hoim vt qd diligētis vanitates. diligere
ppter peccati d̄sensuz ē malignū s̄m i⁹ nau. i.
sic spme se inuicē d̄plectunt. Diligere ppter
bñficiū acceptū l speratū ē mercenariū. d q̄li
amico d̄ ecc. vj. ē amic⁹ soci⁹ mēse. diligere
ppter amozez reci p̄cū ē nature debitū de quo
Ro. xij. nemi q̄c̄p̄ d̄beat is nisi vt iuicē diliga
tis. Diligē vō ppter bonū bitū l sp̄atū ē bonū
et ḡtuitū et meritoziū. s̄m ei aug. q diligit p
ximū diligē d̄z eū aut qz ē bon⁹ aut vt sit bō⁹
De pceptis euāgelicis regulantib⁹ intentio
nem ti. xlv.

Einde d̄siderand ē de pceptis regulā
tib⁹ intētiōnez respectu faciēdoz et
vitādoz. et qz ad ordinatā intētiōnez
requirunt duo. s. amoz boni. ne sit libido i vo
lūtate. et discretio boni. ne sit error i electiōe
Ideo dan⁹ aliq̄ pcepta de rectitudie intētiōis
cū d̄z M. v. attēdite ne iusti. ve. fa. zc. et aliq̄
de discretiōe cū d̄z nolite iudicare zc. Circa
primū pzo phibe⁹ obliqua intētiō. scōz eius
occafio. s. iozdiata r̄paliū dilectiō et soliatu
do cū d̄z nolite soliciū esse zc. Circa scōz ve
ro scz discretōz pzo phibe⁹ temeritas iudicā
di. scōz p̄cipit diligētia sibi cauedi cū d̄z at
tēdite a falsis p̄p̄is. et qz ifirmitati hūane
difficile ē et quali ipossibile idiscreta iudicia

vitare. iō addunt tria pcepta. pzo vnū de p̄
tēdo auxiliū grē cū d̄z petite zc. scōz d̄ seruā
equitatez legis nature respectu pximi. cū d̄z
oia q̄cunqz vultis zc. 3. de conatu ad amozez
dei cū d̄z itrare p angustā p̄cētā glo. i. carita
tē. Itē circa indiscretōz temerarij iudicij. no
ta q aliq̄s iudicat ex auctoritate vt plati. ali
quis ex vice dignitate vt p̄fecti. aliq̄s ex do
ctrine veritate vt doctozes et p̄dicatozes et
scōz hoc accidit indebitū iudiciū triplr. pzo
ex defectu seu abusu auctoritatis i causaz. ex
amine et h phibe⁹ M. vij. nolite iudicare zc
scōz ex indignitate vite i vicioz. rēphensioē
et h phibe⁹ cū d̄z ibidē. qd vides festucā zc.
tercio ex defectu discretōis doctrine i p̄dica
tōe cū d̄z ibidē nolite iudicā dare canib⁹. Ex
p̄dictis colligit p. ix. sūt pcepta q̄bz itentio
ordina⁹ de quib⁹ ē hic dicendū scōm ordinē
p̄dictū breuiter trāsfundo. primū igit p̄dicto
rū pceptoz ē ill⁹. attēdite ne iusti. vestrā. i. o
pera iusticie v̄re faciatis corā hoib⁹. s. hac in
tētiōe vt videamini ab eis. s. ita q in h. s. fa
uore hoim n̄ d̄stutatis finē vestrōz. opuz. sic
em̄ scōm greg. opus esse d̄z in publico vt tñ i
tētiō maneat in occulto alioquin mercedem
n̄ ha. apud patrē vestrū q in celis ē. et merito
qz seruistis hoibus n̄ deo. et h explanat i ele
mosina ōzōne et ieiunio. Postea M. vij. d̄clu
dit generaliter nolite thesaurizare vobis the
sau. in terra. s. fauore et laudē hoim de bonis
opib⁹ appetēdo. thesauri. aut vobis the. s.
bona opa faciēdo i celo et ita i loco tuo. In
thesauro itelligo. quid p̄ciosuz. copiosū. deli
ciosam. et stabile. qz seruat in futurū. hec aut
oia excellēter inueniunt in celo. Nihil vero
tale ē i terra. ideo merito d̄z thesaurizari i ce
lo n̄ in terra. Possit autē hic q̄ri v̄z. tenemur
omēs actiones in deū referre. Bz r̄nsio hui⁹ q
stionis habet infra li. ij. ti. ij. Scōz pceptū est
illud Mch. vj. in fi. nolite soliciū esse in cras
tinū. i. impostez glo. interlinealis. n̄ laboz
et puidētia damnat sed solicitudo mentē sus
focās. qualē aut solitudinē phibeat q̄re in
fra li. ij. ti. de prudētia ar. iij. Tercū pceptū
ē illud M. vij. Nolite iudicare. i. n̄ affecte
tis alios iudicādo d̄denare. qz n̄ debetis alio
s iudicare libidine vindictē s̄ zelo iusticie.
Vñ phibet hic mozdinatū affectū siue appe
tū mozdinatū iudicādi et n̄ iudicabimini. s.
iudicio eterne d̄denatōis. In quo em̄ iudicio
id ē in quali v̄l p quo iudicio iudicaueritis
scz iuste vel iniuste iudicabimini. qz si iudica
stis iuste iudicabimini ad p̄mūz. si iniuste ad
supplicū. Est autē multiplex iudiciū scz p̄e di
scussionis. qd lauda⁹. i. cor. xj. si nosmetipsos
iudi. n̄ v̄tqz iudica. Diffinitōis qd p̄mittitur
de ap̄is q n̄ poterūt fieri bono aio scōz glo.
Auctoritatis qd da⁹ iudicib⁹ leui. xix. iuste iu
dica pximo tuo. Suspensionis de oculis iac.
iij. facti estis iudices cogitationū iniquaz.
Temeritatis cū assertiōe. Ro. xiii. tu quis es
q iudicas alienū seruū. et h fit qd̄upliciter.
pzo qñ fer⁹ sentētia de occultis cordis. scōz
qñ fit interpretatio mala de dubijs. tercio qñ

diffinit² de futuro statu hois. quarto qñ dtra
 ius assumi² executio iuris. De hac materia re-
 quire supra d falsitate iudic. Quartu pceptu
 e illud **M^o. vij.** et luc. vij. qd vides id e qre co
 sideras festuca. i. leuia peccata i oculo. s. co
 sciencie vel intencionis fr̄is tui id e pximi. s. cor
 ripiendo. et trabē id e gñius crimen in oculo
 tuo id e i dscia tua n̄ vides id e n̄ dscideras vt
 scz amoueas. hec em̄ e natura oculi scz vt se n̄
 videat scz corpalis n̄ spūalis **Criso.** si te mag
 diligis q̄ pximū qre ipm pcuras et n̄ pzi² te
 ipsum. et post pauca sequit² ppocrita scz q̄ te
 simulat bonū scz corrigēdo. cū sis mal². eice
 pximū trabē de oculo tuo. s. vere penitēdo et
 tūc videbis. i. videre poteris epcere festucaz
 de ocl^o fratris tui scz corrigēdo **Gre.** impi²
 et im pbus e medicus q̄ alijs mederi appetit
 et ipm vuln² nescit. s. om̄s sum² tales medi-
 ci **Ap̄lari²** vir muem² aliq̄s ab hoc vicio ali-
 enus qz quilibet suis vicijs fauēs aliena faci-
 le rephendit. De hac materia. s. de correptōe
 require infra li. ij. ti. de correptōe. Quintu p-
 ceptū e illud **M^o. vij.** Nolite sanctū dare ca-
 nib². nec margaritas mittatis añ porcos. ne
 forte deulcēt eas pedib² et canes ouerfi dirū
 pāt vob². **Nota** scd² aug. scdō li. de sermone
 dñi in mōte. c. xv. sacra scriptura d² sanctū qz
 n̄ d² corrūpi. et margarite qz n̄ d² dtemni. ca-
 nes sunt veritatis ipugnatores. porci vō veri-
 tatis dēptores scd² h̄ ergo sic expo². Nolite
 sanctū. i. sacra scripturā dare eā scz apiendo
 et pdicādo canib² id e hereticis infidelib².
 neqz mar. mit. pdicando añ porcos. i. luxurio-
 sos et carnales. ne forte deul. eas vilificādo
 scz porci pedib². s. spūalib². intellectu rephēn-
 dendo et affectu dtemnendo. et canes ouerfi
 scz dtra vos dirūpant vos. s. murmurando de
 vobis v² verberādo vel forte occidēdo. **Sz**
 v² xpc dtrariū pdictis fecisse infidelib² pdi-
 cando. **Sz** scd² aug. heretici siue infideles aut
 ita sūt obstinati q̄ de eoz correctōe n̄ sperat²
 aut sperat². si sic. sic e eis pdicandū sic facie-
 bāt ap̄l². si n̄ aut hitant cū alijs q̄ pdicatōem
 recipiūt. et tūc e eis pdicandū. et ita intelligi²
 qd h̄ d² **¶** Potest aut hic qñ rōe h² pceptū qd
 teneat² scire doctoz siue pdicator. **R̄ndz alex.**
 an. in 3° q̄ dtingit triplr docere scz simplr ex
 hoc rōe et h̄ e dmuniter oim. pdicādo et h̄ e
 sacerdotū. cathedrā tenēdo et hoc e doctoz
 pximis sufficit scire simpliciter credēda et di-
 uina mādata. scd² e necessariū scire exponere
 credēda et mādata scd² illud. j. pe. iij. pati sp
 ad fact² factōz om̄i pscēti vob rōz zc. Tercijs
 e necessariū scire oia ad suā doctrinā pinētia
¶ Sz nunq̄d facere tene² pdicator illud qd p
 dicat asserēdo. **R̄ndet alex.** ibidē q̄ tene² face-
 re quidq̄ assent faciendū de his q̄ pinēt ad
 necessitatē salutis. n̄ aut q̄ punēt ad pfectōez
 scz religionis ad quā n̄ om̄s tenent². **¶** Quid
 d² peccatoze. nunq̄d peccat pdicādo. **R̄ndet**
 ibidē alex. an. p aliq̄s docet qz tene² ex offi-
 cio quasi de necessitate. aliq̄s docet q̄si ex vo-
 luntate. Itē peccatū aliq̄d e notozū aliq̄d oc-
 cultū dic² ergo q̄ existēs i pētō notozio siue p

dicet ex necessitate officij. siue ex voluntate
 peccat. Illū aut q̄ e i peccato occulto dic² pec-
 care cū ex voluntate pdicat et h̄ rōe dtemptus
 n̄ aut illū q̄ pdicat ex officio dū tñ illud faci-
 at cū amore et q̄si coactus officij necessitate.
 Simplr aut v² dicendū q̄ exns in peccato si-
 ue occulto siue manifesto docēs l̄ pdicās si n̄
 studeat dolere de peccato. simpliciter d² dte-
 nere et iō peccare. Sextū pceptū e illud **M^o.**
vij. peti. et acci. q̄rite et inue. pul. et ape. vo.
 pence fide fideliter credēdo. q̄rite spe. fiducia-
 liter postulādo. pulstate. caritatē ardēter desi-
 derādo. **¶** Hec expositio elicit² ex glo. v² pe-
 tite ore. q̄rite corde. pulstate ope. ois em̄ q̄ pe-
 tit. s. ill² qd d² et eo mō quo d². s. pie p se. p-
 seuerāter et ad salutē qd e pecere in noie hie-
 su. accipit scz vel ad vocū. vt qñ sibi dat² ill²
 qd petiit vel ad meritū vt qñ non datur illud
 s̄ equialēs. vñ jo. xij. qd quid petieritis pa-
 i no. m. h̄ faciā et q̄ q̄rit cordis d̄siderio inue-
 nit in p̄mio. et pulsantū ad ianuā paradisi ap̄te²
 hostū celestis pallacij. Septimū pceptū e i^o
M^o. vij. oia q̄cunqz vultis vt faciāt vobis ho-
 mines scz in p̄tū hoies. qz sic sūt iusti et rōna-
 biles. vñ intelligit² de voluntate rōnabili et
 d̄siliata. vt em̄ dicit aug. voluntas d̄muniter
 sumpta e bonoz et maloz. stricte vō sumpta
 e tñ bonoz. cupiditas tñ maloz. **¶** Et vos fa-
 cite eis qz totū e iustū qd faciūt vobis. Ecce
 pceptū affirmatiuū legis naturalis. et in h̄ i-
 cludi² aliud pceptū negatiuū iuris naturalis
 scz n̄ facias alijs. qd tibi n̄ vis fieri. qd habe²
 d̄ob. iij. hoc e em̄ lex et p̄phete. i. in hoc im-
 plent². Octauū pceptū e illud **M^o. vij.** itrate
 p angustā portā. angusta porta d² vel caritas
 rōe difficultatis i diligēdo inimicos. l̄ peni-
 tētia rōe penalitatis i sustinēdo et hec porta
 e angusta in ingressa. s̄ latissima in egressu p
 uer. xv. viā sapiētie monstrabo tibi ducā te p
 semitas equitatis q̄s cū ingressas fueris n̄ ar-
 tabunt² gressus tui p̄s. latū man. tu. nimis. qz
 lata et spaciōsa e via q̄ ducit ad pdicōez. hec
 porta et via e cupiditas q̄ e radix oim malo-
 rum. j. tibi. v² et multi intrāt p eā. qz vt dicit²
M^o. xxi. multi sūt vocati pauci vō electi. No-
 nū pceptū e illud **M^o. vij.** accēdite id e dilige-
 ter caute vobis a falsis p̄phētis id e q̄bus li-
 bet deceptozib² siue sint heretici q̄ fallūt per
 falsas doctrinā. fidē et scripturā corrūpendo
 siue sint ipocrite q̄ fallūt sanctitatē simul an^o
 q̄ veniūt. n̄ mittunt² a deo. ad vos d̄cipiēdos
 in vestimētis omū id e in habitu et signis iu-
 stoz. intrinsec² aut id e interiori p̄posito siue
 desiderio sunt lupi rapaces. lupi sūt ratōe vo-
 racitatis et crudelitatis et calliditatis et sūt
 rapaces qz rapiūt ab intellectu fidē. ab affe-
 ctu caritatē. et ab effectu sanctitatē. a fructi-
 bus eoz. cogno. eos id e ab opib² eoz. occel-
 tis v² ab exitu opm. de h̄ req̄re infra li. ij. ti.
 xvij. de ppocriti.
¶ De lege huana scripta. s. d̄stitutiōib² ti. xlvj
 Arbito de lege diuina et eoz pceptis cō-
 gruitas ordis exigit aliq̄d breuiter de
 lege huana dicē. et p̄tio d̄ lege scripta

q̄ dicitur constitutio. scdo de lege n̄ scripta q̄ de con-
suetudo. **C**irca primū nota q̄ nomē legis et
nomē constitutōis ad om̄s decretales progari
p̄r. restricto t̄m vocabulo. constitutōes d̄nr p̄ri-
cipū leges populi romani. edicta p̄rox. scd̄z
qd̄ notat gōf. a. de offi. Sumēdo ergo nomē
legis et constitutōis ad p̄ns om̄niter p̄ eodez
Vidēdū ē p̄rio qd̄ est lex siue constitutio et v̄n
d̄z. scdo ql̄is d̄z esse lex: terciō q̄s facere p̄t cō-
stitutōes. q̄rto ad qd̄ fiūt constitutōes. quinto de
virtute constitutōis. sexto ql̄iter constitutōi dero-
get. septiō qm̄ constitutio incipit artare. octauo
de pena n̄ seruantiū constituciones.

Circa primū sciendū q̄ lex ē qd̄a ordiatio
rōis ad bonū om̄ne. ab eo q̄ curā habz
cōitatis p̄mulgata. et h̄n d̄z p̄mulgata. qz vt
d̄z di. iiii. leges instituunt̄ cū p̄mulgan̄. Se-
cundū vō qd̄ habet di. j. q̄. cū itaqz constitutio ē
ius scriptū sic consuetudo ē ius n̄ scriptū mori-
b̄ vtentiū approbatū vt i di. j. consuetudo. **V**i-
dit̄ aut̄ h̄ lex a ligādo l̄ legē. **C**onstitutō vō d̄z
q̄i cōe statutū qz papa cū fr̄ib̄ suis et alijs pla-
u cū capl̄is suis et canonicis faciūt constitutōes

Circa scd̄z sciendū q̄ sic tradit p̄sid̄z li.
echi. lex d̄z esse talis q̄ religioni agruat
q̄ discipline conueniat. q̄ saluti pficiat primū
accēdit̄ in p̄tū conuenit legi diuine. scd̄z in p̄tū
conuenit legi nature. terciū in p̄tū exped̄ vali-
tati huāne. sc̄d̄z esse clara nihil ambigū cō-
tinēs l̄ obscurū. ex. de offi. c. vltimo

Circa terciū sciendū h̄m gōf. et host. q̄ con-
stitutōes facere p̄nt papa cū fr̄ib̄ suis i spi-
ritualib̄ et eccl̄iasticis. et ceteri pl̄ati cū ca-
nonicis et capitlis suis. ex. de his q̄ fiūt a p̄-
la. p̄ totū. et legat̄ i puincia sibi om̄issa. ex.
d̄ offi. le. c. si fet ca. circa ea q̄ spectāt ad ip̄m
ex. e. cū accessissent. et alijs collegiū approba-
tū ex. e. ex literis. fet synod̄ p̄uincialis. di. xvj.
qd̄ dicit̄. et synod̄ ep̄alis di. xvij. de doli-
is. et ep̄s ex. de maio. si q̄s. Et dicit̄ inno. ex.
de loca. sup̄ eo n̄ra nobis. q̄ ep̄s cū capitulo
suo facere p̄t statuta sup̄ iurisdictionē suā. h̄ su-
p̄ alijs n̄ p̄t. nisi h̄ij quoz̄ interest cōsentiat̄ l̄
ad min̄ sint p̄ntes. ex. de his q̄ fi. a p̄la. c. fi.

Dixit̄ ep̄s p̄t d̄dere legē cū p̄cent̄ suis in
cp̄alibus. C. de legi. et offi. huāna. et p̄fect̄
p̄cario. C. de offi. p̄fe. norma. et hi q̄bus mā-
dat̄ impator. vt in p̄logo insti. q̄. cūqz h̄ deo
ppicio. et popul̄ roman̄. institutis de iure na-
turali gen. et ci. q̄. lex ē. licz dicā h̄ p̄tās i p̄ri-
cipem trāslata. C. de veteri iure. l. j. h̄ em̄ se-
cundū gōf. d̄z n̄ qz popul̄ eā aio a se abdica-
uerat. h̄ qz cessit. et oli eā trāstulit. t̄m eā po-
stea reuocauit. ff. de orig. iuris. l. ij. et senat̄
ff. d̄ legi. et se. cō. l. ambigi. et ciuitas siue v-
niuersitas. insti. d̄ iure naturali. q̄. j. et. ij. Nec
obstat qd̄ ec̄ al̄ d̄z q̄ soli p̄ncipi licet d̄dere
legē. qz sup̄iores de q̄bus dictū ē q̄ p̄nt d̄de-
re legē auctoritate p̄ncipis d̄dere intelligunt̄.
Sic ec̄ in eccl̄iastic facere intelligunt̄ p̄dicti cō-
stitutōes aucte pape. v̄n et i cōsilijs intelligunt̄
excepta auctoritas pape ex. de ele. significasti
et di. xvij. p̄ totū. h̄ gōf. **P**otest aut̄ h̄ queri
v̄n ois lex huāna posita deriuet̄ a lege na-

turali. **H**ec vt d̄t aug. p̄rio li. d̄ libe. arbi. n̄ v̄t
eē lex q̄ iusta n̄ fuerit. v̄n q̄tū h̄z d̄ iusticia t̄m
h̄z d̄ v̄tute legis. in reb̄ aut̄ huānis d̄z aliq̄d
eē iustū ex eo qd̄ ē h̄m rōis regulā rectā. p̄ria
aut̄ rōis regula ē lex nature. v̄n ois lex huāni-
tus posita int̄m h̄z de rōe legis in p̄tū a lege
nature deriuat̄. Si vō i aliq̄ d̄isced̄z a natu-
rali lege n̄ erit lex h̄ corruptio legē. **S**ciendū
aut̄ q̄ aliq̄ deriuant̄ a p̄ncipijs cōibus legis
nature p̄ modū cōclusionū vt h̄ qd̄ ē n̄ esse occi-
dend̄. p̄t deriuari sic cōclusio ab eo qd̄ nulli ē
eē malū faciendū. qd̄a vō p̄ modū d̄terminatio-
nis vt lex nature h̄z q̄ peccat̄ puniat̄. h̄ q̄ ta-
li pena puniat̄ ē qd̄a d̄terminatio legis nature
v̄traqz er̄o inueniunt̄ posita lege huāna. **S**z ea
q̄ sunt p̄imi mōi h̄nt vigore n̄ t̄m ex lege huā-
na h̄ ec̄ ex lege naturali. ea vō q̄ sūt scd̄i mōi
vigore t̄m h̄nt ex lege huāna. **H**tho. i. p̄ria se-
cūde. **Q**uid d̄ d̄dēt̄bz leges iniq̄s l̄ statuta
cōtra dei legē et eccl̄ie libertatē. **H**ec tales le-
ges et talia statuta ip̄o iure n̄ valēt di. viij. q̄
cōtra mores et. xxij. q̄. vij. flagicia. et faciētes
et cōsentientes mortal̄ peccāt. v̄n d̄z p̄sa. x. ve
q̄ d̄dēt̄bz leges iniq̄s et sūt ip̄i et heredes eoz̄
nisi ea deleuerit̄ ip̄o iure excōicati. de h̄ vide
et dic̄ vt infra li. vij. t̄. ij. cāu. xij. et se. et si q̄
d̄anificati fuerit occasiōe tal̄ legis v̄l statuta
tales et eoz̄ heredes tenent̄ restituere iux̄ di-
stinctōz̄ posita supra t̄. xxxj. de septiō p̄cepto
ar. de pedagija et q̄stis. tenent̄ ec̄ isolidū q̄ i
duxerūt p̄ncipes ad d̄dendū cōtra leges. Om-
nes em̄ obseruatores mortal̄ peccāt et tenent̄
restituere oia q̄ taliū legū occasiōe luc̄i sunt
p̄ sile i dicto t̄. ar. vij. d̄ his q̄ sequunt̄ rapto-
res. h̄ rap. et idē ē scd̄z host. si fiant cōtra ius
positiū ad paupes opprimēdos et iusticiā i-
pediendam

Circa quartū sciendū q̄ constitutōes ad hoc
fiunt vt appetitus noxi sub iuris regula
limite. vt ex. e. in phemio. et vt humana au-
dacia coerceat̄ cūtaqz sit inter ip̄obos inno-
centia di. iiii. facte

Circa quintū nota quatuor actus legū si-
que constitutōnū in his versibus octenos.
Quatuor ex verbis virtutes collige legis. p̄-
mittit̄ punit̄ impat̄ atqz vetat. Inueniunt̄ etiā
in iure consilia que secundum gōf. sub p̄mis-
sione d̄anētur. **S**ed nūquid lex huāna co-
hibere debet oia vicia. **H**ec q̄ n̄ v̄nde aug. de
libero arbitrio videt̄ m̄lbi lex huāna ista re-
cte p̄mittere et diuina p̄uidētia iudicare. **H**ec
aug. lex ergo huāna recte p̄mittit̄ aliq̄ vicia.
sc̄z illa q̄ n̄ p̄t cohibere vt fornicatōes simpli-
cē cū meretrice. licz sit ḡue peccatuz. et lege
diuina puniendū. t̄m p̄pter hoim̄ corruptōem
difficile ē a carnis voluptatib̄ multitudine
hoim̄ abstinere. iō ne hoies i mala maiora et
reipublice maḡ nociua vt i adulteriū et pec-
catū cōtra naturā incidērent noluit lex huāna
hoc p̄hibere. canq̄ aliq̄d p̄ rectores mulatu-
dinis puniendū. v̄n aug. scdo de libe. ar. au-
fer meretrices et libidie oia turbas pone eas
loco matronaz. decorē d̄onestas. Illa aut̄
p̄cipit lex huāna puniri que sunt grauioza

h̄

h̄

h̄

et i p̄m
p̄ns ab
aliquo
n̄ d̄fer
fuerit
legē
er̄o
nabile
qua
vt cū
boni
boni
Otra
q̄ d̄
ona si
h̄nt si
eoz̄ d̄
obseru
in p̄ct̄
cim. Et
rem qu
collit̄
fact̄
est p̄
n̄. l. j.
f̄ns p̄
go in p̄
ed̄m̄
Otra
l̄. c. d̄
l̄gar̄
l̄gar̄
dicto. q̄
aliquo
sunt
quoz̄
qz p̄
v̄n b̄
c. h̄. l̄
cōtra
cōstit
sede sic
si vult
go erem
reḡat̄. et
n̄ aut̄
nimo et
libo et
h̄nt h̄
l̄tatē
oib̄
v̄no m̄
defici
nō obli
talia n̄
v̄n̄ fac
v̄no. et
v̄no d̄
p̄d̄m̄
n̄ er̄
sub̄m̄
n̄ d̄
n̄ d̄

et a quibus est possibile maiore prem multitudine abstinere et precipue que sunt in nocentia aliquorum sine quorum prohibitione societas humana conservari non posset. cuiusmodi sunt homicidium furtum. adulterium. et alia huiusmodi. **¶** Nunc quid lex humana precipit omnes actus virtutum. **¶** Lex humana ut dictum est ordinat ad bonum et idcirco precipit tamen illos actus virtutum que sunt ordinabiles ad bonum vel immediate. ut cum aliqua sunt directe propter bonum communi. vel mediate ut cum aliqua ordinantur a legislatore pertinent ad bonam disciplinam per quam civis informatur. ut bonum iusticie et pacis sensum servet. **¶** h. tho.

¶ Circa sextum sciendum quod dicitur de constitutione posteriori. **¶** et de digna. sp. c. i. etiam si in posteriori nulla fiat mentio de priori licet sic fecerit in rescriptis. et de rescriptis. ceter. c. diuersitatis ratio est secundum gregorium. quod in legibus et constitutionibus continentur iura. omnia autem iura continentur in precepto pape vel principis. ut. C. de testi. l. oim. Et ideo cum papa ordinet constitutiones posteriores quasi ex certa scientia faciat memoriam priorum. tollit priora. sed in rescriptis continentur facta factorum aut hinc memoria et in nullo peccare est potestas diuinitatis que humanitatis. C. de veteri iure. l. j. si quid autem. unde non presumitur quod papa preter scientiam primi rescripti decedat secundum. et hoc intelligitur in prioribus et posterioribus secundum tempus non secundum ordinem scripture.

¶ Circa septimum sciendum quod constitutio incipit a publicacione et non de. uel mo. c. vl. ante hoc tempus non ligantur ignorantes. et. e. cognoscetes. hoc ita legitur hostiensis de constitutione precipit ut in iuribus per dictis. quod constitutio talis est generalis et omnes astringit. et. e. c. fi. Constitutio autem inferiorum statim ligat facta promulgatione. nisi forte absentes quibus nec tamen dabo nec illud limitabo quod plus et minus eorum iurisdictione preterdit. si arbitrio boni iudicis hoc committitur. et que minus. ac. pnt. c. fi. **¶** Extenditur etiam constitutio ad futura non ad preterita et. e. c. fi. **¶** Si nunc quid lex humana homini necessitate imponit in foro conscientie. et. i. p. i. scilicet sic. leges humane aut sunt iuste aut iniuste si iuste habent vim obligandi in foro conscientie a lege eterna a qua deriuantur. puer. viij. p. me reges regnant. et legum conditores iusta decernunt. Dicuntur autem leges iuste ex tribus. dicitur similes primo ex fine que sunt ordinantur ad bonum commune. secundo ex auctore que sunt lex lata non excedit potestatem ferentis. tercio ex forma que proprie secundum equitatem proportionis imponunt subditis onera in ordine ad bonum commune. In iniuste autem sunt leges dupliciter uno modo per contrarietatem ad bonum humanum. ut que deficit ibi aliquid triu predictorum et tales leges non obligant in foro conscientie nisi propter vitandam scandalum vel turbationem. propter quod etiam homo debet cedere iuri suo. secundum illud. Math. v. qui aufert tibi tum dimitte. et et pallium. Alio modo per contrarietatem ad bonum diuinum ut leges tyrannorum inducentes ad idolatriam vel ad aliud quod sit contra legem diuinam. et tales non sunt seruare. **¶** Nunc quid omnes homines subduntur legi humane. **¶** Et dupliciter potest que esse subiecti legi. uno modo sicut regulati regere et sic

omnes subiecti preteriti subduntur ei legi. Et sic de **¶** Bo. xij. omnis aia potestatis sublimioribus subdita sit. Alio modo sicut coactum cogenti et sic legi subduntur tamen mali. quod eorum voluntas dissolat legi. princeps autem ut dicit iuris peritus legibus est solutus. quod est verum quantum ad vim coactiuam sed quantum ad dei iudicium debet voluntari legem implere. unde et. e. cum omnes dicitur quod quisque iuris in alterum statuit ipse eodem iure debet uti. Est etiam princeps supra legem in quantum potest cum expedit legem mutare et in ea pro loco et tempore dispensare. **¶** Nunc quid licet subdito legi agere proter verba legis. **¶** Legislator legem proponit secundum ea que contingunt ut in pluribus ferens intentiones ad utilitatem commune. unde si casus emergerit in quo observatio talis legis sit contra salutem danosa non est seruanda ut si in ciuitate obsessa lex statuatur quod porte ciuitatis maneant clausae. hoc est utile contra salutem ut in pluribus. Si tamen contingat hostes insequi aliquos ciues in damnum cederet ciuitatis nisi aperirentur eis porte. et idcirco tunc essent aperire. et idcirco dicitur hilari quod intelligentia dictorum ex causis est ad sumenda dicenda. quod non res sermone sed rei debet esse sermo subiectus. **¶** Considerandum tamen quod et si legis observatio secundum verba non habeat subitum periculum cui statim opteat succurri. non tamen pertinet ad quilibet ut interpretetur quod est utile ciuitati et quod iuuale. si hoc tamen pertinet ad rectores et principes que propter huiusmodi causas et casus habet auctoritatem de legibus disputandi. Si vero periculum sit ita subitum quod ad eos recurrere non possit necessitas dispensatione habet annexam. Si dicatur quod est legem interpretari cuius est addere. Dicendum quod ille que sequitur intentionem legislatoris non interpretatur simpliciter legem. sed in casu in quo manifestum est latorem legis aliud intendisse. si enim sit dubium debet vel secundum verba legis agere vel superiores consulere. rectores autem multitudinis dispensare possunt in legibus humanis que requirunt hec causa rationabilis cedens in utilitatem boni communis. hec tho. in prima sede.

¶ Circa octauum sciendum quod si quis constitutiones non habet arguendum est de negligentia. que dicitur hoc et non seruat corrigendum est de temeritate. ut di. xx. si decreta. si vero aliquis non seruet eas in contemptum ecclesie romane hereticus est censendus. ut di. xx. de libellis. saluis alijs penis que per singula iura singulariter imponuntur non obseruantibus eas.

¶ De lege humana non scripta scilicet de consuetudine. a. xlviij.

¶ Deinde considerandum est de consuetudine. et primo quod est et unde dicitur. scilicet quod licet et ex quocumque actibus inducitur. tercio que consuetudo preiudicat iuri. quarto que est consuetudo generalis et que specialis. quinto an una consuetudo aliam contrariam tollat. **¶** Circa primum sciendum secundum gregorium. quod consuetudo est quoddam ius moribus. i. assiduis actibus institutum. et cum lex deficit per legem suscipitur. di. j. consuetudo. quia est in communi usu ut ibidem.

¶ Circa secundum sciendum secundum gregorium. quod consuetudo inducit cum expresse pro loco placet aliquid obseruari per consuetudinem in futurum. unde non est pro quod aliquid sit ius

Handwritten notes in a smaller script at the bottom of the page, possibly a gloss or commentary.

Handwritten marginal note on the right side.

Handwritten marginal note on the right side.

consuetudinariū inducit. ar. ff. de iur. act. qz
peinato. l. si. Inducit aut vnus actus consuetudis
nem. xv. q. ij. ita nos.

Quarta tertiū sciendū sūm qd. q. cū aliqd. fit
multoties. puenire videt. ex deliberato
iudicio rōis. et inde ē q. consuetudo iudicta su-
perdicto mō ubi viget tollit ius. dūmō sit ra-
tionabil. Interpretat. etiā legē. ex. e. cū dilectus
p. lege suscipi. cū lex deficit. ut dictū ē supra
Sec. est si n. sit rōnabil. ff. de le. et se. cō. q. n.
rōe. Si at nō sit inducta superdicto mō sed per
quandā assuefactōez hoim si nō sit ad p. scrip-
tionē. xl. anoz. p. ducta sūm canones. nō viciat
legē. ex. e. consuetudis. Si at sit ad p. scrip-
tionē. p. ducta et ius perit et legē vincit. ex. e. c. vl.
sed et si tāto tpe seruata fuerit q. nō sit in me-
moriam hoim qn cepit legē vincit. ar. ff. de aq.
plu. l. j. in fi. Silr et illa consuetudo quā roma-
na seruat ecclesia et ab alijs p. cipit seruari. xj.
di. nolite. et qd. dictū ē p. scribi consuetudine in-
telligit. cū inducit. circa ill. qd. ē p. scriptibi-
le. alias sec. ē. ex. de p. scrip. c. az. ¶ S. q. consue-
tudo dicit. rōnabil. ¶ Sedet bñ. ex. e. c. fi. in
glo. iij. p. gnaliter illa consuetudo ē rōnabil. si
q. nō obuiat canonicis illicitis. Irrationabil.
vero est q. reprobat. a iure. ut illa. ex. e. ex. pte
nra. et. c. cū venerabil. et consuetudo onerosa
ex. e. c. j. et. c. cū inter nos. et gnaliter ubi fit
aliqd. contra morez ecclesiastice discipline. siue
libertate. ex. de elec. cū terza. et. c. sacrosacta
Ex superdictis recolligi possunt pla. q. requi-
runt. ad hoc q. consuetudo p. iudicet iuri cōi. et
sup. addit aliq. bñ. ex. e. c. fi. in glo. v. p. io q.
sit rōnabil. scdo q. sit p. scripta. tercio q. ex cer-
ta scia et nō p. errore sit inducta. q. rto q. sit in-
ducta eo sciēte q. ius dēdere p. ff. de le. de qz
bus in fi. quito q. sit t. e. ius qd. possit p. scribi
sexto q. vsus sit illa consuetudine siue vicib. ill.
q. b. es vsus eo aio ut intēdas te ius h. re siue
credas. et ut illd. in posterz. facias. ff. de iur.
nere actuz. p. l. vl. alias nō p. dest. ut dē ibi.
septo q. maior ps ppli sit vsa consuetudine illa
q. sic minor ps ppli nō possit inducē legē. ita
nec consuetudine. h. bñ. Di. tñ i fi. eiusd. glo. q.
ad h. q. consuetudo p. iudicet iuri satis v. suffi-
cere sūm. c. fi. ex. e. si consuetudo sit rōnabil. et
p. scripta. ¶ S. nūqd. qlibet m. l. t. udo consuetu-
dinē inducere p. t. s. sūm tho. in prima sede.
si sit libera m. l. t. udo q. possit sibi facere legē
p. t. etiā pari rōe iducere consuetudine. Si vō nō
hēat liberā potestātē legē sibi dēdēdi. vel legē
superioris tollēdi. nichilomin. tñ consuetudo
in tali multitudie p. uales vim obtinet legis
ubi p. eos tolerat. ad quos p. inet ipone m. l. t.
tudini legē. ex. h. em vident. ipaz app. obae
consuetudine. ¶ S. q. n. t. u. t. p. s. requirit. ad h. q.
consuetudo sit p. scripta. s. sūm can. ut di. gof.
et habitū ē sup. et host. req. n. t. p. s. xl. anoz.
Scdm leges tamē ē diuisas. ut not. t. ho. ti.
de consuetudine. qz sūm io. bart. sufficiūt. r. ani.
iter p. n. t. es. et. r. iter absentes. Scdz vō alios
spectand. ē t. p. s. cui. n. extat memoria. Innoc.
at. ex. e. sup. c. dilectus. dicit q. in ecclesia neces-
saria ē p. scrip. o. xl. anoz. s. in alijs sufficis

p. scrip. o. r. l. r. x. anoz. et hec sūc vera si illd.
qd. p. scribit. uel assuet. h. z. d. n. u. a. c. a. m. Item
si consuetudo ē gnaliter contra oēs. tā. contra eccle-
sias. p. alios sufficis p. scrip. o. r. anoz. contra
oēs. quidā vō distinguūt iter ecclesias et p. i-
uatos. aliter si nō h. z. c. a. m. d. n. u. a. necessaria ē
p. scrip. o. t. p. s. cui. memoria n. existat. ¶ Ad
h. nota ad maiore euidētā d. r. a. m. iter p. scrip. o. z.
et consuetudinē. differūt at sūm host. ti. de con-
suetudine. p. mo qz p. scrip. o. locū h. z. i. reb. m. o.
bilib. et imobilib. corp. alib. et icorp. alib.
ut in seruicab. iurisdicōib. electiōib. et
h. m. o. scdo qz p. scrip. o. acq. r. i. c. singulari cum
p. uato. s. z. consuetudo n. magis acq. r. i. c. illi. q. illi.
tercio qz i p. scrip. o. e. titul. et bona fides re. q.
runt. ex. de p. scrip. si diligēt. s. in consuetudine
nō requirit. titul. hic em n. requirit. nisi vs.
et t. p. s. d. p. l. e. c. v. n. hic ē vsus loco tituli. q. rto
qz p. r. i. u. l. e. z. i. u. et p. scrip. o. aliquoties nō d. c. u. r.
r. a. t. ex. de p. scrip. v. n. i. e. s. ¶ Consuetudo et p. r. i. u. i. l.
legiū bene d. c. u. r. z. u. t. ex. e. c. cū dilectus. quito qz
p. scrip. o. est act. o. s. siue iuris p. t. e. d. i. exclusio
ar. C. de an. ali. excep. l. fi. in fi. ¶ Consuetudo ē
de sui natura act. o. s. siue iuris acq. r. i. c. o. ut ap-
paret. ex. de elec. d. i. c. t. a. t. i. a. et. c. in genesi i fi.
p. scrip. o. vō nō respicit p. p. r. i. e. v. s. i. d. e. o. em p.
s. c. r. i. b. i. t. e. r. a. a. l. i. q. u. a. z. nō agit uel v. i. t. e. s. u. o. i. u.
r. e. consuetudo vō respicit vsus. et ideo allegat.
q. ita cō. t. e. r. a. c. t. i. e. s. t. u. e. l. v. s. u. s. nichilomin. et
consuetudo negatiua respicere p. t. v. b. i. c. u. q. z. p. b. a.
r. i. p. t. s. q. tale qd. uel tale nō d. z. fieri. ar. ex. de
elec. cū eccia v. a. l. t. e. r. a. n. a. ad fi. sec. e. s. t. si nul-
lo mō possit. p. b. a. r. i. s. s. e. r. t. o. qz consuetudo eronea
nō iuuat. Sec. est de p. scrip. o. e. qz titul. p. u. t. a.
t. i. u. et si ver. nō sit d. a. t. n. p. h. a. b. i. l. e. r. r. o. z. e. x. c. u.
s. e. r. d. a. t. i. u. l. t. a. c. a. m. v. s. u. c. a. p. i. e. d. i. sed de hoc vide
infra li. tercio. titulo de p. scrip. o.

Quarta tertiū sciendū q. consuetudo gnalis ē q.
gnaliter obseruat. ut ex. e. nolite. et. c.
basilicas. special. consuetudo ē q. in certo loco
vigorē et obseruatiā h. z. di. xij. nouit.

Quarta quicquid sciendū q. consuetudo posterior
tollit consuetudinē priorē. ex. d. d. gna. spi.
e. j. et h. est v. e. z. si diuerse consuetudines i eodē
municipio diuersis t. p. i. b. z. o. r. i. a. n. t. Sec. est si
in locis diuersis. di. xij. scie. s. m. t. a. Vñ consue-
tudo aliquoz nō d. z. subuerti more d. r. a. r. i. o. z.
di. r. i. illd. Itē consuetudo mala nullo t. p. e. d. f. i. r.
m. a. c. q. n. i. m. o. tāto est p. n. i. c. i. o. s. i. o. z. quāto est d. i. u. r.
t. a. r. i. o. z. ex. e. c. fi. Itē consuetudo i ecclesie gra-
uamen inducta reuocari d. z. ex. e. c. j. Itē sicut
iura reducūt ad d. c. o. r. d. i. a. cū iurib. C. d. offi.
do. l. v. n. a. sic et consuetudo iuri uel p. r. i. u. i. l. e. g. i. o.
d. r. a. r. i. a. reducūt ad d. c. o. r. d. i. a. p. i. n. t. e. r. p. r. t. a. t. i. o. z.
ex. e. c. cū dilectus.

¶ Explicit liber primus
de p. cepis.